

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota 2023–2035

Maj 2024

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota 2023–2035

Pripravil:

Razvojni center Murska Sobota, nosilna RRA za Pomurje
Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota

V sodelovanju z Mestno upravo Mestne občine Murska Sobota.

Odgovorna oseba:

Bojan Kar, direktor Razvojnega centra Murska Sobota

Strokovna skupina za pripravo strategije:

dr. Tadej Pirc, strokovni vodja Razvojnega centra Murska Sobota
Sodelavke in sodelavci Mestne uprave Mestne občine Murska Sobota

Maj 2024

KAZALO

1	UVOD.....	1
1.1	NAMEN IN CILJI	2
1.2	POSTOPEK PRIPRAVE STRATEGIJE	2
2	PREDSTAVITEV OBMOČJA TUS 2023–2035	4
3	ANALIZA STANJA	6
3.1	DEMOGRAFSKO IN DRUŽBENO PODROČJE.....	9
	<i>Prebivalstvo in starostna struktura</i>	9
	<i>Vzgoja in izobraževanje</i>	12
	<i>Stanovanja</i>	15
	<i>Socialno varstvo</i>	19
	<i>Romska skupnost.....</i>	20
	<i>Zdravstvo.....</i>	22
	<i>Šport.....</i>	24
	<i>Kultura in kulturna dediščina</i>	26
	<i>Digitalizacija</i>	36
	<i>Zaščita in reševanje</i>	37
	<i>O življenju in bivanju v MOMS – mnenje občanov in občanov</i>	38
3.2	GOSPODARSKO PODROČJE	40
	<i>Trg dela</i>	40
	<i>Gospodarski subjekti</i>	41
	<i>Gospodarstvo MOMS na ravni pomurske regije.....</i>	44
	<i>Gospodarska infrastruktura in poslovne cone.....</i>	46
	<i>Podporno okolje za gospodarstvo</i>	49
	<i>Turizem.....</i>	51
	<i>Kmetijstvo.....</i>	56
	<i>Mnenja in pobude predstavnic in predstavnikov gospodarstva</i>	58
3.3	OKOLJSKO IN PROSTORSKO PODROČJE	59
	<i>Stanje okolja</i>	59
	<i>Energija in energetska učinkovitost.....</i>	66
	<i>Podnebna odpornost.....</i>	71
	<i>Prostorsko načrtovanje.....</i>	73
3.4	INFRASTRUKTURNO PODROČJE	77
	<i>Promet in trajnostna mobilnost</i>	77
	<i>Vodovod</i>	85
	<i>Kanalizacija</i>	86
	<i>Odpadki</i>	89
	<i>Ogrevanje.....</i>	91
3.5	RAZVOJ PODEŽELJA	94
4	SWOT ANALIZA	96
5	KLJUČNI RAZVOJNI IZZIVI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA	102
5.1	DEMOGRAFSKI IN DRUŽBENI IZZIVI RAZVOJA	103
5.2	GOSPODARSKI IZZIVI RAZVOJA	105
5.3	OKOLJSKI IN PROSTORSKI IZZIVI RAZVOJA.....	107
5.4	INFRASTRUKTURNI IZZIVI	109
5.5	RAZVOJ PODEŽELJA IN URBANI RAZVOJ	110
6	VIZIJA RAZVOJA	112

7	STRATEŠKI TEMELJI IN CILJI NADALJNEGA RAZVOJA	114
7.1	PAMETNA MOMS	115
	UKREP 1: Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva	115
	UKREP 2: Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom	118
	UKREP 3: Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti	121
	UKREP 4: Razvoj kmetijstva	123
	UKREP 5: Digitalna preobrazba	125
7.2	ZELENA MOMS	127
	UKREP 1: Revitalizacija degradiranih območij	128
	UKREP 2: Zelena infrastruktura in urbana regeneracija	129
	UKREP 3: Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo	131
	UKREP 4: Odvajanje in čiščenje odpadnih voda	132
	UKREP 5: Ravnanje z odpadki	134
	UKREP 6: Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE	135
	UKREP 7: Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka	137
	UKREP 8: Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	138
7.3	POVEZANA MOMS	141
	UKREP 1: Upravljanje in modeliranje prometa	142
	UKREP 2: Trajnostna mobilnost	142
	UKREP 3: Cestno prometno omrežje	146
7.4	DRUŽBENO ODGOVORNA MOMS	148
	UKREP 1: Stanovanjska politika	149
	UKREP 2: Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo	150
	UKREP 3: Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije	152
	UKREP 4: Kakovostna vzgoja in izobraževanje	153
	UKREP 5: Vključevanje mladih, znanja in spretnosti	156
	UKREP 6: Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin	157
	UKREP 7: Aktivno staranje z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja	158
	UKREP 8: Zdravo prebivalstvo	159
	UKREP 9: Šport in rekreacija za aktivne občane	160
	UKREP 10: Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine	162
	UKREP 11: Civilna zaščita in reševanje	164
7.5	MOMS BLIŽE OBČANOM	165
	UKREP 1: Enakomeren razvoj podeželja in mesta	166
	UKREP 2: Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO)	167
	UKREP 3: Spodbujanje prostovoljstva	168
	UKREP 4: Vzdržna politika razvoja MOMS	168
	UKREP 5: Sodelovanje občanov pri oblikovanju razvoja MOMS	169
8	USKLAJENOST Z EVROPSKIMI, NACIONALNIMI, REGIONALNIMI IN LOKALNIMI DOKUMENTI	171
8.1	USKLAJENOST S PROGRAMOM EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE 2021–2027	173
8.2	USKLAJENOST S STRATEGIJO RAZVOJA SLOVENIJE 2030	175
8.3	USKLAJENOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050	176
8.4	USKLAJENOST Z REGIONALNIM RAZVOJNIM PROGRAMOM ZA POMURJE 2021–2027	177
8.5	USKLAJENOST S STRATEŠKIMI DOKUMENTI MOMS	178
	Celostna prometna strategija MOMS	178
	Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028	180
	Lokalni energetski koncept MOMS	182
8.6	USKLAJENOST Z DRUGIMI STRATEGIJAMI IN NAČELI	182
9	VKLJUČEVANJE JAVNOSTI	185
10	OKVIR ZA IZVAJANJE IN SPREMLJANJE	186

10.1	ORGANIZACIJSKI OKVIR	186
10.2	OPERATIVNO IZVAJANJE.....	187
10.3	SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE.....	188
10.4	VIRI FINANCIRANJA ZA IZVEDBO UKREPOV IN PROJEKTOV	188
11	VIRI IN LITERATURA	190
12	PRILOGE.....	193
12.1	KARTOGRAFSKI PRIKAZI OBMOČJA	193
12.2	ANKETNI VPRAŠALNIK ZA OBČANKE IN OBČANE.....	198

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjalni prikaz statističnih kazalnikov za MOMS, Pomurje in Slovenijo	6
Tabela 2: Razpisi za najemna stanovanja v MOMS	17
Tabela 3: Izbrani kazalniki iz analize NIJZ (primerjava podatkov med MOMS in Slovenijo za leto 2024)	23
Tabela 4: Poslovne cone v MOMS.....	49
Tabela 5: SWOT analiza demografskega in družbenega področja.....	96
Tabela 6: SWOT analiza gospodarskega območja	97
Tabela 7: SWOT analiza okoljskega in prostorskega področja	98
Tabela 8: SWOT analiza infrastrukturnega področja	100
Tabela 9: SWOT analiza področja Razvoj podeželja in urbani razvoj.....	101
Tabela 10: Pametna MOMS, Ukrep 1: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	118
Tabela 11: Pametna MOMS, Ukrep 2: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	120
Tabela 12: Pametna MOMS, Ukrep 3: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	122
Tabela 13: Pametna MOMS, Ukrep 4: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	124
Tabela 14: Pametna MOMS, Ukrep 5: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	127
Tabela 15: Zelena MOMS, Ukrep 1: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	128
Tabela 16: Zelena MOMS, Ukrep 2: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	130
Tabela 17: Zelena MOMS, Ukrep 3: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	132
Tabela 18: Zelena MOMS, Ukrep 4: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	133
Tabela 19: Zelena MOMS, Ukrep 5: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	134
Tabela 20: Zelena MOMS, Ukrep 6: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	137
Tabela 21: Zelena MOMS, Ukrep 7- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	138
Tabela 22: Zelena MOMS, Ukrep 8- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	139
Tabela 23: Povezana MOMS, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	142
Tabela 24: Povezana MOMS, Ukrep 2- tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	146
Tabela 25: Povezana MOMS, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	148
Tabela 26: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	150
Tabela 27: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 2- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	152
Tabela 28: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	153
Tabela 29: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 4- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	155
Tabela 30: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 5- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	156
Tabela 31: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 6- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	158
Tabela 32: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 7- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	159
Tabela 33: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 8- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	160
Tabela 34: družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 9- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev.....	161
Tabela 35: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 10- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev....	164
Tabela 36: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 11- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev....	165
Tabela 37: MOMS bliže občanom, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	167
Tabela 38: MOMS bliže občanom, Ukrep 2- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	167
Tabela 39: MOMS bliže občanom, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	168
Tabela 40: MOMS bliže občanom, Ukrep 4- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	169
Tabela 41: MOMS bliže občanom, Ukrep 5- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev	170

Tabela 42: Usklajenost s Programom Evropske kohezijske politike 2021-2027	173
Tabela 43: Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030.....	175
Tabela 44: Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050	176
Tabela 45: Usklajenost z RRP Pomurje za obdobje 2021-2027.....	177
Tabela 46: Usklajenost s CPS	179

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz območja TUS MOMS 2023-2035.....	5
Slika 2: Število stanovanj po velikosti (Vir: JSS MOMS, 2024)	16
Slika 3: Najemniki po številu družinskih članov na dan 31.12.2023 (Vir: JSS MOMS, 2024)	17
Slika : Kulturna dediščina v MOMS	29
Slika 5: Delavski dom	33
Slika 6: Dvorec Rakičan	35
Slika 7: Pomurje v primerjavi s slovenskim povprečjem	46
Slika 8: OPN MOMS (I – območja proizvodnih dejavnosti so označena z vijolično barvo).....	47
Slika 9: Poslovne cone v MOMS.....	48
Slika 10: Koridorji T-ten omrežja v Evropi, Mediteranski koridor je zelene barve	77
Slika 11: Pregledna karta cestnega omrežja (SV del)	78
Slika 12: Potek državnih kolesarskih povezav.....	81
Slika 13: Vodovodno omrežje v MOMS	86
Slika 14: Kanalizacijsko omrežje v MOMS	89
Slika 15: Sestava odpadkov v zabojniku za mešane komunalne odpadke v letu 2022	91
Slika 16: Objekti, ki se ogrevajo preko sistema daljinskega ogrevanja v MOMS	93
Slika 17: Delež (malih) kurilnih naprav glede na energent v Mestni občini Murska Sobota (september 2019.....	93
Slika 18: Idejna zasnova Tehnološko-kompetenčnega parka Soboško jezero.....	120

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Gibanje števila prebivalcev MOMS v letih 2013-2023	10
Grafikon : Gibanje števila prebivalcev po starostnih skupinah v letih 2013-2023 v MOMS.....	11
Grafikon 4: Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi v MOMS	12
Grafikon 4: Delovno aktivno prebivalstvo v letih 2012–2022 v MOMS	40
Grafikon 5: Bruto domači proizvod na prebivalca v Pomurju in Sloveniji v letih 2011-2021	45
Grafikon 6: Bruto domači proizvod na prebivalca (EUR) primerjava med regijami Slovenije ...	45
Grafikon 7: Število prihodov domačih in tujih turistov v MOMS	52
Grafikon 8: Povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov v MOMS	53
Grafikon 9: Število prenočitev domačih in tujih turistov v MOMS v letih 2018–2022	54
Grafikon : Odpadki v MOMS v letih 2014- 2022	90

SEZNAM KRATIC

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ARSO	Agencija Republika Slovenija za okolje
BOM	Biosferno območje Mura
CPS	Celostna prometna strategija
CLLD	Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
CTN	Celostne teritorialne naložbe
DACH	Nemčija, Avstrija, Švica
DRR	Dogovor za razvoj regij
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DRSV	Direkcija Republike Slovenije za vode
FRO	Funkcionalno razvrednotena območja
GIS iObčina	Geoinformacijski sistem MOMS
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
JPP	Javni potniški promet
JSS MOMS	Javni stanovanjski sklad Mestne občine Murska Sobota
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
LEK	Lokalni energetske koncept
MNK	Male kurilne naprave
MO	Mestna občina
MOMS	Mestna občina Murska Sobota
NIJZ	Nacionalni inštitut RS za javno zdravje
NEPN	Nacionalni energetske in podnebni načrt
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobni prostorski načrt
OŠ	Osnovna šola
OVE	Obnovljivi viri energije
PIŠK	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
PRA giz	Prleška razvojna agencija giz
RCMS	Razvojni center Murska Sobota
RRP	Regionalni razvojni program
SŠ	Srednja šola
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TUS 2023–2035	Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035
VVO	Vodovarstveno območje
ZKTŠ MS	Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota

1 UVOD

Murska Sobota, označena tudi kot »Zeleno srce Pomurja«, je odsev sinergije med naravno dediščino in urbanim napredkom. Skozi desetletja je mesto postalo simbol za uspešno ravnoesje med razvojem in ohranjanjem okoljske integritete. Z izdelavo Trajnostne urbane strategije Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035 (v nadaljevanju: TUS 2023–2035) občina izraža svojo predanost dolgoročni viziji, ki postavlja trajnost in blaginjo prebivalcev in prebivalcev v središče prizadevanj vseh deležnikov načrtovanja in implementacije razvojnih naporov v občini in širši regiji.

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035 je ključni dokument, ki usmerja razvoj mestne občine.

Pričujoča strategija se ne osredotoča zgolj na tehnološke ali ekonomske vidike urbanega razvoja, temveč upošteva širše družbenoekonomske, socialnoekonomske in okoljske dejavnike. Poudarek je na celostnem pristopu, ki obravnava vse ključne elemente trajnostnega urbanega razvoja: od varovanja in širitve zelenih površin, nadgradnje komunalne in gospodarske infrastrukture, prenove prometne infrastrukture in storitev mobilnosti ter zagotavljanja energetske učinkovitosti, do krepitev vitalnosti skupnosti in socialne kohezije ter spodbujanja trajnostnih gospodarskih inovacij in vključevanja občanov in občanov v procese razvoja skupnosti ter občine. V sami srži se osredotoča na nadaljnjo krepitev visoke kakovosti bivanja v MOMS.

Pričujoč TUS 2023–2035 je smiselno nadaljevanje izvajanja trajnostnega urbanega razvoja opredeljenega v Trajnostni urbani strategiji Mestne občine Murska Sobota, ki je bila sprejeta 14. aprila 2016. Veljavnost TUS je bila dne 22. junija 2023 na redni seji Mestnega sveta Mestne občine Murska Sobota s sklepom podaljšana do 31. 12. 2023 oziroma do sprejema TUS 2023–2035.

V luči globalnih izzivov, kot so podnebne spremembe, hitra urbanizacija in naraščajoča potreba po trajnostnih rešitvah, je dolžnost občine in vseh, ki prispevajo k razvojnim težnjam, da se odzovejo z vizionarskim in strateškim pristopom. TUS 2023–2035 predstavlja temeljni dokument, s katerim se določajo smernice za oblikovanje občine, ki bo prijazna, odzivna, odgovorna in prilagojena potrebam prihodnjih generacij.

Ta dokument je plod sodelovanja med različnimi strokovnimi službami, deležniki ter občanami in občani, ki so združili svoje znanje, izkušnje in poglede. Rezultat tega je strategija, ki bo služila kot vodilo za trajnostni razvoj Mestne občine Murska Sobota (v nadaljevanju: MOMS) v naslednjem desetletju in več.

MOMS z zavezo, ki jo daje s to strategijo, potrjuje svojo odločenost za razvoj boljše, zelene in vključujoče prihodnosti za vse svoje prebivalke in prebivalce tako mesta kot vseh primestnih naselij.

1.1 Namen in cilji

Namen priprave TUS 2023–2035 za MOMS je ciljno in usmerjeno spodbujati trajnostni razvoj mesta in primestnih naselij. Pri tem je osrednja usmeritev okrepiti status mesta in Mestne občine kot zelenega središča Pomurja, v katerem se združujejo vse bistvene prvine, ki opredeljujejo širše funkcionalno območje oziroma celotno območje pomurske regije.

Primarni cilj, ki ga zasledujeta ta strategija in Mestna uprava MOMS, je nadgradnja statusa MOMS kot administrativnega, izobraževalnega, gospodarskega, socialnega, kulturnega in storitvenega središča regije.

Strateški cilji tega dokumenta so:

- Pametna MOMS
- Zelena MOMS
- Povezana MOMS
- Družbeno odgovorna MOMS
- MOMS bliže občanom

Strategija je ključnega pomena za uspešno upravljanje in razvoj lokalne skupnosti. Poleg zagotavljanja podpore občinskega oziroma urbanega razvoja in izboljšanja kakovosti bivalnega okolja, se posebej osredotoča na različne izzive, kot so prostorski in gospodarski razvoj, tehnološke spremembe oziroma izzivi in priložnosti digitalizacije, okoljske spremembe in spremembe v vedenjskih vzorcih prebivalstva. Zato je treba sodelovati z lokalnimi akterji in obvladovati morebitna tveganja, ki bi lahko negativno vplivala na izvajanje strategije.

Za zagotavljanje trajnostnega razvoja strategija poudarja pomen reševanja ključnih vprašanj, kot so zmanjševanje obremenitev okolja, starajoče se prebivalstvo, sledenje hitremu razvoju digitalizacije, ohranjanje kulturne dediščine, uporaba obnovljivih virov energije, spodbujanje trajnostnih oblik mobilnosti, upravljanje z vodo, spodbujanje lokalne raznolikosti in krepitev lokalnih znanj.

Ob tem je pomembno poudariti, da ima strategija poleg svoje strateško-razvojne funkcije tudi odgovornost kot temeljni dokument za implementacijo razvojnih projektov, sofinanciranih skozi mehanizem Celostne teritorialne naložbe (v nadaljevanju: CTN) v finančni perspektivi Evropske unije za obdobje 2021–2027.

1.2 Postopek priprave strategije

Mestna občina Murska Sobota (v nadaljevanju: MOMS) je v letu 2023 smelo zakorakala v pripravo TUS 2023–2035. Za izvedbo in koordinacijo priprave je naročilo dodelila javnemu zavodu Razvojni center Murska Sobota (v nadaljevanju: RCMS), ki je postopek priprave strategije vodil in usmerjal v tesnem sodelovanju z Mestno upravo MOMS. Proces je bil zastavljen celostno z namenom priprave vizije in strategije prihodnjega razvoja mestne občine,

ki bi bila utemeljena na trajnostnih načelih urbanega razvoja in oblikovana z mislijo na prihodnje generacije.

V začetni analitično-raziskovalni fazi je RCMS opravil temeljite analize obstoječih stanj, trendov in potencialov občine. S pomočjo različnih podatkov in informacij, kot so demografski in družbeni podatki, ekonomska analiza in analiza okolja, prostora in infrastrukture, je bilo mogoče identificirati ključne izzive, s katerimi se sooča mestna občina, ob tem pa tudi razbrati priložnosti, ki jih ob dobrem načrtovanju in odločnem upravljanju občina lahko izkoristi.

V nadaljevanju je bilo ključno vključevanje občanov in občanov. Izvedena je bila anketa, ki je zajela mnenja prebivalcev in prebivalcev MOMS. Rezultati ankete so služili kot vodilo strokovni skupini za pripravo strategije pri nadaljnjem načrtovanju in usmeritvah. Dodatno je bil izveden odprti forum, ki je vsem omogočil neposredno sodelovanje v dialogu.

Poleg sodelovanja s prebivalci in prebivalci je bilo bistveno vključiti javne zavode in podjetja v večinski lasti MOMS, predvsem pa gospodarske subjekte v MOMS. Srečanje z njimi je omogočilo razumevanje potreb in izzivov gospodarstva, ključnih za oblikovanje strategij za gospodarski razvoj v mestu in širši regiji.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi sodelovanju s predstavniki krajevnih skupnosti. Njihova vključitev je prinesla dragocene informacije o specifičnih potrebah in pričakovanjih lokalnih skupnosti, ki živijo v naseljih izven mestnega središča. To je omogočilo, da strategija upošteva tudi specifične značilnosti in potrebe primestnih lokalnih skupnosti.

Po zbranih informacijah je RCMS skupaj z Mestno upravo začel s procesom oblikovanja TUS 2023–2035. Ta je vključeval pregled potreb, določanje strateških ciljev, nabor ukrepov s predlogom operacij in kazalnikov uspešnosti. Pri pripravi strategije so bili vključeni tudi vsi relevantnim deležniki (splošna javnost, strokovna javnost, mestni svet, krajevne skupnosti in mestne četrti, javni zavodi, javna podjetja in druge institucije MOMS) in po usklajevanjih vložen v postopek potrditve na Mestnem svetu MOMS.

TUS 2023–2035 predstavlja temelj usmerjenega in trajnostnega razvoja MOMS, ki upošteva potrebe in želje prebivalcev ter gospodarskih subjektov, s čimer se usmerja k še bolj zeleni in vključujoči prihodnosti z visoko kakovostjo bivanja tako mesta Murska Sobota kakor tudi vseh primestnih naselij MOMS.

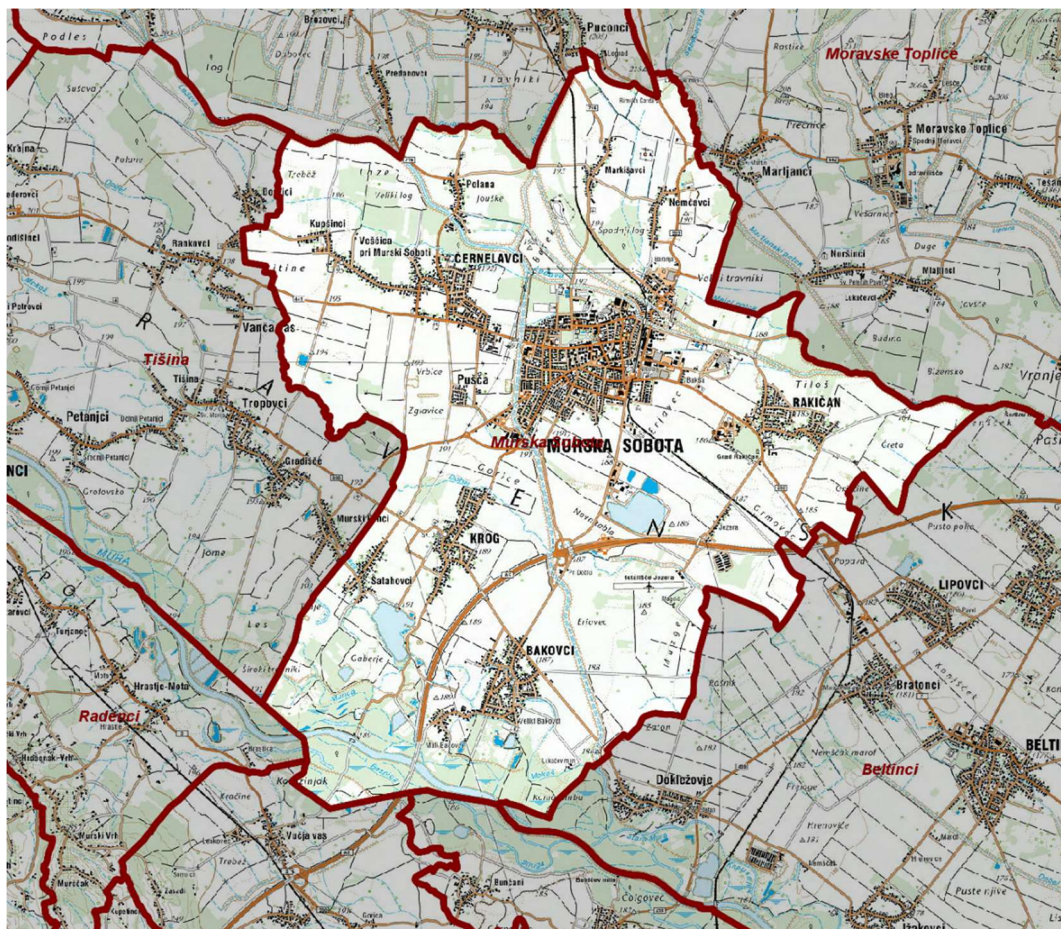
2 PREDSTAVITEV OBMOČJA TUS 2023–2035

V skladu s Sporazumom o partnerstvu med Republiko Slovenijo in Evropsko komisijo v obdobju 2021–2027 (str. 49) in Programom evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 (str. 30) so nosilke urbanega razvoja mestne občine.

Geografsko območje, ki ga zajema TUS 2023–2035, je območje MOMS, ki vključuje urbani del mestnega območja in se funkcionalno navezuje na vsa primestna naselja v MOMS.

Mestna občina Murska Sobota leži v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, natančneje v pomurski statistični regiji. Razprostira se na površini 64,4 km² in obsega mesto Murska Sobota ter enajst primestnih naselij, in sicer Bakovci, Černelavci, Krog, Kupšinci, Markišavci, Nemčavci, Polana, Rakičan, Satahovci in Veščica ter romsko naselje Pušča.

Mesto Murska Sobota je regijsko središče Pomurja, Mestna občina Murska Sobota pa ena od 12 mestnih občin v Sloveniji. Murska Sobota je upravno, gospodarsko, družbeno-politično in kulturno središče Pomurja ter mestno središče na stičišču štirih držav – Slovenije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške.

Slika 1: Prikaz območja TUS MOMS 2023–2035¹

¹ Vir: gis.iobcina.si

3 ANALIZA STANJA

Geografsko, gospodarsko in družbeno ozadje vsakega območja vpliva na njegovo statistiko in kazalnike. Primerjalna analiza podatkov za Mestno občino Murska Sobota, regijo Pomurje in Slovenijo razkriva ključne značilnosti MOMS v primerjavi s trendom na ravni pomurske regije in/ali države Slovenije, z namenom celovitega razumevanja položaja MOMS v širšem kontekstu.

Tabela 1: Primerjalni prikaz statističnih kazalnikov za MOMS, Pomurje in Slovenijo²

KAZALNIK	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Površina v km ² - 1. januar	SURS, 2023	64	1.336	20.271
Gostota naseljenosti (preb/km ²)	SURS, 2023	290	85,4	104,40
Število naselij	SURS, 2023	12	345	6.035
PREBIVALCI	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Število prebivalcev	SURS, 2018	18.734	114.776	2.066.880
	SURS, 2023	18.651	114.104	2.116.972
Število moških	SURS, 2018	8.880	56.509	1.027.041
	SURS, 2023	9.008	56.759	1.063.271
Število žensk	SURS, 2018	9.854	58.267	1.039.839
	SURS, 2023	9.643	57.345	1.053.701
Naravni prirast	SURS, 2017	-73	-323	-268
	SURS, 2022	-97	-627	-4865
Skupni prirast	SURS, 2017	-139	-695	985
	SURS, 2022	128	-115	9792
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2017	-7,4	-6,0	0,5
	SURS, 2022	6,9	-1,0	4,6
Delež prebivalcev starih 0 do 14 let (%)	SURS, 2018	13	13,3	15
	SURS, 2023	12,5	13,1	15
Delež prebivalcev, starih 15 do 64 let (%)	SURS, 2018	63,7	65,3	65,6
	SURS, 2023	60,5	62,1	63,6

² Zbrano avgust 2023.

Delež prebivalcev, starih 65 let ali več (%)	SURS, 2018	23,3	21,4	19,4
	SURS, 2023	27	24,8	21,4
Povprečna starost v letih	SURS, 2018	46	45,0	43,2
	SURS, 2023	47,4	46,4	44
Indeks staranja ³	SURS, 2018	178,9	160,5	129,2
	SURS, 2023	216,7	189,9	142,9
Delovno aktivno prebivalstvo brez izobrazbe (z OŠ ali manj) s stalnim prebivališčem v občini	SURS, 2018	483	4.647	82.499
	SURS, 2022	503	4.347	86.403
Delovno aktivno prebivalstvo z višje in visokošolsko izobrazbo s stalnim prebivališčem v občini	SURS, 2018	2.655	11.750	306.568
	SURS, 2022	2.862	13.274	336.791
INFRASTRUKTURA IN OKOLJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Dolžina državnih cest v km	DRSI, 2018	32,73	503,26	6.540,42
	DRSI, 2022	32,82	507,22	6.566,92
Dolžina občinskih lokalnih cest v km	DRSI, 2018	146,64	2.631,65	32.236,00
	DRSI, 2022	153,14	2.703,16	32.690,10
Od tega javnih poti za kolesarje v km	DRSI, 2018	11,91	37,36	175,11
	DRSI, 2022	14,95	53,70	230,80
Komunalni odpadki zbrani z javnim odvozom v kg/preb	SURS, 2017	523,00	314,00	339,00
	SURS, 2021	571,00	354,00	365,00
Št. osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev	SURS, 2017	522,00	538,00	541,00
	SURS, 2021	566,00	575,00	564,00
DRUŽBENO ŽIVLJENJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Število otrok v vrtcih (po izvajalcu predšolske vzgoje)	SURS, 2018	746	4.008	87.147
	SURS, 2022	658	3.878	86.177
Vključenost otrok v vrtce (% med vsemi otroki, starimi 1-5)	SURS, 2018	85	81	80
	SURS, 2022	84	83	82

³ Indeks staranja je razmerje med starim prebivalstvom (starim 65 let in več) in mladim prebivalstvom (starim od 0–14 let), pomnoženo s 100 (SURS).

Število učencev v osnovnih šolah	SURS, 2018	1.700	8.997	186.328
	SURS, 2022	1.739	9.158	197.062
Število dijakov (po prebivališču)	SURS, 2018	568	3.711	73.110
	SURS, 2022	608	3.733	77.462
Število študentov (po prebivališču)	SURS, 2018	609	3.400	75.991
	SURS, 2022	612	3.245	79.987
Število študentov (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2018	33	30	37
	SURS, 2022	33	28	38
Število diplomantov (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2018	8	8	8
	SURS, 2022	7	6	8
Število uporabnikov pomoči na domu na dan 31.12.	IRSSV, 2019	60	386	8.339
	IRSSV, 2021	68	413	8.265
Število članov splošnih knjižnic	Splošne knjižnice v številkah, 2018	14.620	24.114	473.019
	Splošne knjižnice v številkah, 2021	9.075	16.174	398.678
Število vseh stanovanj	SURS, 2015	7.802	47.910	845.415
	SURS, 2021	7.899	48.720	864.323
Število vseh stanovanj v lasti JSS MOMS	JSS MOMS, 2016	410		
	JSS MOMS, 2023	427		
GOSPODARSTVO IN ZAPOSLOVANJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Stopnja registrirane brezposelnosti – januar	ZRSZ, 2019	15,2	14,5	8,6
	ZRSZ, 2023	9,1	8,4	5,6
Število registriranih brezposelnih – januar	ZRSZ, 2019	1.199	6.948	82.791
	ZRSZ, 2023	705	3.965	55.386
Delovno aktivno prebivalstvo po prebivališču	SURS, 2018	6.734	41.468	872.772
	SURS, 2022	7.014	43.338	921.998

Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela	SURS, 2018	12.085	37.031	872.772
	SURS, 2022	12.885	38.936	921.998
Povprečna mesečna neto plača v EUR	SURS, 2018	1.044	1.004	1.093
	SURS, 2022	1.274	1.214	1.319
Povprečna mesečna bruto plača v EUR	SURS, 2018	1.586	1.515	1.682
	SURS, 2022	1.937	1.834	2.024
Število podjetij (gospodarskih družb in s.p.)	AJPES, 2018	1.093	4.475	121.435
	AJPES, 2022	1.000	4.184	119.011
Skupni prihodki podjetij v 1000 €	AJPES, 2018	1.181.883	2.991.494	106.026.000
	AJPES, 2022	1.525.839	3.871.019	153.036.000
Število prihodov turistov	SURS, 2018	24.251	339.621	5.933.266
	SURS, 2022	17.332	320.802	5.868.138
Število prenočitev turistov	SURS, 2018	50.682	1.072.959	15.694.705
	SURS, 2022	40.112	977.352	15.581.856

3.1 Demografsko in družbeno področje

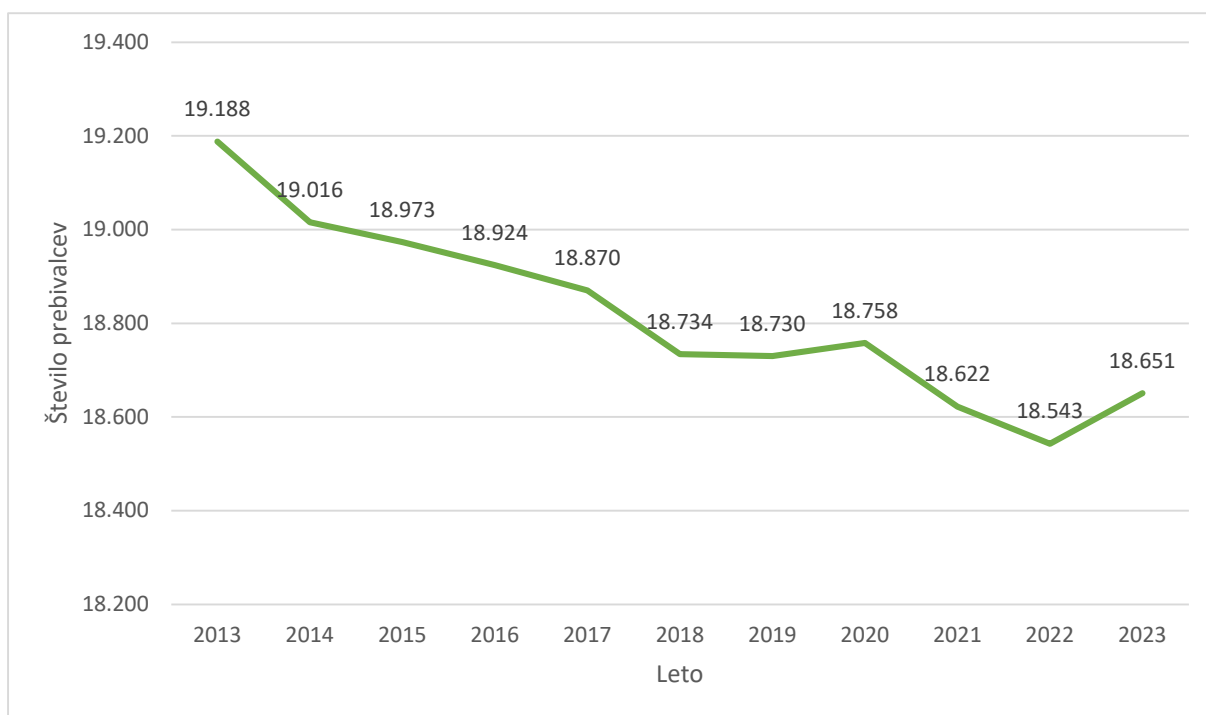
Prebivalstvo in starostna struktura

Leta 2013 je v MOMS prebivalo 19.188 prebivalcev, leta 2023 pa 18.651 prebivalcev, kar predstavlja čez 16 % vseh prebivalcev v Pomurski regiji in 0,8 % vseh prebivalcev Slovenije. V letu 2023 je imela MOMS 9.643 žensk in 9.008 moških prebivalcev. V mestu Murska Sobota prebiva 11.190 prebivalcev, v primestnih naseljih pa 7.461 prebivalcev MOMS.⁴

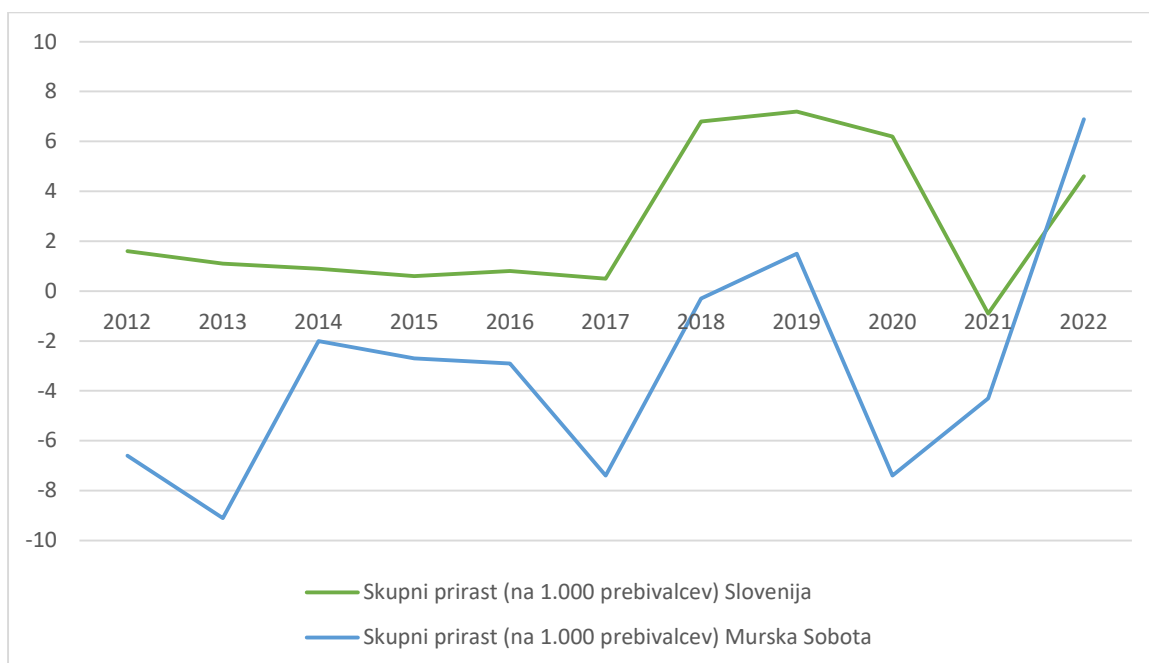
Gostota naseljenosti v letu 2023 je bila 290 preb./km², medtem ko je bila v Pomurju 85,4 preb./km² in v Sloveniji 104,4 preb./km².

V desetih letih se je število prebivalcev na ravni države povečalo za 2,82 %, medtem ko se je število prebivalcev v MOMS v istem obdobju zmanjšalo za 2,8 %. Skozi zadnje desetletje je število prebivalcev postopoma upadalo, je pa v letu 2023 bilo možno zaznati prirast prebivalstva za 108 oseb.

⁴ Če ni navedeno drugače, je vir vseh statističnih podatkov Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

Grafikon 1: Gibanje števila prebivalcev MOMS v letih 2013–2023

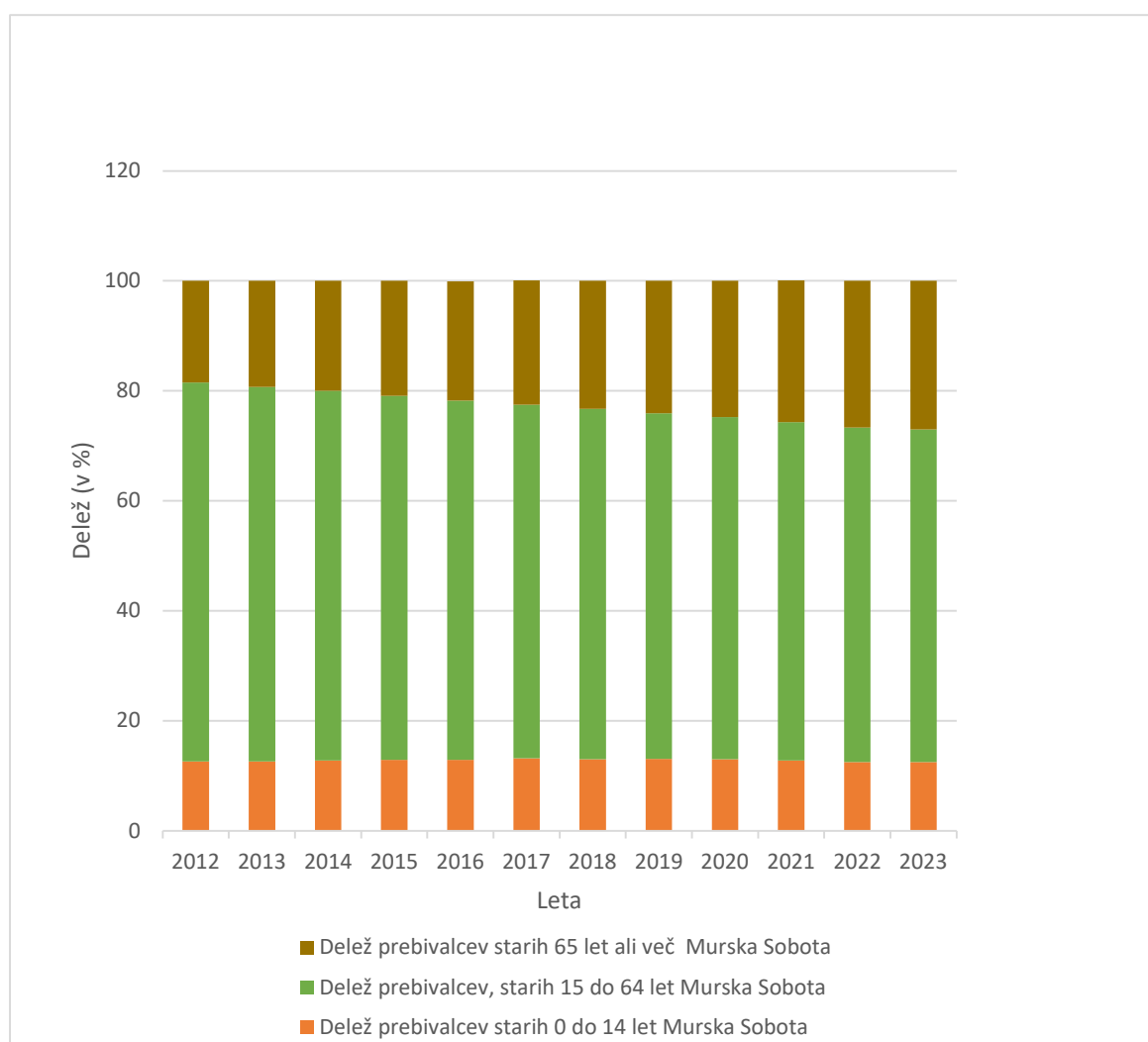

Grafikon 2: Skupni prirast na 1.000 prebivalcev v letih 2012-2022 v MOMS

Povprečna starost prebivalcev v Sloveniji leta 2023 je bila 44 let, v Pomurju 46,4 let in v MOMS 47,4 let. Po povprečni starosti se MOMS, v primerjavi z občinami v Sloveniji, z 12. mestom uvršča na območja z najstarejšim prebivalstvom v Sloveniji. V zadnjem desetletju se je povprečna starost v MOMS dvignila za 3,2 leti, v Sloveniji pa za 1,9 let. Povprečna starost na ravni celotne Slovenije se letno poveča za 2 meseca, na ravni MOMS pa za 3 mesece.

Kot prikazuje spodnji grafikon, je leta 2023 v MOMS prebivalo 12,5 % prebivalstva starega 0–14 let (na ravni Slovenije 15 %), 60,5 % prebivalcev starih 15–64 let (Slovenija 63,6 %) ter 27 % prebivalcev starih 65 ali več let (Slovenija 21,4 %). Starostna struktura se spreminja in kaže na starajočo se družbo. Indeks staranja v Sloveniji je 142,9 (moški 121,0 in ženske 166,1), medtem ko je indeks staranja v MOMS 216,7 (moški 170,8 in ženske 267,4).

Grafikon 2: Gibanje števila prebivalcev po starostnih skupinah v letih 2013-2023 v MOMS

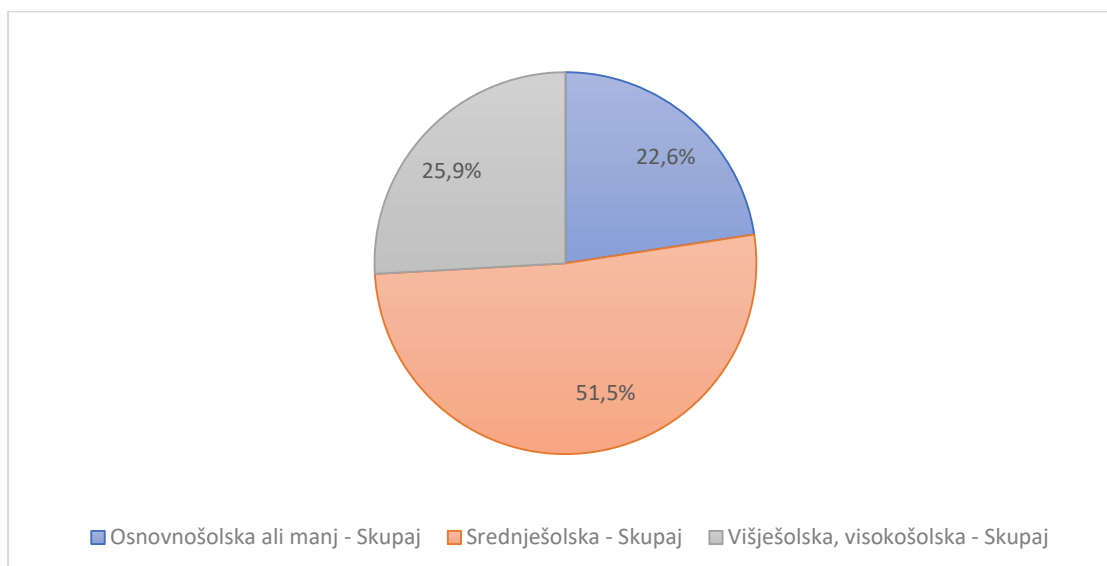
Spremljanje demografskih trendov prebivalstva MOMS je izredno pomembno za učinkovito načrtovanje razvojnih politik in ukrepov. Na podlagi ugotovitev demografskih trendov je ključno razviti ciljno usmerjene politike, ki bodo spodbujale trajnostni razvoj, ustvarjanje delovnih mest,

socialno vključenost in kakovostno življenje prebivalcev MOMS. Spreminjajoči demografski kazalniki pomembno vplivajo na družbeno, gospodarsko in prostorsko dinamiko občine in če se bodo učinkovito naslovili ti izzivi, je to priložnost za razvoj občine v prihodnosti.

Vzgoja in izobraževanje

Struktura izobrazbe prebivalcev se je v zadnjih desetih letih spremenila in se izboljšuje. V letu 2022 je imelo čez polovico (51,5 %) prebivalcev, ki je starih nad 15 let⁵ še vedno srednješolsko izobrazbo, kar je pod povprečjem Slovenije (52,6 %), medtem ko je 25,9 % prebivalcev starih nad 15 let imelo višješolsko ali visokošolsko izobrazbo (Slovenija 25,5 %) in 22,6 % prebivalcev v MOMS osnovnošolsko izobrazbo ali manj (Slovenija 21,9 %).

Grafikon 3: Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi v MOMS

Kot že omenjeno je skupaj 22,6 % prebivalcev v MOMS z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (Slovenija 21,9 %). Od teh je brez izobrazbe oziroma z nedokončano osnovnošolsko izobrazbo v letu 2022 bilo 270 prebivalcev MOMS od 16.217 prebivalcev MOMS, kar predstavlja 1,6 % prebivalstva starih 15 ali več let.

Analiza podatkov za obdobje zadnjih deset let kaže, da se je število prebivalstva z osnovnošolsko izobrazbo ali manj v desetih letih zmanjšalo za 20,27 % (povprečje za celotno Slovenijo je bilo 20,87 %), medtem ko je število prebivalcev z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo v MOMS naraslo za 20,24 %, kar je pod slovenskim povprečjem, saj je število prebivalcev z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo v celotni Sloveniji naraslo za 37,67 %. Prebivalstvo s srednješolsko

⁵ Podatki SURS o izobrazbeni strukturi prebivalcev na ravni občin se zbirajo na podlagi enote Prebivalstvo staro 15 ali več let.

izobrazbo se je v desetih letih zmanjšalo za 5,07 %, medtem ko se je na ravni Slovenije zmanjšalo za 0,67 %.

V Sloveniji in v MOMS je vse več otrok vključenih v programe predšolske vzgoje, ki se izvaja v javnih in zasebnih vrtcih. Vključenost otrok v vrtce (izraženo z deležem vseh otrok, starih 1–5 let) v MOMS je 84 %, kar je za 2 % nad slovenskim povprečjem.

V MOMS deluje javni zavod Vrtec Murska Sobota z 8 enotami in 2 zasebna vrtca: Vrtec Lavra in Waldorfski vrtec. Vključenost v vrtcev je sledeča:

- javni vrtec, Vrtec Murska Sobota je imel na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 581 otrok, od tega 506 otrok iz MOMS,
- zasebni vrtec Lavra, ki ima s strani MOMS podeljeno koncesijo in opravlja javno službo z enakim programom kot javni vrtec, je imel na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 53 otrok, od tega 41 otrok s stalnim prebivališčem v MOMS.
- Zasebni Waldorfski vrtec, ki deluje v Černelavcih je imel na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 16 otrok, od tega 8 iz MOMS.

Število otrok v vrtcih upada, kar je posledica upada števila rojstev. V letu 2012 je bilo 880 otrok starih 1–5 let, v letu 2022 pa 709, kar predstavlja več kot 19 % upad števila otrok. Slednje je veliko nad povprečjem upada števila otrok starih 1–5 let na ravni Slovenije, ki znaša med primerjalnimi leti 2012 in 2022 kar 6,61 %.

MOMS je ustanoviteljica Glasbene šole Murska Sobota in 5 osnovnih šol: OŠ Bakovci, OŠ I Murska Sobota, OŠ II Murska Sobota s podružnično šolo v Krogu, OŠ III Murska Sobota in OŠ IV Murska Sobota, ki je šola s prilagojenim programom. V MOMS deluje tudi zasebna Waldorfska šola.

Z začetkom šolskega leta 2023/2024 je bilo v Glasbeno šolo Murska Sobota vpisanih 522 otrok, od tega 235 otrok iz MOMS.

V OŠ Bakovci, OŠ I Murska Sobota, OŠ II Murska Sobota s podružnično šolo v Krogu, OŠ III Murska Sobota in OŠ IV Murska Sobota je bilo skupno vpisanih 1.810 otrok, od tega je bilo 1.414 otrok iz MOMS.

V zasebno Waldorfsko šolo, ki v šolskem letu 2023/2024 izvaja osnovnošolski program od 1. do 4. razreda, je skupno vpisanih 32 otrok, od tega jih je 7 iz MOMS.

Podatek števila otrok v osnovni šoli je odvisen od števila rojstev, zato v naslednjih letih lahko pričakujemo upad učencev v osnovnih šolah.

Večina srednjih šol v Pomurju ima sedež v MOMS in sicer: Ekonomska šola Murska Sobota, Gimnazija Murska Sobota, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota, Srednja zdravstvena šola Murska Sobota in Biotehniška šola Rakičan.

Podatki srednješolskega izobraževanja kažejo, da število dijakov (po prebivališču) v MOMS od leta 2014 postopoma narašča. Z začetkom šolskega leta 2023/2024 je srednje šole v Mestni občini Murska Sobota obiskovalo 1.959 dijakov, od tega 796 dijakov iz Mestne občine Murska Sobota.

V MOMS delujejo tri javne višje strokovne šole in en samostojni visokošolski zavod.

Javne višje strokovne šole:

- Ekonomska šola Murska Sobota, Višja strokovna šola je organizacijska enota javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Ekonomska šola Murska Sobota. V študijskem letu 2024/25 bo izvajala dva programa ekonomist ter računalništvo in informatika. Študij bo potekal redno in izredno, traja pa dve leti. Za smer ekonomist je razpisanih 80 rednih ter 50 izrednih mest, kar je skupaj 130 mest. Za smer računalništvo in informatika je razpisanih 45 rednih ter 30 izrednih mest, kar je skupaj 75 mest.
- Šolski center Novo mesto, Višja strokovna šola, ustanovljena leta 1996 na pobudo gospodarstva, je z več kot 3418 diplomiranimi študenti do januarja 2024 postala največja višja šola v Sloveniji. V študijskem letu 2024/2025 bo v dislocirani enoti Murska Sobota na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvajala izredni program strojništva, za katerega je razpisanih 25 mest. Študij traja dve leti in pol. Naziv pridobljene strokovne izobrazbe je inženir-ka strojništva.
- Šolski center Velenje, Višja strokovna šola nudi višješolsko izobraževanje s poudarkom na tehničnih in storitvenih programih V študijskem letu 2024/2025 bo v dislocirani enoti Murska Sobota na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvajala programa elektrotehnika in mehatronika. Vsak program ima razpisanih 25 izrednih mest. Izredni študij traja dve leti in pol. Naziv strokovne izobrazbe po uspešno opravljenih obveznostih je inženir-ka elektrotehnike ali inženir-ka mehatronike.

Alma Mater Europea deluje v dislocirani enoti Murska Sobota na naslovu Lendavska 9, 9000 Murska Sobota in ob zadostnem številu prijavljenih (vsaj 15 ali 20 študentov) v Murski Soboti izvaja naslednje študijske programe:

- Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje Zdravstvena nega - redni in izredni študij. Študij traja tri leta, diplomant-ka dobi strokovni naziv zdravstvenik/diplomirana medicinska sestra (VS). V Murski Soboti je za vpis v prvi letnik razpisanih 25 rednih mest ter 60 izrednih mest.
- Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje Spletne in informacijske tehnologije – izredni študij. Traja tri leta, diplomant-ka dobi strokovni naziv diplomirani-a inženir-ka spletnih informacijskih tehnologij (VS). V Murski Soboti je za študijsko leto 2024/2025 razpisanih 30 izrednih mest.

- Magistrski študijski program druge stopnje Zdravstvene vede. Študij traja dve leti, diplomant-ka pa dobi strokovni naslov magister zdravstvenih ved ali magistrica zdravstvenih ved. V Murski Soboti je za študijsko leto 2024/25 izrednega študija v prvi letnik razpisanih 20 prostih mest.
- Magistrski študijski program druge stopnje Spletna znanost in tehnologije – izredni študij. Študij traja dve leti, diplomant-ka dobi strokovni naslov magister-ica spletne znanosti. V dislocirani enoti Murska Sobota je za študijsko leto 2024/2025 izrednega študija razpisanih 30 vpisnih mest za prvi letnik.

Število študentov na 1.000 prebivalcev v MOMS med leti niha. V šolskem letu 2022/2023 je bilo 33 študentov na 1.000 prebivalcev. Število diplomantov na 1.000 prebivalcev upada. V šolskem letu 2022/2023 je bilo sedem diplomantov na 1.000 prebivalcev, kar je nad pomurskim povprečjem (6/1.000) in pod slovenskim povprečjem (8/1.000 prebivalcev).

V MOMS je zagotovljeno tudi vseživljenjsko učenje, saj Ljudska univerza Murska Sobota ponuja programe izobraževanja in usposabljanja odraslih. Dejavnost izobraževanja in vključevanja mladih v MOMS dopolnjujeta tudi javna zavoda Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota ter Raziskovalno-izobraževalno središče Dvorec Rakičan.

MOMS izstopa na področjih spodbujanja izobraževanja, saj že več let podeljuje tudi štipendije nadarjenim študentkam in študentom mestne občine ter sofinancira programe razvijanja in pospeševanja raziskovalnega in inovativnega dela, uvajanja mladih v znanost ter dvigovanja ravni tehnične kulture. Pri svojem delu na področju mladih se je MOMS izkazala za uspešno, kar je med drugim potrdila tudi s pridobitvijo certifikata Mladim prijazna občina.

MOMS je marca 2024 na konferenci Zlati kamen prejela nagrado za razvojno najbolj prodorno občino v Sloveniji 2024. Med vsemi 212 slovenskimi občinami je na področju izobrazbe na 7. mestu s spodbujanjem višjega in visokošolskega študija v občini.

Podatki s področja vzgoje in izobraževanja v MOMS nam kažejo, da se je struktura izobrazbe v MOMS v zadnjih desetih letih spremenila in izboljšala. Čeprav je delež prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo ali manj v MOMS nad slovenskim povprečjem je dobra novica, da njihov delež upada. Medtem se število prebivalcev z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo zvišuje, kar kaže na pozitiven trend izobraževanja v občini. Kljub upadu števila otrok v vrtcih in osnovnih šolah ter naraščajočemu trendu izobraževanja na višji ravni, pa obstaja potreba po nadaljnjem spodbujanju izobraževanja in vključevanja mladih v študijske programe, kar bi lahko prispevalo k nadaljnjemu razvoju in rasti občine.

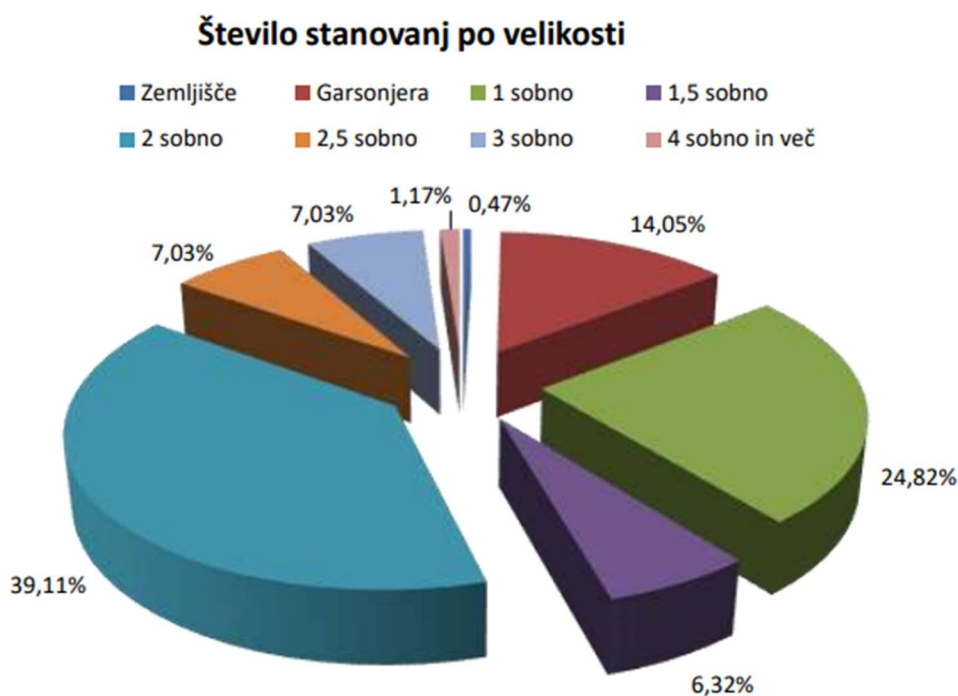
Stanovanja

Za reševanje stanovanjske problematike v MOMS je zadolžen Javni stanovanjski sklad Mestne občine Murska Sobota (v nadaljevanju: JSS MOMS), ki se je skozi obdobje od ustanovitve

Mestne občine Murska Sobota in s sprejemom Zakona o javnih skladih iz stanovanjskega sklada preoblikoval v javni sklad. Predvsem pridobivanje novih stanovanj, bodisi z gradnjo ali nakupom novih, je osnovna naloga in cilj javnega sklada, s tem pa uravnavanje ponudbe in povpraševanja po stanovanjih v Mestni občini Murska Sobota.

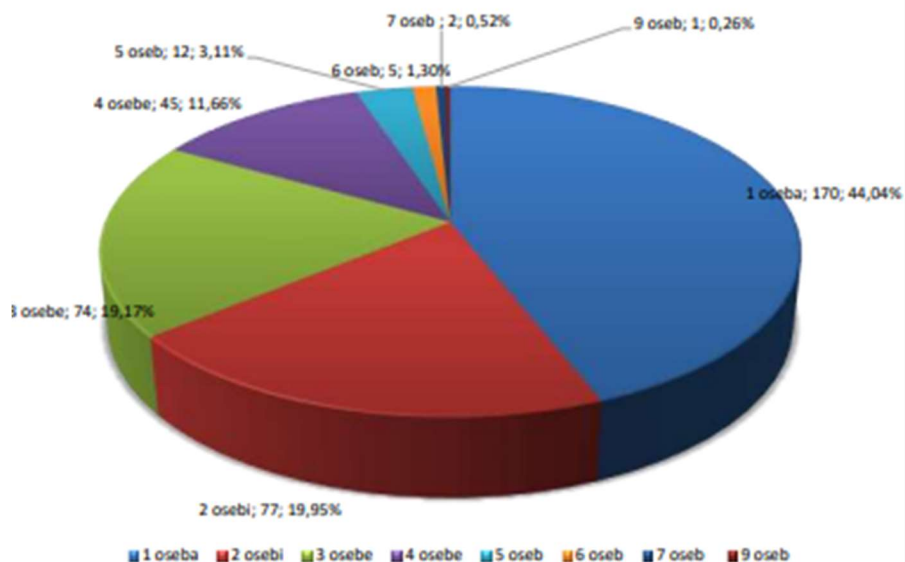
JSS MOMS je imel na dan 31. 12. 2023 v lasti 427 nepremičnin. Od tega 420 stanovanj in sicer 268 neprofitnih z nižjo najemnino, 123 neprofitnih z višjo najemnino, 1 službeno stanovanje in 26 začasnih bivalnih enot. Ostalo so skupni prostori in 2 poslovna prostora. V lastni ima tudi 2 zemljišči. Stanovanja so različnih velikosti in na različnih lokacijah Mestne občine Murska Sobota. Izhajajoč iz podatkov strukture stanovanj po velikosti razpolaga JSS MOMS z največ dvosobnimi (168) in enosobnimi stanovanji (106), po katerih je tudi največje povpraševanje.

Slika 22: Število stanovanj po velikosti (Vir: JSS MOMS, 2024)

Najemniki po številu družinskih članov na dan 31.12.2023

Slika 33: Najemniki po številu družinskih članov na dan 31.12.2023 (Vir: JSS MOMS, 2024)

Povpraševanje po neprofitnih najemnih stanovanjih se odraža v številu upravičencev, ki so se v preteklih letih prijavi na razpise za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem. Večje je povpraševanje prosilcev z najnižjimi dohodki, precej manjše pa je povpraševanje po stanovanjih v višjo neprofitno najemnino.

Tabela 2: Razpisi za najemna stanovanja v MOMS

Leto objave razpisa	Število vlog	Št. Prosilcev, ki izpolnjujejo pogoje	Število uvrščenih prosilcev na listi A in B	Število dodeljenih stanovanj	% dodeljenih stanovanj
2005	51 (lista A in B)	34 (66,67%)	34	34	100,00
2006	60 (lista A in B)	40 (66,67%)	40	37	92,50
2007	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2008	52 (lista A in B)	30 (57,70%)	30	30	100,00
2009*	57 (lista A in B)	21 (36,85%)	16	16	100,00
2010	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2011	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2012	89 (lista A in B)	57 (64,05%)	26	26	100,00
2013	67 (lista A in B)	41 (61,20%)	20	18	90,00
2014	83	46 (55,43%)	23	20	86,96

2015**	99	44 (44,45%)	32	31	96,88
2016	104	51 (49,04%)	36	34	94,45
2017	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2018	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2019	120	60 (50,00%)	37	32	86,49
2020	Ni bilo razpisa	-	-	-	-
2021	Ni bilo razpisa	-	-	9 BE	-
2022	148	119 (80,41%)	35	-	
SKUPAJ	782	424 (54,22%)	329	287	87,24

Vir: JSS MOMS 2024

Razkorak med povpraševanjem in ponudbo stanovanj za socialno šibke, mlade družine in mlade pare se v Mestni občini Murska Sobota povečuje. Veliko je upravičencev za dodelitev neprofitnega stanovanja, ki so bodisi veččlanske družine ali nižje na neprofitni lestvici in že več let potrpežljivo čakajo na primerno stanovanje. Na veliko povpraševanje in premajhno ponudbo stanovanj vplivajo predvsem visoke cene tržnih stanovanj in visoke profitne stanovanjske najemnine. Tako so se mlajše generacije na stanovanjskem trgu znašle v mnogo težjem položaju kot prejšnje generacije.

JSS MOMS se med drugim in v okviru razpoložljivih finančnih sredstev tudi aktivno posveča reševanju stanovanjske problematike mladih. V mestnem središču že preureja bivšo Ekonomsko šolo, s katero bodo pridobili 12 neprofitnih stanovanj za mlade in mlade družine in 3 neprofitna stanovanja. S tem bodo prispevali tudi k revitalizaciji in oživitvi mestnega središča v MOMS.

Ker pa vsi upravičenci ne dobijo neprofitnega stanovanja so, zaradi socialne stiske na podlagi predpisov s stanovanjskega področja, nekateri upravičeni do subvencionirane najemnine, kjer subvencijo pokriva občina.

Analiza stanovanjske politike zahteva celosten pregled obstoječega stanovanjskega fonda in potenciala, prilagojenega demografskim trendom ter potrebam v občini. Pri načrtovanju novih stanovanj je ključno upoštevati izzive v prostoru ter oblikovati strategijo gradnje, ki upošteva mestni prostor in razpoložljive površine, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti kakovostni zunanji ureditvi, kot so otroška igrišča, parkirišča, zelenice in prometne povezave.

V MOMS obstajajo prazni in dotrajani objekti, ki bi s (tudi energetske) sanacije lahko postali dodatna ponudba prostih stanovanj za mlade družine, starejše ter socialno šibke osebe, zagotavljajoč jim dostojno bivanje z nižjimi stroški.

Stanovanjska politika je dolgoročna in zahteva nenehno spremljanje ter prilagajanje ugotovljenim potrebam. Stanovanje predstavlja enega od osnovnih pogojev bivanja in življenja v MOMS, zato je reševanje stanovanjske politike strateškega pomena za občino. Odločitev posameznika ali družine za bivanje in življenje v MOMS bo temeljila na dejstvu ali bo v tistem trenutku na razpolago ustrezno stanovanje za njih.

Socialno varstvo

Povprečna starost prebivalcev v MOMS je 47,4 let. Po povprečni starosti se MOMS, v primerjavi z občinami v Sloveniji, z 12. mestom uvršča na območja z najstarejšim prebivalstvom v Sloveniji. V zadnjem desetletju se je povprečna starost v MOMS dvignila za 3,2 leti. Leta 2023 je v MOMS prebivalo 27 % prebivalcev starih 65 ali več let (Slovenija 21,4 %).

Za starejšo populacijo je v MOMS razmeroma dobro pokrbjeno. Tako MOMS v proračunu zagotavlja sredstva za plačilo storitev institucionalnega varstva starejših oseb iz Mestne občine Murska Sobota, ki so delno ali v celoti oproščeni plačila storitve v skladu z Uredbo o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev.

Občani MOMS so nameščeni v socialno varstvenih zavodih (Dom starejših Rakičan, Dom starejših Kuzma, DSO Gornja Radgona, SeneCura Dom starejših občanov Radenci, Dom starejših Lendava in Zavod sv. Cirila in Metoda Beltinci). Trenutno je v navedenih domovih vključenih 44 občanov MOMS, za katere občina plačuje celotne ali delne oskrbne stroške.

Velik poudarek se daje tudi institucionalnemu varstvu invalidov iz Mestne občine Murska Sobota, ki so delno ali v celoti oproščeni plačila storitve v skladu z Uredbo o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev.

Sredstva za plačevanje oskrbnih stroškov v zavodih za invalide v letu 2024 so za občane, ki so vključeni v institucionalno varstvo in plačila storitev ne morejo poravnati ali ne morejo v celoti poravnati, financira oziroma sofinancira MOMS iz svojega proračuna. V zavodsko varstvo za invalide je trenutno vključenih 34 občanov in sicer v zavode: Dom Lukavci, Hrastovec, ZUDV Dornava, CUDV Draga, Dom Nine Pokorn Grmovje, Ozara Slovenija in Želva d.o.o..

Pomoč družini na domu (PND) kot socialna oskrba na domu je namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, zaradi starosti, invalidnosti ali kronične bolezni pa se ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanju nimajo možnosti.. Storitve pomoč družini na domu za MOMS izvaja Dom starejših Rakičan. Število starejših oseb v naši občini narašča, s tem pa tudi potrebe po tej storitvi. 31. 12. 2023 je storitev pomoč na domu prejelo 75 občanov, od tega 8 uporabnikov, ki jim storitev zaradi socialno težjega položaja sofinancirala MOMS.

Z letom 2025 bo storitev Pomoč na domu dopolnila storitev Dolgotrajna oskrba na domu (DO na domu), ki je neke vrste nadgradnja obstoječe socialnovarstvene storitve, saj vključuje tudi

storitve zdravstvene nege, ki so vezane na osnovna dnevna opravila. Pravici PND in DO na domu bosta potekali vzporedno.

Z leti narašča tudi socialna stiska, saj prihodki občanov težko sledijo visokim življenjskim stroškom. Prav zaradi tega se je MOMS odločila za sprejetje Odloka o denarni socialni pomoči v Mestni občini Murska Sobota, na podlagi katerega so do občinske denarne socialne pomoči po tem odloku upravičene osebe, ki so brez lastnega dohodka in osebe, ki z lastnim dohodkom do 30% presegajo minimalni dohodek za posameznega družinskega člana po zakonodaji, ki ureja socialno varstvo in imajo stalno prebivališče v Mestni občini Murska Sobota, izkoristili pa so že vse zakonske možnosti za rešitev socialne stiske. Center za socialno delo Pomurje, na podlagi Odloka o denarni socialni pomoči v Mestni občini Murska Sobota (Uradni list RS, št. 110/11), izvaja postopke za uveljavljanje pravic do enkratne denarne pomoči. Prosilcev je iz leta v leto večje število.

Tako se že sedaj opaža visoka potreba po dolgotrajni oskrbi starejših oseb in invalidov, saj je opazen trend staranja prebivalstva, ki se bo v naslednjih letih še nadaljeval. Dolgotrajna oskrba nudi pomoč ljudem, ki dolgotrajno potrebujejo pomoč druge osebe pri opravljanju dnevnih temeljnih življenjskih aktivnosti in je pomembna predvsem za starajoče se prebivalstvo, kar je trend tudi v MOMS. .

V MOMS prav tako deluje Varstveno delovni center Murska Sobota, ki ima v MOMS stavbo na lokaciji Trstenjakova ulica 69, 9000 Murska Sobota, kjer je sedež regijskega Varstveno delovnega centra z upravo z enoto vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Stavba je v lasti RS in je VDC-ju dana v upravljanje.

Enota je namenjena dnevni vključitvi 55 uporabnikov. Trenutno jih je vključenih 37. V sklopu zavoda delujejo 4 enote dnevnega varstva in tri bivalne enote. Delujejo v upravnih enotah Gornja Radgona, Ljutomer, Lendava in Murska Sobota. Samo v Murski Soboti se upravičencem do storitve, to so osebe z motnjo v telesnem in duševnem razvoju, ne nudi institucionalno varstvo z bivanjem. Do sedaj so vsi uporabniki, ki so bivanje potrebovali, bili vključeni v enoti Gornja Radgona ali Ljutomer, medtem ko je za Lendavo zaradi oddaljenosti bilo manj interesa. Vsi uporabniki in njihovi svojci si želijo bivanja v bližini doma.

Romska skupnost

Romska skupnost v MOMS predstavlja pomemben del lokalne družbene strukture in je zelo dobro integrirana v lokalno okolje. Romska društva in organizacije so aktivni in se skupaj z drugimi ustanovami vključujejo v lokalno okolje ter prijavljajo in izvajajo različne programe in projekte.

V naseljih Pušča, Černelavci, Nemčavci in v mestu Murska Sobota živi več kot 1.100 Romov. Romsko prebivalstvo v občini je raznoliko in vključeno v številne društvene dejavnosti.

Pušča je največje in najstarejše romsko naselje v Prekmurju, z okoli 533 prebivalci, ki živijo v približno 218 gospodinjstvih. Veliko prebivalcev tega naselja ima urejene stanovanjske razmere. Ni pa zanemarljivo, da se v naselju soočajo z izzivi, kot so nizka stopnja zaposlenosti, visoka odvisnost od socialnih prejemkov in potreba po izboljšanju stanovanjskih razmer za nekatere družine ter slaba cestna in prometna infrastruktura.

V naselju Černelavci živi približno 200 Romov v 32 družinah, ki večinoma živijo v lastnih hišah. Večina prebivalcev tega naselja je zaposlenih ali ima lastne dohodke, kar pomeni, da imajo boljše stanovanjske razmere kot v drugih naseljih. Kljub temu pa nekaj romskih družin še vedno potrebuje pomoč pri izboljšanju bivalnih pogojev.

Naselje Nemčavci, kjer živi približno 30 Romov v petih družinah, ima urejene stanovanjske razmere.

V mestu Murska Sobota živi približno 150 Romov v 29 družinah. Te družine živijo v socialnih stanovanjih v blokih. V večini družin je vsaj en član zaposlen, vendar pa zaradi nizke ravni socialne varnosti prejemajo tudi denarne socialne pomoči in subvencije stanarine.

V občini deluje Komisija za romska vprašanja, ki se aktivno vključuje v razreševanje romskih vprašanj in problemov. V okviru te komisije poteka medinstitucionalno sodelovanje na lokalni ravni, saj sodelujejo vse institucije, ki delujejo z romsko populacijo. Vsa romska naselja v občini so infrastrukturno urejena. Naselje Pušča, ki je največje romsko naselje, ima urejeno vso osnovno infrastrukturo in storitve: vodo, elektriko, kanalizacijo, razsvetljavo, odvoz smeti in ceste. Poleg navedenega je tam zgrajen kulturni dom, nogometno igrišče z zalivalnim sistemom ter novimi garderobami in klubskimi prostori, gasilski dom ter vrtec, v katerega so vključeni tako romski kakor tudi ostali otroci.

Mestna občina Murska Sobota je pomembno prispevala k izboljšanju infrastrukture in pogojev v romskem naselju Pušča. To je pomemben korak k zagotavljanju enakih možnosti za vse prebivalce. V prihodnosti se je potrebno osredotočiti na nadaljnji razvoj, ki bo dvignil življenjski standard in vključenost Romov še naprej.

Sodelovanje med občino, prebivalci Pušče in drugimi institucijami je ključno pri nadaljnjem napredku. Skupaj je potrebno identificirati potrebe in cilje skupnosti ter oblikovati načrte in programe, ki bodo podpirali njihovo uresničitev. K temu prispeva tudi Pisarna za podporo razvojnim projektom Romske skupnosti, ki deluje v okviru Razvojnega centra Murska Sobota.

Poleg infrastrukturnih izboljšav se je potrebno osredotočiti tudi na druga področja, kot so izobraževanje, zaposlovanje in socialna vključenost, saj so to ključni dejavniki za trajnostni razvoj Pušče in drugih romskih skupnosti v mestni občini.

Zdravstvo

Primarno zdravstveno varstvo je opredeljeno kot družbena skrb za zdravje, s ciljem zagotoviti najvišjo možno raven zdravja in dobrega počutja vsakemu posamezniku. Osredotoča se na potrebe in pričakovanja ljudi (posameznikov, družin in skupnosti), ki jih naslavlja s celostnim pristopom od krepitve zdravja in preprečevanja bolezni do zgodnjega odkrivanja bolezni in zdravljenja, rehabilitacije in paliativne obravnave skozi celotno življenjsko obdobje tam, kjer ljudje živijo in delajo.

Primarno zdravstveno varstvo je ključno za zagotavljanje univerzalnega dostopa do zdravstvenega varstva in omogoča integrirano in kontinuirano obravnavo ter osredotočenost na potrebe pacienta. Skupaj z javnim zdravjem prispeva k opolnomočenju posameznika, družine in skupnosti za skrb za lastno zdravje in večji zdravstveni pismenosti ter omogoča večjo vključenost v odločitve povezane z zdravjem ter k ustvarjanju pogojev za zdrav življenjski slog.

Zdravstveni dom Murska Sobota je neprofitni javni zavod, vključen v javno zdravstveno mrežo. Zavod deluje na območju 12 občin ustanoviteljic in skrbi za 59.700 prebivalcev naseljenih na 692 km².

Zdravstveni dom izvaja osnovno zdravstveno dejavnost na sedežu v Murski Soboti in v 20 dislociranih enotah.

Na območju MOMS se dejavnosti izvajajo v Zdravstvenem domu Murska Sobota, Ambulanta Bakovci, DSO Murska Sobota, DSO Rakičan in Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor – Oddelek Murska Sobota.

V MOMS se nahaja še Splošna bolnišnica Murska Sobota. Splošna bolnišnica Murska Sobota zagotavlja v vlogi osrednje regijske bolnišnice, ki je del javne zdravstvene mreže, prebivalcem Pomurja in širšega okolja kakovostne in varne zdravstvene storitve. V stičišče interesov postavlja paciente ter njihovo zdravje in zadovoljstvo.

V letu 2023 se je MOMS priključila v Slovensko mrežo zdravih mest.

Po podatkih in analizah Nacionalnega inštituta za javno zdravje (v nadaljevanju NIJZ), ki spremlja ključne zdravstvene kazalnike zdravja v državi, izpostavimo nekaj dejstev o zdravju v MOMS v letu 2023⁶:

Zdravstveno stanje in umrljivost

- Bolniška odsotnost delovno aktivnih prebivalcev je trajala povprečno 27,3 koledarskih dni na leto, v Sloveniji pa 21,7 dni.

⁶ Vir: <https://obcine.nijz.si/>

- Delež oseb, ki prejemajo zdravila zaradi povišanega krvnega tlaka, je bil višji od slovenskega povprečja, za sladkorno bolezen pa blizu slovenskemu povprečju.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi srčne kapi je bila 3,3 na 1000 prebivalcev, starih 35 do 74 let, v Sloveniji pa 2,0.
- Pri starejših prebivalcih občine je bila stopnja bolnišničnih obravnav zaradi zlomov kolka 5,2 na 1000, v Sloveniji pa 6,2.
- Delež uporabnikov pomoči na domu je bil nižji od slovenskega povprečja.
- Stopnja umrljivosti zaradi samomora je bila 10 na 100.000 prebivalcev, v Sloveniji pa 18.

Dejavniki tveganja za zdravje in preventiva

- Telesni fitnes otrok je bil blizu slovenskemu povprečju.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi poškodb v transportnih nezgodah je bila 1,0 na 1000 prebivalcev, v Sloveniji pa 1,1.
- Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji je bil višji od slovenskega povprečja.
- Odzivnost v Program Svit – presejanje za raka debelega črevesa in danke je bila 61,9 %, v Sloveniji pa 63,4 %.
- Presejanost v Programu Zora – presejanje za raka materničnega vratu je bila 69,2 %, v Sloveniji pa 71,4 %.

Tabela 3: Izbrani kazalniki iz analize NIJZ (primerjava podatkov med MOMS in Slovenijo za leto 2024)

Kazalnik	MOMS	Slovenija
Prirast prebivalstva (v ‰)	6,9	4,6
Starejše prebivalstvo (nad 80 let) (v ‰)	6,5	5,6
Stopnja delovne aktivnosti (v ‰)	61,4	67,8
Telesni fitnes otrok (Index)	47,3	50,0
Prekomerna prehranjenost otrok (v ‰)	20,2	24,9
Prometne negode z alkoholiziranimi povzročitelji (v ‰)	10,3	8,5
Bolniška odsotnost (dni)	27,3	21,7
Astma pri otrocih in mladostnikih (do 19 let) (sss/1000) ⁷	0,8	0,5
Prejemniki zdravil zaradi povišanega krvnega tlaka (sss/100)	26,4	22,4
Prejemniki zdravil proti strjevanju krvi sss/100	13,9	11,9
Srčna kap (35 - 74 let) sss/100	3,3	2,0
Možganska kap (35 – 84 let)	2,4	2,3
Zlomi kolka pri starejših (nad 65 let) sss/100	5,2	6,2
Prejemniki zdravil zaradi duševnih motenj sss/100	17,9	14,5
Pomoč na domu (v ‰)	1,2	1,8

⁷ sss: starostno standardizirana stopnja na 100, 1.000 ali 100.000 prebivalcev

Klopni meningoencefalitis (KME) (sss/100.000)	2,9	7,4
Novi primeri raka pljuč sss/100.000	69	70
Novi primeri raka dojke sss/100.000	111	131
Novi primeri raka želodca sss/100.000	17	22
Umrljivost zaradi bolezni srca in ožilja (0 – 74 let) sss/100.000	74	66
Umrljivost zaradi vseh vrst raka (0 – 74 let) sss/100.000	140	147
Umrljivost zaradi samomora sss/100.000	10	18

Vir: obcine.nijz.si (april 2024)

Na področju zdravja je v MOMS institucionalno dobro poskrbljeno. Obe osrednji zdravstveni inštituciji tako Zdravstveni dom Murska Sobota in Splošna bolnišnica Murska Sobota dobro delujeta in sta v zadnjih letih tudi investicijsko zelo aktivni. Izvajata tudi veliko programov preventivnega zdravstvenega varstva.

Ključni vidiki zdravja v MOMS so povezani s trendi staranja prebivalstva. Ključna odstopanja so na področjih bolezni, ki so povezane s prehrano in količino gibanja odraslih (umrljivost zaradi bolezni srca in ožilja, kapi, prejemniki zdravil za povišan krvni tlak). Skrbijo lahko tudi kazalniki, ki kažejo na zlorabo alkohola in povečan delež prejemnikov zdravil zaradi duševnih motenj. Prav tako niso spodbudni podatki o prekomerni hranjenosti otrok in nižji stopnji telesnega fitnesa otrok, ki jih lahko tudi povežemo s prehrano in gibanjem.

Šport

Rekreativni šport velja za eno izmed cenejših in cenjenih oblik preventivnega zdravljenja in vodi k boljšemu počutju na vseh ravneh življenja: telesni, duševni in duhovni. Omogoča uresničevanje posameznikovih možnosti in priložnosti za premagovanje vsakdanjega stresa s pomočjo gibanja in je pozitiven odziv na izzive okolja ter vzpostavlja dinamično ravnotežje med človekom in njegovim okoljem.

Rekreacijske površine mesta so predvsem območje ob parkovnem gozdu Fazanerija: letno kopališče, odbojka na mivki, nogometni stadion, teniška igrišča, trim steza, sprehajalne poti, primerne tudi za nordijsko hojo. Za rekreacijo je zelo priljubljeno tudi območje ob Soboškem jezeru, kjer so na novo urejene površine gibalnega parka in sprehajalne poti, medtem ko se, predvsem poleti, na jezeru odvijajo vodni športi (surf, kajak, kanu, jadrnice), ki so rekreativnega in klubskega značaja. Svoje aktivnosti izvajajo tudi soboški potapljači z rednimi letnimi vajami in srečanji.

V MOMS je skupaj 22 športnih dvoran, 15 od teh je ob osnovnih in srednjih šolah (telovadnice ob OŠ Bakovci, POŠ Krog, OŠ I, OŠ II, OŠ III, Gimnaziji MS, Ekonomski SŠ), 7 pa posebnih športnih dvoran. Skupna površina športnih dvoran na učenca v OŠ je 3,09 m², kar je največ med mestnimi občinami v Sloveniji (povprečje je 1,5 m²), v SŠ pa 1,47 m², kar je še vedno nad povprečjem Slovenije (0,85 m²). Skupna površina dvoran ob OŠ in SŠ je nekaj manj kot 8.500 m².

Težave šolske športne infrastrukture v MOMS so predvsem v dotrajanosti opreme, deloma nefunkcionalni razporeditvi prostorov, športnih naprav in opreme ter skladišč opreme, neakovostne športne površine, nezaščitene naletne površine, pa tudi pomanjkljivosti pri opremljenosti (neprilagojena za razvojno stopnjo otrok ipd.). Na nekaterih športnih objektih bo v prihodnosti potrebno narediti sanacijo objekta in nujna vzdrževalna dela kot npr. zračenje objekta, ureditev klim, talne površine, ureditev zunanosti in notranjih prostorov ...).

V MOMS se nahaja tudi letno kopališče, ki obratuje sezonsko, od junija do začetka septembra. Nahaja se v športnem parku Fazanerija v Murski Soboti. Obsega štiri bazene, in sicer: olimpijski bazen dimenzije 50mx22m, dva skakalna stolpa višine 2,5m in 3m, bazen dimenzije 33mx12m, toboganski bazen dimenzije 15mx15m, otroški bazen dimenzije 10mx4m.

Prav tako je v sklopu površin letnega kopališča urejenih pet igrišč za odbojko na mivki, ki se uporabljajo tudi za različne poletne odbojcarske turnirje). Bazenska tehnika in bazeni se sicer redno vzdržujejo. Vendar je kljub temu infrastruktura (bazeni in tehnika) dotrajana in je v slabem stanju. Priprava le-teh povzroča velike stroške vsakoletnega zagona (priprava bazenskih površin in bazenske tehnike na obratovanje).

Mestni stadion Fazanerija je po številu sedežev med večjimi stadioni v Sloveniji. Na njem igra domači klub NŠ Mura. Stadion stoji v mestnem gozdu Fazanerija ob reki Ledavi in je del športnega centra Fazanerija. Sestavljen je iz štirih večjih tribun: južna, severna, glavna in vzhodna. Stadion ima 3.782 sedišč in približno 1.718 stojšč. Skupna kapaciteta je približno 5.500 sedežev. Leta 2018 je stadion dobil nove slačilnice po najnovejših evropskih standardih (UEFA). Leto pozneje so bili na stadion nameščeni še reflektorji (2019) z 1200 luxi osvetlitve in možnostjo prilagajanja svetlosti. Prenovljeni so tudi prostori pod glavno tribuno s slačilnicami in tehničnimi prostori. Pod južno tribuno sta obnovljena bar in trgovina ter klubski prostor.

Konjeniški center ob dvorcu v Rakičanu ponuja možnosti nastanitve jahalnih konjev in tudi jahanja. Poleg jahanja za lastnike ponuja tudi možnost turističnega jahanja in vožnjo s kočijo.

V mestu je še nekaj odprtih površin, namenjenih športni rekreaciji: košarkarsko igrišče na Kocljevi ulici, stadion in zunanja igrišča pri OŠ I, II in III, ter srednjih šolah (Gimnazija, Ekonomska SŠ), zunanje površine pri Sokolskem domu (TVD Partizan), zunanji fitnes v stanovanjskih naseljih na Lendavski ulici in Mojstrski ulici, skate park v SOIC ...

V primestnih naseljih so športno rekreacijski centri, ki so pogosto povezani s travnatimi igrišči za nogomet: ŠRC Polana, ŠRC Bakovci, ŠRC Nemčavci, ŠRC Pušča, igrišče v Černelavcih, Krogu, Rakičanu, Kupšincih in Satahovcih. Nema lokrat pa so poleg nogometnih površin tudi površine za drugo rekreacijo občanov kot npr: balinanje, šah na prostem, odbojcarsko igrišče, igrišče za badminton ...

Na voljo so tudi otroška igrišča, ki so posejana po mestu in v primestnih naseljih. Nema lokrat se igrišča soočajo z vandalizmom in dotrajanostjo igral, zato je redno vzdrževanje nujno potrebno, zaradi varnosti, ohranjanja privlačnosti zunanjih površin in videza krajine.

Po podatkih ZKTŠ MS v MOMS deluje 65 športnih društev in zvez, ki se ukvarjajo z več kot 20 različnimi športi. Nekaj društev je namenjenih rekreativni dejavnosti za vse generacije.

V MOMS predvsem manjka športne infrastrukture za sodobne športe, predvsem sodobne urbane športe, kot so skate površine, plezalne stene, poligoni za urbano gibanje ipd. Posamezne panoge, ki imajo potrebo po specifičnih prostorih, se prav tako srečujejo s težavami, saj teh prostorov ni (npr. plavanje). Uporabniki športnih prostorov kot npr. Sokolski dom (TVD Partizan) in drugi ugotavljajo, da je prostor neprimeren za današnjo športno rabo, saj je objekt potreben celovite obnove in adaptacije. Energetska sanacija Sokolskega doma je že predmet prijave v okviru naložb CTN.

Kultura in kulturna dediščina

Ne glede na zgodovinsko obdobje je Murska Sobota bila vedno tudi kulturno središče. Enako kot v drugih regijskih središčih je tudi v MOMS kultura od nekdaj pomemben del družabnega in skupnostnega življenja. Konec 19. stoletja je v Murski Soboti bilo registrirano prvo društvo, ki je izdajalo lokalni časopis. Pozneje so se oblikovala kulturna društva, ki so združevala različna kulturna področja (pevsko, muzejsko ...) in so v bistvu zametki današnjih javnih zavodov, ki skrbijo za kulturni utrip, izobraževanja ter doživetja na področju kulture v občini. K pestri kulturni ponudbi pripevajo tudi dejavnosti kulturnih društev.

Prispevek MOMS na področju kulture v regiji je zelo bogat, kot regijsko središče je občina na nek način tudi regijsko kulturno središče, kar se odraža na različnih kulturnih področjih.

MOMS javni interes na področju kulture uresničuje s podporo javnega in nevladnega sektorja v kulturi. MOMS je na področju kulture ustanoviteljica ali soustanoviteljica naslednjih javnih zavodov: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Pomurski muzej Murska Sobota, Galerija Murska Sobota, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota. MOMS financira ali sofinancira delovanje in izvajanje programov vseh navedenih javnih zavodov in v celoti sama skrbi za izgradnjo ter vzdrževanje prostorov, v katerih delujejo te kulturne ustanove.

Nevladni sektor na področju kulture v občini predstavljajo predvsem ljubiteljska kulturna društva. MOMS z izvedbo vsakoletnih javnih razpisov sofinancira delovanje kulturnih društev, nakup opreme za delovanje društev ter izvedbo kulturnih projektov, ki jih organizirajo kulturna društva ali pa druge organizacije.

Poslanstvo za skrb za kulturno dediščino imata Pomurski muzej Murska Sobota in Galerija Murska Sobota. Muzej je danes eden izmed najbolj prepoznavnih regijskih muzejev v Sloveniji in je s stalno razstavo, občasnimi razstavami, izvedbo pedagoških in andragoških programov ter počitniškimi delavnici vreden ogleda. Poleg drugih dejavnosti za kulturno dediščino skrbi tudi Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota.

Pomurski muzej Murska Sobota je osrednji pomurski muzej za varovanje premične kulturne dediščine na območju Pomurja. Njegovo poslanstvo je muzejska dejavnost, ki obsega evidentiranje, zbiranje, raziskovanje, dokumentiranje, varovanje, izobraževanje in različne oblike predstavljanja vseh vrst materialne in duhovne kulturne dediščine, ki so jo od prve naselitve do danes ustvarili prebivalci te pokrajine. Strokovno pokriva področje arheologije, etnologije, zgodovine in umetnostne zgodovine, primarne konservacije in restavracije, pedagoških in andragoških programov in vodenje strokovne knjižnice. V muzeju je na ogled stalna razstava Ljudje ob Muri, del posebne zbirke muzeja Kološev kabinet umetniške fotografije in stalna razstava portretov slovenskih impresionistov Draga Tršarja, prirejajo pa tudi občasne tematske razstave.

Pomurski muzej izvaja javno službo na področjih arheologije, umetnostne in kulturne zgodovine, zgodovine, etnologije in kulturne antropologije, nesnovne dediščine, primarne konservacije in restavracije, muzejske pedagogike, muzejske dokumentacije in specialnih knjižnic. Poleg javne službe muzej samostojno ali kot partner izvaja več lokalnih, nacionalnih in mednarodnih projektov, ki imajo temeljni namen povečati obseg raziskane, dokumentirane in javno dostopne kulturne dediščine.

Pomurski muzej Murska Sobota in Galerija Murska Sobota imata s strani Ministrstva za kulturo pridobljeno pooblastilo za opravljanje državne javne službe muzeja.

Galerija Murska Sobota je osrednja pomurska galerija za sodobno umetnost in predstavlja središče likovne galerijske dejavnosti v Pomurju. Skrbi za varovanje, ohranjanje, raziskovanje, prezentiranje in popularizacijo likovne dediščine od 20. stoletja naprej. V stalni zbirki, ki jo nenehno dopolnjujejo, hranijo slike, skulpture, grafike, risbe in umetniške fotografije sodobnih pomurskih likovnih ustvarjalcev in dela ostalih slovenskih umetnikov. Poseben del zbirke predstavljajo skulpture, odkupljene na nekdanjih Jugoslovanskih bienalih male plastike in kasnejših Evropskih trienalih male plastike. Osrednji dejavnosti galerije sta spremljanje razvoja sodobne likovne umetnosti v Pomurju in širšem slovenskem prostoru ter prirejanje občnih razstav sodobnih slovenskih likovnih umetnikov 20. in 21. stoletja, ki jih spremljajo javna strokovna vodenja in predavanja.

Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota (v nadaljevanju ZKTŠ MS) deluje od leta 2010 in združuje delovanja na področju kulture, turizma in športa. Področje kulture je osrednja dejavnost javnega zavoda. Značaj javnega zavoda je regijskega pomena na področju kulture, v objektu Gledališča Park zavod namreč izvaja bogat uprizoritveni program in tudi glasbeni program. Poleg tega je zavod aktiven na področju turizma z izvajanjem različnih dogodkov, projektov in upravljanjem turistično informacijskega centra v mestu »Hranilnica prekmurskih dobrot«. Pomemben del aktivnosti zavoda se navezujejo na športno dogajanje v MOMS, kjer zavod podpira športna društva in jim pomaga soorganizirati pomembne dogodke.

Javni sklad za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju JSKD) ima v Murski Soboti sedež območne izpostave JSKD, katerega program zajema izvedbo tradicionalnih revij in srečanj ljubiteljskih skupin, območno in regijsko srečanje lutkovnih skupin ter različna območna srečanja (vrtčevskih, otroških in odraslih folklornih skupin; otroških in odraslih pevskih zborov; otroških,

mladinskih in odraslih gledaliških skupin; plesnih skupin, pevcev in godcev ljudskega izročila in regijsko srečanje mini likovna kolonija) ter druge programe.

Na forumu občanov MOMS so udeleženci izrazili potrebo po bogatejši kulturni ponudbi, ki bi zadostila potrebam zahtevnejših obiskovalcev, obenem pa so opozorili na pomembnost ohranjanja in podpiranja ljubiteljske kulturne produkcije. To kaže na željo po kulturi, ki je dostopna in privlačna za različne skupine prebivalstva.

Vzdrževanje kulturne dediščine je nenehno delo, velik finančni zalogaj in zahteva skrbno načrtovanje ter trajno predanost. Ohranjanje kulturnih elementov omogoča, da se zgodovina, tradicije in umetnost prenašajo na prihodnje generacije ter prispeva k bogatitvi kulturne raznolikosti. Zahteva tudi celostni pristop, ki vključuje tako fizično ohranjanje kot tudi družbeno podporo ter skrb za prenos znanja in spoštovanje vrednosti dediščine.

Vzdrževanje kulturne dediščine in kulturnih objektov, ki so v lasti MOMS in javnih zavodov v smislu investicijskega vzdrževanja je zelo veliko finančno breme za MOMS in lastnike objektov. Zaradi pomanjkanja sredstev se dostikrat izvedejo nujna vzdrževalna dela, medtem ko celovita obnova objektov je odvisna od sofinancerskih sredstev.

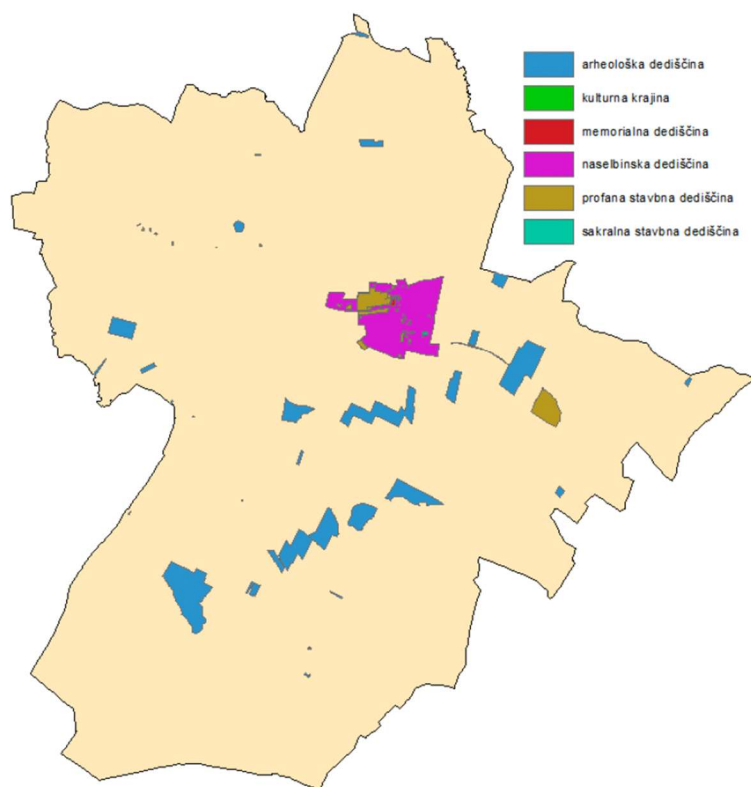
Pisna kulturna dediščina

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (v nadaljevanju PIŠK) hrani domoznansko gradivo z območja na obeh straneh reke Mure. Domoznanstvo pomeni zbiranje in preučevanje gradiva določenega geografskega področja iz različnih vidikov (zgodovinskega, geografskega, arheološkega, literarnega, jezikovnega, sociološkega, etnološkega ipd.).

PIŠK je eden od osrednjih prostorov izobraževalnega, znanstvenega, kulturnega in družabnega dogajanja v mestu in njegovi širši okolici. Knjižnica je najbolj množično lokalno informacijsko središče, v katerem se uresničujejo potrebe posameznikov in skupin po izobraževanju, raziskovanju, informacijah in razvoju osebnosti, vključno s sprostivitvijo in razvedrilom.

Grajena kulturna dediščina

V Murski Soboti je kot kulturna dediščina zaščitene več objektov in območij, ki predstavljajo zgodovinski in kulturni pomen mesta. Mestno jedro s svojo naselbinsko dediščino (EŠD 6774) je razglašeno za varovano območje, kar vključuje grajeno in naravno okolje, kot so trgi, ulice, parki in zeleni pasovi. V sklopu tega območja so posebej zaščiteni arhitekturni biseri kot so cerkve s pripadajočimi sakralnimi objekti, stanovanjske zgradbe na Slovenski ulici in druge po mestu, bloki arhitekta Novaka, ki so odraz arhitekturnih smernic 20. stoletja.

Slika 4: Kulturna dediščina v MOMS

Vir: Ministrstvo za kulturo, kartografija Envirodual d.o.o.

Posebne enote, kot so Grad Murska Sobota (EŠD 476), Grad Rakičan (EŠD 6791), Delavski dom (EŠD 16808), Sokolski dom (EŠD 6800), Hartnerjeva vila (EŠD 6796), hiša Slovenska 13 (EŠD 6802), evangeličansko župnišče (EŠD 6803), Kantorjeva hiša (EŠD 13031) in Bergerjeva vila (EŠD 6816), Židovski blok (EŠD 168111), Kousova vila (EŠD 16810), Benkova hiša (EŠD 6799), Hiša Slovenska 39 (EŠD 6806), Hranilnica Slovenska. 41 (EŠD 6807), Hiša Slovenska 42 (EŠD 6804), Hranilnica Slovenska 44 (EŠD 6805), Lekarna (EŠD 6808), Hiša Ulica arhitekta Novaka 1 (EŠD 6813), Brandijeva vila (EŠD 6812), so zaščitene kot primeri profane stavbne dediščine. Te zgradbe so izpostavljene zaradi svoje arhitekturne značilnosti, zgodovinskega pomembnosti in umetnostno zgodovinske vrednosti. Funkcionalne preobrazbe, ki na primeru delavskega doma povezujejo preteklost z novimi funkcijami, kažejo na pristop, ki spoštuje zgodovinsko bistvo, hkrati pa zagotavlja sodobno rabo.

Murska Sobota kot mestno središče ohranja svoje zgodovinske značilnosti tudi v luči sodobnih urbanističnih zahtev, zagotavljajoč, da kulturna dediščina ostaja neprecenljiv del identitete mesta, okolja in ljudi, ki v njem živijo in ga obiskujejo. Vključevanje kulturne dediščine v vsakodnevno življenje mesta ter njena prepletenost s sodobnimi trendi in potrebami ustvarja živahno in trajnostno urbano okolje, ki cenijo tako domačini kot obiskovalci.

Feri Novak, slovenski arhitekt in urbanist, rojen leta 1906 v Murski Soboti, je mestu in njegovi okolici zapustil dolgo sled v obliki številnih arhitekturnih del, ki so znatno vplivala na mestno podobo in njegovo kulturno dediščino. Novakova dela so pomembna ne samo zaradi estetske vrednosti in arhitekturne inovativnosti, temveč tudi zaradi svojega vpliva na razvoj sodobne arhitekture v tem delu Slovenije.

Njegova dediščina v Mestni občini Murska Sobota vključuje nekatere večje arhitekturne dosežke kot so: Kopališče in ureditev kompleksa Fazanerija (1934-35), Delavski dom (1933-36), Trg zmage (1939), Osnovna šola I (1940-43), Kino Park (1951), Upravna stavba zavarovalnice (1959), Stanovanjski blok, Bobi blok (1959), Stanovanjski bloki, Ulica Štefana Kovača, Murska Sobota (1956-62) in Stanovanjski blok, Ulica arhitekta Novaka (1965) in številni drugi zasebni in javni objekti.

Arhitekt Feri Novak je z oblikovanjem urbanističnega načrta med leti 1932 in 1934 postavil temelje za sistematični razvoj Murske Sobote.

Njegova urbanistična zasnova se ni ustavila po koncu 2. svetovne vojne, ampak se je nadaljevala z načrtovanjem novih sosesk. V tem obdobju je bila posebna pozornost namenjena definiranju mestnih središč, prometnega omrežja, ki je vključevalo tudi načrtovanje mestne obvoznice, ter prenove glavnega trga in osrednje mestne promenade.

Dediščina Ferija Novaka v urbanističnem načrtovanju Murske Sobote je tako neprecenljiv prispevek k izobraževanju o razvoju urbanizma v Sloveniji ter služi kot pomnik njegovemu inovativnemu in naprednemu arhitekturnemu duhu.

Hartnerjeva vila

Na Grajski ulici 2 v Murski Soboti stoji Hartnerjeva vila, ki spada med meščanske mestne vile. Zgrajena je bila med obema vojnama leta 1928 in je predstavljala ugled, bogastvo in moč nekdanjega župana Murske Sobote – Ferdinanda Hartnerja. Nekoč stanovanjska hiša je po preselitvi družine Hartner v tujino šla skozi proces denacionalizacije in lastništvo je prešlo v last Mestne občine Murska Sobota. V preteklosti se je porabljala kot dom za igranje in delo, nato je bil v njej dijaški dom, kasneje, ko je objekt pravnomočno prešel v last Mestne občine Murska Sobota pa je v njenih prostorih delovala Pokrajinska in študijska knjižnica, ki se je leta 2003 zaradi prostorske stiske preselila v nove prostore na Zvezni ulici. Hartnerjeva hiša vse do danes nima novih vsebin, hkrati pa objekt ni niti ustrezno vzdrževan. Čar in lepoto ji dajejo oboki, arkade, zaključki, okrasni nosilci, velike odprtine, posamezni zaključki, okrašene ograje, členjenost oken, pravilna geometrijska zasnova, notranji okrasni leseni okvirji ter ročno izrezani in opremljeni leseni interierni deli stopnišča. Skozi njeno podobo je možno opaziti pomembnost in mogočnost stavbe. Kvadratura stavbe je 300 m² (na etažo - pritličje, 1. nadstropje in podstrešje). V njenih prostorih se danes shranjuje mestna ulična razsvetljava in elementi dekoracije za različne namene. Konstrukcija stavbe je še vedno v dobrem stanju in večina sten je dobro ohranjenih. Strešna kritina je dotrajana in potrebuje celotno zamenjavo. Ostale

poškodbe niso prevelike in jih je mogoče ustrezno sanirati. Velik del površine vzdolž zahodne meje parcele je peskan in namenjen parkiranju. V vrtu rastejo drevesa, kot so veliki jesen, beli gaber, navadni oreh, okrasna jablana, črni bezeg idr.

V njeni bližini so mestni park z gradom, cerkev in mestna občina, ki prav tako spadajo med pomembne zgodovinske objekte. Zaradi perspektivne lokacije v središču mesta se po prenovi v njenih prostorih načrtujejo nove vsebine, ena od možnosti je tudi ureditev sedeža mestne hiše. Hartnerjeva vila je zaščiten kot enota nepremične kulturne dediščine – EŠD 6796. Z vidika trajnostnega razvoja mesta, ki načrtuje, da se bo mesto širilo proti severu do reke Ledave, je lokacija parcele in vile povezovalna točka novo zasnovanega dela obstoječe in nove strukture mesta. Z revitalizacijo objekta se ponuja možnost ohranitve pomembnega dela kulturne dediščine, dodelitev mestotvorne funkcije in posledično pozitiven vpliv na ožji in širši urbani prostor.

Sokolski dom oziroma Dom Partizan Murska Sobota

Prve pobude za ustanovitev športne organizacije v Murski Soboti segajo v leto 1919. V ta namen je bil v obdobju med obema vojnama, leta 1929 zgrajen Sokolski dom oz. Dom Partizan, kot ga imenujemo danes. Bil je eden izmed prvih v tej pokrajini in je predstavljal žarišče telesnega in kulturnega napredka. Pobudo za njegovo gradnjo je leta 1928 dal dr. Franc Farkaš. Pomoč je ponudila Prekmurska posojilnica, katere soustanovitelj je bil notar Anton Koder. V sodelovanju s člani društva so veliko nestrokovnih del opravili tudi drugi Sobočanci, saj je bil dom namenjen tudi drugim prireditvam in predstavam. Nekateri so poleg fizičnih del pomagali tudi z denarnimi prispevki. Vsi, ki so kakor koli pomagali in bili udeleženi pri gradnji, so zapisani in shranjeni v dve steklenici; ena je v temeljnem vogalu doma, druga pa v zemlji pod drevesom ob vhodu na igrišče ob Mladinski ulici. Zapečateni sta z voskom. Do leta 1935 je bil Sokolski dom zbirališče zavednih Slovencev. V njegovi dvorani so prirejali predstave z narodnoobrambnim značajem: dijaške predstave, nastope Akademskega pevskega zbora, večere slovenskih književnikov, v njem so potekala gostovanja Slovenskega narodnega gledališča, Žižkove avantgardne skupine, idr.

Med drugo svetovno vojno je prišlo do prekinitve aktivnosti sokolske organizacije. Po vojni, leta 1945, je bila ustanovljena nova športna ustanova v Murski Soboti, znana kot Fizikulturno društvo. Leta 1949 se je društvo preoblikovalo in sprejelo ime Telovadno društvo. Transformacija športnih društev se je nadaljevala z ustanovitvijo "Partizan Jugoslavije"- Zveze za telesno kulturo v Ljubljani leta 1951, kar je vplivalo na preimenovanje Telovadnih društev v društva za splošno telesno vzgojo Partizan. Po pridobitvi neodvisnosti države se je Telesnovzgojno društvo Partizan v Murski Soboti preoblikovalo v Društvo za športno rekreacijo. To društvo še naprej učinkovito vzdržuje in razvija svojo dejavnost v isti zgradbi.

Soboški sokolski dom je postavljen na 520 m² velikem zemljišču. Zajema 20 metrov dolgo in 12 metrov široko telovadnico ter oder, ki je širok 12 metrov ter globok 7,5 metrov. V pritličju je bila čitalnica, posojilnica in garderoba, v prvem nadstropju mala dvorana, na podstrešju pa hišnikovo stanovanje. Ob objektu je 65 metrov dolga in 35 metrov široka zunanja površina, ki je

bila namenjena letnemu telovadišču. Danes imajo v prostorih Doma Partizan sedež številna športna društva, sekcije in druge organizacije..

V kontekstu ohranjanja kulturne dediščine je Sokolski dom v Murski Soboti (EŠD 6800) dragocen kot arhitekturni in zgodovinski simbol. Ohranja spomin na kulturno in športno dinamiko preteklosti ter predstavlja neprekinjeno vez med preteklimi in sedanjimi generacijami. Zavestno upravljanje in vzdrževanje te zgradbe igra ključno vlogo v trajnostnih prizadevanjih mestne občine, saj gre za prostor, ki je osrednji za družbeno tkivo in identiteto mesta, hkrati pa ponuja možnosti za nove razvojne priložnosti in vključevanje v sodobne družbene trende.

Za objekt zaščitenе kulturne dediščine Sokolski dom je načrtovana temeljita obnova, za katero si MOMS prizadeva pridobiti evropska sredstva. Na ta način bi ohranili in obnovili objekt kulturne dediščine, uporabnikom pa zagotovili bistveno boljše pogoje uporabe, tako za športne kot druge javne aktivnosti. Objekt je od leta 2016 v celotni lasti Mestne občine Murska Sobota. Za prenovo je izdelana vsa projektna dokumentacija.

Delavski dom Murska Sobota

Delavski dom v Murski Soboti, arhitekturno delo Franca Novaka, je bil zgrajen leta 1936 in odprt tri leta pozneje. Z objektom so po prvotni zasnovi razpolagale različne družbene skupine za potrebe prenočišč in družbeno dejavnost. Vendar je z izbruhom druge svetovne vojne stavba doživela hitro spremembo namena, služec najprej kot simbol nacistične okupacije, nato pa je prešla pod madžarsko zasedbo.

Med madžarsko oblastjo je Delavski dom gostil zbirko Prekmurskega muzejskega društva, ki jo je dokumentiral dr. Avgust Pavel, in s tem postavil temelje za poznejši Pokrajinski muzej Murska Sobota. Po vojni je bila stavba prizorišče simbolike nove Jugoslavije in njenega družbenega reda, priča spremembam zastav in političnih režimov.

V povojnem obdobju so bila stanovanjska krila stavbe razširjena, da so nastanila pomembne politične in kulturne osebnosti. Prostori v stavbi so služili kot sedež različnih družbeno-političnih organizacij, med drugim mestne občine, okrajnih uradov in raznih sindikatov.

V poznejših letih je bila stavba, ki je zdaj vpisana v register kulturne dediščine pod EŠD 16808, nadgrajena, pri čemer so dodali nadstropje in stanovanjski prizidek. Poleg tega je bila sezidana tudi sejna dvorana kot ločeni objekt znotraj kompleksa. Danes je v Delavskem domu sedež Mestne občine Murska Sobota, del stavbe je namenjen tudi drugim najemnikom in uporabnikom, vključno z Upravno enoto Murska Sobota.

Stavba Delavskega doma predstavlja ključni element kulturne dediščine. Njena zgodovina in večnamenski značaj ji dajejo posebno mesto v urbanem razvoju, saj kontinuirano služi potrebam skupnosti in simbolizira njen družbeno-kulturni razvoj.

Slika 5: Delavski dom

Grad Murska Sobota

Grad Murska Sobota (EŠD 476), kot eden od osrednjih kulturnih simbolov in arhitekturnih draguljev Mestne občine Murska Sobota, predstavlja ključen element kulturne infrastrukture in lokalne identitete. Kot reprezentativni zgodovinski spomenik ima neprecenljivo vrednost v kontekstu urbanega razvoja in kulturne ohranitve.

Začetki gradu segajo v srednjeveško obdobje, natančneje v 16. stoletje, ko je bil zgrajen v renesančnem slogu. Skozi stoletja se je grad nadgradil z baročnimi vplivi, predvsem v 18. stoletju, ko so mu dodali arkade, preoblikovali fasade in kapelo ter v interierju uvedli bogate poslikave in rokokojsko keramiko. Ti elementi so bili prelomni v razvoju objekta in so oblikovali kompleks, ki ga poznamo danes.

Kot poglavitno vzklitje kulturnega in družabnega življenja Murske Sobote je grad skozi zgodovino doživel različne transformacije, ki so ga obogatile in funkcionalno prilagodile potrebam sodobnega družbenega konteksta. Mestni park, ki obdaja grad, ter bližnji drevoredi, ki jih je zasnoval Feri Novak, dodajajo k prostorskemu in estetskemu pomenu kompleksa.

Trenutno je grad dom Pomurskega muzeja Murska Sobota, katerega stalne in občasne razstave odražajo lokalno zgodovino in kulturo, ob tem pa ponujajo izobraževalne in kulturne programe za vse generacije. V njegovih prostorih deluje tudi Mladinski informativni in kulturni klub – MIKK. Z njimi se grad pozicionira kot ne samo muzejski prostor, temveč tudi kot center zbiranja in učenja.

Grajski kompleks je postal tudi središče za raznolike kulturne dejavnosti, kot so koncerti, predstave in civilne poroke, kar pripomore k večdimenzionalni uporabi prostora. Soboški dnevi in drugi festivalski dogodki, ki jih gosti grad in njegov park, poudarjajo njegovo funkcijo kot žarišča kulturnega turizma in lokalnega gospodarstva. Grad kot kulturni objekt igra pomembno vlogo pri kreiranju občutek pripadnosti, lokalne zavesti ter spodbuja socialno kohezijo. Prav tako grad kot arhitekturni dosežek in prostorski element oblikuje kuliso mesta in s tem pomembno vpliva na kvaliteto bivanjskega okolja.

Vključevanje Grada Murska Sobota v sodobne kulturne tokove, ob upoštevanju trajnostnih principov, mestu omogoča kvaliteten razvoj, krepi kulturno ponudbo ter hkrati zagotavlja ohranjanje dediščine za prihodnje generacije. Prav s tem namenom mora grad kot kulturni objekt ostati sestavni del urbanih strategij, kjer bo njegova kulturna, socialna in arhitekturna vrednost ustrezno prepoznana in valorizirana.

Grad Rakičan

Grad Rakičan (EŠD 6791), zgodovinski kulturni objekt Mestne občine Murska Sobota, stoji na temeljih srednjeveške utrdbe, prvič omenjene leta 1322. V svoji dolgi preteklosti je služil kot ključna obrambna točka proti turškim napadom in kasneje, v času Batthyányjev, pridobil strateški pomen kot upravni in gospodarski sedež velike zemljiške posesti. Do konca 17. stoletja se je pretežno obrambno usmerjena utrdba z gradbenimi preobrazbami razvila v podeželski baročni dvorec, s čimer je dobil današnjo podobo, ki velja za impresiven prikaz regijske kulturne dediščine.

Dan danes grad Rakičan predstavlja multidisciplinaren center, kjer se časovne plasti arhitekture srečujejo s sodobnimi potrebami in uporabniki. Od leta 2003 dvorec gosti Raziskovalno-izobraževalno središče dvorec Rakičan, kar odraža njegovo vlogo pri spodbujanju izobraževanja, kulture in raziskovanja. Z izjemno dobrimi namestitvenimi kapacitetami, kavarno in gostilno z lokalnimi specialitetami, Grad predstavlja osrednje stičišče za organizacijo kulinarčnih, izobraževalnih in zabavnih dogodkov. Grad Rakičan se ne izpostavlja samo kot ohranjevalec zgodovine, temveč tudi kot živahno središče, ki privablja različne obiskovalce.

Ohranjena zemljiška posest, ki sedaj vključuje prostran park s kapelico iz leta 1880 in grobnico, ponuja prostor za sprostitev, rekreativne dejavnosti in stik z naravo. Urejene pešpoti in športna infrastruktura prinašajo možnosti za aktiven oddih in obogatijo turistični potencial območja. Grad Rakičan s svojo zeleno okolico in kulturno-zgodovinsko silhueto predstavlja pomemben del urbanega tkiva MOMS in ima vlogo povezovanja preteklosti s sedanostjo in pri razvoju kulturnega ter družbenega življenja mestne občine in širše regije. V neurju poleti 2023 je bil park ob gradu Rakičan močno poškodovan, številna drevesa so bila poškodovana ali uničena. V bodoče bo potrebna večja obnova poškodovanega dela parka Rakičan in vzpostavitev varnih

območij. Najbolj nevarni deli parka so bili zasilno sanirani, za temeljito obnovo pa so potrebna večja finančna vlaganja.

Slika 6: Grad Rakičan

Vir: Visit Murska Sobota

Snovna in nesnovna kulturna dediščina

MOMS je bogata s snovno kot nesnovno kulturno dediščino. Na območju občine so številna spominska obeležja in skulpture, ki dajejo mestu pečat in nagovarjajo tako domačine kot obiskovalce mesta. Med njimi najbolj izstopata spomenik na Trgu zmage in spomenik, ki je bil postavljen ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matičnemu narodu. Zanimiva je tudi arhitektura, kjer najbolj izstopajo dela arhitekta Franca Novaka in mestno jedro, v katerem najdemo zgradbe iz obdobja secesije.

Mesto se tudi ponaša z pomembni arheološkimi najdbami, ki pričajo o zelo zgodnji naseljenosti območja. Številne najdbe so na ogled v mestnem muzeju in shranjene v njegovem depozitu.

V registru nesnovne kulturne dediščine je na ta prostor vezana naslednja kulturna dediščina: Priprava prekmurskih gibanic, Miklavžev, Slamokrovstvo, Prekmurščina, Lectarstvo, Brodarstvo, Izdelovanje prekmurskih remenic.

MOMS ima bogato zbirko snovne in nesnovne kulturne dediščine, ki jo je potrebno ohranjati in vzdrževati. Obenem je to tudi pomemben element pri razvoju kulturnega in mestnega turizma, ki je zanimiv tako za domačine kot obiskovalce, ki prihajajo v naše mesto in želijo začutiti njegov utrip.

Digitalizacija

Področje digitalizacije se deli na dve podpodročji – digitalizacija poslovanja mestne uprave in povezanih zavodov in služb, ter digitalizacija mestne občine. Na področju digitalizacije poslovanja in internih procesov je občina v preteklih letih naredila korake naprej in implementirala določene digitalne rešitve, vendar so te rešitve implementirane večinoma parcialno in specializirano za posamični namen.

Po samoocenitvenem vprašalniku DIH Slovenija glede zmogljivosti organizacije in digitalne zmogljivosti⁸ mestna uprava dosega omejeno stopnjo digitalne zmogljivosti s potencialom za nadaljnji razvoj.

Prav tako na področju digitalizacije mestne občine MOMS že implementira določene digitalne rešitve,

- z vidika sodelovanja z občani (npr. elektronski razpisi, kontakt občanov, rubrika »občan vpraša«)
- elektronske storitve (elektronsko parkiranje, idr.)

MOMS še nima sprejete strategije digitalnega razvoja.

⁸ <https://dihislovenia.si/aktualno/novice/samoocena-digitalne-zrelosti-podjetja-klju%C4%8Dni-korak-v-digitalni-prihodnosti>

Digitalni prehod je eden izmed ciljev Evropske unije, zato bo državam članicam pri tem prehodu pomagala in jih podpirala. Podobno razvojni potencial digitalizacije v svojih dokumentih prepoznava tudi Republika Slovenija, ki prek različnih vzvodov podpira tudi digitalni razvoj slovenskih mest in skupnosti. Zato bo v prihodnosti treba temu področju dati posebno pozornost.

V prihodnosti lahko digitalizacija v občini prinese številne koristi in izboljšave v različnih področjih, kot so upravljanje storitev, komunikacija z občani, učinkovitost procesov in transparentnost. Tu je nekaj načinov, kako lahko občina učinkovito vključi digitalizacijo: e-uprava, digitalna komunikacija, pametno upravljanje, edukacija in podpora občanom, digitalizacija dokumentov in arhivov, e-vključenost ...

Digitalni razvoj občine MOMS je mogoč na vseh področjih, zato se je potrebno tega lotiti strateško, da bo reševala izzive mesta, da bo po meri občanov in da bo dostopna vsem.

Zaščita in reševanje

Zagotavljanje splošne varnosti občanov, javnega prostora in premoženja je predpogoj kakovostnega in privlačnega življenjskega okolja. Glede na stanje mesta in primestnih naselij je potrebno sprotno in pravočasno odpravljanje tveganj. Vključevanje občanov za aktivno spremljanje različnih negativnih dejavnikov, njihovo ozaveščanje za samozaščitno ravnanje in usposobljenost služb oz. enot štaba civilne zaščite za hiter in ustrezen odziv v primeru naravnih in drugih nesreč so ključni za razvoj posamezne lokalne skupnosti.

Pomanjkljivosti v sistemu varnosti so neurejene interventne poti, pomanjkanje opreme za tehnično reševanje in usposabljanje prvih posredovalcev za reševanje in uporabo sodobne medicinske in tehnološke opreme.

Na območju mestne občine Murska Sobota deluje trinajst gasilskih društev in sicer v mestu Murska Sobota, v vsakem od enajstih primestnih naselij ter dodatno še v romskem naselju Pušča.

V Mestni občini Murska Sobota je sedem funkcionalnih in uporabnih zaklonišč. Pri tem je vseh sedem tudi primernih za uporabo. Vsa zaklonišča imajo 300 zakloniščnih mest. Pri tem je najpomembnejše oziroma centralno zaklonišče na Mojstrski ulici 1, kjer je urejena tudi celotna logistika in delovanje štaba civilne zaščite. Vseh sedem zaklonišč v Murski Soboti pa lahko v primeru najhujšega sprejme do dva tisoč oseb.

Obstoječe službe zaščite in reševanja so dobro organizirane, je pa območje Pomurja podvrženo poplavam, zato je smiselna nadgradnja služb v Regijsko izobraževalno središče za protipoplavno zaščito. Opremljanje gasilskih enot ter krepitev zmogljivosti gasilcev za tehnično reševanje in sledenje tehnološkemu napredku z posodobitvijo voznega parka in gasilske opreme. Prav tako se pojavlja potreba po izgradnji gasilskega centra oziroma gasilskega doma regijskega pomena, kjer potekajo izobraževanja na regijskem nivoju.

Potrebni so tudi ukrepi za prilagajanje na podnebne spremembe in povečanje poplavne varnosti.

Vse več se bo potrebno posvečati preventivi na področju varnosti pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ključne investicije za prilagajanje podnebnim spremembam so: ureditve ob vodotokih, ki bi preprečevale poplave, vzpostavitev in razširitev sistema odvajanja meteornih odpadnih vod na gosto naseljenih področjih; prilagajanje infrastrukture novim pogojem; ciljno opremljanje in usposabljanje izvajalcev zaščite, reševanja in pomoči; opremljanje prostovoljnih gasilcev z gasilskimi vozili; izgradnja regijskega gasilskega poligona za usposabljanje gasilcev.

Za vse vire ogroženosti se izdelujejo načrti zaščite in reševanja, občina pa zagotavlja financiranje delovanja sistema zaščite in reševanja tako za opremo kakor tudi za usposabljanje pripadnikov civilne zaščite in društev ter organizacij, ki delujejo na področju zaščite in reševanja.

O življenju in bivanju v MOMS – mnenje občanek in občanov

O življenju in bivanju v MOMS nakazujejo tudi zunanje raziskave in mnenje občanov MOMS.

Odprti forum z občankami in občani

Na odprtem forumu, ki je potekal 28. septembra 2023 v Gledališču Park, so se zbrali občanke in občani MOMS z namenom, da bi delili svoje ideje in predloge za izboljšave v mestu. Srečanje je bilo priložnost za odprt dialog, kjer so prebivalke in prebivalci lahko neposredno vplivali na oblikovanje mestnih politik in prihodnjih projektov ter oblikovanje pričujoče strategije razvoja mesta.

Ena izmed glavnih tem, ki so se jih dotaknili, je bila potreba po prilagoditvi mestnih struktur in storitev za starajoče se prebivalstvo. Poudarjena je bila želja po pokritju mestnega bazena, kar bi omogočilo njegovo uporabo tudi v zimskih mesecih. Prav tako je bilo izraženo mnenje, da bi moralo mesto razmisliti o bolj primerni lokaciji otroškega igrišča v mestnem parku, možno selitev na južno stran parka in o zagotavljanju potrebnih sanitarij za obiskovalce igrišča.

Kultura je prav tako zavzela pomemben del razprave. Udeleženci so izrazili potrebo po bogatejši kulturni ponudbi, ki bi zadostila potrebam zahtevnejših obiskovalcev, obenem pa so opozorili na pomembnost ohranjanja in podpiranja ljubiteljske kulturne produkcije. To kaže na željo po kulturi, ki je dostopna in privlačna za različne skupine prebivalstva.

Gospodarski razvoj je bil prepoznan kot področje, kjer mesto in regija potrebujeta jasno strategijo. Udeleženci in udeleženci so izrazili mnenje, da je ključnega pomena večja vsebinska ponudba v mestnem jedru, kar bi pripomoglo k večji privlačnosti središča mesta. Obenem je bilo poudarjeno, da je treba več vlagati v človeške vire ter razvoj javnih in neprofitnih stanovanj, ki bi bila dostopna mladim posameznikom, mladim družinam in ostalim skupinam prebivalstva.

Poleg tega je bila izražena potreba po izboljšanju javnega potniškega prometa. Razprava je zajemala teme, kot so boljše povezave z okoliškimi regijami, izboljšanje postajališč z ustrezno opremljenostjo in informacijami za tujce, ter primernejše linije in vozni redi, ki bi upoštevali potrebe uporabnikov.

Za konec je bila izpostavljena želja po večji odprtosti mesta in po organizaciji dodatnih forumov ter razprav o prihodnosti in razvojnih prioritetah. Udeleženske in udeleženci so poudarili pomen dialoga in izmenjave mnenj med občani, saj verjamejo, da so to ključni elementi za razvoj mesta, ki odraža potrebe in želje njegovih prebivalcev. Ta srečanja so pomembna, saj omogočajo, da se glas občanov sliši in upošteva pri oblikovanju mestne politike in strategij, kar vodi do bolj vključujoče in odzivne mestne uprave.

Anketa za občanke in občane MOMS

Izvedena je bila anketa med občankami in občani MOMS, ki so ocenjevali različne vidike življenja v občini, vključno z zadovoljstvom z javnimi storitvami in kakovostjo življenja. Rezultati spletnega anketnega vprašalnika o zadovoljstvu z življenjem v MOMS, ki je bil aktiven od 29. 8. do 29. 9. 2023, kažejo na reprezentativen vzorec 810 izpolnjenih vprašalnikov (4,34 % vseh prebivalk in prebivalcev MOMS). Največji delež anketiranih (48 %) je v starostni skupini od 41 do 65 let, sledi skupina med 25 in 40 leti (32 %), najmanj pa je anketiranih nad 65 let (7 %). Večina anketiranih je zaposlenih (64 %), upokoјencev je 12 %, šolajočih 10 %, samozaposlenih 7 % in brezposelnih 5 %.

Anketiranci so ocenjevali različne vidike življenja v občini, vključno z zadovoljstvom z javnimi storitvami in kakovostjo življenja. Povprečna ocena zadovoljstva z življenjem je 5,89 na lestvici od 1 do 10. Da je kakovost življenja ostala enaka v primerjavi s stanjem pred petimi leti meni 29 % anketirancev. Približno enak delež anketirancev pa je mnenja, da se je kakovost izboljšala ali poslabšala.

Največ zadovoljstva je bilo izraženo z zbiranjem in odvozom odpadkov, najmanj pa s parkirnimi mesti in stanjem cest. Kot najpomembnejše dejavnike za kakovost življenja so anketiranci izpostavili občutek varnosti, stroške življenja in dostop do javnih storitev. Z zdravstvenimi storitvami, možnostmi izobraževanja in kolesarskimi potmi, so v povprečju prebivalci MOMS zadovoljni. Prav tako je 47 % anketirancev zelo zadovoljnih ali zadovoljnih z dostopnostjo zelenih in rekreacijskih površin.

Najmanjši delež prebivalcev, to je 14,2 %, se strinja ali popolnoma strinja s trditvijo, da imajo možnost sodelovanja pri razvoju občine, medtem ko jih kar 69,8 % meni, da možnosti sodelovanja pri razvoju občine nimajo.

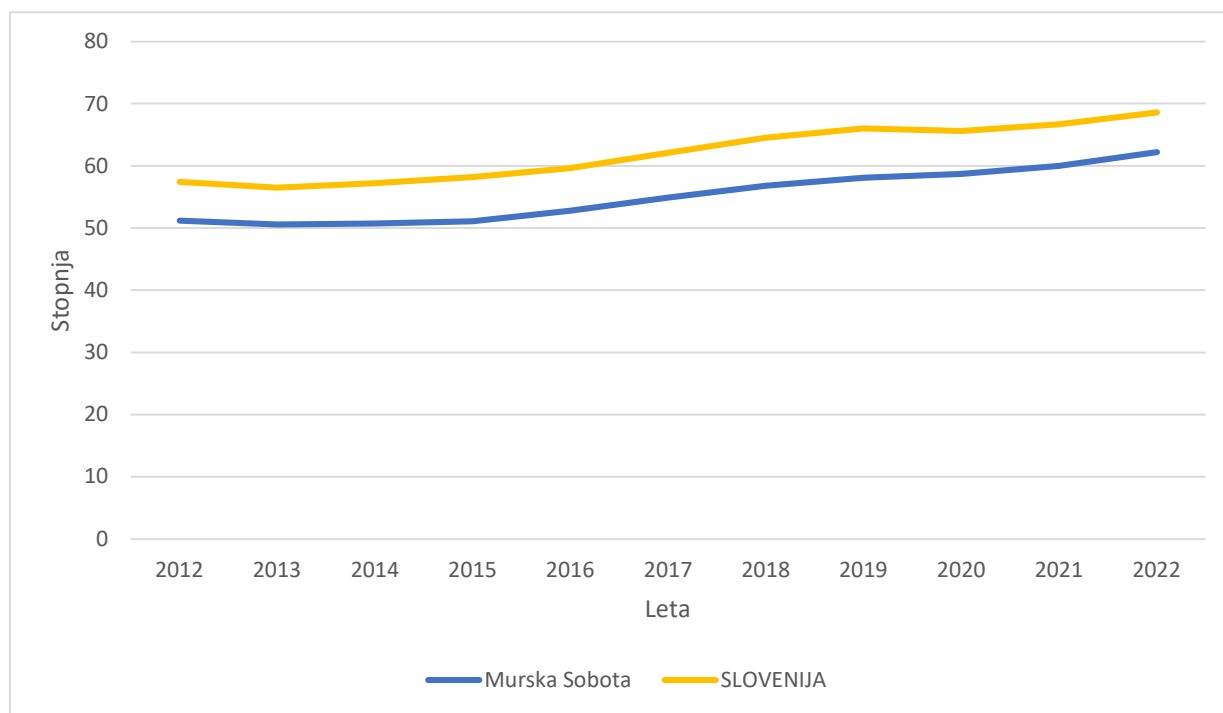
Najpomembnejša področja za razvoj v naslednjih petih letih so skladno z odzivi občanov prometna infrastruktura, podjetništvo in inovacije ter lokalna samooskrba s hrano. Infrastrukturalne investicije so po mnenju prebivalk in prebivalcev potrebne predvsem v

kolesarske poti, obvozne ceste in neprofitna stanovanja. Kot prioriteta se je izkazalo tudi oživljanje mestnega središča.

3.2 Gospodarsko področje

Trg dela

Število delovno aktivnega prebivalstva se je na državni ravni po letu 2013 povečevalo, prav tako v MOMS postopoma od leta 2015. V letu 2022 je bilo v MOMS 7.014 delovno aktivnih prebivalcev (po prebivališču), s stopnjo delovne aktivnosti 62,2 % (moški 64,1 % in ženske 60,2 %). V primerjavi z letom 2012 se je skupna stopnja delovne aktivnosti povečala za 11 odstotnih točk, kar je podobno ravni slovenskega povprečja (11,2 %).

Grafikon 4: Delovno aktivno prebivalstvo v letih 2012–2022 v MOMS

Od leta 2015 narašča tudi število delovno aktivnega prebivalstva po kraju dela. V letu 2022 je bilo v MOMS 12.885 delovno aktivnega prebivalstva, od tega 94,35 % zaposlenih oseb, 5 % samozaposlenih oseb brez kmetov in 0,65 % samozaposlene osebe – kmetje.

Ob podrobnejšem ogledu delovno aktivnega prebivalstva brez kmetov za leto 2022 lahko ugotovimo, da je bilo v tem letu 6.952 delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v MOMS, od tega 58,5 % oziroma 4.068 delovno aktivnega prebivalstva, ki imajo prebivališče in delovno

mesto v MOMS. 2.884 oseb oziroma 41,5 % delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v MOMS pa delovno migrira v drugo občino.

V MOMS je bilo v letu 2022 skupaj 12.812 delovno aktivnega prebivalstva, ki imajo delovno mesto v MOMS (ne glede na to, kje je imajo prebivališče). Od tega je 4.068 oseb oziroma 31,75 % delovno aktivnega prebivalstva takih, ki imajo poleg delovnega mesta tudi prebivališče v MOMS. Preostanek, torej 68,25 % oziroma 8.744 delovnega aktivnega prebivalstva, delovno migrira v MOMS iz drugih občin. Indeks delovne migracije znaša 184,3, kar MOMS uvršča v statistično kategorijo izrazito delovnih občin (116,0 ali več), med mestnimi občinami na 2. mesto, takoj za MO Ljubljana z indeksom 190,9. Za MOMS so MO Maribor z indeksom 148,7 in MO Ptuj z indeksom 147,3.

Analiza delovno aktivnega prebivalstva po občinah prebivališča in po doseženi izobrazbi kaže, da ima čez 50 % delovnega prebivalstva srednješolsko izobrazbo. Prebivalstvo z doseženo višješolsko ali visokošolsko izobrazbo postopoma narašča in v letu 2022 se je v primerjavi z letom 2012 povečalo za 29,5 %. Najmanj je oseb z osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Delež teh oseb je v strukturi delovno aktivnega prebivalstva od leta 2015 upadal vse do 2021, ko se je pričel spet dvigovati.

Stopnja registrirane brezposelnosti pada. Januarja 2023 je bila 9,1 %, januarja 2019 15,2 % in januarja 2015 22,1%. V primerjavi s povprečjem pomurske regije ali Slovenije je moč opaziti, da je stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2023 v MOMS bila nad pomurskim (8,4 %) in slovenskim povprečjem (5,6 %). Medtem ko primerjava stopnje registrirane brezposelnosti med slovenskimi občinami za januar 2023 kaže, da je MOMS po tem kazalniku pri samem vrhu, in sicer na 14. mestu od skupno 212 slovenskih občin. Januarja 2023 je bilo 705 registriranih brezposelnih oseb v MOMS.

Povprečna slovenska mesečna bruto plača leta 2022 je bila 2.024 EUR, v Pomurju 1.834 EUR in v MOMS 1.937 EUR, iz česar je razvidno, da je mesečna bruto plača v MOMS pod slovenskim povprečjem in višja od povprečja pomurske regije.

Nagrada Zlati kamen za MOMS: MOMS je izmed 212 slovenskih občin na področju trga dela na 4. mestu in na 20. mestu na področju gospodarstva.

Gospodarski subjekti

Leta 2022 je bilo v MOMS število podjetij oziroma poslovnih subjektov (gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov) s sedežem v MOMS skupno 1.000, od tega 564 gospodarskih družb in 436 samostojnih podjetnikov. Delež podjetij s sedežem v MOMS znaša 23,9 % vseh podjetij s sedežem v pomurski regiji.

Podjetja v MOMS so v letu 2022 skupaj ustvarila 1.525.839.000 EUR prihodkov, od tega gospodarske družbe 1.478.871.000 EUR in samostojni podjetniki 46.968.000 EUR. Podjetja iz

MOMS so ustvarila 39,42 % prihodkov pomurske regije in ustvarijo največ prihodkov med pomurskimi občinami.

Gospodarske družbe v MOMS

V letu 2022 je bilo na območju MOMS skupaj 564 gospodarskih družb in v primerjavi z letom 2018 je število družb ostalo primerljivo (v letu 2018 je bilo 563 družb). Glede na dejstvo, da je število družb v letu 2018 in 2022 ostalo primerljivo, je razlika nastala v številu zaposlenih, saj je v letu 2022 bilo 5.092 oseb, kar je za 3,6 % manj zaposlenih v primerjavi z letom 2018.

Po velikosti družb je bilo 458 podjetij / 81,2 % mikro družb, 79 podjetij / 14 % majhnih, 19 podjetij oz. 3,4 % srednjih in 1,4 % oz. 8 velikih gospodarskih družb. Največ oseb je zaposlenih v srednjih (41,2 %) in majhnih družbah (24,1 %). 458 mikro gospodarskih družb je zaposlovalo 844 oseb, kar je v povprečju 1,8 oseb/mikro družbo. Osem velikih gospodarskih družb je zaposlovalo 923 oseb, v povprečju 115 oseb na veliko družbo.

Družbe, ki so predložile podatke na Ajpes so v letu 2022 ustvarile za 13,1 % več čistega dobička kot v letu 2018 in s 5.092 zaposlenci povečali obseg neto dodane vrednosti za 27 %, obseg skupnih prihodkov za 30 % oz. obseg skupnih odhodkov za 30 %. Neto čisti dobiček/izguba je bila v letu 2022 povečana za 15 %. Gospodarske družbe so ustvarile v letu 2022 1,4 milijarde EUR čistega prihodka od prodaje in od tega 84 % čistih prihodkov od prodaje na domačem trgu, 13,3 % prihodkov na trgu EU in 2,7 % na trgu izven EU.

Analiza družb po področjih dejavnosti in s sedežem v MOMS kaže, da je največ družb 22 % oz. 125 družb iz področja G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, ki zaposlujejo 859 oseb oz. 16,9 % vseh oseb zaposlenih v družbah in skupno ustvarijo 56 % čistih prihodkov od prodaje. Če primerjamo dejavnost z letom 2018, opazimo, da je bilo v letu večje število družb (133), manj zaposlenih v družbah (664 oseb) in skupno so ustvarili 49 % čistih prihodkov od prodaje v primerjavi z vsemi družbami.

Po številu družb sledi področje M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti z 18,6 % družb in 216 oz. 4,2 % zaposlenimi. Na tretjem mestu je področje C Predelovalna dejavnost s 70 gospodarskimi družbami oz. 12,4 % od vseh družb. V tej dejavnosti je tudi zaposlenih največ oseb in sicer 2.137 oz. 42 % oseb od vseh zaposlenih v družbah. V primerjavi z letom 2018 je v tej panogi bilo leta 2022 7,9 % manj družb in 6,5 % manj zaposlenih ljudi v družbah. V letu 2022 je predelovalna dejavnost ustvarila 21 % prihodkov od vseh družb, kar jo postavlja na drugo mesto po dejavnosti.

Družbe s področja delovanja predelovalne dejavnosti, trgovine in gradbeništva so tako ustvarile največ neto čistega dobička, tj. 70,8 % celotnega neto čistega dobička. Družbe teh dejavnosti so tudi najbolj prispevale k ustvarjeni neto dodani vrednosti, saj predstavljajo 71,2 % celotnega obsega neto dodane vrednosti, ki se je v primerjavi z letom 2018 zmanjšala za povečala za 4,9 %.

Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v pomurski regiji v letu 2022⁹ v nadaljevanju navaja podatke o poslovanju družb v pomurski regiji po občinah in iz katerih je razvidno, da so imele največji vpliv na končni rezultat poslovanja v pomurski regiji družbe iz območja MOMS. V MOMS ima sedež 30,0 % vseh gospodarsko aktivnih družb regije, ki ustvarijo delovna mesta za skoraj enak delež (29,0 %) zaposlenih in ustvarijo dobrih 41 % skupnih prihodkov in odhodkov regije.

Najbolj izvozno usmerjene so družbe iz območja občine Gornja Radgona, ki so ustvarile 28,1 % vseh čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu, sledi MOMS, ki je za 1,6 odstotne točke prehitela občino Odranci. Delež realiziranih čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v MOMS znaša 18,0 %, v občini Odranci pa 16,4 %. (Ajpes 2023)

Samostojni podjetniki

V letu 2022 je bilo v MOMS skupno registriranih 436 samostojnih podjetnikov. V primerjavi z letom 2018 opazimo 17,7 % upad samostojnih podjetnikov (v letu 2018 je bilo 530 samostojnih podjetnikov). Analiza samostojnih podjetnikov po velikosti v letu 2022 pokaže, da je bilo 432 oz. 99,1 % mikro podjetij (podjetja, ki imajo manj od 10 zaposlenih oseb) in 4 oz. 0,9 % majhnih podjetij (podjetja, ki imajo 10-49 zaposlenih oseb).

Samostojni podjetniki s sedežem v MOMS so v letu 2022 zaposlovali 510 oseb, od tega mikro podjetja 391 oseb oz. 1,1 osebo/mikro podjetje in majhna podjetja 119 oseb oz. v povprečju 30 oseb/majhno podjetje. Na splošno je v letu 2022 za 13,4 % manjša zaposlenost pri samostojnih podjetnikih v primerjavi z letom 2018. Eden izmed razlogov za manjše število samostojnih podjetnikov in posledično manj zaposlitev je tudi pandemija Covid-19.

366 podjetnikov je ustvarilo 4.259.000 EUR podjetnikovega dohodka, medtem ko je 66 podjetij poslovalo z izgubo in ustvarilo 651.000 EUR negativnega poslovnega izida. Neto podjetnikov dohodek v letu 2022 znaša 3.608.000 EUR, kar je za 12,8 % manj kot v letu 2018.

Podjetniki v MOMS so v letu 2022 ustvarili 45.714.000 EUR čistih prihodkov od prodaje kar predstavlja 1,3 % manj kot v letu 2018. Največji delež poslovnih prihodkov pripada čistim prihodkom od prodaje na domačem trgu (93,4 % vseh prihodkov), čiste prihodke od prodaje na tujem trgu (6,6 % vseh prihodkov) pa je ustvarilo 60 samostojnih podjetnikov.

Podjetniki v MOMS so v letu 2022 ustvarili skupno 43.360.000 EUR odhodkov, kar je 0,8 % več od leta 2018. Najpomembnejši med poslovnimi odhodki ostajajo stroški blaga, materiala in storitev, sledijo stroški dela.

Samostojni podjetniki v MOMS so ustvarili 16.958.000 EUR neto dodane vrednosti, kar je za 1,9 % več kot v letu 2018. Najvišjo neto dodano vrednost so ustvarili podjetniki v gostinstvu (3.116.000 EUR), sledita področji predelovalne dejavnosti (2.816.000 EUR) ter trgovina,

⁹ https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/09_pomurska_regija_Informacija_2022_GD_SP_ZAD.pdf

vzdrževanje in popravila motornih vozil (2.610.000 EUR). Dodano vrednost v znesku 17.067.000 EUR je v letu 2022 ustvarilo 387 podjetnikov iz MOMS ali 88,7 % vseh podjetnikov iz MOMS. Izgubo na substanci v znesku 113.000 EUR je izkazalo 45 podjetnikov. Glede na njen obseg so največ (18,9 %) izgube na substanci ustvarili podjetniki s področja trgovine, vzdrževanje in popravila motornih vozil.

Analiza samostojnih podjetnikov za leto 2022 po področjih dejavnosti in s sedežem v MOMS nam pokaže, da je največ podjetnikov 17,4 % oz. 75 podjetnikov iz področja G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, ki zaposlujejo 74 oseb oz. 14,5 % vseh oseb zaposlenih pri samostojnih podjetnikih. Po številu podjetnikov sledi področje Gostinstva z 14,6 % in 107 zaposlenimi osebami oz. 21,1 % vseh zaposlitev pri podjetnikih. Sledi področje predelovalne dejavnosti kjer je 60 podjetnikov oz. 13,9 % od vseh z 69 zaposlenimi osebami oz. 13,6 % vseh zaposlitev. Največ zaposlitev pri samostojnih podjetnikih je na področju Gostinstva (21,1 %), področju Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (18,4 %) in področju Gradbeništva (15,5 %).

Najvišji neto podjetnikov dohodek so ustvarila podjetja iz Predelovalne dejavnosti v znesku 830.000 EUR oz. 23 %, sledi Trgovina, Vzdrževanje in popravila motornih vozil v znesku 682.000 EUR (18,9 %) in področje Gradbeništva v znesku 464.000 EUR (12 %).

V primerjavi s podatki za pomursko regijo so najbolj aktivni bili podjetniki z območja MOMS; 436 podjetnikov ali 18,9 % vseh v regiji je zaposlovalo 20,5 % vseh zaposlenih pri podjetnikih, ustvarilo 16,9 % vseh prihodkov in 16,8 % odhodkov ter z 18,5 % izkazalo največ neto podjetnikovega dohodka in največ neto dodane vrednosti (19,1 %).

Zadruga

V letu 2022 je v MOMS poslovalo devet zadrug in zaposlovalo šest oseb. Po velikosti so vse mikro zadruga (100 %). Število zadrug se je zmanjšalo za 25 % v primerjavi z letom 2018, ko jih je bilo 12. Ustvarjen prihodek zadrug in njihov čisti dobiček, glede na njihovo velikost ne predstavljata pomembnega doprinosa k kazalnikom gospodarstva MOMS.

Gospodarstvo MOMS na ravni pomurske regije

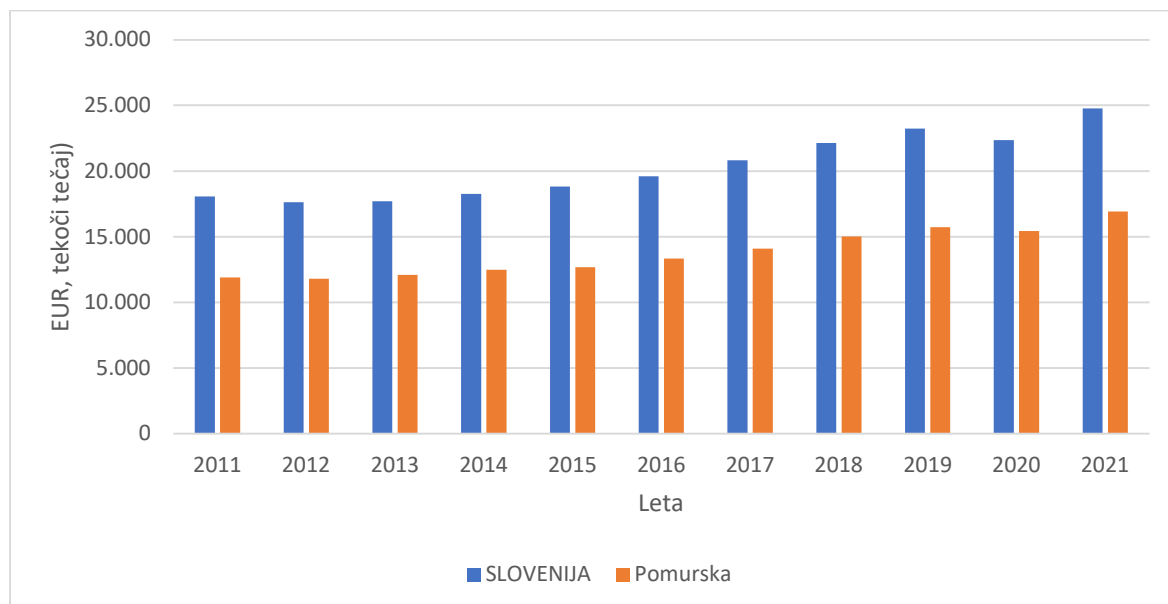
Po podatkih Ajpesa pomursko gospodarstvo v letu 2022 obsega:

- 1.879 gospodarskih družb, ki ima zaposlenih 17.545 oseb,
- 2.305 samostojnih podjetnikov, ki ima zaposlenih 2.494 oseb,
- 28 zadrug.

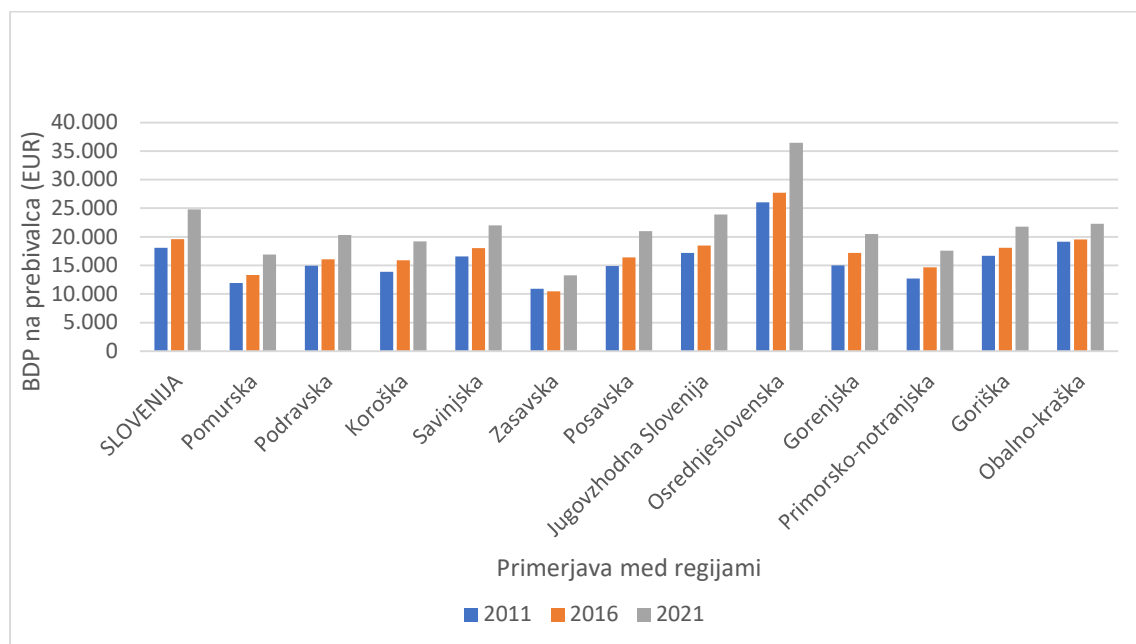
V MOMS je 23,90 % vseh podjetij pomurske regije.

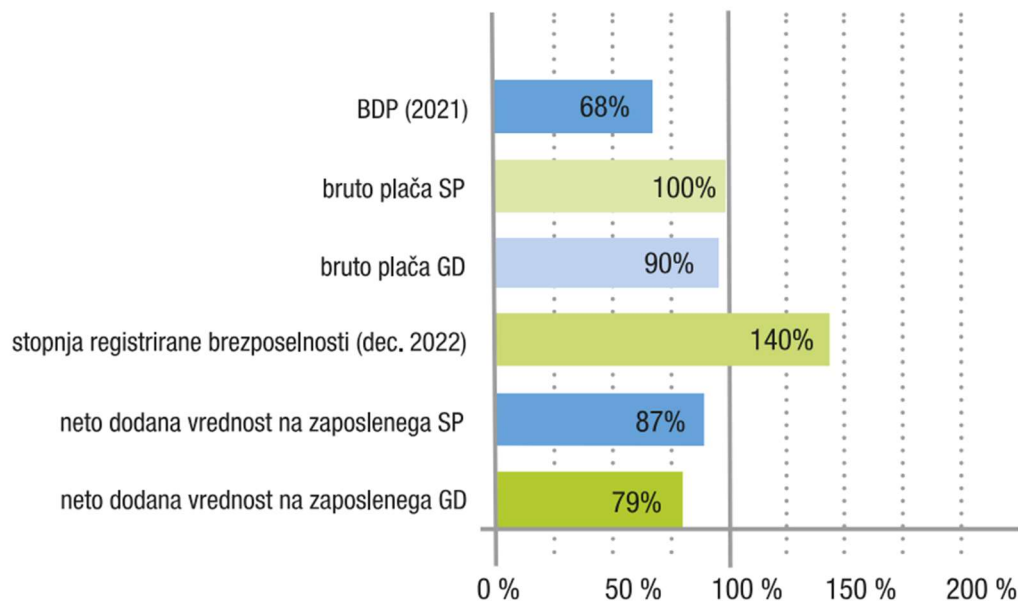
Podjetja v MOMS so skupaj ustvarila 1.525.839.000 EUR prihodkov, gospodarske družbe 1.478.871.000 EUR in 46.968.000 EUR samostojne podjetnice in podjetniki. V letu 2022 so podjetja iz MOMS ustvarila 39,42 % prihodkov pomurske regije.

Grafikon 5: Bruto domači proizvod na prebivalca v Pomurju in Sloveniji v letih 2011-2021

Grafikon 6: Bruto domači proizvod na prebivalca (EUR) primerjava med regijami Slovenije

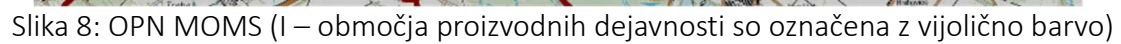
Slika 7: Pomurje v primerjavi s slovenskim povprečjem

Vir: Regijski kazalniki gospodarjenja Pomurje 2022

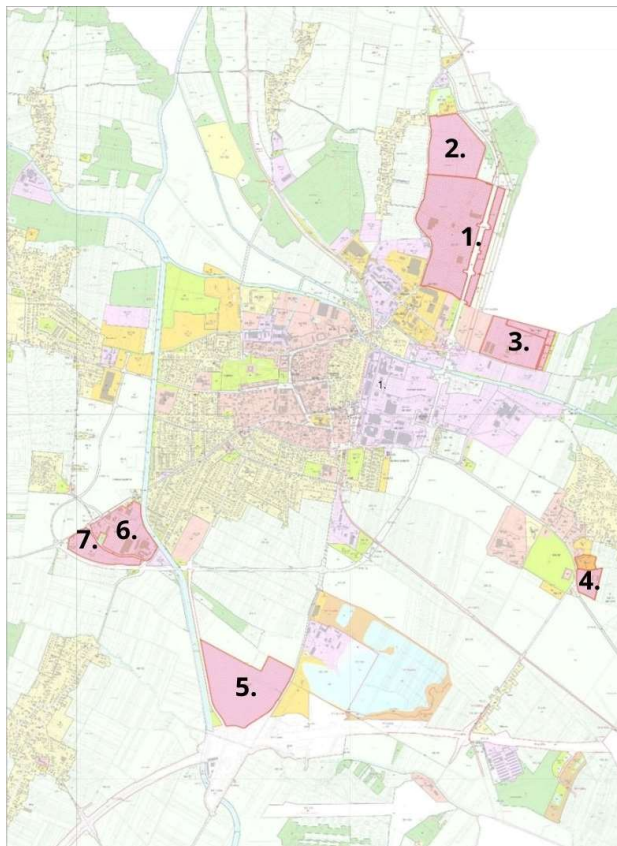
Gospodarska infrastruktura in poslovne cone

Občinski prostorski načrt (v nadaljevanju: OPN) (SD OPN 1 - Uradni list RS, št. 54/16 in 67/16) opredeljuje med drugimi podrobnimi namenskimi rabami, tudi območja proizvodnih dejavnosti (oznaka I), ki so pretežno namenjena industrijskim, proizvodnim in spremljajočim storitvenim in servisnim dejavnostim:

- IP – površine za industrijo, ki so namenjene industrijskim dejavnostim;
- IG – gospodarske cone, ki so namenjene obrtnim, skladiščnim, prometnim, trgovskim, poslovnim in proizvodnim dejavnostim;
- IK – površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo, ki so namenjene kmetijskim stavbam za intenzivno pridelavo rastlin in rejo živali.

Na območju MOMS je vzpostavljenih več poslovnih con, ki so predstavljene v nadaljevanju.

Slika 9: Poslovne cone v MOMS

Poslovne cone v MOMS

Kot je razvidno iz Slike 9, se v MOMS nahaja 7 večjih poslovnih con v razvoju. Nekatere druge poslovne cone, ki jih karta ne prikazuje, so v funkciji kjer se poslovna dejavnost že odvija. Te večje cone se nahajajo na obrobjih, ključnih dostopnih prometnih točk v MOMS. Skupaj obsegajo 143,6 ha površin, v večini so komunalno opremljena. Vendar so nekatere, tudi večje komunalno opremljene slabo zasedene. V večini gre za zemljišča, ki niso v lasti MOMS in so jih poslovni subjekti v preteklosti odkupili, vendar na njih niso zgradili poslovnih objektov in zagnali gospodarskih dejavnosti. V nekaj poslovnih conah je potrebno izvesti še Občinske podrobne prostorske načrte – OPPN, vendar brez konkretno izražene investicijske namere, postopkov predhodno ni smiselno izvajati. Po sprejetju OPPN bo potrebno komunalno neopremljene cone še komunalno opremiti, kar predstavlja večje finančno breme.

Tabela 4: Poslovne cone v MOMS

Oznaka poslovne cone (slika 9.)	Naziv poslovne cone	Komunalna opremljenost	Površina	% zasedenosti zemljišča** 10
1.	Severna obrtno industrijska cona – SOIC I., II. in III	Skoraj v celoti	48 ha	30,51
6.	Poslovna cona Turopolje 1 Murska Sobota	V celoti	15,2 ha	63,75
3.	Poslovna cona Noršinska	V celoti	18,1 ha	52,55
7.	Poslovna cona ob južni zbirni cesti	Delno	7,6 ha	13,35
4.	Poslovna cona Rakičan	V celoti	3,8 ha	0
2.	Severna obrtno industrijska cona – SOIC IV	Ne*	19,8 ha	0
5.	Poslovna cona ob Bakovski ulici	Ne*	30,9 ha	0

*potreben OPPN

** delež prodanih zemljišč

Podporno okolje za gospodarstvo

MOMS ima kot gospodarsko središče pomurske regije na svojem območju tudi podporno okolje za gospodarstvo za vse oblike podjetij in za vse faze rasti razvoja podjetja.

Podjetniške podporne institucije medsebojno sodelujejo z namenom ustvarjanja spodbudnega okolja, reševanja skupnih izzivov v MOMS in v regiji. MOMS tudi z različnimi aktivnostmi in ukrepi podpira razvoj gospodarstva v občini.

Mestna občina Murska Sobota

MOMS podpira razvoj gospodarstva v občini z ustvarjanjem pogojev za domače in tuje investicije ter pospeševanje gospodarskega razvoja in ustvarjanje novih delovnih mest, kakor tudi spodbuja razvoj podjetništva in malega gospodarstva v občini z dodelitvijo nepovratnih finančnih sredstev, dialogom in promocijo. Tako so bile v preteklosti komunalno opremljene večje ekonomsko-poslovne cone kot sta SOIC I., II., in III.; zadnja investicija je bila izvedena v obdobju 2020 in 2022 in sicer severni del SOIC II. in III. V preteklosti je MOMS izgradila tudi podjetniški inkubator, ki pa je polno zaseden in nima več prostih kapacitet za zagotavljanje prostorskih pogojev za mlada podjetja oz. start up-e. Drobno gospodarstvo oz. MSP-je pa MOMS podpira z vsakoletnim razpisom za dodelitev subvencij za podjetništvo (mehanizem De minimis), kjer se subvencionirajo najemnine, nove zaposlitve, investicije in druga področja, glede na potrebe drobnega gospodarstva.

Razvojni center Murska Sobota

RCMS je nosilna regionalna razvojna agencija v Pomurju, ki skupaj s sodelujočimi institucijami RA Sinergijo d.o.o., PORA, razvojno agencijo Gornja Radgona, PRA giz in Zavodom za turizem in razvoj Lendava opravlja naloge spodbujanja skladnejšega regionalnega razvoja, ki so v javnem interesu, ter v okviru mrežne organiziranosti, poleg drugih nalog, pokriva področje pametne regije in spodbujanje gospodarstva in podjetništva v regiji.

Podporno okolje podjetjem in posameznikom s podjetniškimi idejami gradi RCMS, v sodelovanju s Pomursko gospodarsko zbornico, Območno obrtno-podjetniško zbornico Murska Sobota in Pomurskim tehnološkim parkom med drugim tudi v sklopu nacionalnega projekta SPOT slovenska poslovna točka z namenom krepitev podjetniškega potenciala v regiji in hitrejša ter poenostavljena ustanavljanje novih mikro, malih in srednje velikih podjetij ter izboljšati podjetniško kulturo v regiji. RCMS od leta 2020 daje poseben poudarek na spodbujanju mladih podjetnikov v MOMS in pomurski regiji. Vedno nov prirast podjetniške dejavnosti je namreč tisto, kar zagotavlja rast in naravno obnavljanje sektorjev tudi v prihodnje. V RCMS se trudijo spodbujati priložnosti za mlade in prihodnje podjetnike ter pomagati ustvarjati priložnosti zanje. Ena takšnih priložnosti je regijski projekt Podjetno nad izzive v Pomurski razvojni regiji – PONI Pomurje.

Pomurska gospodarska zbornica

Pomurska gospodarska zbornica je samostojna regijska institucija z jasno zastavljeno vizijo, poslanstvom in nalogo sprejemati pobude, potrebe in predloge s strani gospodarskih subjektov ter širše javnosti. Z izgradnjo učinkovitega poslovnega okolja in v povezavi z ostalimi sorodnimi regijskimi institucijami je nosilec in usmerjevalec gospodarskega razvoja regije ter ustvarjalec regijskih priložnosti. Članice Pomurske gospodarske zbornice predstavljajo več kot 70 odstotkov kapitala, prihodkov in zaposlenih v regiji, zaradi česar je institucija najvplivnejši mnenjski voditelj v Pomurju. Zastopajo interese regijskega gospodarstva, svetujejo, informirajo, povezujejo in izobražujejo. Ponujajo tudi poslovne storitve, promovirajo tehnično izobraževanje ter izvajajo javna pooblastila.

Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota

Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota je strokovna organizacija, ki združuje obrtnike in podjetnike, kateri delujejo v različnih statusnih oblikah in branžah. Osnovno poslanstvo zbornice je zagotavljanje ugodnih razmer za delovanje in razvoj članov zbornice ter ugodnega okolja za nastanek in razvoj novih obratovalnic. Dejavnosti zbornice so usmerjene v ustvarjanje dobrih razmer za delovanje obrtnikov in podjetnikov, pridobivanje novih znanj, pravočasno in strokovno informiranje, reševanje konkretne problematike, krepitev sodelovanja in povezovanja doma in v tujini, itd. Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota

spremlja problematiko svojih članov pri pridobivanju ustreznih kadrov za opravljanje del v obrtništvu.

Pomurski tehnološki park

Pomurski tehnološki park je mednarodno priznana institucija z močnimi mednarodnimi povezavami in 20 letnimi izkušnjami izvajanja EU projektov. Družba ima pridobljen certifikat kakovosti ISO 9001:2015, registrirano lastno raziskovalno razvojno enoto in certificirano Digitalno inovacijsko vozlišče za pametno proizvodnjo. V sklopu (1) RAZISKOVALNO RAZVOJNE DEJAVNOSTI razvija inovativne rešitve v okviru 4 laboratorijev, ki so v procesu vzpostavljanja – Laboratorij za biomedicino, Laboratorij za biokemijo okolja, Laboratorij za procesno strojništvo in Laboratorij za 3D skeniranje in povratni inženiring. V okviru (2) podpornega programa za START:UP & SCALE:UP PODJETJA ponuja specializirana usposabljanja, 1:1 mentorstva, pomoč pri izvajanju uporabniške izkušnje novih rešitev z pilotnim eksperimentiranjem ter ponudbo finančnega inženiringa (dostop do javnih in zasebnih finančnih sredstev). V okviru (3) podpornega programa TEHNOLOŠKEGA TRANSFERJA pa podjetjem v fazi rasti pomaga v okviru lastne podatkovne platforme pri iskanju tehnoloških rešitev v EU prostoru za potrebe digitalne in krožne transformacije, pomaga pri izvedbi »test before invest« pilotnega testiranja ter ponuja pomoč pri pripravi in izvedbi tehnološkega transferja s pomočjo EU finančnih sredstev.

Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju: KGZS) – Zavod MS sledi svoji viziji kot osrednja strokovna, svetovalna in izobraževalna inštitucija za kmetijstvo in razvoj podeželja v pomurski regiji. Nudijo vsestransko podporo kmetijskim subjektom.

KGZS – Zavod MS je eden od osmih zavodov, ki sestavljajo Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije. KGZ Murska Sobota je regijski zavod, ustanovljen za izvajanje javnih služb kmetijskega svetovanja, strokovnih nalog v proizvodnji kmetijskih rastlin, strokovnih nalog v živinoreji, nalog genske banke, strokovnih nalog gozdarstva in ribištva ter drugih nalog, ki so v skladu s pridobljenimi koncesijami na območju upravnih enot Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota.

Turizem

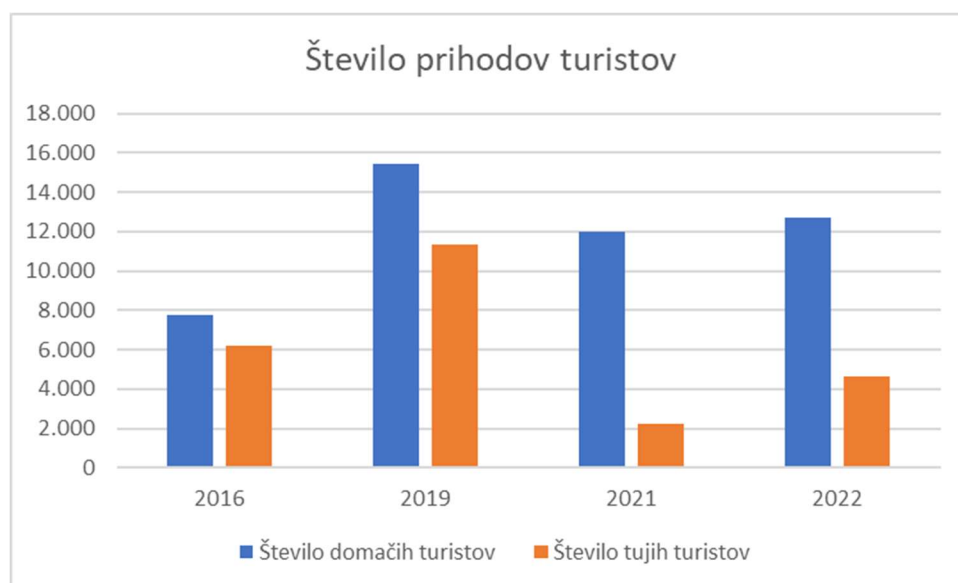
MOMS ima za razvoj turizma sprejeto posebno Strategijo trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023-2028, ki je bila potrjena s strani mestnega sveta, 14. septembra 2023.

Za pomursko statistično regijo predstavlja turizem perspektivno gospodarsko dejavnost, ki posredno in neposredno vključuje številne druge dejavnosti. Najbolj je razvit zdraviliški turizem oziroma turizem dobrega počutja, ki ga dopolnjujeta turizem na podeželju in kulturni turizem.

Izziv trenutno predstavlja zagotavljanje zadostnih kadrovskih kapacitet in standarda storitev po pandemiji, ki je najbolj prizadela prav turistični sektor.

Podatki kažejo, da so v MOMS trenutno na voljo 303 ležišča, ki so razpršena v 4 hotelih, motelu, penzionih in drugih prenočiščih. Število ležišč se je zmanjšalo zaradi zaprtja hotela Diana, ki je ponujal 160 ležišč. Po drugi strani pa se je v mestu odprl novi butični hotel Belmur z 20 ležišči. V strukturi ponudnikov namestitev prevladujejo hoteli s 47 % deležem, sledijo ostale namestitve s 34,3 % deležem ter gostišča in penzioni, ki imajo 18,7 % delež. V primerjavi z drugimi primerljivimi mestnimi destinacijami je gostota ležišč na prebivalca v MOMS nižja, saj znaša 0,02 ležišč, medtem ko je slovensko povprečje 0,09 ležišč na prebivalca (vir: Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028).

Struktura turistov in turistični obisk

Grafikon 7: Število prihodov domačih in tujih turistov v MOMS

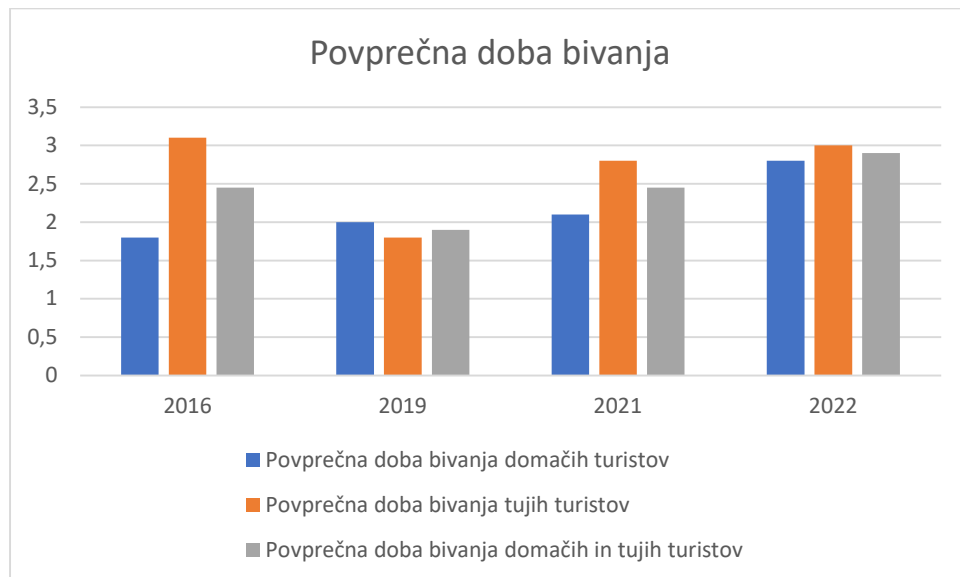
Vir: Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028

V preteklih letih se je število turistov, ki so obiskali destinacijo Murska Sobota, povečevalo, pri čemer se je v letu 2019 podvojilo v primerjavi z letom 2016. Vendar pa je rast prihodov močno omejila pandemija, ki je povzročila predvsem upad prihoda tujih gostov. Od leta 2016 dalje je opaziti padanje deleža tujih gostov, ki so leta 2016 predstavljali 44 % vseh prihodov, medtem ko so v letu 2022 predstavljali nekaj več kot 26 %.

Tuji gostje prihajajo predvsem iz sosednjih in ostalih evropskih držav, kot so Nemčija, Hrvaška, Italija, Avstrija in Madžarska ter z azijskih in ameriških trgov. Po drugi strani je opaziti rast prihodov domačih gostov, ki so v času pandemije ponovno odkrili severovzhodno Slovenijo in jih zanima pestra lokalna ponudba. Pri upravljanju razvoja turizma v MOMS je zato pomembno

ustrezno umeščanje destinacije na domačem slovenskem trgu in na bližnjih sosednjih trgih, s posebnim poudarkom na DACH regiji (Nemčija, Avstrija, Švica).

Grafikon 8: Povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov v MOMS

Vir: Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028

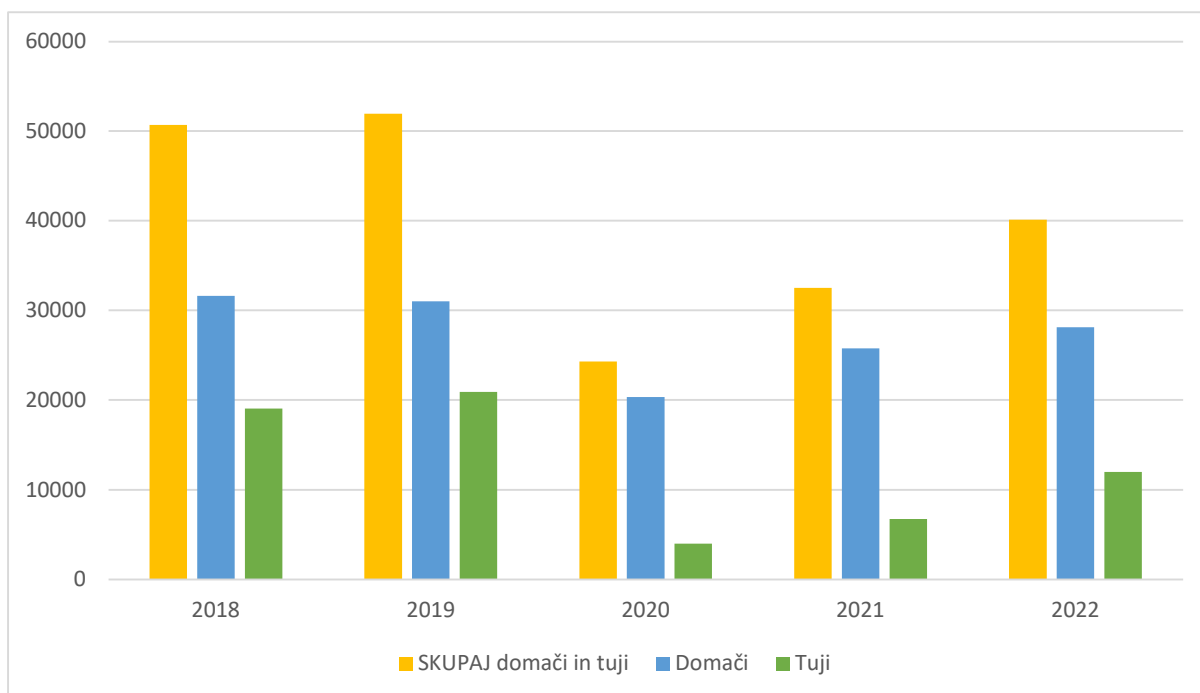
Povprečna doba bivanja se je na višku v letu 2016 skrajšala iz 2,5 dni na 1,9 dni v letu 2019, kar je manj, kot je bilo slovensko povprečje v istem letu. Po pandemiji prihaja do okrevanja in podaljševanja dobe bivanja, ki je v letu 2022 znašala 2,9 dni. Prihodi in nočitve so razmeroma enakomerno razporejeni čez celo leto, kar pomeni, da nimajo izrazitih sezonskih nihanj.

Povprečna cena nočitve v letu 2022 je znašala 57,06 EUR. Povprečna dnevna potrošnja turistov vključuje stroške nastanitve, hrane in pijače, ogledov ter drugih pristočasnih dejavnosti in nakup spominkov. V letu 2016 je povprečna dnevna potrošnja znašala približno 90 EUR, v letu 2019 95 EUR, medtem ko je v letu 2021 porasla na 116 EUR, a je že v letu 2022 upadla na 92 EUR (vir: zbrani podatki ponudnikov in izdelana metodologija potrošnje).

Na območju MOMS statistični podatki kažejo, da je bil upad v turističnem sektorju v letih 2020–2021 posledica pandemije, medtem ko je po koncu pandemije zaznati pozitivne trende v turizmu v MOMS. Prihodi turistov od leta 2021 postopoma naraščajo. V primerjavi z letom 2018 so prihodi turistov v letu 2022 upadli za 28,5 %, kar pomeni, da destinacija Murska Sobota vendarle še ni okrevala na stanje pred pandemijo.

V letu 2022 je bilo 17.332 prihodov turistov, od tega 73,3 % domačih gostov in 26,7 % turistov iz tujine.

V letu 2022 je bilo v MOMS skupaj 40.112 prenočitev turistov, od tega 70,1 % prenočitev domačih gostov in 29,9 % tujih. Podatek prenočitev turistov kaže podobno sliko kot prihodi turistov, kar izkazuje upad prenočitev turistov v MOMS za 20,9 % v primerjavi z letom 2018.

Grafikon 9: Število prenočitev domačih in tujih turistov v MOMS v letih 2018–2022

Vir: SURS

Destinacija Murska Sobota je zanimiva predvsem za domačega gosta, katerih delež pri merjenju prihodov turistov je v letu 2016 znašal 66 % in se je v letu 2022 povečal na 74 %. Od leta 2016 je zaznati padanje deleža prihoda tujih gostov, ki so v letu 2016 predstavljali 44 % prihodov, v letu 2022 pa dobrih 26%.

V preteklih letih je Murska Sobota (MOMS) izvedla več pomembnih infrastrukturnih investicij, ki so pomembno prispevale k razvoju in turistični privlačnosti mesta, med njimi:

- **Prenova mestnega središča:** Prenova mestnega središča je ustvarila pogoje za razvoj storitvene dejavnosti in srečevanja domačinov ter gostov. Ta investicija je prispevala k oživitvi mestnega jedra, omogočila vzpostavitev novih trgovin, lokalov, restavracij in drugih storitvenih dejavnosti ter ustvarila prijetno okolje za druženje in sprehajanje.
- **Revitalizacija območja ob Soboškem jezeru:** Pomembna investicija je bila revitalizacija degradiranega območja ob Soboškem jezeru. Z urejenimi sprehajalnimi potmi, gibalnim parkom in piknik prostori je bilo omogočeno domačinom in obiskovalcem, da uživajo v gibanju, sproščanju in druženju ob jezeru. Ta investicija je pripomogla k izboljšanju turistične ponudbe in privabljanju več obiskovalcev v Mursko Soboto in regijo.
- **Regijski promocijski center Expansio:** Postavitev regijskega promocijskega centra Expansio predstavlja pomembno novo turistično atrakcijo v mestu in celotni regiji. S tem je MOMS pridobila novo turistično atrakcijo, ki privablja obiskovalce znotraj Slovenije in tudi iz tujine.
- **Investicije v prometno infrastrukturo:** MOMS je vložila tudi sredstva v izgradnjo in urejanje kolesarskih poti, ki povezujejo mesto s primestnimi naselji, naravnimi

znamenitostmi in drugimi občinami v regiji. To je omogočilo domačinom in turistom enostaven dostop do narave, znamenitosti in drugih območij ter spodbudilo trajnostno obliko mobilnosti.

Poleg tega je Murska Sobota v letu 2022 prejela priznanje »Zelene sheme slovenskega turizma« in nosi bronasti znak Slovenia Green destination. To pomeni, da se mesto aktivno zavezuje trajnostnemu razvoju turizma in ohranjanju okolja. Priznanje potrjuje prizadevanja MOMS za zagotavljanje trajnostnih praks in ohranjanje naravne in kulturne dediščine tako v mestu kot v regiji.

Unikatne prodajne prednosti (Unique selling proposition) Murske Sobote vključujejo:

- Regijski promocijski center Expano z interaktivnim doživlajskim parkom, ki obiskovalcem ponuja edinstvena doživetja ter ga nagovarja k nadaljnjemu raziskovanju mesta, okolice in regije.
- Zgodovinsko sobivanje pripadnikov različnih veroizpovedi in sobivanje z romsko skupnostjo. To ustvarja edinstveno kulturno in versko raznolikost, ki je zanimiva za obiskovalce, ki se želijo poglobiti v zgodovino in kulturno dediščino mesta.
- Soboško jezero z urejeno infrastrukturo za sproščanje in razgibavanje ter pobeg iz urbanega okolja.
- Reka Mura z urejenimi učilnicami na prostem, ki domačinom in obiskovalcem ponuja avtentično izkušnjo.

Vse te unikatne prodajne prednosti prispevajo k privlačnosti Murske Sobote kot turistične destinacije ter zagotavljajo obiskovalcem edinstvene izkušnje in možnosti za raziskovanje mesta, okolice in regije.

Priznanja kakovosti

Murska Sobota je kot destinacija v letu 2022 prejela znak Slovenia Green Destination Bronze v okviru Zelene sheme slovenskega turizma (ZSST), katere nosilec je Slovenska turistična organizacija. ZSST združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom ponuja konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja ter skozi znamko Slovenia Green to zeleno delovanje tudi promovira. V letu 2019 je Pomurska turistična zveza je MOMS podelila tudi kipec štorklje, najvišje priznanje na področju turizma. V postopek pridobitve certifikata Slovenia Green Attraction se je v letu 2022 vključil tudi Regijski promocijski center Expano, ki je nosilec certifikata Zeleni ključ in vključen v Zeleno shemo slovenskega turizma kot Slovenia Green Attraction.

Na območju občine so trije zaščiteni izdelki na ravni EU in Slovenije, to so Štajersko prekmursko bučno olje, Prekmurska šunka in Prekmurska gibanica. Štajersko prekmursko bučno olje in Prekmurska šunka se ponašata z Zaščiteno geografsko označbo, Prekmurska gibanica pa je zaščiten kot Zajamčena tradicionalna posebnost. V središču Murske Sobote se vsako leto

organizira tradicionalni Festival prekmurske šunke in gibanice, na katerem se predstavijo različni ponudniki in podelijo priznanja.

Kmetijstvo

V MOMS je bilo na dan 11. marca 2024 skupaj registriranih 537 kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju: KMG) in 3780,52 ha vrisanih obdelovalnih površin. (Vir: MKGP, marec 2024).

V MOMS je prisoten proces koncentracije, saj se je namreč formiralo večje število močnejših kmetij, ki imajo v lasti večji obseg površin in redijo večje število živali. Zmanjšalo pa se je število samooskrbnih kmetij. (Vir: KGZ Murska Sobota).

V letu 2023 je kmetijstvo v MOMS prizadelo več naravnih nesreč, in sicer pozeba, neurja s točo in poplave. V sklopu popisa škode povzročene na kmetijskih pridelkih zaradi naravnih nesreč je občinska komisija obravnavala skupaj 36 vlog za prijavo škode povzročene zaradi posledic poplav, 53 vlog za prijavo škode povzročene zaradi posledic neurja s točo in eno vlogo za povzročeno škodo zaradi pozebe.

MOMS je z namenom urejanja kmetijskih zemljišč že v preteklosti izvajala komasacije kmetijskih zemljišč. MOMS na svojem ozemlju trenutno izvaja komasacijo na območju katastrske občine Satahovci. Zaključek komasacijskih in agromelioracijskih del v k.o. Satahovci je načrtovan v letu 2025.

Na območju občine se zaznava slabšanje kislosti (ph) tal (Vir: KGZ Murska Sobota), kar negativno vpliva na ohranitev rodovitnosti in kakovosti tal. Kvalitetna in kakovostna tla pa so osnova za kvalitetno pridelavo.

Poseben izziv predstavlja zagotavljanje varne in kakovostne hrane. Zato je potrebno vzpostaviti kratke dobavne verige in sledljivost pridelave, kar povečuje nadzor nad pridelavo in omogoča boljšo sledljivost pridelkov. Lokalno pridelana hrana igra pomembno vlogo, saj zagotavlja varnost in kakovost, zato je treba spodbujati oskrbovanje javnih zavodov, kot so vrtci in šole, z lokalnimi pridelki in vključevati lokalne pridelovalce na lokalnih prireditvah. Tovrstne povezave imajo pozitiven učinek tudi na lokalno gospodarstvo.

Metna občina izvaja posodobitve metne tržnice. Tako je bila v preteklih letih obnovljena streha, obnovljeni so tudi sanitarije, kletni prostori, nekatere instalacije. Za večjo udobnost in prijaznejši videz tako za prodajalce kot kupce so bile postavljene lesene hiške ter urejena lesena fasada, vendar kljub vlaganju tržnica nekako me nore oživeti oz. ima še vedno premalo ponudnikov in premalo kupcev. Posebni izziv za meto občino predstavlja tudi umestitev tekstilne tržnice na primerno lokacijo znotraj mesta. Tržnica nekoliko oživi vsako drugo soboto v mesecu, saj so se takrat odvija tako imenovan dogodek »Z vesi v varaš«. Z aktivnostmi za

oživitev mestne tržnice je potrebno nadaljevati. Tudi s tem namenom sodeluje v projektih, ki prispevajo k njeni oživitvi (kot. npr. Cities 2030).

Anketa med občani MOMS je ravno to tudi potrdila in izrazila mnenje o pomembnosti lokalne samooskrbe s hrano je tudi bilo eno izmed najpomembnejših področij za razvoj v naslednjih petih letih.

MOMS izvaja številne aktivnosti ozaveščanja prebivalcev MOMS o pomenu lokalne samooskrbe in bližine lokalnih ponudnikov, kar bo spodbudilo nakup lokalno pridelanih izdelkov in ohranjanje vitalnosti podeželskih območij MOMS.

Mnenja in pobude predstavnic in predstavnikov gospodarstva

V okviru fokusne skupine za gospodarstvo, ki se je sestala 13. oktobra 2023, so bili podani predlogi in pobude, ki odražajo želje in potrebe gospodarskega sektorja v MOMS. Prisotni so bili direktor Pomurske gospodarske zbornice, predstavnica Območne obrtno-podjetniške zbornice, predstavnik Pomurskega tehnološkega parka, predsednik Razvojnega sveta pomurske regije, predstavnica Slovenske poslovne točke SPOT Pomurje ter predstavnik Razvojnega centra Murska Sobota.

Ena izmed ključnih tem srečanja je bila integracija podjetniških vsebin v izobraževalni sistem, tako v osnovnih kot srednjih šolah, s ciljem krepitve kompetenc podjetnosti in inovativnosti. Ta pristop bi mladim omogočil, da že zgodaj razvijejo spretnosti, ki so potrebne za uspeh v današnjem hitro spreminjajočem se gospodarskem okolju.

Udeleženke in udeleženci so izpostavili pomen podjetniškega inovativnega prostora za mlade ter poudarili potrebo po središču za podjetnost, ki bi služilo kot gonilo razvoja in inovativnosti v mestu in regiji.

Prav tako so udeleženci fokusne skupine prepoznali potencial boljšega povezovanja mesta, primestja in podeželja z javnim potniškim prometom in kolesarskimi povezavami. Tako bi lahko izboljšali mobilnost prebivalcev in prispevali k zmanjšanju prometnih zastojev ter onesnaževanja okolja.

Turizem je bil identificiran kot področje z velikim potencialom, kjer bi se dalo z ustvarjanjem dodane vrednosti in razvojem dodatnih storitev povečati zaslužke. Predlagano je bilo, da bi s tematskimi dogodki, kot so kulturne, zabavne in športne prireditve, mesto lahko privabljalo obiskovalce iz bližnjih turističnih centrov, kar bi imelo pozitiven učinek tako za turiste kot za lokalne prebivalce.

Poudarek je bil tudi na investiranju v človeške vire znotraj podjetij, zlasti v storitvenem sektorju, s pomočjo organiziranih oblik izobraževanja in spodbujanjem kulture učeče se družbe. Udeleženci so izrazili potrebo po spodbujanju podjetniške kulture v mestu in regiji, kar vključuje tudi ustvarjanje ustreznih prostorov za mlada podjetja, kot so tehnološki parki in inkubatorji, ki bi jim nudili potrebno podporo in svetovanje.

Pomanjkanje strokovnjakov in problem odhajanja perspektivnih kadrov je bil prepoznan kot resen izziv, ki zahteva takojšnjo pozornost. Potrebno bi bilo vzpostaviti štipendijske sheme, ki bi strokovnjake spodbujale k vračanju v mesto ali regijo po končanem študiju. Prav tako je bila izražena potreba po boljšem povezovanju industrijskih in poslovnih centrov ter ureditvi osnovne infrastrukture za podjetja.

Za konec so udeleženke in udeleženci fokusne skupine poudarili tudi pomen promocije mesta in regije, kjer bi dogodki v večjih mestnih središčih, kot je Ljubljana, lahko igrali ključno vlogo pri privabljanju investicij in talentov v regijo.

V MOMS in Pomurju se podjetja na trgu soočajo z pomanjkanjem ustreznega kadra na trgu dela kar pomeni, da podjetja težko najdejo delavce s potrebnimi veščinami. V pomurskem okolju se kontinuirano izvajajo čezmejni projekti, kjer projektno partnerstvo poskuša, predvsem pri defecitarnih poklicih, zmanjšati vrzel med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Podporne institucije v MOMS in regiji sicer so, je pa potrebno k razvoju kadrov v regiji in poklicnemu usmerjanju pristopiti z bolj ciljnim in sistematičnim pristopom, kot ga npr. izvajajo v Grazu s Talent centrom.

Pomanjkanje se kaže tudi v povezovanju univerz, izobraževalnih ustanov, raziskovalne institucije in podporne institucije z gospodarstvom kot temelj krepitve konkurenčnosti gospodarstva. Manjka kreativni in inovativni prostor, ki bo namenjen raziskovanju in razvoju predvsem izzivom s katerim se sooča regija in bo omogočal podporo inovacijam, visokim tehnologijam za potrebe gospodarstva v MOMS in regije.

3.3 Okoljsko in prostorsko področje

Stanje okolja

Kakovost zraka

Kakovost zraka je v MOMS relativno slaba, predvsem glede ravni obremenjenosti z delci PM (2,5 in 10). Na merilnih mestih v Rakičanu, na Cankarjevi in Murska Sobota jug ob Bakovski cesti, ugotavljamo več prekoračitev mejnih vrednosti prašnih delcev PM10 na leto, predvsem v mesecih od oktobra do marca, ko je najbolj intenzivno kurjenje (zimsko kurilna sezona).

Največji razlogi za povečane delce PM v MOMS so promet, individualna kurišča, neustrezne in zastarele male kurilne naprave (v nadaljevanju: MNK), nepravilna priprava lesa za kurilno sezono (les mora biti suh z lažnostjo pod 20 odstotkov), nepravilno kurjenje in industrija. MOMS izvaja številne ukrepe na tem področju, da bi zmanjšala delež PM delcev v zraku z ozaveščanjem in svetovanjem uporabnikom MNK o pravilnem kurjenju, pravilni uporabi ustreznega goriva za MNK ter rednim vzdrževanjem in kurjenjem v ustrezni MNK.

V preteklosti se je zaradi tega vzpodbujalo daljinsko ogrevanje iz centralne toplotarne, potem ogrevanje na plin ali s toplotnimi črpalkami, zadnjem obdobju pa se povečuje namestitve sončnih elektrarn, za kar večinoma ni potrebnih drugih predhodnih vlaganj.

Eden od pomembnih ukrepov za zagotovitev čistejšega zraka je energetska prenova javnih stavb, kot tudi vzpodbujanje le teh pri občanah in drugih pravnih subjektih. Za energetske svetovanje je vzpostavljena Energetska svetovalna pisarna ENSVET, preko katere si lahko občani in drugi pridobijo informacije za pridobivanje subvencij pri Eko skladu. Nekateri objekti v javni rabi so pred leti bili že energetske sanirani.

Na kakovost zraka vpliva tudi promet. MOMS je nadgradila potniški promet z nakupom mestnega avtobusa (Sobočanec), uvedene so bile dodatne linije mestnega potniškega prometa in brezplačni avtobus za občane. S trajnostno parkirno politiko je bilo uveden Park & ide sistem. Vzpostavljen je sistem izposoje koles- Soboški biciklin. Za umirjanje in ureditev prometa so bile urejene številne mestne ulice z vzpostavitvijo novih površin za kolesarje in pešce. Za spodbujanje elektromobilnosti je bil uveden sistem souporabe električnih avtomobilov (car sharing) in izvedba električnih polnilnic. K zmanjšanju onesnaženosti zraka prispeva tudi ozelenitev mesta. V zadnjih nekaj letih so bili zasajeni novi drevoredi, zamenjana dotrajana drevesa in vzdrževane obstoječe zelene površine.

Pomembno pa je tudi redno spremljanje in obveščanje o kakovosti zraka v občini. Mestna občina občane osvešča z izdajo publikacij in brošur ter z Evropskim tednom mobilnosti in dnevom brez avtomobila. O prekoračenih mejnih vrednosti delcev PM10 so občani obveščeni tudi preko medijev in spleta.

Vode

Na območju MOMS so obstoječi varstveni pasovi vodnih zajetij v Krogu, Črnskih mejah in Fazaneriji, ki so osrednja vodna zajetja v občini in so zavarovana z občinskim Odlokom o zavarovanju vodnih virov Črnske meje, Krog in Fazanerija (Uradni list RS, št. 34/00). V pripravi je državna uredba, ki bo vodovarstvena območja urejala pod ostrejšimi pogoji.

Omrežje s pitno vodo je vzpostavljeno po celem območju občine, ki ga upravlja Javno podjetje Vodovod sistema B d.o.o.. Zgolj posamezni redki individualni primeri zajemajo vodo še iz lastnih virov. Vodovodno omrežje MOMS se vključuje v skupni vodovodni sistem 12-ih pomurskih občin (Beltinci, Tišina, MO Murska Sobota, Moravske Toplice, Puconci, Cankova, Rogašovci, Grad, Kuzma, Gornji Petrovci, Šalovci, Hodoš), ki ga upravlja Javno podjetje Vodovod sistema B d.o.o. in je po dolžini voda, eden izmed večjih vodovodnih sistemov Sloveniji (z upoštevanjem priključkov nekaj več kot 1.300 km) ter oskrbuje okrog 50.000 prebivalcev. Vodovodno omrežje se je do sedaj združevala in obnavljala v dveh evropskih projektih in sicer 1. faza Vodovoda sistema B in t.i. 2. faza v sklopu projekta »Nadgradnja Vodovoda sistema B. V obeh projektih je bilo vodovodno omrežje zgrajeno na območjih, pretežno Goričko, kjer javnega vodovoda niso imeli, v spodnjem delu pa se močno dotrajan del vodovodov zamenjal in povezal.

Na območju MO Murska Sobota poteka čez 208 km vodovodnega omrežja (z upoštevanjem priključkov), locirani pa so tudi glavni vodni viri celotnega vodovodnega sistema (vodni vir Krog in vodni vir Fazanerija). Na območju MO Murska Sobota tako poteka tudi večina transportnih vodovodov, za transport pitne vode v ostale občine. V sklopu obeh projektov so bile na območju MO Murska Sobota večinoma izgrajene trase transportnih vodovodov, ter primerni in sekundarni vodi na istih trasah, za zagotavljanje pitne vode tudi v ostale predele celotnega razširjenega vodovodnega sistema. Vsaj polovica dotrajanega vodovodnega omrežja v sklopu omenjenih projektov ni bilo obnovljeno. Občina se trudi, da v sklopu ostalih infrastrukturnih projektov sočasno obnavlja tudi vodovodno omrežje, v okviru svojih finančnih zmožnosti. Obnova preostalega vodovodnega omrežja na območju celotne MO ostaja tako pomemben

izvedbeni, predvsem pa finančni izziv MO in ostalih občin soustanoviteljic (predvsem pri transportnih vodih) tudi prihodnje.

Nadaljnjo težavo predstavlja neustrezno umeščen vodni vir Fazanerija, severovzhodnem delu mesta Murska Sobota. Vodni vir je umeščen v urbanem središču in v bližin intenzivnega kmetovanja, hkrati onemogoča nadaljnji razvoj širšega območja Fazanerije. Velik izziv za vse občine Vodovodnega sistema B, tak ostaja umestitev in izgradnja novega vodnega vira na primernejši lokaciji in z zadostnimi vodnimi kapacitetami. Glavni vodni vir celotnega vodovodnega sistema je še vedno vodni vir Krog, ki leži med reko Muro in naseljem Krog, ki ga ne nujno tekoče vzdrževati in nadgrajevati, saj predstavlja glavni vodni vir za čez 52.000 prebivalcev vzhodnega dela Pomurja, ki se oskrbuje s pitno vodo iz Vodovodnega sistema B.

Na območju MOMS je skoraj v celoti urejeno omrežje kanalizacijskega sistema za odvajanje odpadne vode v centralno čistilno napravo. V redkih posameznih primerih izven aglomeracij so vzpostavljene individualne male čistilne naprave. Po celotni občini poteka tako tudi čez 170 km kanalizacijskega omrežja z odvodom na centralno čistilno napravo Murska Sobota. V mestu Murska Sobota in naselju Černelavci je mešan sistem kanalizacijskega omrežja z dotokom meteorne vode, medtem ko imajo ostala primestna naselja ločen sistem kanalizacije. Upravljaivec kanalizacijskega omrežja je javno podjetje Komunala d.o.o. . Za javno službo čiščenja pa je občina v letu 2002 podelila koncesijo podjetju Petrol d.d., ki je izgradilo čistilno napravo in jo tudi upravlja in vzdržuje na podlagi koncesijske pogodbe. Koncesijska doba znaša 25 let, do septembra 2027. Meteorna voda z javnih in zasebnih zemljišč se za mesto Murska Sobota in Černelavci odvaja v mešan kanalizacijski sistem, v ostalih naseljih pa v jarke in na zemljiščih lastnikov objektov. Z utrjenih javnih površin kot so ceste, se v strnjenih predelih naselij meteorna odvodnja rešuje tudi z meteorno kanalizacijo in s ponikanjem v ponikovalnice.

Nekateri predeli MOMS sodijo v poplavna območja. Za zagotovitev poplavne varnosti se izvajajo ukrepi kot so regulacije vodotokov in urejanje površin ob njih. Poplavno območje ob reki Muri je območje znotraj visokovodnih nasipov, ki varujejo pred poplavami bližnja naselja (Bakovci, Krog) ter kmetijska zemljišča. Območja izven nasipa so v zadnjem času, ekstremnih vremenskih pojavov, najbolj poplavno ogrožena. Posebne težave ob visokih nalinah povzročata potoka Mokoš v naseljih Satahovci, Krog in najbolj v naselju Bakovci, kjer velike količine vode zastajajo pred visokovodnim nasipom reke Mure. Prav tako potok Dobel, ki priteče iz območja občine Tišina. Poplavna območja so tudi ob Ledavi in njenih pritokih in segajo na območje poselitve, kjer povzročajo težave predvsem v naseljih Kupšinci, Veščica in Černelavci. Meteorne in podtalne vode povzročata težave tudi v gosto naseljenem romskem naselju Pušča, kjer je bilo delno že izgrajeno meteorno kanalizacijsko omrežje, preostali del z odvodom v urejene jarke pa je še neurejen.

Vplivno območje poplav sega na širše območje tudi izven občinskih meja. Posamezni projekti so zato povezani z ureditvami protipoplavnih ukrepov tudi na drugih območjih. Takšen primer je bodoča gradnja vzhodne obvozne ceste na poplavnem območju, kjer se mora izvesti protipoplavni ukrep, zadrževalnik na Martjanskem potoku oz. Sebeborski zadrževalnik na območju sosednje Občine Moravske Toplice.

Gradnja zahodne obvoznice je po podatkih Direkcije Republike Slovenije za vode (v nadaljevanju: DRSV) na poplavnem območju, zaradi tega je potrebno izdelati dodatne obsežne študije preko katerih se bodo lahko določili protipoplavni ukrepi za omilitev vplivov visokih voda. Poplavna območja predstavljajo oviro za prostorski razvoj in umeščanje dejavnosti. Občina zato med cilje prostorskega razvoja uvršča tudi načela za usmerjanje prostorskega razvoja izven območij, ki jih lahko ogrožajo naravne in druge nesreče oziroma prostorski razvoj na teh območjih načrtuje z ustreznimi zaščitnimi ukrepi iz občinskega načrta zaščite in reševanja.

Zaradi klimatskih sprememb se spreminja ravnanje s pitno vodo ter odnos do padavinske vode. Zaradi dolgotrajnih suš in izrazito vročih poletij, katerim je izpostavljena tudi MOMS, se izvajajo ukrepi omejevanja porabe pitne vode, kakor tudi zadrževanje padavinske vode, saj hipni odtoki v vodotoke in kanalizacijske sisteme niso več primerni. Pri novih rekonstrukcijah javnih površin so izvedena ponikovalna polja.

Na območju občine so nahajališča proda in peska. Izkazan je interes za nadaljnje izkoriščanje mineralnih surovin s povečanjem gramoznic. Regulirane vodotoke, obale gramoznic se vzdržuje tako, da se omogoči obnovo naravnih procesov in izboljšuje njihovo hidro morfološko stanje ter biotska raznovrstnost.

Zeleni sistem

MOMS je v primerjavi s Slovenijo, ki jo po podatkih ARSO za leto 2023 prekriva 58 % gozda, slabo pokrita z gozdom. Po podatkih Global Forest Watch¹¹ v MOMS gozd pokriva 13 % (869 ha) površine in se je med leti 2001 in 2020 zmanjšal za 0,34 % oz. 3 ha.

Za zeleni sistem v občini so najpomembnejša območja gozdov ob reki Muri, ki so del omrežja Natura 2000. V samem mestu in okolici, ki jo obravnava TUS pa so del zelenega sistema mesta parkovne površine v mestu (mestni park, parkovni gozd Fazanerija, mali park v mestu in novi park v SOIC, drevoredi ob mestnih vpadnicah, ter druge zelene površine po naseljih, kot tudi park ob dvorcu v Rakičanu). Poleg tega je ob večjih blokovskih naseljih več zelenih površin in igrišč (otroška igrišča, rekreacijska igrišča). V mestu je 7 otroških igrišč (pri parku, na Lendavski ulici, med bloki na Ulici Staneta Rozmana, v Rožnem naselju, v Jakobovem naselju, pri malem parku v podaljšku Miklošičeve ulice, pri Soboškem jezeru in v rakičanskem parku.

Zaradi vremenskih ujm in slabšega obnavljanja parkovnih površin v preteklosti se večina parkov v MOMS (mestni park, parkovni gozd Fazanerija, rakičanski drevored in rakičanski park) stara. Staranje parkov pa se kaže tudi v podrtju dreves v ujmah. Parke bo potrebno revitalizirati, urediti prijaznejše in predvsem bolj varne za obiskovalce oz. uporabnike. Razmisliti bi bilo potrebno o povezovanju zelenega sistema s koridorji, ki prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in blažijo posledice podnebnih sprememb ter vzpostavljanju in urejanju novih in dodatnih zelenih površin v urbanih središčih, posebej tam kjer prevladujejo utrjene površine. Ob novih ureditvah

¹¹ <https://www.globalforestwatch.org/>

ulic se deloma izvaja tudi o ozelenitev ulic, kar prispeva k znižanju temperaturnih nihanj v mestu in prispeva k boljšemu zraku.

Mestni park Murska Sobota je urbana zelena površina v središču mesta, ki se razteza na površini 9,5 hektarjev okoli nekdanjega Szaparyjevega gradu. Od prve zasnove parka je ohranjena parkovna os, značilna za baročne parke. Zasajena hrastova drevoreda, imenovana »Trubarjev drevored« in »Drevored Martina Luthra«, na osi povezujeta grad, z Evangeličansko cerkvijo. Današnja podoba parka se zgleduje po njegovem kasnejšem preoblikovanju po vzoru tedaj modernih angleških parkov, za katere je značilno, da posnemajo naravne vzorce gozda in travnih površin.

V projektu »Soboška zelena pout« je bilo označenih preko 250 pomembnih dreves, grmovnic in trajnic. Med najpomembnejšimi so dvestoletni hrasti dobi kot registrirana naravna vrednota, platane, macesni, magnolije in trajnice tomasinijev žafran, čvrsti petelinčki in podlesne vetrnice. Ribnik z okolico je postal najprivlačnejši del parka. Ob štirih vhidih (na vsakem od oglov parka) so postavljene turistične informacijske in usmerjevalne table. Te so opremljene s tlorisom parka, označitvami in opisi pomembnih drevesnih vrst in rastlin ter opisom značilnosti mestnega parka. V parku so vzpostavljene tudi pohodniške poti. Prav tako je veliko možnosti za rekreacijo (sprehod, tek) in otokov s klopmi za počivanje. Otrokom je namenjeno urejeno otroško igrišče. Posamezna igrala je potrebno prenoviti ali jih nadomestiti z novimi saj so obstoječa že starejša in delno uničena. Zaradi bližine ceste je pomembno, da se obnovi tudi ograja okrog otroškega igrišča, saj je na posameznih delih poškodovana.

Mestni gozd Fazanerija na severozahodni strani mesta predstavlja nekakšno nadaljevanje parka v središču mesta, ki je prekinjen z nekaj ulicami. Fazanerija, ki je v času grofov Szaparyjev služila kot živalski vrt, se danes ponaša z domačimi drevesnimi vrstami gabrov, jesenov in hrastov, ki dajejo Fazaneriji podobo urejenega gozda. V Fazaneriji so urejene sprehajalne in pohodniške poti, trim steza z 18 orodji in tablami za rekreacijo, mestno kopališče na prostem, teniško igrišče, nogometni stadion, pasje igrišče (ki ga bo potrebno prestaviti zaradi vodovarstvenega območja), učne poti z informacijskimi tablami in dve učilnici na prostem, urejen gozdni rob in brežina Ledave. Mestni gozd je v letu 2023 ob hudem neurju utrpel veliko škodo. Podrtih je bilo večje število dreves, uničena je bila tudi nekatera urbana oprema. Na določenih predelih se razrašča podrast, katero bi bilo potrebno odstraniti predvsem v območjih potk in ob drugi urbani opremi.

Reka Ledava je na severni strani Murske Sobote zaradi močno preoblikovane umetne struge, ki se razcepi na razbremenilni kanal z namenom odvajanja presežka vode naravnost v Muro, močno ekološko prizadeti vodotok. Kljub temu pa je obsežen del med desnim bregom Ledave in Mure pomemben habitatni prostor za črno štorkljo, srednjega detla in belovratnega muharja, in je vključen v evropsko omrežje Natura 2000, katere namen je ohranitev biotske raznovrstnosti. Med avtohtonimi vrstami je 18 tukaj živečih rastlinskih in živalskih vrst uvrščenih na Rdeči seznam ogroženih vrst IUCN. Sploh razbremenilni kanal Ledave nudi odlične možnosti za sprehod in razgibavanje, ob njem se nahaja tudi mestni gozd Fazanerija.

Topolov drevored Rakičan–Murska Sobota je spomeniško zaščiten enoredni drevored jagnedov ali laških topolov, ki je bil zasnovan okrog leta 1896 in je kot pomemben krajinski element registriran v registru nepremične kulturne dediščine Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Njegova dolžina je 1,4 km, zasajenih ima 140 dreves. V neurju leta 2023 je bilo poškodovanih 24 dreves, zato je drevored nujen temeljite obnove.

Drevored sožitja v romskem naselju Pušča – drevesa, zasajena v spomin na dogodke in ljudi ob posebnih priložnostih

Evropski drevored v spomin priključitve Slovenije med evropske države je bil zasajen lipov drevored ob Ulici Štefana Kovača. Zaradi naknadnih infrastrukturnih posegov nekaj dreves manjka in jih je potrebno nadomestiti.

V zadnjih letih je bilo zasajenih in obnovljenih nekaj večjih novih drevoredov. Tako je bil v središču mesta na slovenski ulici zasajen nov drevored dreves t.i. Gledičije» s čez 100 drevesi, prav tako se je na Kroški ulici v Murski Soboti v sklopu obnove ulice zasadil nov drevored s prav tako čez 100 drevesi. Drevoredi so bili tudi obnovljeni ali dosajeni (npr. na ulici Štefana Kovača). Prizadevamo si, da se v sklopu večjih investicij v infrastrukturo ali ceste, hkrati zasadijo drevoredi, posamično drevje ali druge grmovnice. Ozelenitve, še posebej drevesa namreč prispevajo k zniževanju temperature, prispevajo k izboljšanju zraka in zmanjšanju onesnaženosti, hkrati pa polepšajo prostor, vnesejo vanj razgibanost in estetiko ter na splošno obogatijo bivalno okolje.

Grajski park Rakičan v velikosti okrog 10 ha obkroža podeželski baročni grad Rakičan (pogosto poimenovan tudi kot dvorec), hlev s konjeniškim centrom ter grajsko kapelo in grobnico iz leta 1880. Pomembnejši vrsti zasajenih dreves sta tulipanovec in črni oreh. Skozi park vodi učna pot po urejenih sprehajalnih stezah. Za otroke je urejeno otroško igrišče s številnimi otroškimi igrali. V neurju leta 2023 je bilo uničenih precej dreves katera bo potrebno obnoviti oziroma zasaditi na novo.

Soboško jezero se nahaja ob paviljonu Expano, ki kot regijski promocijski center z inovativno multimedijisko razstavo predstavlja Vrata v Pomurje. Umetno jezero, ki je nastalo za namene pridobivanja gramoza, je staro okrog 40 let in se danes razteza na 32 ha ter mestoma doseže globino 15 m. Vodne površine so idealne za aktivnosti v vodi in vodne športe: sicer se aktivnosti izvajajo na lastno odgovornost, saj sama gramoznica še nima statusa kopalnih voda. Izkopi gramoza se še vršijo. Izvaja se plavanje surfanje, supanje, jadranje, zorbing na vodi, vožnjo s kanujem ali kajakom. Številne možnosti za prostočasno preživljanje pa nudi tudi bližnji motorični oziroma gibalni park s 34 fitnes postajami, otrokom je na razpolago tudi otroško igrišče. Urejene poti vabijo obiskovalce na sprehod, druženje pa je prav tako možno ob urejenih piknik prostorih.

Reka Mura je del mreže območij Natura 2000 in je bilo septembra 2021 s strani Unescovega programa Človek in biosfera razglašeno za zaščiten biosferno območje v okviru največjega rečnega biosfernega območja v Evropi, saj zaobsega 5 držav in tri reke, poleg Mure še Dravo in Donavo. Murski rečni ekosistem ima izjemen pomen pri ohranitvi tukaj živeče flore in favne. Zabeleženih je več kot 600 rastlinskih vrst, 200 vrst ptic, 15 vrst dvoživk, 10 vrst plazilcev, 45 vrst

rib, 50 vrst kačjih pastirjev, 1200 vrst metuljev, 1200 vrst hroščev in 95 vrst polžev in školjk. Mnogo tukaj živečih rastlinskih in živalskih vrst je uvrščenih na Rdeči seznam ogroženih vrst IUCN.

Poleg raznolikosti živega sveta Mura ponuja številne možnosti za preživljanje prostega časa. V Krogu je vzpostavljena mreža naravi prijaznih in trajnostno opremljenih točk za doživljanje in interpretacijo narave in naravnih vrednot. Otrokom je namenjeno otroško doživljajsko igrišče. Na vstopni točki od Kroga do broda je urejeno kolesarsko postajališče v sistemu Soboškega biciklina. Sam brod predstavlja pomembno prometno povezavo, obenem pa je zanimiva turistična točka. Ob brodu se nahaja tudi vstopna točka kajak kanu kluba za individualne ali skupinske spuste po Muri.

Varovana območja narave

Na območju Mestne občine Murska Sobota so evidentirana naslednja varovana območja narave: območja Natura 2000: Mura; potem Ekološko pomembna območja: Mura – Radmožanci. Posebej so opredeljene še Naravne vrednote.

Biosferno območje Mura (BOM) - MOMS ima za območje ob reki Muri skupaj s petnajstimi drugimi pomurskimi občinami, s katerimi skupaj tvori Biosferno območje Mura, prejet UNESCO certifikat. BOM obsega skoraj 29.000 ha ozemlja in vključuje 16 obmurskih občin. Razdeljeno je na tri varstveno-razvojne cone: osrednjo, robno in prehodno. Vključuje varovanje in usmeritve za ta območja ter naravne, kulturne, družbeno-gospodarske in zgodovinske značilnosti območja. Biosferno območje temelji na obstoječih varstvenih statusih (Natura 2000 vrste in habitatni tipi, naravne vrednote državnega in lokalnega pomena, ekološko pomembna območja, naravni spomeniki in rezervati) in pomeni izvajanje slovenske in evropske zakonodaje za doseganje ciljev Unescovega Programa Človek in biosfera.

Na območju MOMS se pri urejanju javnih zelenih površin vzpostavljajo režimi, ki zagotavljajo razcvet medovitih rastlin zaradi paše čebel. Poleg tega se izvajajo in vzpodbujajo nove zasaditve z medovitimi rastlinami za namen ohranjanja čebel in drugih oprasevalcev. Ohranjajo in obnavljajo se zelene površine na način, da se prvenstveno vnaša avtohtone vrste rastlin, ter se posledično s tem ohranja biodiverziteteta v urbanem okolju in v krajini.

MOMS ima sprejet starejši Program varstva okolja z načrtovanimi ukrepi, ki pa ga je potrebno obnoviti oziroma sprejeti novega.

Hrup in svetlobno onesnaževanje

Na podlagi predpisov o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju so območja varstva pred hrupom določena v prostorskih aktih občine in so razvrščena po stopnji hrupa po posameznih enotah urejanja prostora. Pomemben vpliv hrupa povzročajo prometnice, tako s cestne infrastrukture, kot tudi železniške infrastrukture. Zaradi tega se ob načrtovanju predvidevajo

že varovalne protihrupne ograje ter drugi omilitveni ukrepi, kateri so v neki meri tudi že izvedeni.

MOMS je pred leti izvedla prenovno javne razsvetljave in s tem zagotovila manjšo porabo električne energije, obenem pa zadostila predpisom s katerimi se mora omejiti svetlobno onesnaženje v bivalnih območjih v mestu Murska Sobota in v ostalih naseljih. Na podlagi predpisov o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja, se pri gradnji nove javne razsvetljave nameščajo svetilke, katerih delež svetlobnega toka, ki seva navzgor sledi točno predpisanim pogojem.

Občani so večkrat na občino naslovili pobude, ki bi posledično lahko zmanjšalo svetlobno onesnaženje, kot npr. nočna zatemnitev javne razsvetljave tudi z namenom prihranka električne energije. MOMS je naredil obsežno analizo, ki je pokazala, da je strošek predelave tako velik, da je prihranek premajhen glede na samo investicijo, pri čemer ni upoštevan pozitiven učinek zmanjšane stopnje svetlobnega onesnaževanja na biodiverziteti in javno zdravje. V mestni občini ni naprednega sistema javne razsvetljave (JR), da bi lahko na enem mestu (centralni nadzorni sistem) upravljali z vsemi svetilkami. V občini MOMS je namreč okrog 75 lokalnih odjemnih mest za svetilke JR, kar pomeni, da bi morali v vsako dograditi stikalno uro, ki bi v želenem nočnem času izklopila JR na določenem območju. Prav zato so vse nove LED svetilke programirane tako, da so med 23:00 in 5:00 v redukciji. To pomeni, da v tem času delujejo s 50 % zmogljivostjo. S trendom zamenjave svetilk se torej zmanjšuje poraba in deloma tudi svetlobno onesnaženje, vendar je na tem področju še veliko možnosti za izboljšave.

Energija in energetska učinkovitost

Na področju energetike začasni podatki SURS kažejo, da je poraba električne energije v MOMS skozi leta vse večja in je v letu 2022 dosegla 108.352.127 kWh, od česar je 29,86 % predstavljala poraba gospodinjstev in 70,14 % poraba poslovnih subjektov. Podatki kažejo, da se je skupna poraba v letih od 2021 do 2022 pri gospodinjstvih zmanjševala, medtem ko poraba energije pri poslovnih subjektih narašča. Analiza kazalnikov porabe energije v gospodinjstvih v letih 2020-2022 kaže, da prebivalec MOMS porabi več električne energije kot prebivalec na ravni Slovenije. V MOMS v letu 2022 poraba električne energije v gospodinjstvu znaša 1738 kWh/prebivalca (Slovenija 1656 kWh/prebivalca).

Isto tendenco v večji porabi od slovenskega povprečja opazimo tudi pri poslovnih subjektih v MOMS. Poslovni subjekt v MOMS je v letu 2022 porabil 39.770 kWh električne energije..

Skladno z 29. členom Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 60/19) je MOMS marca 2020 sprejela Lokalni energetski koncept MOMS¹²(v nadaljevanju: LEK MOMS) kot program ravnanja z energijo v lokalni skupnosti. LEK vključuje ukrepe za učinkovito rabo energije ter način oskrbe z energijo iz obnovljivih virov, soproizvodnje, odvečne toplote in iz drugih virov.

V LEK MOMS je bila izdelana analiza stanja in v nadaljevanju navajamo ključne ugotovitve:

- v MOMS je bilo februarja 2019 po podatkih Registra nepremičnin GURS 9.658 stavb, od tega 4.674 (48,4 %) stanovanjskih stavb in 4.984 (51,6 %) nestanovanjskih stavb,
- v občini je bilo po podatkih SURS v začetku leta 2018 7.818 stanovanj, s povprečno 2,7 osebami na stanovanje ter povprečno 2,4 gospodinjstva na stanovanje in povprečno uporabno površino 83,4 m²,
- od 7.818 stanovanj je 1.104 (14,1 %) praznih stanovanj in 45 (0,6 %) stanovanj, ki so opredeljena kot stanovanja za sezonsko ali sekundarno rabo,
- v občini je bilo zgrajenih v obdobju do leta 1918 3,4 % vseh stavb,
- v obdobju novejšje gradnje (1991–2019), ko lahko govorimo o energetske učinkovitejših stavbah, je bilo zgrajenih 8,6 % stanovanjskih stavb, - po podatkih REN večina stavb nima prenovljene strehe (73,1 %) ali fasade (86,5 %)
- med stanovanjskimi stavbami jih ima 42,0 % prenovljeno streho in 22,1 % prenovljeno fasado (izolacija), okna so bila zamenjana v 15,8 % delov stavb, od tega je 14,7 % prenove oken v stanovanjskih stavbah,
- v obdobju 2016–2019 je bilo sofinanciranih s strani Eko sklada v povprečju 139 spodbud na leto, največ naložb je bilo v vgradnjo toplotnih črpalk (264) in toplotno izolacijo fasade (95), sledi vgradnja naprave za samooskrbo z električno energijo (55 naložb),
- 49,0 % vseh stavb ima centralno ogrevanje, 43,0 % pa je brez ogrevanja, pri stanovanjskih stavbah prevladuje centralno ogrevanje (86,3 %),
- obstaja potencial za učinkovitejšo rabo energije.

Ključne ugotovitve skupne rabe energije v MOMS:

- Skupna raba energije v MOMS znaša 300.846 MWh/leto od tega predstavlja raba električne energije 110.793 MWh/leto (36,8 %) ter toplotne energije 188.770 MWh/leto (62,7 %).
- V skupni rabi energije prevladuje raba energije v stanovanjskem sektorju 40,6 % pri čemer je raba v industriji skoraj izenačena z 40,0 %. Drugi odjem je zastopan z 16,2 %, občinske javne stavbe v skupni porabi predstavljajo 2,5 %, občinski vozni park 0,4 % in javna razsvetljava 0,3 %.
- V skupni rabi energije prevladuje raba električne energije 36,8 %, sledi raba zemeljskega plina z 34,3 %, kurilno olje z 13,5 %, lesna biomasa z 9,6 %, geotermalna energija z 4,3 %, bioplin 0,8 %, bencin z 0,3 % UNP z 0,2 % in dizel z 0,1 %.
- Skupna raba OVE v MOMS je zastopana z 44.425 MWh/leto kar predstavlja 14,8 % skupne rabe energije oz. 23,5 % rabe toplotne energije.

¹² [Lokalni energetski koncept Mestne občine Murska Sobota](#), (marec 2020)

- Z zamenjavo kotlov v sistemu skupnih kotlovnice se bo raba OVE povečala na 45.851 MWh/leto, kar predstavlja 15,2 % skupne rabe energije oz. 24,3 % rabe toplotne energije.
- Največ emisij CO₂ nastane v sektorju industrija 45,2 %, sledi sektor stanovanja 33,4 %. Največji nastanek emisij CO₂ beležimo zaradi rabe električne energije 62,8 %, sledi raba ZP 24,1 % in kurilnega olja z 12,5 %.

Obnovljivi viri energije

Povečevanje svetovnega povpraševanja po električni energiji vodi k iskanju trajnostnih metod za njeno proizvodnjo, z minimalno uporabo fosilnih goriv. Obnovljivi viri energije (v nadaljevanju: OVE), kot so veter, sonce, geotermalne, hidrotermalne in vodne vire, biomaso ter razne pline iz organskih odpadkov, omogočajo pridobivanje energije, ki je neprekinjeno na voljo v naravnih procesih in se hitro obnavljajo. Uporaba OVE prispeva k energetske neodvisnosti, zmanjšuje toplogredne emisije in s tem varuje okolje. Poleg tega, ker spodbujajo lokalni razvoj in zaposlovanje, OVE postajajo ekonomsko ugodna alternativa tradicionalnim virom energije.

Obnovljivi viri energije tako igrajo ključno vlogo v prehodu k trajnostnemu in okolju prijaznemu energijskemu sektorju, kar je nujno za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in boj proti globalnemu segrevanju. Pomurje, zlasti Mestna občina Murska Sobota, ima zaradi svoje geografske lege in naravnih virov edinstvene potenciale za razvoj obnovljivih virov energije, kot so sončna energija, biomasa, geotermalna energija in energija vetra. V regiji obstajajo raznoliki, a omejeni, potenciali obnovljivih virov energije, ki onemogočajo popolno samooskrbo regije s posameznim virom. Ključni izziv Pomurja leži v optimizaciji izkoristka teh virov, vključno z razvojem učinkovitih konceptov za varčevanje z energijo, kar vključuje dvigovanje zavesti pri potrošnikih in izboljšanje energetske učinkovitosti na ravni gospodinjstev in podjetij. To prizadevanje je enako pomembno za regionalni ekonomski razvoj kot za ohranjanje okoljskih standardov.

Murska Sobota, kot osrednja urbana enota v Pomurju, lahko s svojo zavezo k učinkovitemu izkoriščanju teh obnovljivih virov igra vodilno vlogo pri regionalni samooskrbi z zeleno energijo.

Analiza potenciala izrabe lesne biomase v Mestni občini Murska Sobota kaže, da je občina manj primerna za energetsko izrabo lesa zaradi omejenega obsega gozdov in drugega primerne lesa. Delež gozdne pokritosti znaša 14,4 % celotne površine občine s prevalenco državnih gozdov. Teoretični potencial je omejen z zgornjim dovoljenim posekom, dejanski pa je še nižji zaradi tehničnih, tržnih in socio-ekonomskih dejavnikov. Kljub temu je Eko sklad sofinanciral postavitev nekaterih kotlov na biomaso v regiji, kar nakazuje prisotnost določene infrastrukture za izrabo lesne biomase. Ocena potenciala, ki podaja kriterije od 1 do 5, za Mestno občino Murska Sobota uvršča na najnižjo raven za vse kategorije lesa, kar nakazuje na nizek teoretični in dejanski tržni potencial lesne biomase v občini.

V MOMS so različni viri za proizvodnjo bioplina, vključno z živalskimi iztrebki ter kmetijskimi in organskimi odpadki. Glavni delež proizvodnje bioplina predstavlja kmetijstvo, kjer velike živinorejske farme in poljedelske kmetije predstavljajo ključne vire. Bioplinarna Jezera uspešno obratuje v naselju Rakičan, kjer se za proizvodnjo energije koristijo gnojevka in koruzna silaža. Medtem ko ni izkoriščenega potenciala za pridobivanje bioplina iz odlagališč odpadkov, komunalna čistilna naprava ponuja priložnost za zajem bioplina iz odplak in njegovo nadaljnjo uporabo, kar bi hkrati pripomoglo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.

Sončna energija, ki jo lahko izkoristimo s pomočjo fotovoltaičnih celic in termosolarnih sistemov je v MOMS pomemben obnovljiv energetski vir. Povprečno letno sončno obsevanje na horizontalni površini v občini je 1.253 kWh/m², kar je nekoliko nad slovenskim povprečjem (1.100 kWh/m²) in znaša letna jakost sončnega obsevanja 4.400 MJ/m². Statistični podatki kažejo, da občina uživa od 480 do 780 ur sončnega obsevanja v različnih letnih časih. Analiza opravljena v GIS okolju, ki upošteva topografske in atmosferske dejavnike, skupaj s podatki iz ARSO in satelitskih meritev potrjuje, da ima občina soliden potencial za izrabo sončne energije, kar je pomembno za načrtovanje in implementacijo solarnih projektov na tem območju.

Energetska učinkovitost

Učinkovita raba energije pomeni uporabo sodobnih tehnologij in ukrepov, ki zahtevajo manj energije za doseganje enakih ciljev in ima pomembno vlogo pri energetske prihodnosti vsakega posameznika in družbe. Učinkovita raba energije je ključna v boju proti podnebnim spremembam in pri razvoju v trajnostno in nizkoogljično družbo.

Skladno z zahtevo 4. člena Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti morajo države članice pripraviti dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb v energetske prenove nacionalnega stavbnega fonda tako javnih kot zasebnih stanovanjskih in poslovnih stavb.

Zahteva se iz direktive v nacionalno zakonodajo prenaša po 348. členu Energetskega zakona (EZ-1). Vlada je na predlog ministrstva, pristojnega za energijo, in ministrstva, pristojnega za sistem ravnanja s stvarnim premoženjem, sprejela dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb energetske prenove stavb.

Poseben poudarek je namenjen stavbam v lasti in uporabi oseb ožjega javnega sektorja, saj je potrebno od 1. 1. 2014 dalje letno prenoviti 3 % skupne tlorisne površine teh stavb na način, da so zanje izpolnjene vsaj minimalne zahteve glede energetske učinkovitosti po Direktivi 2010/31/EU.

Nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN), ki je akcijsko strateški dokument, ki za obdobje do leta 2030 (s pogledom do 2040) določa cilje, politike in ukrepe na petih razsežnostih energetske unije: 1. Razogljičenje (emisije TGP in OVE), 2. Energetske učinkovitost, 3. Energetske varnost, 4. Notranji trg ter 5. Raziskave, inovacije in konkurenčnost.

Ključni cilji do leta 2030, ki so opredeljeni v NEPN, so:

- zmanjšanje skupnih emisij toplogrednih plinov za 36 %, od tega za 20 % v sektorju ne-ETS,
- vsaj 35 % izboljšanje energetske učinkovitosti,
- vsaj 27-odstotni delež obnovljivih virov v končni rabi energije do leta 2030,
- 3 % vlaganja v raziskave in razvoj, od tega 1 % javnih sredstev.

Energetske učinkovitost v občini lahko vključuje različne pristope in ukrepe na različnih ravneh, ki so odvisni od finančnih virov:

- Izobraževanje in ozaveščanje: Pomembno je, da prebivalci in podjetja razumejo pomen energetske učinkovitosti in kako lahko prispevajo k njej. Izobraževalne kampanje, delavnice in informacijski materiali so lahko koristni za ozaveščanje. V MOMS se izvajajo preko javnih občil in dogodkov.
- Energetske pregledi in ocene: Izvajanje energetske pregledov v občinskih stavbah in infrastrukturi lahko identificira potencialne prihranke energije in priporoči ukrepe za povečanje učinkovitosti. MOMS je izdelal LEK MOMS.
- Investicije v energetske učinkovito infrastrukturo: To lahko vključuje nadgradnjo javne razsvetljave na energetske učinkovitejše sisteme, namestitve sončnih panelov na

občinskih stavbah, izboljšave v sistemih ogrevanja in hlajenja, ter uporabo obnovljivih virov energije. MOMS je že pristopil k nekaterim projektom energetske sanacije javnih objektov (Delavski dom, Sokolski dom, JSS MOMS – stara Ekonomska šola), še vedno pa obstajajo številni javni objekti, ki bodo v prihodnosti tudi potrebne tovrstne obnove, kakor tudi iskanje načinov na kakšen način prihraniti električno energijo (preko sončnih elektrarn in/ali drugih OVE).

- Spremembe v obnašanju: Spodbujanje prebivalcev k spreminjanju svojih navad, kot je zmanjšanje porabe energije v gospodinjstvih ali uporaba javnega prevoza namesto individualnih avtomobilov, lahko prispeva k povečanju energetske učinkovitosti na ravni občine. Se že izvaja preko javnih občil, dogodkov.

V prihodnosti lahko MOMS razmisli o ukrepih:

- Politike in predpisi: Občina lahko sprejemajo politike in predpise, ki spodbujajo energetske učinkovitost, na primer z zahtevami za energetske učinkovitost pri novogradnjah ali obnovi stavb ter z davčnimi olajšavami za energetske učinkovite investicije.
- Partnerstva in sodelovanje: Sodelovanje z lokalnimi podjetji, nevladnimi organizacijami, univerzami in drugimi občinami lahko omogoča deljenje stroškov, virov in znanja za izvajanje projektov energetske učinkovitosti.

Podnebna odpornost

Podnebne spremembe so realnost. Posledice teh že vplivajo tako na naravo (poplave, vetrolomi, neurja ...), kakor tudi na infrastrukturo z dolgo življenjsko dobo, kot so stavbe, mostovi, železnice. Ti vplivi pa se bodo v prihodnosti še okrepili. Zato je bistvenega pomena, da se jasno opredeli, kje so slabosti in nevarnosti v občini in na kakšen način se lahko pripravi na njih oziroma jih oblaži.

MOMS se nahaja v severovzhodnem delu Slovenije. Je značilno subpanonsko območje na nadmorski višini 190 metrov. Murska Sobota je edino slovensko mesto v pravi ravnini. Podnebje v MOMS je zmerno celinsko, kar pomeni topla poletja, hladne zime, zmerno vlažnost in občasne padavine. Povprečne temperature se gibljejo od -2 °C do 20 °C (leta 2010¹³), z najnižjimi temperaturami v zimskih mesecih in najvišjimi v poletnih mesecih. Največ padavin pade med poletnimi plohami in nevihtami, medtem ko so zimski meseci bolj suhi. Letna količina padavin se giblje okrog 700 mm (leta 2021 – Vir ARSO). Večina padavin se s pomočjo različnih meteornih jarkov in malih vodotokov izliva na severu v reko Ledavo in na jugu v reko Muro.

Kot drugod po svetu se kažejo podnebne spremembe kot posledice za okolje, družbo in gospodarstvo tudi v naši občini. Dogodki poplav in hudih neurij leta 2023, v naseljih Satahovci, Krog, Pušča, Bakovci, Rakičan in v samem mestnem jedru Murske Sobote, je samo nekaj primerov kako imajo spreminjajoči se vremenski pojavi velik vpliv na podnebno odpornost občine.

¹³ Vir: ARSO

Na MOMS se pripravljamo na vedno bolj pogoste vremenske pojave, kot so:

- Visoke temperature: Povečanje povprečnih temperatur vpliva na ekosisteme, kmetijstvo, zdravje ljudi in energetska učinkovitost.
- Suše in požare v naravi: Podnebne spremembe povzročajo pomanjkanje padavin, kar vodi v sušo. Suša pa povečuje tveganje za gozdne požare in uničujejo kmetijske pridelke (kar je posebej pomembno za Pomurje, ki je t.i. žitnica države).
- Poplave: Povečanje občasnih ekstremnih padavin povzroča poplave, ki ogrožajo prebivalstvo, infrastrukturo in kmetijska zemljišča.
- Neurja: Vedno močnejši vetrovi, ki se pojavljajo vedno pogosteje in delajo veliko gospodarsko škodo v lokalnem okolju.
- Biotska raznovrstnost: Podnebne spremembe vplivajo na habitate in populacije rastlin in živali, kar ima dolgoročne posledice za ekosisteme.

V MOMS se že izvajajo aktivnosti namenjene povečanju podnebne odpornosti občine. Te operacije so:

- Zeleni pasovi in zasaditve: Z zasaditvijo dreves, grmovnic in drugih rastlin povečujemo zadrževanje vode v tleh ter zmanjšamo erozijo in poplave.
- Izboljšanje urbanih površin: Z zelenimi strehami, parki in drugimi zelenimi površinami zmanjšujemo učinke visokih temperatur in izboljšamo kakovost zraka.
- Ozaveščanje in izobraževanje: Informiramo prebivalce o podnebnih spremembah ter njihovih vplivih in ukrepih za povečanje odpornosti.
- Ureditev vodotokov: Čiščenje in vzdrževanje vodotokov je največji in najaktivnejši del ukrepov za preprečevanje poplav. S tem izboljšujemo sposobnost odvajanja vode in preprečujemo poplave.

Ob naštetih aktivnostih bo v naslednjih letih izpostavljeno urejanje vodotokov, saj je bilo to področje v zadnjih 30-ih letih po vsej Sloveniji najbolj zapostavljeno. Prav to dejstvo nam nakazuje, kako pomembno so tudi tekoča vzdrževanja. Trenutno se načrtujejo in tudi že izvajajo aktivnosti na vodotokih v MOMS, ki se bodo v naslednjih letih razširila v obsežnejše čiščenje odvodnih jarkov po celotni občini.

Dela se bodo izvajala na naslednjih področjih:

- Nasipi ob reki Muri, ki skrbijo, da v primeru višjega toka reka Mura ne poplavlja naselij iz južne smeri. Zaščitijo se naselja Satahovci, Krog in Bakovci.
- Jarki, ki odvajajo meteorne vode iz sosednjih višje ležečih občin (na severu Puconci in zahodno Tišina) v strugo potoka Dobel in naprej v občino Beltinci. S tem se razbremenijo oz. odvedejo meteorne vode v odvodnike (reke in potoke ali v inundacijsko območje reke Mure). Zaščitijo se naselja Kupšinci, Veščica in Černelavci.
- Mali vodotoki, kot so Mokoš, Stara Mura, Severni jarek, Mali Dobel in drugi pa postanejo zelo pomembni ob vsakem večjem deževju, saj le z njihovo pomočjo lahko meteorne vode odvajamo na severu do reke Ledave, na jugu pa do reke Mure. Zaščitijo se naselja Kupšinci, Veščica, Černelavci, Satahovci, Krog in Bakovci.

- Razbremenilni kanal MS pa skrbi, da ob visokih stanjih voda v sosednjih občinah na Goričkem te količine meteornih voda odtečejo skozi razbremenilni kanali v reko Muro. Zaščiti se mestno jedro in naselja v MOMS.

Te aktivnosti so pomembne za ohranjanje naravnega ravnovesja, oskrbo s pitno vodo in preprečevanje poplav.

Prostorsko načrtovanje

.

Občinski prostorski načrt Mestne občine Murska Sobota

MOMS je v letu 2014 sprejela OPN, v letu 2016 pa spremembe in dopolnitve tako, da velja Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota (SD OPN 1). S tem aktom so določeni cilji in izhodišča prostorskega razvoja občine, načrtovane so prostorske ureditve lokalnega pomena ter so določeni pogoji umeščanja objektov v prostor.

Strateški del prostorskega načrta določa izhodišča in cilje prostorskega razvoja MOMS, zasnovo prostorskega razvoja občine, zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena, določitev okvirnih območij naselij in usmeritve za prostorski razvoj občine.

Občinski podrobni prostorski načrti

MOMS ima za celotno območje občine sprejetih cca. 50 podrobnih prostorskih načrtov (OPPN), ki podrobneje predpisujejo pogoje gradnje na posameznem območju. Določeni OPPN-ji so sprejeti in v veljavi, vendar pa gradnja objektov ni možna, saj na območju ni urejene komunalne in prometne infrastrukture, ki bi omogočala priključitev objektov na komunalno infrastrukturo.

Na celotnem področju MOMS je vzostavljenih kar nekaj novih območij, kjer je možna stanovanjska gradnja. Potrebe po stanovanjih in parcelah za individualno gradnjo so čedalje večje. Zaradi razdrobljene zasebne lastniške strukture parcel ter visokih stroškov komunalnega opremljanja, teh območij ni možno v kratkem časovnem obdobju usposobiti in omogočiti gradnjo. Za ta območja ima MOMS že sprejete in veljavne OPPN-je in kjer še ni zgrajene komunalne in prometne infrastrukture:

- Odlok o lokacijskem načrtu za območje stanovanjske gradnje med Kajuhovo in Tomšičevo ulico v Murski Soboti; predvidenih je 31 stanovanjskih objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje ob Sončni ulici (EUP SO 106); predvidenih je 20 stanovanjskih objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za severni del EUP SO99 v Murski Soboti; na zahodnem delu so načrtovane individualne hiše (12 objektov), v

osrednjem delu vrstne hiše, dvojčki, manjši večstanovanjski objekti (cca. 12 enot), v vzhodnem delu večji poslovno trgovsko stanovanjski objekt.

- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje v Rakičanu (EUP RA3); predvidenih je 51 stanovanjskih objektov. V izvajanju je komasacija stavbnih zemljišč.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za območje za »vaškim domom« v Bakovcih; predvidenih je 33 stanovanjskih hiš.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje KR2 »Za ogradi« v Krogu; možno je graditi individualne hiše ali dvojčke in vrstne hiše; predvidenih 44 objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje v Pušči (EUP PU 2); možno je graditi individualne hiše ali dvojčke in vrstne hiše; predvidenih je okvirno 30 objektov.

Namenska raba zemljišč

Možnosti prostorskega razvoja v občini so ugodne, saj leži občina na ravnini ter izven ogroženih in nevarnih območij. Poselitvena območja so strnjena, razpršene poselitve skorajda ni. Nove širitev poselitvenih območij sicer zadržujejo najboljša kmetijska zemljišča, ki pokrivajo pretežni del občine. Zaradi tega se vzpodbuja gradnja na nepozidanih stavbnih zemljiščih. Za gradnjo pa bi bilo smiselno spodbujati tudi obnovo obstoječih površin, predvsem degradiranih (t.i. brownfield investicije).

Analiza nepozidanih stavbnih zemljišč je pokazala, da je na območju MOMS cca. 1.081,3 ha nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so primerna za gradnjo stanovanjskih in nestanovanjskih objektov. Delež nepozidanih stavbnih zemljišč na območju celotne občine znaša 39,1 % vseh stavbnih zemljišč. Po naseljih je delež nepozidanih stavbnih zemljišč največji v naselju Nemčavci 69,4 %, predvsem na račun večjih območij za namen ureditve površin za industrijo in gospodarsko cono. Sledi naselje Markišavci s 57,3 %, naselje Veščica 42,7 %, mesto Murska Sobota 38,7 % ter naselje Krog 28 %. Najmanj nepozidanih stavbnih zemljišč imata naselji Černelavci 23,4 % in Satahovci 23,9 %.

Območja v mestu in po naseljih, kjer je predvidena večinoma stanovanjska gradnja, stavbna zemljišča, ki še niso pozidana, lastniki velikokrat ohranjajo za potomce in jih nočejo prodati, sami pa tudi ne gradijo. Zaradi tega se pojavljajo nove in nove pobude za širitev poselitvenega območja na kmetijska zemljišča. Predpisi o ohranjanju kmetijskih zemljišč, tega ne dovoljujejo. Poleg tega se mora poselitev prvenstveno razvijati navznoter in ne navzven. Pri tem bi bilo potrebno sprejeti ustrezne predpise s področja zemljiške politike, ki bi takšna zemljišča sprostila in bi se gradnja omogočila.

V zadnjih dveh letih se intenzivno pojavlja povpraševanje investorjev po zemljiščih, kjer bi bila dovoljena gradnja sončnih elektrarn postavljenih na teren. Sedanji veljavni akti občine sicer

dovoljujejo postavitev tovrstnih objektov na strehe objektov, ne pa na teren. Zaradi tega bo potrebno sprejeti nove prostorske akte ali spremeniti stare veljavne.

Degradirana in neizkoriščena območja

V mestu Murska Sobota so nezadostno izkoriščena posamezna območja in umeščena med degradirana območja. Takšno območje je še vedno v ožjem mestnem središču, v neposredni bližini mestne tržnice. Že vrsto let so se za ta prostor pripravljale posamezne strokovne podlage za ureditev tega območja, prav tako so nekatere previdene ureditve bile zajete v OPPN. Vendar se zaradi lastniške strukture in večjih finančnih vložkov k izvedbi projekta ureditve in revitalizacije ni pristopilo.

Posebej so se v postopku identifikacije degradiranih območij opredelila še območja poimenovana Funkcionalno razvrednotena območja (v nadaljevanju FRO). Tako je na območju MOMS evidentiranih kar nekaj FRO v skupnem obsegu okrog 50 ha, in sicer so se kot taka razpoznala sledeča območja:

- Mestno jedro – Slovenska ulica: MOMS je izvedla temeljito prenovo dela Slovenske ulice, delno jo je potrebno še obnoviti;
- Hartnerjeva vila – stara Pokrajinska in študijske knjižnica: MOMS kot lastnica objekta je naročila statistično presojo objekta in idejno zasnovo prenove pod pogoji Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Objekt bi služil protokolarnim namenom občine.
- Bivši objekt ZOTKA v mestnem parku: objekt je po izselitvi društev namenjen rušenju. Po rušitvi objekta se vzpostavi parkovna površina z morebitnimi novimi vsebinami.
- Dijaški dom Murska Sobota: objekt je v lasti RS, objekt ni obnovljen, nove vsebine niso znane.
- Avtobusna postaja Murska Sobota: Območje same avtobusne postaje je v lasti prevozniškega podjetja, kateri je sicer izrazil namero, da bi postajo prenovil, vendar namen ureditve še ni znan.
- Območje Mercator (1,45 ha): v pripravi je sprememba OPPN za gradnjo trgovskega centra Mercator. Investitor bi naj zgradil objekt in uredil okolico.
- Območje podjetja bivšega podjetja Koto (0,21 ha): investitorju se je izdelal OPPN, ki mu dopušča gradnjo raznih objektov. Trenutno je uredil odprto parkirišče, ki pa ni v funkciji.
- Območje ob Gregorčičevi ulici (1,39 ha): na MOMS so bile prejete pobude, da se na predmetne območju vzpostavi novi dom za starejše in oskrbovana stanovanj. Izdelane so idejne zasnove. Za območje nepozidanih parcel v lasti občine se zanimajo tudi drugi investitorji, ki bi želeli graditi stanovanja.
- Parkirišče Gregorčičeva – Lendavska ulica (0,22 ha): lastnica zemljišča MOMS, trenutno je urejeno gramozirano parkirišče.
- Bivša Vrtnarija SUM M. Sobota (0,91 ha): zemljišče je v privat lasti in je zapuščeno ter stavbno. Investitor je podal pobudo za začetek postopka izdelave OPPN.

- Območje ob Visitor centru : (1,78 ha) v postopku je izvedba izdelave OPPN s športno rekreacijskimi površinami.
- Stari kompleks Mesne industrije Pomurka (3,18 ha): na pobudo investitorja oz. lastnika zemljišče je bil izdelan OPPN, ki predvideva gradnjo 8 stanovanjskih blokov. En stanovanjski blok je že zgrajen in vseljen, drugi stanovanjski blok je v gradnji.
- Bivša tovarna Mura (10,83 ha): novi lastniki posameznih parcel in objektov sami načrtujejo razvoj za dokončno vzpostavitev sanacije te cone. Na MOMS nimajo konkretnih podatkov.
- Novi kompleks Mesne industrije Pomurka (16,57 ha): na MOMS nimajo informacij o namerah investitorjev. V nekaterih prostorih se dejavnost že izvaja. Na območju bi se lahko razvijale razne gospodarske dejavnosti.
- Ciglenske grabe (3,23 ha): lastnica MOMS, na območju se bo vzpostavil park za rekreacijo in prosti čas, nekatere aktivnosti se že izvajajo.
- Območje ob ŠRC Nemčavci (1,57 ha): v pripravi je izdelava OPPN za območje in širšo okolico. Na tem območju je bil predviden tudi gasilski vadbeni poligon.
- Kmetijski obrat Panvita v Rakičanu (5,61 ha): za območje je sprejet OPPN na pobudo lastnika parcel. O nameravani realizaciji predvidenih vsebin na MOMS nimajo informacij.

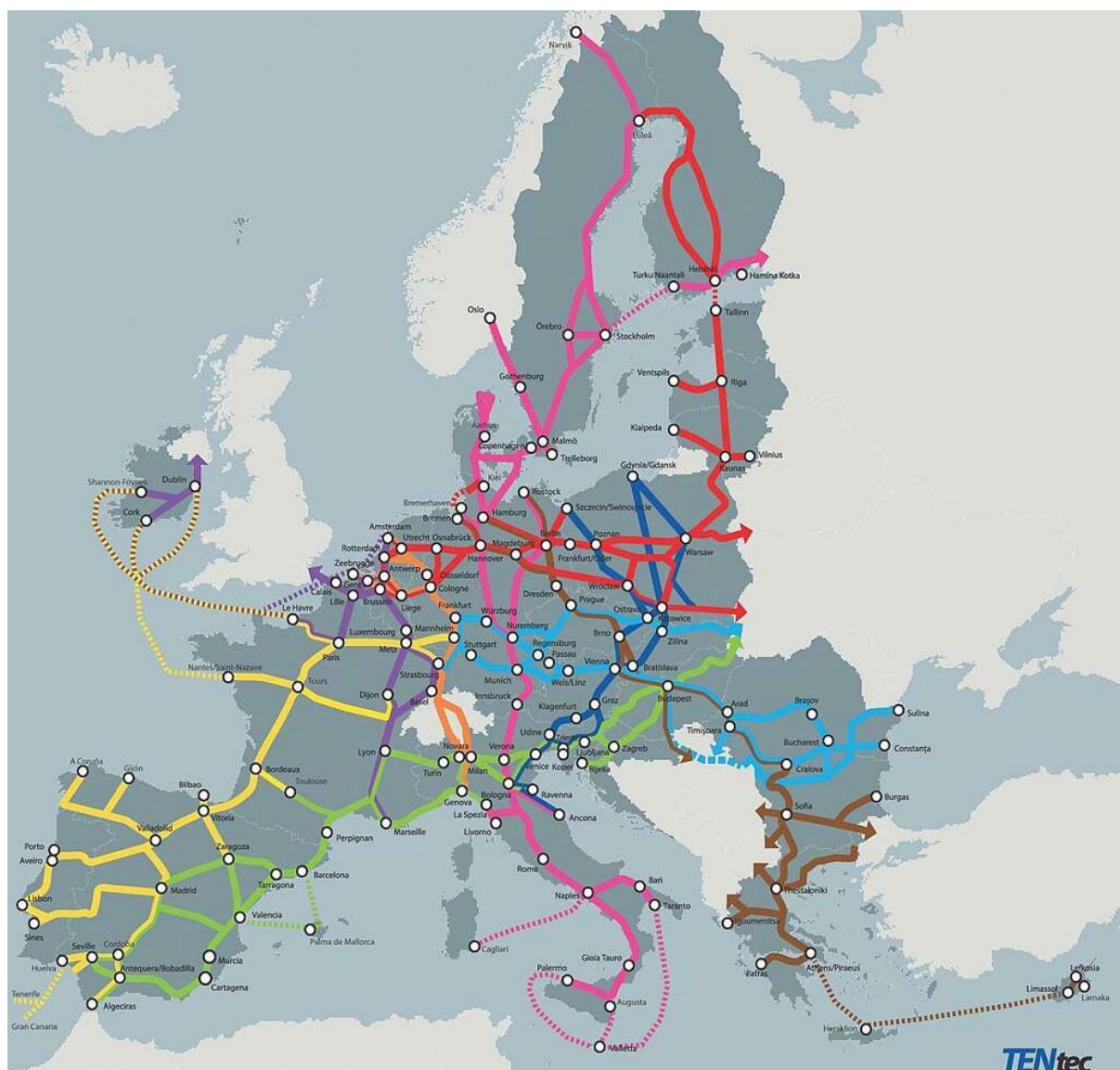

3.4 Infrastrukturno področje

Promet in trajnostna mobilnost

Prometna lega mestne občine in njena povezanost v evropskem prostoru in v prostoru Republike Slovenije

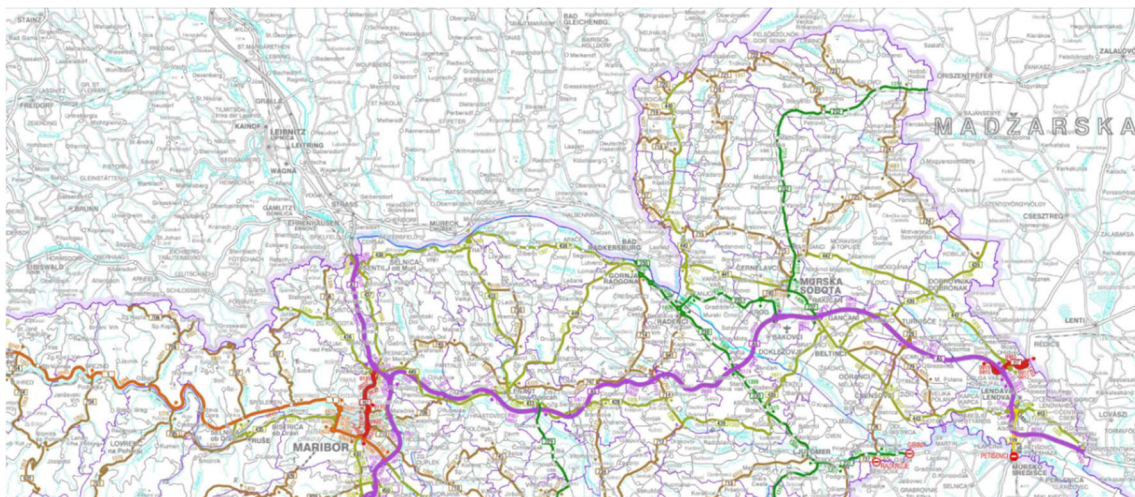
Murska Sobota je pomembno prometno vozlišče, kjer se stekajo poti evropskega omrežja Trans European Network – TEN-T. S prometno in ostalo infrastrukturo pa se povezuje tudi vse okoliške lokalne skupnosti, lokalne skupnosti v celotni regiji in regije v celotni Republiki Sloveniji. MOMS ima prav tako pomembno lego ob Mediteranskem prometnem koridorju evropskega infrastrukturnega omrežja Trans European Network – TEN-T, ki poteka od Španije, čez Francijo, Italijo, Slovenijo, Madžarsko, do meje v Ukrajini (nekdanji 5. koridor Barcelona–Kijev).

Slika 10: Koridorji TEN-T omrežja v Evropi, mediteranski koridor je zelene barve

Mesto in mestna občina sta infrastrukturno dobro povezani s sosednjimi občinami, preostalo Slovenijo in s sosednjimi državami. K temu je predvsem pripomogla izgradnja pomurske avtoceste A5 (Dragučova–Pince). Izgradnja pomurske avtoceste je poleg dobre cestno-prometne povezanosti s sosednjimi državami bistveno izboljšala povezanost regije z celotno državo in sosednjimi državami. Vendar je izgradnja avtoceste močno spremenila tudi prometne tokove v mesto, zato so nekatere ulice, na katerih je bil v preteklosti promet izključno izvorno-ciljnega namena, postale glavne mestne vpadnice.

Slika 11: Pregledna karta cestnega omrežja (SV del)

Vir: Odprti podatki Slovenije, 2024

Poleg cestne infrastrukture je MOMS povezana s preostalo Slovenijo in sosednjo Madžarsko tudi z železniško infrastrukturo. Na železniški Pragersko–Hodoš je bila v letu 2016 izvedena elektrifikacija in posodobitev infrastrukture. Kljub temu pa se niso bistveno spremenili vozni redi, ni se zmanjšal čas potovanja, kar je eden ključnih razlogov, da se železniški prevoz ne razvija, kot bi se lahko glede na lego mesta in mestne občine v Republiki Sloveniji in Evropi.

Ker se prepočasno posodablja železniško omrežje, ob enem pa se stalno povečuje, predvsem tovorni cestni promet, predstavlja to velik neizkoriščen potencial preusmeritve tovornega prometa iz cest na železniško infrastrukturo.

Čeprav oddaljen, je za razvoj Murske Sobote in njenega zaledja pomemben tudi razvoj koprskega pristanišča in izgradnja drugega tira Koper–Divača, v povezovanju s celinskim zaledjem oziroma v navezavi na celotno prometno omrežje v Evropi. To bi namreč pomembno vplivalo na povečanje zasedenosti železniškega omrežja, ob enem pa bi se razbremenili prometni tokovi na avtocestnem omrežju, kar bi med drugim blagodejno vplivalo tudi na mesto, mestno občino in celotno regijo (odprava prometnih zamaškov na avtocesti, krajši potovalni čas, zmanjšanje možnosti nastanka prometnih nesreč).

Zaradi ugodne strateške lege ima Murska Sobota dobro dostopnost do letališč v naši državi in sosednjih državah. Najbližja letališča so Maribor, Graz (A) in Heviz (HU), ki so oddaljena manj kot 100 km. V rangi treh ur vožnje ali manj so locirana tudi večja mednarodna letališča med drugimi Ljubljana, Dunaj (A), Budimpešta (HU), Zagreb (HRV) in Bratislava (SVK).

Na območju MOMS je tudi manjše športno letališče v zasebnem upravljanju, ki pa ne odgovarja potrebam gospodarstva, ki že danes zahteva obnovo in posodobitev Letališča Murska Sobota. Z obnovo letališča bi bilo omogočeno vzletanje in pristajanje zasebnih letal. Prav tako bi bila mogoča vzpostavitev čarterskih letov v športne, turistične ali druge namene.

Cestni promet in cestna infrastruktura

V MOMS je v letu 2022 bilo 10.493 osebnih avtomobilov. Po podatkih iz leta 2021 je število osebnih avtomobilov (na 1.000 prebivalcev) na dan 31. december bilo 566, kar je v povprečju 1 avtomobil na 1,8 prebivalca in sovпада s povprečjem kohezijske regije Vzhodna Slovenija. V primerjavi z letom 2012 se je število avtomobilov na 1.000 prebivalcev povečalo za 11,8 % in s povprečjem 1 avtomobil na 2 prebivalca. V zadnjih desetletjih povprečna starost osebnih avtomobilov na dan 31. december postopoma narašča in v letu 2021 znaša 10,1 let.

Cestno prometno omrežje na območju MOMS predstavlja 8 km avtocestnega omrežja, 25 km omrežja regionalnih cest v upravljanju Direkcije RS za infrastrukturo (v nadaljevanju: DRSI) in 153 km kategoriziranih občinskih cest v upravljanju MOMS. Cestna infrastruktura je po večini urejena ustrezno. Bi pa bilo v prihodnje potrebno celovito pristopiti k rekonstrukciji problematičnih delov odsekov. Ti odseki v mestu so Noršinska ulica v naselju Černelavci, regionalna cesta skozi naselje Markišavci, Soboška in Panonska ulica v naselju Bakovci, ter več ostalih lokalnih cest, ki so povezane z naselji sosednjih občin (Markišavci–Polana, Polana–Gorica in Veščica–Satahovci).

Sama pretočnost prometa je v samem mestu skozi večji del dneva ustrezna. Težavo predvsem predstavljajo zastoji v jutranji in popoldanski prometni konici. Prometni zastoji v prometnih konicah nastanejo predvsem zato, ker je v sami občini dvakratni presežek delovnih mest glede na število delovno aktivnih oseb s prebivališčem v mestni občini, predvsem to pa ob pomanjkljivostih javnega potniškega prometa, vpliva na dnevne migracije v in iz mestne občine. Prav tako pa so po izgradnji avtoceste določeni deli odsekov občinskih cest, ki so prej bile ceste izvorno-ciljnega pomena, postale mestne vpadnice. Ker v mestni občini še ni izveden sistem obvoznih cest (zgrajena je le južna obvozna cesta), prenašajo težo povezovanja prometa predvsem glavne mestne ceste (Ulica Mikloša Kuzmiča, Bakovska ulica, Gregorčičeva ulica, Lendavska ulica, Grajska ulica ...). Vpliv na samo odvijanje prometa v mestu in mestni občini bo imela tudi izvedba vzhodne obvozne ceste mesta Murska Sobota, katere začetek gradnje je bil že večkrat prestavljen in je predviden v letih 2025–26, sama gradnja pa naj bi trajala predvidoma tri leta.

Prav tako je v srednjeročnem obdobju predvidena izvedba zahodne obvozne ceste mesta Murska Sobota. Sama trasa zahodne obvozne ceste je že umeščena v prostor (od Tišinske ulice,

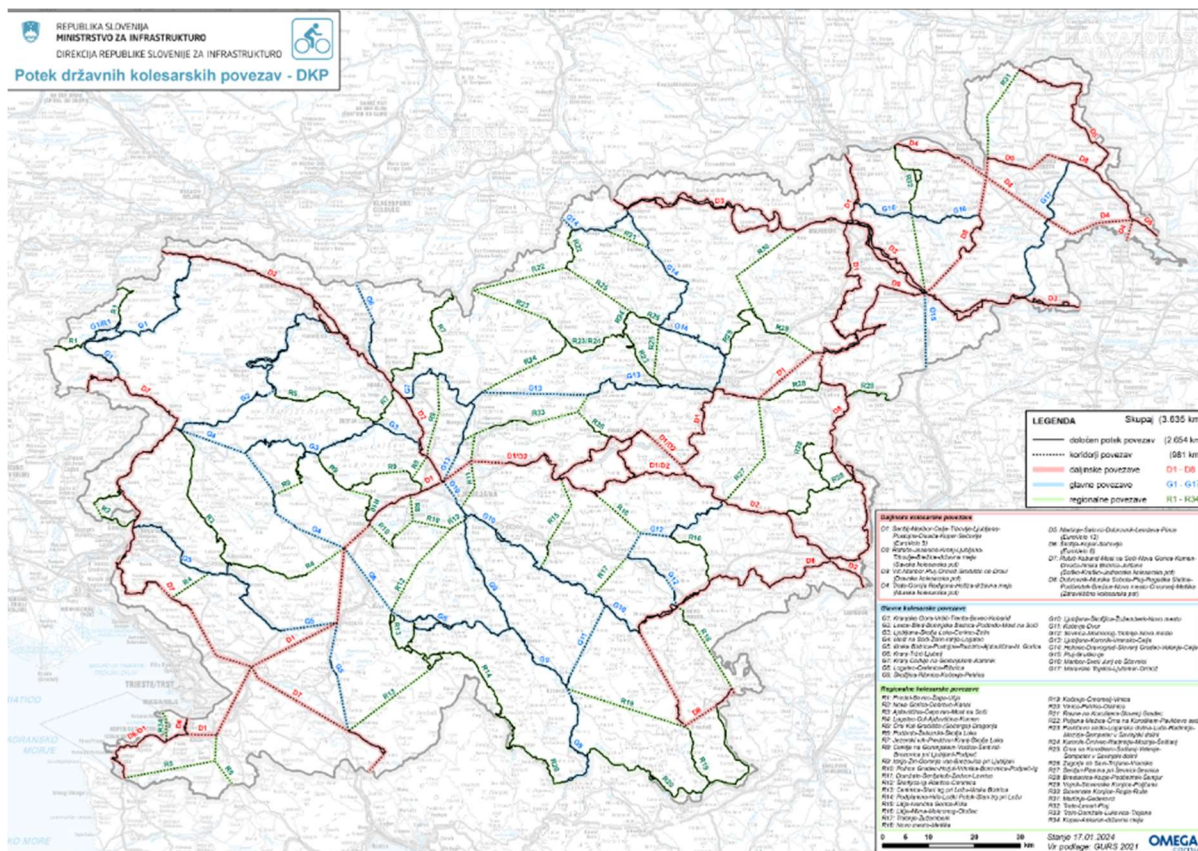
mimo naselja Pušča, do navezave v krožišče pri TC Maximus), vendar je potrebno predhodno novelirati prostorske akte, ki veljajo na tem območju. K izboljšanju upravljanja prometa bi pripomogla tudi izdelava prometnega modela MOMS glede na določeno plansko dobo in postopna optimizacija in digitalizacija operativnih nalog v smislu zbiranja in analize podatkov ter v smislu obveščanju vseh udeležencev v prometu o trenutnem stanju.

Kolesarski promet in kolesarska infrastruktura

Po podatkih DRSI je v letu 2022 bilo 14.954 m javnih poti za kolesarje, kar je 20 % več v primerjavi z letom 2018 (11.908 m javnih poti za kolesarje). Podatek nakazuje, da je razvoj kolesarske infrastrukture v občini zastavljen v pravilni smeri. Z ureditvijo kakovostnih površin za kolesarje želi MOMS vzpostaviti povezanost izhodišč in ciljev za vse vrste kolesarskega prometa (zadovoljevanje dnevnih potreb po potovanjih s kolesom in kolesarjenje v rekreativne namene). Trenutno manjkajoče kolesarske povezave pa so evidentirane predvsem z zalednimi naselji in povezanosti z mestom in v smislu povezave s sosednjimi občinami. Te kolesarske povezave so: Bakovci–Dokležovje (občina Beltinci), Satahovci–Krog, Murska Sobota–Markišavci–Puconci (občina Puconci), Murska Sobota–Martjanci (občina Moravske Toplice), Murska Sobota–Noršinci (občina Moravske Toplice), Murska Sobota–Tropovci (občina Tišina).

Večina manjkajoče kolesarske povezave med vsemi sosednjimi občinami poteka ob regionalni cesti in je kategorizirana kot državna kolesarska povezava D8: Dobrovnik–Murska Sobota–Ptuj–Rogaška Slatina–Podčetrtek–Brežice–Novo mesto–Črnomelj–Metlika (Zdraviliščna kolesarska pot).

V luči izgradnje manjkajočih kolesarskih povezav s sosednjimi občinami mestna občina intenzivno komunicira z upravljavcem državnega kolesarskega omrežja, to je DRSI, katerega je med drugim tudi obveznost izgradnje državnega kolesarskega omrežja. MOMS tako ponuja dobro možnost potovanja s kolesom, a je potrebno kolesarsko infrastrukturo zvezno povezati in dograditi manjkajoče odseke po mestu in navzven do nekaterih naselij ter do sosednjih občin, še posebej do turističnih naselij in za potrebe zagotavljanja varnih poti v šolo. MOMS bo tudi nadaljevala aktivnosti za povečevanje privlačnosti kolesarjenja in kolesarskih poti v občini in s sosednjimi občinami.

Slika 12: Potek državnih kolesarskih povezav

Vir: Ministrstvo za infrastrukturo, DRSI, 2024

Za namen promocije kolesarjenja je bil vzpostavljen sistem izposoje koles »Soboški biciklin«. Možnost izposoje koles je v mestnem središču, pri nakupovalnem središču BTC in EXPANO ter primernih naseljih Rakičan in Krog. Slabost sistema souporabe koles je predvsem to, da postaje s kolesi niso postavljene na frekventnih lokacijah in pri pomembnih generatorjih prometa (železniška postaja, avtobusna postaja, srednješolski centri, trgovski centri, zdravstveni dom) in sam postopek uporabe koles, ki bi lahko bil bolj enostaven. Sam sistem souporabe koles Soboški biciklin pa se je v okviru projekta »Las – pri dobrih ljudeh« razširil še na občine Puconci, Tišina, Moravske Toplice, Turnišče, Velika Polana, Ljutomer, Veržej. Ker širitev sistema ni sledila povpraševanju splošne javnosti (lokacije postavitve, povezljivost krajev), sam sistem ne funkcionira optimalno. Za izkoriščenost potencialov sistema bi bilo potrebno v prihodnje na regionalni ravni vzpostaviti enotnega upravljalca sistema (ločeno od vseh vključenih občin v sistem), ki bi skrbel za sam razvoj sistema in uredil ustrezno plačilno politiko.

Analiza ankete med občani MOMS je pokazala, da so infrastrukturne investicije po mnenju prebivalcev potrebne predvsem v kolesarske poti, obvozne ceste in neprofitna stanovanja. Kot prioriteta se je izkazalo tudi oživljanje mestnega središča.

Javni potniški promet in multimodalnost prometnega sistema

Murska Sobota je za prebivalce pomurske regije in obiskovalce z avtomobilom dobro dostopna, kar pa ne velja za dostopnost z regionalnim, nacionalnim in mednarodnim javnim potniškim prometom. Ne glede na izboljšanje železniške infrastrukture (elektrifikacija proge Pragersko–Hodoš) ni zaznati povečanja uporabnikov. Razlog je predvsem v hitrosti potovanja z vlakom ter neprilagojenosti voznih redov. Prepočasno posodabljanje železniškega prometnega omrežja in stalno povečevanje cestnega prometa povzročata zahteve po novi infrastrukturi tudi v Pomurju in Murski Soboti.

Omrežje javnega avtobusnega potniškega prometa je med seboj slabo povezano. Javni potniški promet ima vse manjši delež v skupnem prometnem sistemu ter na regionalni ravni ne omogoča hitrega, udobnega in cenovno ugodnega premikanja oz. potovanja. Na regionalni ravni so urejene redne linije do Maribora, Ljubljane in predvsem v poletnih mesecih do Primorske.

Ob enem pa ima Mestna občina Murska Sobota, čeprav to ni zakonska obveznost, zagotovljeno izvajanje mestnega prevoza potnikov SOBOČANEC v mestu in zalednih naseljih Černelavci, Rakičan in Nemčavci. Mestni prevoz potnikov se izvaja na dveh linijah z eno urnim intervalom voznih redov. Prav tako je omogočena dobra dostopnost z mestnim prevozom potnikov do vseh centrov osnovnošolskega, srednješolskega in visokošolskega izobraževanja v Murski Soboti in naselju Rakičan, kjer sta locirana dva srednješolska zavoda in regionalna bolnišnica.

Pobude javnosti so po vzpostavitvi dodatne tretje linije oziroma po optimizaciji delovanja mestnega prevoza potnikov, ki bi v sistem mestnega prevoza potnikov vključila še ostala zaledna naselja občine. K večji udobnosti in privlačnosti JPP pa bi prav tako pripomogla postavitev vseh manjkajočih nadstrešnic enotnega videza na avtobusnih postajališčih in večja frekvenca voženj.

Prav tako bi bilo potrebno več pozornosti posvetiti vzpostavitvi javnega potniškega centra, ki ga regija potrebuje in bi potnikom omogočal učinkovito in varno prestopanje ter uporabo različne oblike transporta (vlak, avtobus, kolesarjenje, souporaba avtomobila, prevozi na klic in pešačenje). Prav tako je bilo zgrajeno P+R parkirišče Rakičan, a zaradi parcialnega pristopa k implementaciji rešitev sistem ne funkcionira optimalno. Bo pa potrebno na področju povezljivosti prometnih podsistemov pristopiti celovito in večnivojsko, da bodo uporabnikom omogočale varne, hitre, udobne in ekonomsko učinkovite storitve mobilnosti. Prav tako pa je na območju Mestne občine dobro zaživel sistem souporabe vozil Avant2go.

Trajnostna mobilnost

MOMS je junija 2017 sprejela Celostno prometno strategijo (CPS), s katero si je načrtala vizijo trajnostne prometne politike v občini. V skladu s CPS želi MOMS postati »Zelena prestolnica Pomurja«. Z zmanjšanjem negativnih učinkov motoriziranega prometa na ljudi in okolje ter s povečanim deležem aktivne mobilnosti se bo izboljšala kakovost bivanja v MOMS. Privlačnost

urbanih in ruralnih območij se bo povečala s preurejanjem prometnih površin, ki bodo prijaznejše zelenim oblikam transporta, prioriteto se bo pozornost namenila načrtovanju kvalitetnih kolesarskih povezav. V pripravi je nova Občinska celostna prometna strategija, ki bo predvidoma zaključena v decembru 2024. Spodbujanje hoje, kolesarjenja, uporabe JPP, souporabe avtomobila ter enakovredno načrtovanje vseh teh transportnih podsistemov bo tudi temelj, na katerem se bo gradila nova občinska celostna prometna strategija mesta, ki bo posebno pozornost namenila najšibkejšem udeležencem v prometu.

Kljub razmeroma dobri dostopnosti in široki ponudbi oblik trajnostne mobilnosti mora mesto v prihodnje prilagajati dostopnost za socialno izključene in ranljive družbene skupine, kot so starejši, invalidi in prebivalci z nizkimi dohodki. Storitve morajo biti prilagojene na način, da jih lahko uporabljajo vse družbene skupine. V ta namen je mestna občina pristopila v letu 2020 k uvedbi sistema »Prostofer«, ki je oblika prevoza na klic za najšibkejše ranljive skupine, predvsem starejših, invalide in tiste, ki si ne morejo privoščiti uporabe JPP in nimajo na razpolago lastnega prevoznega sredstva. Ob enem MOMS nosi naziv »Občina po meri invalidov«, kar pomeni, da si nenehno prizadeva za izboljšanje kvalitete življenja invalidov v njihovem primarnem okolju.

Je pa samo mesto Murska Sobota mesto kratkih razdalj in kot tako daje možnost potovanja peš in s kolesom. Mestna občina Murska Sobota je v obdobju zadnje finančne perspektive 2014–2020 pospešeno razvijala kolesarsko infrastrukturo predvsem Kroška ulica, Slomškova ulica, Gregorčičeva ulica, Ulica Staneta Rozmana. Prav tako je Mestna občina v sklopu prenove mestnega središča na južnem delu Slovenske ulice, oblikovala prostor na način skupnega prometnega prostora, kjer imajo prednost do uporabe površin predvsem kolesarji in pešci. Prenova mestnega središča južnega dela Slovenske ulice se v drugih občinah in na različnih drugih organizacijah pogosto daje kot vzgled dobre prakse. V sklopu izgradnje kolesarskih površin in površin za pešce se je izvedlo ogromno talnih taktilnih linijskih in vzdolžnih označb, ki omogočajo orientacijo v prostoru predvsem slepim in slabovidnim osebam. Bo pa v prihodnje potrebno pristopiti še k izgradnji določenih kolesarskih povezav predvsem iz zalednih naselij in sosednjih občin in odpravi konfliktnih točk znotraj že zgrajenega kolesarskega omrežja, kot je med drugim izgradnja dodatne kolesarske steze na ulici Štefana Kovača med srednješolskim centrom in TC Maximus, kakor izgradnja manjkajoče kolesarske steze na Tišinski ulici na območju odvodnega kanala.

Mestna občina Murska Sobota je v letu 2023 pristopila tudi k prestrukturiranju mirujočega prometa, na način progresivne plačilne politike. Parkiranje v mestnem središču je časovno omejeno do maksimalno dveh ur in tudi dražje, medtem ko je parkiranje na javnih parkirnih površinah v zaledju mesta časovno neomejeno in cenejše. Rezultat tega je bila fluktuacija parkirnih površin v samem mestnem središču v povezavi z enakovredno dostopnostjo do vseh objektov javnega pomena.

Dejstvo, da je Mestna občina dovzetna in da seznanja svoje občane o pozitivnem pomenu trajnostne mobilnosti, je med drugim to, da je Mestna občina že 23 let, to je od vsega začetka pridružena evropski pobudi »Evropski teden mobilnosti«, ki se odvija vsako leto v sredini meseca septembra. Učinkov teh dejavnosti pa še ni videti, saj se je število avtomobilov na 1.000 prebivalcev od 2017 do 2023 v MOMS povečalo za 44, v Pomurju za 37 in v Sloveniji za 23. Če

sta leta 2017 MOMS in Pomurje po številu avtomobilov na 1.000 prebivalcev še zaostajala za slovenskim povprečjem, pa sta 2023 že prehitela slovensko povprečje, kar kaže na večjo odvisnost od avtomobila in posledično pritiske na povečanje infrastrukture, namenjene avtomobilom (ceste, parkirišča).

Električna mobilnost

Glede na podatke iz aplikacije PlugShare, se na območju MOMS nahajajo 4 hitre polnilnice za električne avtomobile. Te polnilnice, ki imajo moč nad 50 kW, so ključnega pomena za voznike električnih avtomobilov, ki potrebujejo hitro polnjenje med potovanjem. Dve od teh hitrih polnilnic se nahajata neposredno ob avtocesti, in sicer na postajališčih BS AC MS – JUG – Petrol d.d. ter BS AC MS – SEVER – Petrol d.d. Poleg tega pa sta na voljo še hitri polnilnici na Bakovski ulici (bencinski servis MOL) in na Lendavski ulici (TC Lidl)..

MOMS je lastnik in upravljavec štirih polnilnic za električne avtomobile, ki se nahajajo na različnih lokacijah po mestu. Te polnilnice, ki imajo zmogljivost do 11 kW, so dostopne na Ulici Štefana Kovača, Lendavski ulici, Kocljevi ulici in Ulici Arhitekta Novaka. Poleg tega pa se v mestu ter njegovi neposredni bližini nahaja še 14 dodatnih polnilnic s podobno zmogljivostjo. To omrežje polnilnic omogoča voznikom električnih avtomobilov enostaven dostop do potrebne energije, kar pripomore k spodbujanju uporabe električnih vozil in zmanjšanju onesnaženja zraka v mestu. S tem se povečuje trajnostna mobilnost in zavest o vplivu na okolje med prebivalci ter obiskovalci mesta. Ugotavljamo pa, da je uporaba štirih (4) občinskih električnih polnilnic od pričetka zaračunavanja polnjenja vozil (spomladi 2023) precej upadla, saj lokalno prebivalstvo ceneje polni e-vozila doma ter se javnih polnilnic pretežno poslužujejo ostali državljani, ki dnevno migrirajo v Mursko Soboto.

Zaenkrat v MOMS ni na voljo električnih avtobusov. Čeprav so za nakup na voljo državna sofinancerska sredstva tudi za ta namen se zaradi visokega lastnega finančnega vložka električni avtobusi niso kupili, za uporabo električnih avtobusov pa bi bilo potrebno zagotoviti tudi polnilno infrastrukturo. Eden od razlogov je tudi ta, da ima MOMS kot ena redkih občin zasebnega lastnika infrastrukture za JPP, ki je hkrati največji prevoznik in lastnik voznega parka JPP na našem območju (Avtobusni promet Murska Sobota).

Vodovod

Upravljalavec vodovnega omrežja je Javno podjetje Vodovod sistem B d.o.o.. Slednji opravlja občinsko obvezno gospodarsko javno službo za MO MS in še za 11 preostalih občin soustanoviteljic javnega podjetja: Občina Beltinci, Občina Cankova, Občina Gornji Petrovci, Občina Grad, Občina Hodoš, Občina Kuzma, Občina Moravske Toplice, Občina Puconci, Občina Rogašovci, Občina Šalovci in Občina Tišina. Gre za enovit sistem vodovodnega omrežja in kateri je odvisen od skupnih vodnih virov in nemotene oskrbe s pitno vodo za prebivalce 12 pomurskih občin. Vodni viri na vodovodnem sistemu B so Krog, Črnske meje in Fazanerija in oskrbujejo s pitno vodo prebivalce naše občine in prebivalce vseh ostalih občin združenih v Vodovodni sistem B. Pretežni del transportnega omrežja poteka po območju MOMS.

Javno vodovodno omrežje je v Mestni občini Murska Sobota izgrajeno v vseh naseljih in mestu. Vodovodno omrežje se deli na transportno, primarno, sekundarno in tercialno omrežje (priključki). Celotna dolžina vodovodnega omrežja je cca 168,5 km brez tercialnega omrežja (priključkov). Na javni vodovod je priključenih 4825 objektov s hišno številko oz 18.140 tisoč prebivalcev. MOMS zadnjih 7 let pospešeno vlaga v obnove vodovodnega omrežja sočasno z obnovo cestne infrastrukture in trajnostne mobilnosti. Kljub temu so še vedno območja, kjer je vodovod dotrajan in posledično so pogosti strojelomi (defekti) na sistemu, kateri so potrebni obnov oz. sanacij. Na območju MOMS je bilo na vodovodnem sistemu v letu 2022 45 okvar, leto prej 40, v letu 2020 pa 52. Razlog za okvare je dotrajanost nekaterega dela omrežja. Predvsem zaradi okvar nastajajo vodne izgube, v letu 2022 so znašale 27 % vse načrpane vode, podobno v letu 2023, v letu 2021 24 %, v letu 2020 26 %, najbolj pa je izstopalo leto 2018, ko so vodne izgube znašale 33 % vse načrpane vode. Vse to narekuje, da je potrebno vlagati v obnovo dotrajanih cevovodov in spremljajočih objektov.

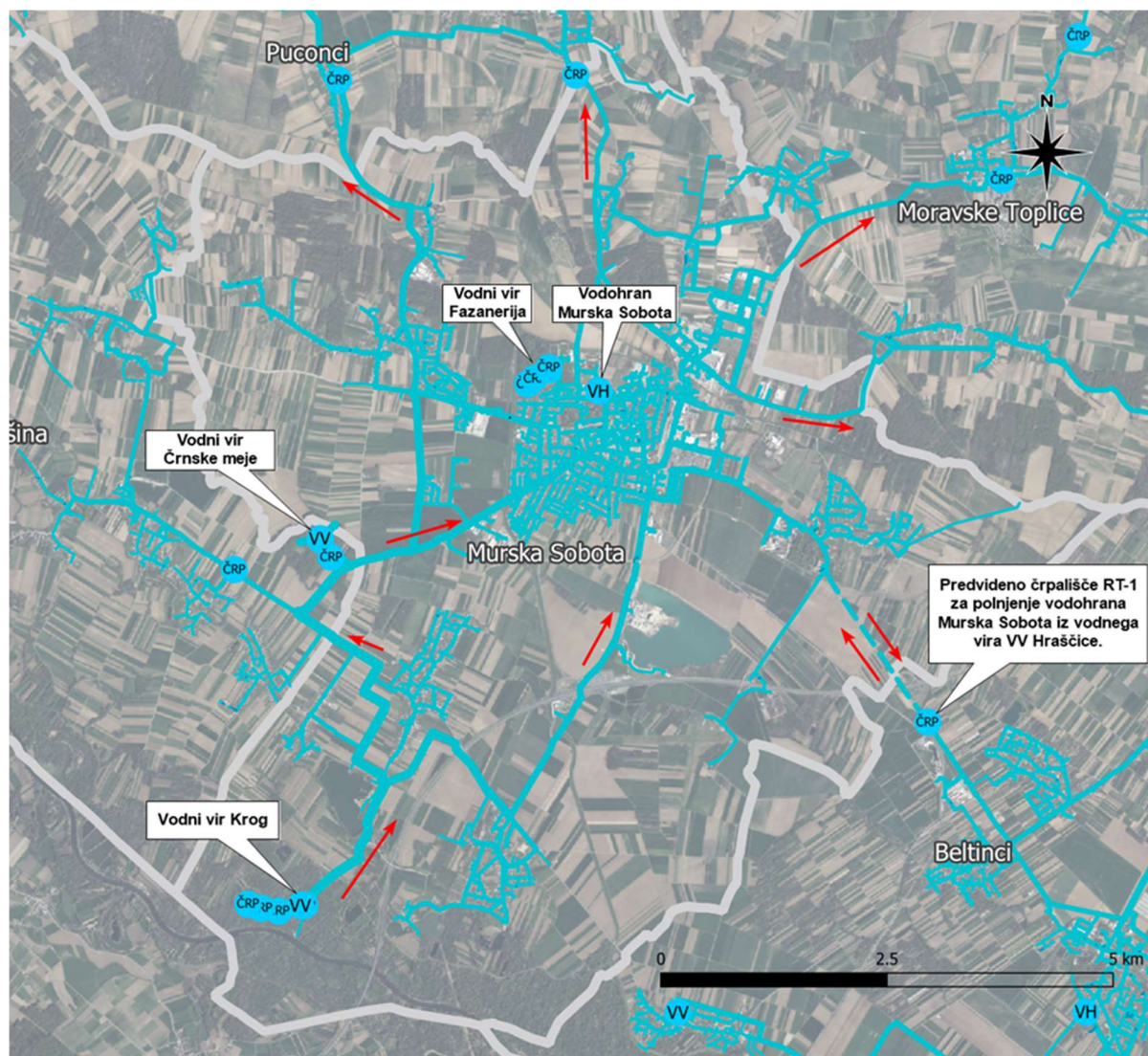
V preteklih letih je bilo obnovljeno kar nekaj transportnega omrežja v sklopu dveh projektov in sicer Oskrba s pitno vodo Pomurja – sistem B in projekta »Nadgradnja vodovodnega sistema B«, ki se zaključi v letu 2024. Vendar je kljub temu še vedno potrebno zamenjati kar nekaj dotrajanega vodovodnega omrežja, ki je potrebno obnove. Še vedno imamo na omrežju cca 7.5 km azbestnocementnih cevi, katerih starost se bliža 40 let ali več in so nujno potrebne zamenjave, prav tako pa je ostalih cevovodov za zamenjavo starejših od 30 let cca 20,0 km in bodo v prihodnosti potrebni obnove oz. zamenjave. Sočasno z zamenjavo vodovodnega omrežja se zamenjujejo tudi hidrantno omrežje. Obstoječe hidrantno omrežje je prav tako dotrajano in na območju MOMS je trenutno nedelujočih hidrantov cca med 80-90, kljub vsakoletni zamenjavi. Sočasno z obnovo vodovodnega omrežja se obnavljajo tudi priključki.

Znotraj območja MOMS se nahajajo ključni vodni viri Fazanerija, Krog in Črnske meje (ki sicer leži v občini Tišina, na meji z MOMS), s skupno kapaciteto 200 l/s, kar predstavlja 80 % celotne kapacitete vodovodnega sistema B. Te vode se nato prečrpavajo do vseh dvanajstih občin v sistemu, kar postavlja območje MOMS kot ključno točko vodovodne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo večjega dela Prekmurja.

Glede vodnega vira Fazanerija je potrebno izpostaviti sledeče. Vodni vir se nahaja na obrobju mesta, vendar ga potencialno lahko ogroža kmetijska dejavnost (v neposredni in posredni bližini je več kmetijskih površin), nogometni stadion Fazanerija in drugi športni objekti v neposredni

bližini, ter kanalizacijski kolektor Černelavci–Murska Sobota. Zato je Mestni svet Mestne občine Murska Sobota zaradi navedenega ogrožanja, kakor tudi bodočega razvoja mesta, na 19. redni seji dne 1. 7. 2021, sprejel sklep, da se prične z aktivnostmi za iskanje in določitev novih virov pitne vode, ki bodo v prihodnje nadomestili vodni vir Fazanerije.

Slika 13: Vodovodno omrežje v MOMS

Kanalizacija

Upravljavec kanalizacijskega sistema in izvajalec gospodarske javne službe odvajanje komunalne in padavinske odpadne vode je družba Komunala, javno podjetje d.o.o.

Kanalizacijski sistem mesta Murska Sobota in primestnih naselij je v pretežni meri izgrajen in zaokrožen. Komunalne odpadne vode se odvajajo na čiščenje na Centralno čistilno napravo Murska Sobota. V mestu Murska Sobota je praktično v celoti izveden mešani kanalizacijski sistem, primestna naselja se večinoma odvajajo v ločenem kanalizacijskem sistemu – na teh prispevnih področjih se padavinske vode praviloma ponikajo na mestu nastanka oziroma odvajajo v bližnje vodotoke.

Področje komunalne infrastrukture, še posebej kanalizacijskega sistema v občini, je obsežno in zahteva celoviti pristop. Celotna dolžina kanalizacijskega omrežja je cca. 171,35 km. Mesto Murska Sobota in naselje Černelavci imata mešani sistem kanalizacije, ostala naselja Bakovci, Krog, Satahovci, Veščica, Kupšinci, Polana, Rakičan, Pušča, Markišavci in Nemčavci imajo ločeni sistem kanalizacije. Na kanalizacijskem omrežju je 22 črpališč in pretočni zadrževalni bazen pri čistilni napravi kapacitete 1.500 m³. Celotno kanalizacijsko omrežje je vezano na centralno čistilno napravo Murska Sobota. Obstoječe kanalizacijsko omrežje je pretežno izgrajeno iz betonskih in PVC cevi je v veliki meri dotrajano in v določenih odsekih potrebna novogradnja oz. rekonstrukcija omrežja (npr. dotrajan kanalizacijski sistem v ul. Zorana Velnarja, Rožnem naselju, območju večstanovanjskih objektov v središču mesta in na druga območja).

Primarni kanali (kolektorji) na mešanem kanalizacijskem sistemu so:

- GK – glavni kolektor,
- SK – severni kolektor,
- JK – južni kolektor,
- BK – kolektor Bolnišnica–Rakičan.

Zaradi vedno večjih sprememb vremena in hipnih nalivov, kjer so v zelo kratkem času velike intenzitete nalivov, katerih obstoječi kanalizacijski sistem ni mogel več odvajati in glede na nastalo problematiko vedno večjega zalivanja objektov ob nalivih, neurjih se je pristopilo v letu 2019 k izdelavi »Celovita analiza kanalizacijskega sistema«, ki je bila dokončana v letu 2020. Tekom leta 2020 so se izvajale meritve pretokov na posameznih kolektorjih, na podlagi rezultatov meritev se je izvedla novelacija celovite analize kanalizacijskega sistema. Na podlagi ugotovitev in ukrepov iz navedene analize, se celovito načrtujejo ukrepi in fazna izvedba investicije za izboljšanje kanalizacijskega sistema v občini.

V preteklih letih so se izvedli obsežni ukrepi na kanalizaciji in eden izmed največjih ukrepov so bili izgrajeni kanalizacijski kolektorji (Staneta Rozmana, Gregorčičeva in Slomškova ulica), ki razbremenjujejo glavni kolektor v mestu Murska Sobota, ki odvaja pretežno večji del odpadne vode do čistilne naprave, manjši del jo odvaja še južni kolektor. Meteorna odvodnja omenjenih ulic se z izvedeno rekonstrukcijo ponika lokalno s ponikalnicami. S tem ukrepom smo izboljšali delovanje mešanega kanalizacijskega sistema v času vedno večjih intenzivnih nalivov. Prav tako so se izvedli ukrepi na črpališčih, zamenjale črpalke, sanirala vodotesnost obstoječe kanalizacije v naselju Bakovci in Murska Sobota, kjer so se preprečili vdore meteorne vode in podtalnice v kanalizacijski sistem. Z omenjenimi ukrepi se bodo nadaljevali tudi v naslednjih letih.

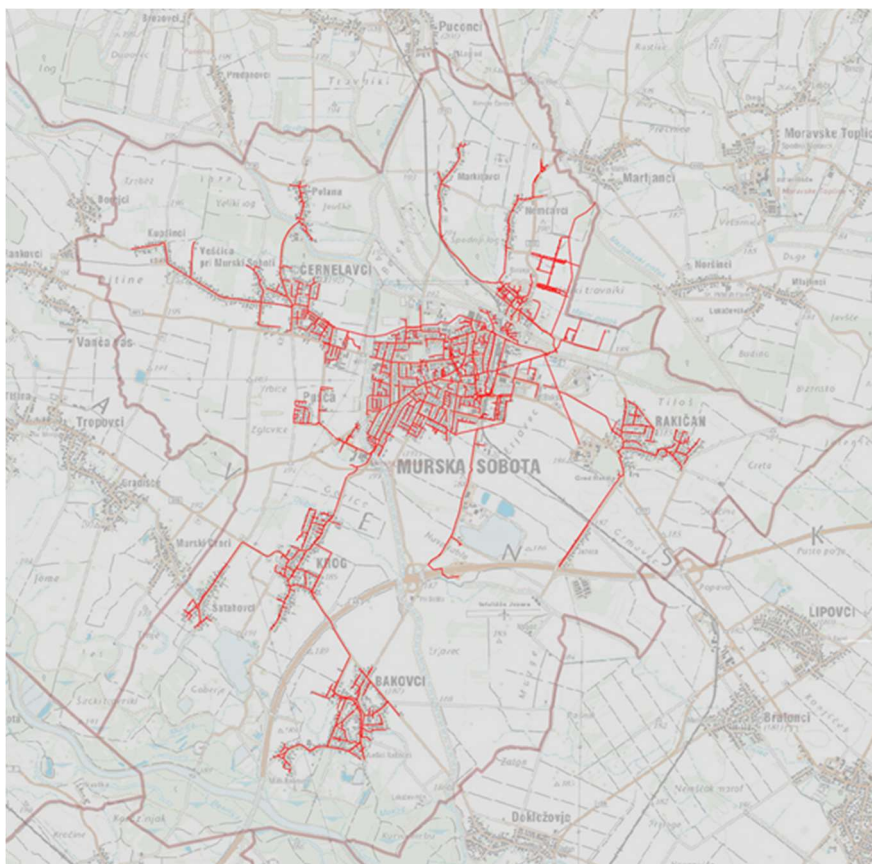

Na kanalizacijskem omrežju bo potrebno izvesti številne rekonstrukcije, novogradnje, sanacije kanalizacijskega omrežja v skladu z izdelano študijo »Celovita analiza s predlogom ukrepov kanalizacijskega sistema v mestu Murska Sobota« (Ekologika d.o.o., 2020) in potrebami na posameznem obravnavanem območju.

Najobsežnejše investicije, ki so nujne za nemoteno delovanje kanalizacijskega sistema, na podlagi študije celovite analiza kanalizacijskega sistema so:

- Komunalna ureditev ulice Zorana Velnerja in Jakobovega naselja,
- Ureditev Zelene ulice,
- Razbremenilnik s tlačnim vodom Černelavci,
- Ureditev zbirnega jaška pred vstopom na Čistilno napravo,
- Po letu 2027 bo čistilna naprava prešla v last Mestne občine Murska Sobota in predvideva se, da bodo potrebna večja vlaganja v čistilno napravo oz. posodobitev obstoječega stanja,
- Izgradnja najbolj zahtevnega dodatnega kolektorja od ulice Arhitekta Novaka do čistilne naprave, kjer pretežni del kanalizacije poteka pod obstoječimi objekti,
- ukrepi na SK kolektorju v Černelavcih (izgradnja razbremenilnega objekta s črpališčem),
- ukrepi na JK kolektorju (razdelilni objekt),
- sanacija črpališč, predvsem ČRP MS 3, Rakičan-1, ostala črpališča.

V prihodnje bo potrebno nameniti veliko truda in iskanja rešitev glede odvodnjavanja fekalne in meteorne odvodnje iz obravnavanega območja, saj lahko pričakujemo vedno večje intenzitete nalivov v kratkem času, kjer naš kanalizacijski sistem ne bo sposoben odvajati odpadno vodo in na tem področju bodo potrebni ukrepi, kateri bodo obstoječo kanalizacijo razbremenjevati. Poudarek bo potrebno narediti tudi v odvajanju meteorne vode in vso vodo, katero bo mogoče ponikovati na mestu nastanka oz. jo hraniti v zalogovnikih in pozneje odvesti oz. ponikniti.

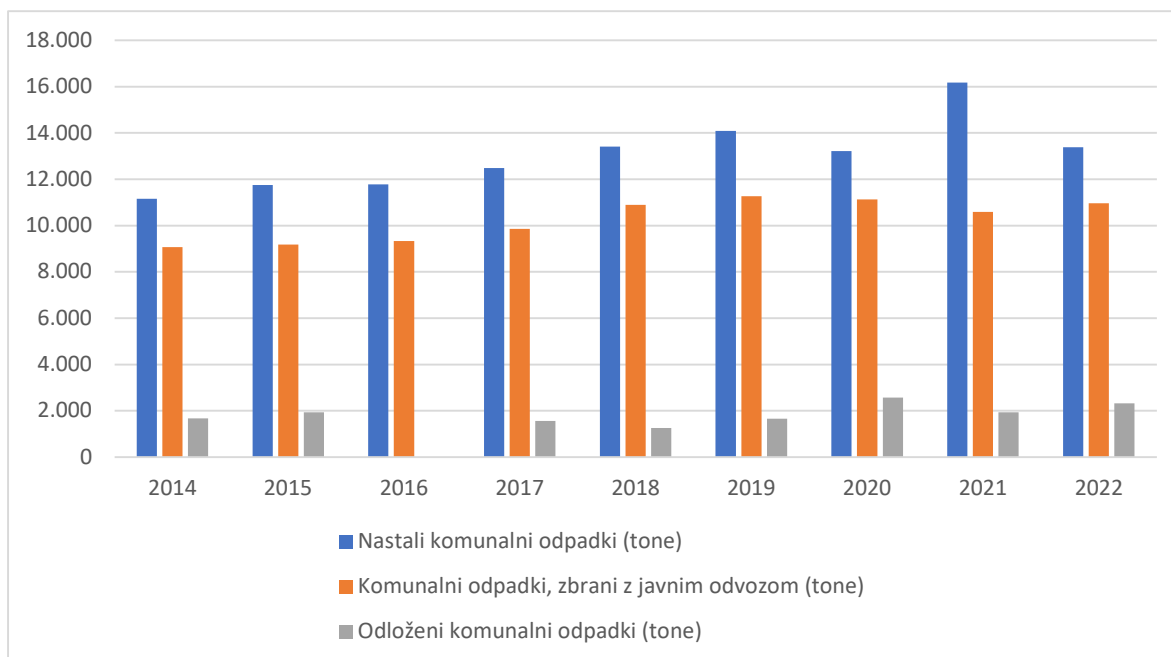
Slika 14: Kanalizacijsko omrežje v MOMS

Na podlagi primerjalnih analiz, ki jih za vsako posamezno GJS izvaja Inštitut za javne službe, ugotovimo, da so cene obveznih občinskih GJS oskrba s pitno vodo in odvajanje komunalne in padavinske odpadne vode med nižjimi v Sloveniji.

Odpadki

Obvezno občinsko gospodarsko javno službo (GJS) zbiranje določenih vrst komunalnih odpadkov na območju MOMS izvaja koncesionar, družba SAUBERMACHER – KOMUNALA Murska Sobota d.o.o.

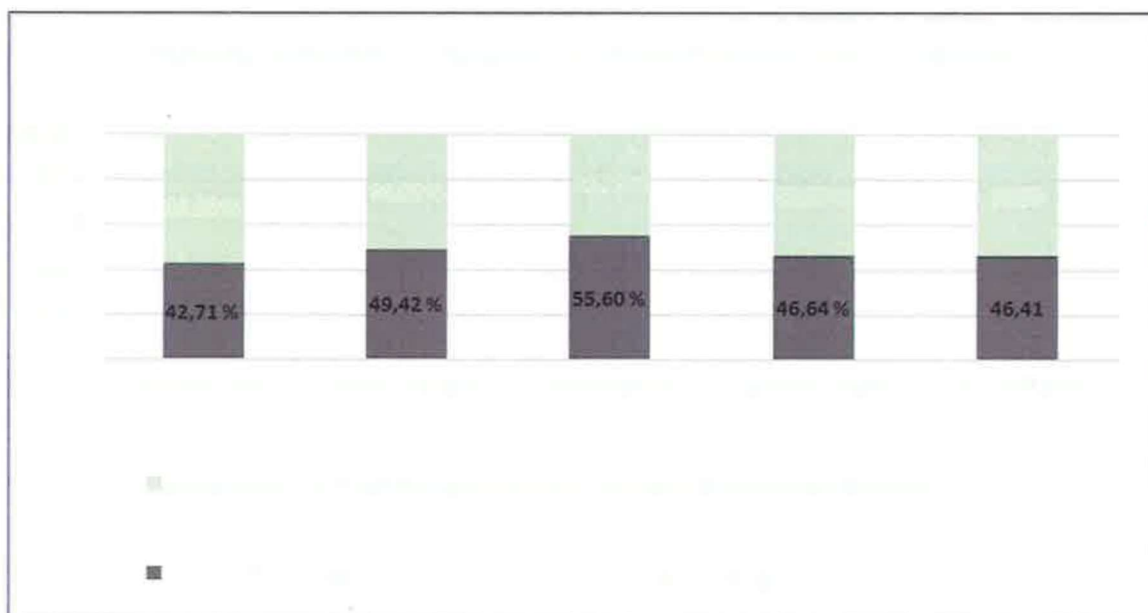
Po podatkih SURS-a je v letu 2022 nastalo 13.385 tone komunalnih odpadkov, od tega je bilo z javnim odvozom zbranih 10.962 ton odpadkov. Odloženih je bilo 2.317 ton komunalnih odpadkov. Na prebivalca je nastalo 719 kg odpadkov, zbranih z javnim odvozom je bilo 589 kg na prebivalca, odloženih 124 kg na prebivalca.

Grafikon 10: Odpadki v MOMS v letih 2014- 2022

Vir: SURS

Sistem zbiranja določenih vrst komunalnih odpadkov, kot obvezna občinska GJS, je v skladu z zakonskimi predpisi in občinskim odlokom, urejen tako, da se ločeno zbirajo mešani komunalni odpadki in odpadna embalaža. Prav tako ima posamezno gospodinjstvo oz t.i. izvirni povzročitelj možno najeti zabojnik za biološke odpadke in zabojnik za odpadno stekleno embalažo ter papir, karton. V letu 2023 je bilo v sklopu javne službe zbranih nekaj več kot 4.800 ton komunalnih odpadkov, kar skoraj identično kot v 2022. Sortirane analize mešanih komunalnih odpadkov, v kateri se zbirajo v t.i. črnem zabojniku, vsako leto kažejo, da je skoraj polovica odpadkov takih, ki tja ne sodijo in bi morali biti oddani ločeno. Prav tako sortirne analize in sprotne kontrole kažejo na to, da se med biološkimi odpadki znajdejo tudi t.i. nevarni odpadki, npr. baterije, akumulatorji. Vse to pa vpliva tudi na višje stroške ravnanja z odpadki.

Slika 15: Sestava odpadkov v zabojniku za mešane komunalne odpadke v letu 2023

Vir: Letno poročilo družbe SAUBERMACHER- KOMUNALA Murska Sobota d.o.o. za leto 2023

Obvezno občinsko GJS obdelava določenih vrst komunalnih odpadkov in obvezno občinsko GJS odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov za območje mestne občine izvaja Javno podjetje Center za ravnanje z odpadki Puconci d.o.o., kateri obe javni službi izvaja tudi za vse občine iz območja Pomurja. V sklopu gospodarske javne infrastrukture javno podjetje razpolaga s centrom za predelavo odpadkov in odlagalnimi polji. Površina celotnega obstoječega odlagalnega polja v Puconcih znaša 5,2 ha. Trenutno aktivno odlagalno polje (naziv N1.4), na katerem se odlagajo ostanki predelave oz odstranjeni komunalnih odpadkov, obsega 1,3 ha. V letu 2020 je bilo odloženih 8.446.494 kg odpadkov, v letu 2021 8.119.512 kg, v letu 2022 5.440.600 kg in v letu 2023 6.277.651 kg. Prav tako se na območju nahaja že zaprto odlagališče (naziv N1.1.), katero obsega cca. 1,6 ha. Prav slednje bi bilo na srednji rok usposobiti in po zapolnitvi obstoječega aktivnega odlagališča, uporabiti.

Na podlagi primerjalnih analiz, ki jih za vsako posamezno GJS izvaja Inštitut za javne službe, ugotovimo, da so cene obveznih občinskih GJS ravnanje z odpadki med nižjimi v Sloveniji.

Ogrevanje

Ogrevanje v MOMS lahko razdelimo na centralno (daljinsko) ogrevanje in individualno ogrevanje.

- .

Daljinsko ogrevanje za oskrbo s toplotno energijo v MOMS oskrbuje 998 stanovanj in poslovnih prostorov. Sistem daljinskega ogrevanja upravlja Komunala, javno podjetje d.o.o., kot gospodarsko javno službo oskrbe s toploto, ki se izvaja na osnovi Energetskega zakona, podzakonskih aktov in občinskega odloka. Lastnik toplotne in distribucijskega omrežja je MOMS, lastniki odjemnih mest (toplotnih postaj) pa so etažni lastniki večstanovanjskih in poslovnih stavb.

Proizvodni viri toplote so locirani v toplotni Murska Sobota in skupaj tvorijo proizvodnjo toplote za sistem daljinskega ogrevanja v Murski Soboti. Kotlovnica kot gorivo uporablja zemeljski plin, obstaja pa tudi rezervni vir na tekoče gorivo ELKO.

Sistem daljinskega ogrevanja v mestu Murska Sobota obratuje od leta 1981 in pokriva severni del mesta, obsega območje 1 km² in je med manjšimi v državi. Toplota se proizvaja v kotlovnici »Lendavska - sever«. Toplovodno omrežje v dolžini 1,9 km deluje s temperaturnim režimom 90/60 °C. Primarno gorivo je zemeljski plin. Trenutno je na sistemu daljinskega ogrevanja priključenih 23 toplotnih postaj, z instalirano močjo 8,4 MW. Proizvodnja toplote se zagotavlja z dvema novejšima kotloma na zemeljski plin toplotne moči 2 x 620 KW (letnik 2019) in dvema starejšima kotloma toplotne moči 2 x 3500 KW (letnik 1991 in 1999). Starejša kotla sta dotrajana, rezervnih delov ni možno zagotoviti, zato je potrebno ali nadomestiti dotrajane kotle z novimi ali uvesti nov primernejši in čistejši vir energije.

Omrežje je večinoma zastarelo, delno je bilo na določenih odsekih obnovljeno. Dolžina omrežja je 1980 m, sestavljenih iz dveh cevi in sicer dovodne in povratne. V 2023 je bila kot pomembnejša investicija zamenjan dotrajan odsek toplovodnega omrežja od toplotne postaje na Lendavski ulici 17–19.

V prihodnje bodo na daljinskem omrežju potrebne večje investicije v toplotno in novogradnjo oz. rekonstrukcijo omrežja ter razmislek o primernosti in zadostnosti obstoječih virov energije in uvedbi novih.

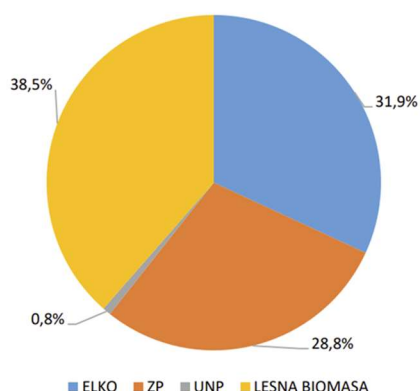

Slika 16: Objekti, ki se ogrevajo preko sistema daljinskega ogrevanja v MOMS

Vir: Komunala javno podjetje d.o.o.

Na področju ogrevanja oz. energetike je sprejet Lokalni energetski koncept Mestne občine Murska Sobota. Glede na podatke iz LEK MOMS (podatki so za september 2019), je v evidenco malih kurilnih naprav v MOMS vpisanih 4.511 kurilnih naprav, število stavb v MOMS pa je 9.658. Glede na problematiko izvajanja dimnikarskih storitev- uporabniki se ne poslužujejo storitev dimnikarskih služb, evidenca sicer ni popolna, vendar lahko služi za grobo oceno.

Prevladujejo male kurilne naprave na lesno biomaso (38,5 %), sledijo naprave na ekstra lahko kurilno olje ELKO (31,9 %) in naprave na zemeljski plin (28,8 %). Delež kurilnih naprav na utekočinjen naftni plin, glede na EVIDIM znaša 0,8 % (36 naprav).

Slika 17: Delež (malih) kurilnih naprav glede na energent v Mestni občini Murska Sobota (september 2019)

Vir: LEK MOMS, 2020

Glede na dokaj velik delež individualnih kurišč in kurišč na lesno biomaso, bi bilo za prihodnje potrebno razmisliti o uvedbi manjših sistemov daljinskega ogrevanja (manjši sistemi, kjer so združeni javni in zasebni uporabniki, energetske skupnosti, ipd.) in razpršenost virov ogrevanja (različni energenti).

3.5 Razvoj podeželja in urbani razvoj

MOMS obsega mesto Murska Sobota in enajst primestnih naselij, in sicer Bakovci, Černelavci, Krog, Kupšinci, Markišavci, Nemčavci, Polana, Rakičan, Satahovci in Veščica ter romsko naselje Pušča. V mestu Murska Sobota prebiva 11.190 prebivalcev, v primestnih naseljih pa 7.461 prebivalcev MOMS, kar predstavlja 40 % vsega prebivalstva v MOMS.

V MOMS so krajevne skupnosti ključni element lokalne samouprave in skupnostnega povezovanja prebivalcev. Vsaka krajevna skupnost predstavlja svojevrsten mikrokosmos mestnega življenja, kjer se prepletajo tradicija, kultura in vsakdanje potrebe prebivalcev. Znotraj teh skupnosti se odvijajo različne dejavnosti, ki bogatijo družbeno življenje, kot so športni dogodki, kulturni programi, družabna srečanja in prostovoljsko delo. Poleg tega krajevne skupnosti igrajo pomembno vlogo pri zagotavljanju stika med vaščani in lokalnimi oblastmi, saj predstavljajo platformo za izražanje potreb, idej in predlogov za izboljšanje življenjskega standarda v posameznih mestnih četrtih. S svojo dejavnostjo in angažmajem krepijo občutek pripadnosti ter soustvarjajo boljšo in bolj povezano skupnost v okviru MOMS.

Krajevne skupnosti so za načrtovanje razvoja MOMS zelo pomembne zato je bilo tudi izvedeno srečanje s krajevnimi skupnostmi in v nadaljevanju navajamo izsledke srečanja.

Na srečanju fokusne skupine krajevnih skupnosti, ki je potekalo 19. oktobra 2023, so bili podani številni predlogi za izboljšanje kakovosti življenja v primestnih naseljih Murske Sobotice. Udeleženske in udeleženci so razpravljali o številnih izzivih in priložnostih, s katerimi se srečujejo krajevne skupnosti in podali konkretne pobude za njihovo reševanje.

Poudarjena je bila potreba po nadgradnji in posodobitvi osnovne infrastrukture, kot so vodovod, kanalizacija in prometna infrastruktura, zaradi rasti naselij ali posameznih delov naselij. Udeleženci so izpostavili, da je vzdrževanje javne podobe ter javnosti namenjenih površin in objektov ključnega pomena in da je potrebno to upoštevati tudi pri novih zelenih koridorjih in javni infrastrukturi.

Ena izmed glavnih tem razprave je bila povezava kolesarskih poti med mestom in primestjem ter med primestnimi naselji, kar bi lahko ob izboljšanju trajnostne mobilnosti vzpodbudilo turistični potencial in s tem povečalo možnosti za gospodarsko aktivnost. Posebno pozornost so namenili kolesarski povezavi do Moravskih Toplic, kar bi prispevalo k večji prepoznavnosti regije.

Turizem ob reki Muri in etnološke posebnosti, kot je naselje Pušča, ter dediščina, vključno z avtohtonimi hišami s tradicionalnimi vsebinami in umetnostno obrtjo, so prepoznani kot

priložnosti za razvoj. Prav tako so udeleženci razpravljali o možnosti, da bi ciglenske grabe v Nemčavcih služile kot občinsko zemljišče za zeleno infrastrukturo.

Izziv predstavlja povpraševanje po zazidljivih površinah v primestnih naseljih, saj obstoječe zazidljive površine, ki niso pozidane, niso naprodaj. Težavo dodatno povzročajo kmetijske površine, ki preprečujejo širitev naselij. Poudarjen je bil tudi pomen zelenih pasov in koridorjev.

V primestnih naseljih je malo kmetov, ki imajo specifične potrebe, kot so skladišča, hlevi in garaže, kot tudi širina in nosilnost poti za obdelovalne stroje. Zato je bila podana pobuda za skupne garaže za kmetijsko mehanizacijo izven naselij med polji.

Problem zagotavljanja parkirnih površin je izrazit v naselju Pušča, zaradi izredno strnjene poselitve. Težave s parkiranjem so izpostavljene tudi v drugih delih občine, kot je na primer Krog pri pokopališču. Prav tako so se udeleženci dotaknili problematike spalnih naselij, kjer primanjkuje kohezivnosti, udeležbe prebivalcev na aktivnostih v kraju in interesa za podobo ter izgled kraja.

Društvena dejavnost, kljub svoji prisotnosti, počasi zamira in za preživetje potrebuje več sredstev iz proračuna. Izpostavljeno je bilo, da so ta sredstva potrebna za organizacijo dogodkov v kraju in ne nujno za dogodke, namenjene obiskovalcem. Udeleženci so opozorili tudi na to, da so javni objekti, kot je Športno-rekreacijski center Bakovci in ureditve ob Muri v Krogu, premalo izkoriščeni.

Tranzitni promet skozi primestna naselja do mestnih poslovnih con predstavlja izziv, ki zahteva ureditev prometnih tokov in ustrezno infrastrukturo.

Športni centri so prepoznani kot pomemben del naselij, zato je izražena potreba po njihovem ohranjanju ali novih investicijah, kot so v Rakičanu in Veščici. Na koncu je bila sprožena širša razprava o prihodnosti gradu Rakičan, ali ga postaviti kot kulturni objekt, turistični objekt ali izobraževalni objekt, kar kaže na potrebo po celostni viziji za to pomembno dediščino.

Te pobude in predlogi odražajo široko paleto potreb in želja krajevnih skupnosti, ki se zavedajo potencialov svojega okolja ter hkrati opozarjajo na konkretne težave, ki jih je treba nasloviti za zagotavljanje trajnostnega in vključujočega razvoja.

4 SWOT ANALIZA

Tabela 5: SWOT analiza demografskega in družbenega področja

DEMOGRAFSKO IN DRUŽBENO PODROČJE			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Izobrazbena struktura se izboljšuje	Negativni naravni prirast	Spremljanje demografskega trenda prebivalstva in pravočasno naslavljanje izzivov	Nepripravljenost demografskim spremembam (pomanjkanje kapacitet DSO, skrb za starejše ...)
Zagotavljanje vpisnih mest v vrtce in OŠ	Starajoča družba	Povezovanje šol s gospodarstvom	Prazna zasebna stanovanja in hiše
Srednješolsko izobraževanje in visokošolsko izobraževanje v MOMS	Upadanje števila otrok posledično upadanje otrok v vrtcih, OŠ ...	Preureditev praznih dotrajanih objektov v stanovanja	Ne bo vlaganj v dvig zmogljivosti JSS MOMS
LUMS izobraževanje in usposabljanje odraslih	Prazna zasebna stanovanja in hiše v mestu	Energetska sanacija javnih objektov	Deinstitucionalizacija prinaša spremembe v kapacitetah stanovanjskih skupnosti
Štipendiranje nadarjenih učencev in podpora mladih raziskovalcev	Dolge čakalne vrste za upravičence neprofitnih stanovanj	Stanovanjske skupnosti	Večanje števila brezposelnih
Mladim prijazna občina	Pomanjkanje neprofitnih stanovanj, bivalnih enot	Stanovanja za mlade in mlade družine	Slabšanje socialnih razmer in posledično slaba finančna struktura prebivalstva za pokritje le teh
Zlati kamen – nagrada za spodbujanje višjega in visokošolskega študija	Pomanjkanje neprofitnih stanovanj za mlade in mlade družine	Bivalne skupnosti, Izboljšati stanovanjske pogoje za starejše, mlajše družine in mlade	Pojav nove zdravstvene krize
Organiziranost JSS MOMS in stanovanjski fond: neprofitna stanovanja, bivalne enote, bivalne skupnosti, zavetišče za brezdomce	Premalo bivalnih enot,	Preventivni programi za krepitev zdravja	Dolgotrajno reševanje problematike na zdravstvenem področju
Promocija aktivnega staranja, vseživljenjskega učenja in medgeneracijskega povezovanja	Problemi v zdravstvenem sistemu – dolge čakalne dobe, primanjkljaj strokovnih kadrov	Izboljšati pogoje za kakovostno življenje prebivalstva, še posebej starejših in ranljivejših skupin prebivalstva, posebej invalidov in otrok s posebnimi potrebami	Propadanja kulturne dediščine zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za obnovo in vzdrževanje
Aktivna vloga organizacij pri promociji zdravega in aktivnega življenjskega sloga	Kazalniki zdravja v MOMS	Romski turizem	Digitalizacija, ki ne bo prilagojena starejšim osebam
Pestra ponudba aktivnosti za tretje življenjsko obdobje	Slab socialni položaj prebivalstva	Razvijanje skrbi za starejše	Dolgotrajni in zapleteni postopki
	Športni objekti so potrebni obnove, dotrajanost opreme in športnih naprav	Energetska prenova športnih objektov	
	Pomanjkanje infrastrukture za sodobne (urbane) športe	Razvoj kulturnega turizma, ki sloni na	
	Pomanjkanje strategije digitalnega razvoja		

Razvita mreža zdravstvenih in socialnih varstvenih programov Integrirana romska skupnost v lokalno okolje Občina po meri invalidov Veliko športnih in rekreacijskih površin v dvorani in na prostem Odlične kulturne ustanove in bogata kultura in kulturna dediščina		bogastvu kulturne dediščine Digitalizacija kot priložnost za reševanje izzivov v mestu	
--	--	--	--

Tabela 6: SWOT analiza gospodarskega območja

GOSPODARSKO PODROČJE			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Ugodna geografska lega (bližina avtoceste in sosednjih držav) Nekaj močnih podjetij, ki so v določenih panogah v slovenskem ospredju Podporno okolje za podjetja Gospodarsko središče regije Urejene industrijske cone Uveljavljena gospodarska podjetja Spodbujanje podjetništva in malega gospodarstva s finančnimi spodbudami Predelovalno središče Pomurja Paviljon Expano kot regijsko promocijsko središče Pomurja	Pomanjkanje kadra, v določenih panogah še posebej (gostinstvo, turizem, kovinsko predelovalna industrije, druge obrtne dejavnosti) Dodana vrednost podjetij je pod slovenskim povprečjem Šibka podjetniška kultura Pomanjkanje inovativnih podjetij Pomanjkanje podjetij z dodano vrednostjo (IT podjetja, biotehnologija, globokotehnološke inovacije) Premalo podpore inovativnemu podjetništvu in razvoju kadrov	Povezovanje podjetij z razvojnimi institucijami, fakultetami in podpornim okoljem S pomočjo kreativnega centra, nuditi gospodarstvu pomoč pri pridobivanju ustreznega kadra Pridobivanje novih investorjev Spodbujanje razvoja start-up podjetij, z višjo dodano vrednostjo, s ustreznim podpornim okoljem in morebiti tudi z občinskimi spodbudami Zapolniti obstoječe industrijske cone Razvoj podjetniškega turizma Razvoj mestne tržnice s lokalnimi produkti	Morebiten odhod uveljavljenih gospodarskih podjetij iz mestne občine Beg možganov. Slednje je potrebno preprečiti s spodbudnim gospodarskim okoljem in tudi s kvalitetnim življenjem v občini Morebitno zapiranje podjetij, predvsem manjših obrtnikov, podjetnikov, zaradi pomanjkanje kadra Odseljevanje izobraženega kadra zaradi iskanja priložnostih v drugih bližnjih mestih in državah Zmanjšanje investicij v podjetništvo Vpliv nepredvidljivih vremenskih vzorcev na

Podjetniško usposabljanje PONI Pomurje	Zaton določenih tradicionalnih obrtnih dejavnosti Nizka vlaganja v R&R	Nadgradnja okolice Soboškega jezera kot turistični biser Spodbujanje deficitarnih tradicionalnih obrtnih dejavnosti	ključne gospodarske panoge in družbo
--	---	--	--------------------------------------

Tabela 7: SWOT analiza okoljskega in prostorskega področja

OKOLJSKO IN PROSTORSKO PODROČJE			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Mestni park in gozd – pljuča MS Ukrepi za ozaveščanje prebivalstva Sredstva trajnostne in multimodalne mobilnosti (Sobočanec, car-sharing, Soboški biciklin) Vzpostavljeno omrežje s pitno vodo – Vodovod sistema B Urejeno omrežje kanalizacijskega sistema za odvajanja odpadne vode v čistilno napravo Natura 2000 Biosferno območje reke Mure Bližina naravnega okolja in Biosfernega območja Mure LEK MOMS Sprejeti OPN in relevantni OPPN	Onesnaženje s PM delci Nezadostni zeleni pasovi ob vpadnicah, avtocesti in ob kmetijskih zemljiščih Frekventnost Sobočanca in premajhna uporaba Poplavna območja v MOMS Karta poplavne ogroženosti Zaradi podnebnih sprememb so ukrepi omejevanja porabe pitne vode in zadrževanje padavinske vode Staranje dreves /uničevanje dreves zaradi naravnih nesreč Neustrezno upravljanje s prostorom Zastarel Program varstva okolja v MOMS Divja odlagališča Funkcionalno razvrednotena območja	Širitev zelenega pasu Ozelenitev v mestu Ogrevanje na OVE Energetska prenova javnih in zasebnih stavb Elektromobilnost Regulacije vodotokov in urejanje površin ob njih Vzdrževanje vodotokov in gramoznic z obnovo naravnih procesov Revitalizacija parkov Povezovanje zelenega sistema s koridorji Ozelenitev ulic in s tem mesta Zeleni prehod temelječ na OVE Koriščenje geotermalne energije za razvoj zdraviliškega in zdravstvenega turizma Aktivnosti povečanju na podnebne odpornosti občine Nove vsebine v mestu	Večanje rabe netrajnostnih oblik mobilnosti Povečan pritisk na naravne vire in okolje Posledice podnebnih sprememb Poplavno območje ob Muri – popuščanje visokovodnih nasipov

Tabela 8: SWOT analiza infrastrukturnega področja

INFRASTRUKTURNO PODROČJE			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Geostrateška lega Železniška povezava Bližina avtocestnega omrežja Rastoče omrežje kolesarske infrastrukture Sistem car-sharing in ustrezna infrastrukturna podpora električnim vozilom Občina po meri invalidom Prostofer Večletne aktivnosti na promocije trajnostne mobilnosti Vzpostavljeno omrežje s pitno vodo – Vodovod sistema B Urejeno omrežje kanalizacijskega sistema za odvajanja odpadne vode v čistilno napravo Učinkovito zbiranje odpadkov	Nezadostna infrastruktura in storitve trajnostne mobilnosti (avtobusna postaja, mestni avtobus, P+R, kolesarske poti in koridorji za pešce, multimodalna mobilnost) Manjkajoče kolesarske povezave s sosednjimi občinami in zalednimi naselji Sistem izposoje kolesa Soboški biciklin Neustrezna regionalna nedostopnost z JPP Dostopnost za socialno izključene in ranljive družbene skupine Dotrajanost na določenih segmentih vodovodnega omrežja Vodne izgube Dotrajanost kanalizacijskega omrežja Neustrezno recikliranja in ravnanje z nevarnimi odpadki s strani uporabnikov Zastarel sistem daljinskega ogrevanja Velik delež ogrevanja malih kurilnih naprav in na kurilno olje	Razvejano omrežje kolesarskih povezav kot temelj urbane mobilnosti Razvoj regionalnega sistema za izposajo koles (neodvisno od občin) Električni javni potniški promet Nov vodni vir, ki bo nadomestil vodni vir Fazanerija Zeleni prehod temelječ na OVE za javne in zasebne uporabnike Manjši sistemi daljinskega ogrevanja Razpršeni viri ogrevanja	Podnebne spremembe Zmanjševanje obsega razvojnih in kohezijskih sredstev na ravni EU

Tabela 9: SWOT analiza področja Razvoj podeželja in urbani razvoj

RAZVOJ PODEŽELJA IN URBANI RAZVOJ			
PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Širok spekter funkcij mesta v regiji (urbano, administrativno, kulturno, storitveno, izobraževalno, zaposlitveno središče regije) Majhnost kot prednost pri uvajanju in preizkušanju novih idej ter pristopov Veliko število društev in neprofitnih organizacij ter dogodkov	Neprivlačno bivanjsko in delovno okolje za mlade in visoko usposobljene Skromne obiskanost programov v mestnem središču Lastniki nepozidanih stavbnih zemljišč in praznih objektov	Vstopna točka v Pomurje ali širšo čezmejno regijo Povečanje števila ponudnikov in obiskovalcev na mestni tržnici Izboljšati pogoje za kakovostno življenje prebivalstva, še posebej starejših in ranljivejših skupin prebivalstva, posebej invalidov in otrok s posebnimi potrebami Prenos znanja in inovacij Ohraniti kakovost kmetijskih zemljišč in preprečiti prekomerno pozidavo	Zmanjševanje obsega razvojnih in kohezijskih sredstev na ravni EU Neustrezna razvojna politika na ravni države Zaostrovanje nedemokratičnega diskurza in politik

5 KLJUČNI RAZVOJNI IZZIVI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA

V tem poglavju so opredeljeni ključni razvojni izzivi MOMS, pri čemer je najbolj poudarjena potreba po proaktivnem odzivu na demografske spremembe, ki vključujejo staranje prebivalstva in upadanje števila prebivalcev. Te demografske spremembe predstavljajo pritisk na socialno strukturo in gospodarsko vitalnost občine. V luči staranja populacije se poudarja potreba po prilagoditvi zdravstvenih, socialnih storitev in infrastrukture, da bi zadostili potrebam starejših občanov.

Poleg demografskih izzivov so pereči tudi s temi povezani socialni izzivi, kot so krepitev socialne kohezije in preprečevanje socialne izključenosti, s posebnim poudarkom na integraciji vseh skupin prebivalstva v družbene aktivnosti in zagotavljanju enakih možnosti ne glede na starost, izobrazbo ali socialno-ekonomsko ozadje.

V kontekstu zaposlovanja in trga dela se MOMS sooča s potrebami prilagoditve na demografske premike, kadrovske vrzeli in tehnološki napredek. Pomembno je pristopiti k razvoju novih izobraževalnih programov, ki bi izboljšali usposobljenost delovne sile in spodbujali podjetništvo ter inovativnost. Poseben izziv v tem kontekstu predstavlja privabljanje mlajše populacije, ki je ključna za ohranjanje dinamične delovne sile in spodbujanje gospodarskega razvoja.

Na področju urbanega razvoja je ključen izziv oživitve mestnega središča z revitalizacijo infrastrukture in javnih prostorov, razvojem zelene infrastrukture in spodbujanjem trajnostnih praks. Za podeželje je ključno ohranjanje vitalnosti in poseljenosti ter prenos znanja in inovacij, ki so nujni za trajnostni razvoj teh območij.

V zvezi z infrastrukturo se kažejo potrebe po izboljšanju prometne infrastrukture, optimizaciji mobilnosti z omejevanjem osebnega motoriziranega prometa in spodbujanju trajnostnih načinov potovanja. Prav tako se izpostavlja potreba po izboljšanju oskrbe s pitno vodo, učinkovitem odvajanju in čiščenju odpadnih voda ter ustreznem ravnanju z odpadki.

Gospodarski razvoj v MOMS temelji na aktivaciji obstoječih in razvoju novih poslovnih con, spodbujanju podjetništva, inovacij in povezovanju gospodarstva z izobraževalnimi in razvojnimi institucijami. Izziv predstavlja ustvarjanje ugodnega podjetniškega okolja in privabljanje investicij, ki bi omogočile dinamičen gospodarski razvoj in povečale konkurenčnost mestne občine.

Na področju izzivov razvoja trajnostnega turizma ima poseben pomen razvoj kakovostne turistične ponudbe, izboljšanje infrastrukture in sodelovanje med deležniki, da bi MOMS postala privlačna destinacija za obiskovalce.

MOMS je pred velikimi razvojnimi izzivi, ki zahtevajo celostno in večdimenzionalno pristopanje k načrtovanju in izvajanju politik. Na eni strani je potrebno nasloviti demografske izzive, povezane s staranjem prebivalstva, na drugi pa ekonomske, kjer je ključno spodbujati in podpirati lokalno podjetništvo in kadrovske primanjkljaje. Celostni pristop in sodelovanje med

različnimi sektorji bo ključno za doseganje trajnostnega razvoja, ki bo koristil tako trenutnim kot prihodnjim generacijam prebivalcev in prebivalcev MOMS.

Razvoj trajnostnih in inteligentnih infrastrukturnih rešitev, kot so pametna omrežja, zelena mobilnost in energetske učinkovite zgradbe, bo pomemben korak k zmanjšanju okoljskega odtisa in spodbujanju zdravega mestnega okolja. Zavezanost k nenehnemu izboljševanju in inovacijam na vseh področjih bo MOMS pripeljala do statusa mestne občine, ki je pripravljena na prihodnost in ki je privlačna za življenje, delo, turistični obisk in investiranje.

Ključni izzivi so opredeljeni in opisani v petih sklopih:

- Demografski in družbeni izzivi razvoja
- Gospodarski izzivi razvoja
- Okoljski in prostorski izzivi okolja
- Infrastrukturni izzivi
- Razvoj podeželja in urbani razvoj

5.1 Demografski in družbeni izzivi razvoja

Demografski, družbeni in socialni izzivi ter izzivi na področju kakovosti življenja so ključna vprašanja, s katerimi se soočajo občine in razvite družbe po vsem svetu. MOMS ni izjema, saj se prav tako sooča z demografskimi izzivi, ki vključujejo staranje prebivalstva in upadanje števila prebivalcev. Ti izzivi imajo pomemben vpliv na socialno strukturo in gospodarsko vitalnost mestne občine. S staranjem prebivalstva se povečuje potreba po prilagoditvi zdravstvenih in socialnih storitev, pa tudi infrastrukture, da bi ustrezala potrebam starejše generacije. Hkrati lahko zmanjševanje skupnega števila prebivalcev vodi do zmanjšane gospodarske dinamičnosti in izzivov v vzdrževanju javnih storitev. To pomeni, da se mora MOMS pripraviti na upravljanje teh demografskih sprememb, kar bo zahtevalo inovativne pristope in proaktivno politiko za spodbujanje družbene in gospodarske vključenosti, s posebnim poudarkom na aktivaciji in vključevanju starejših v delovna okolja in družbene dejavnosti.

MOMS je občina, ki sicer nudi visoko stopnjo kvalitete življenja tako na področju kulture, športa, zdravstvene oskrbe, varnosti bivanja in socialnega varstva, a se v kontekstu socialnih izzivov kljub temu sooča s potrebo po krepitvi socialne kohezije in preprečevanju socialne izključenosti. To vključuje zagotavljanje enakih možnosti za vse prebivalce, ne glede na njihovo starost, izobrazbo ali socialno-ekonomsko ozadje. Poudarek zato mora biti na vključevanju vseh skupin prebivalstva v družbene aktivnosti, podpori socialno šibkejšim in ustvarjanju pogojev za aktivno participacijo v lokalni skupnosti.

Poseben izziv predstavlja predpis, v zvezi z deinstitucionalizacijo 2024 do 2034, ki je v pripravi. Deinstitucionalizacija prinaša spremembe v kapacitetah stanovanjskih skupnosti, ki bodo nudile maksimalno 6 vključitev.

MOMS se mora prilagoditi tudi na spremembe v zaposlovanju in na trgu dela, ki so posledica demografskih premikov in tehnološkega napredka. To zahteva razvoj novih izobraževalnih programov, ki bodo izboljšali usposobljenost delovne sile in spodbujali podjetništvo ter inovativnost. Tako lahko MOMS zagotovi, da bo njeno prebivalstvo pripravljeno na prihodnje izzive in bo lahko aktivno prispevalo k razvoju mestne občine.

Občina se sooča z izzivom privabljanja mlajše populacije, ki je ključna za dinamično delovno silo in gospodarski razvoj. MOMS mora razvijati učinkovito mladinsko politiko, ki ne le da povezuje mlade, ampak jim tudi omogoča, da razvijejo svoje sposobnosti, se izrazijo in prevzamejo odgovornost za razvoj mesta. Za te namene je nujno zagotoviti finančna sredstva, ki bodo podpirala mladinske programe in projekte, ter ustvariti pogoje, ki spodbujajo priseljevanje in zmanjšujejo naravni odliv prebivalstva.

Razvojni izziv posebnega pomena je zagotovitev prijetnega in prijaznega okolja za kakovostno življenje starejših in invalidov, kar vključuje razmislek in načrtovanje različnih oblik nastanitev za starejše, razvoj socialnih, zdravstvenih in drugih podpornih programov, urejanje odprtih javnih površin, prilagajanje prostorskih ureditev starejši populaciji in funkcionalno oviranim osebam, prilagoditve prometne infrastrukture, druge gospodarske javne infrastrukture in javnih objektov.

Nizka rodnost vodi do nižanja populacije mladih, kar negativno vpliva na delovno silo, gospodarstvo in socialno varnost. Izziv MOMS je v spodbujanju zaposlovanja, razvoju veščin in podpori mladim pri vstopu na trg dela. Prav tako je potrebno ustvarjati pogoje, ki privabljajo nove prebivalce in s tem izboljšujejo demografsko strukturo.

Zagotavljanje kakovostnih in dostopnih stanovanj je temelj za izboljšanje kakovosti življenja vseh prebivalcev. MOMS si tako še naprej mora prizadevati za komunalno opremljanje zemljišč, ki so namenjena gradnji novih stanovanjskih objektov, ter vključevanje javnosti v procese načrtovanja s ciljem izboljšanja učinkovitosti in odzivnosti Mestne uprave MOMS.

Skupni cilj teh prizadevanj je oblikovati MOMS kot občino, kjer je življenje kakovostno in polno priložnosti za vse, kjer se spodbuja družbeni napredek in kjer je socialna kohezija temelj skupnostnega razvoja. Z vzpostavitvijo okolja, ki podpira vseživljenjsko učenje, socialno vključenost in trajnostni razvoj, Murska Sobota stremi k temu, da postane sodobno, odprto in dinamično urbano središče, usmerjeno v boljšo prihodnost za vse.

5.2 Gospodarski izzivi razvoja

Gospodarski in infrastrukturni razvoj sta temeljna stebra rasti in napredka vsakega urbanega okolja. V MOMS, ki predstavlja središče Pomurja, se v tem kontekstu pojavljajo specifični izzivi, ki so ključni za prihodnjo usmeritev in razvoj mestne občine. Izzivi se še posebej kažejo v prizadevanjih za konkurenčnost in gospodarski razvoj, ki so osrednja vprašanja za razvojno strategijo.

Aktivacija obstoječih in razvoj novih poslovnih con sta ena izmed glavnih izzivov. To vključuje povečanje zasedenosti trenutno premalo izkoriščenih poslovnih območij, kot so SOIC in novo nastajajoča poslovna cona na območju bivše tovarne Mura, ter izvedbo ustreznih prostorskih in komunalnih ureditev, ki bodo privabljale večje investitorje. Ustvarjanje ugodnega podjetniškega okolja in spodbujanje malih ter srednje velikih podjetij sta ključna dejavnika za dinamičen gospodarski razvoj. To zajema olajšanje poslovnih procesov, pomoč pri dostopu do financiranja in podporo pri internacionalizaciji ter razvoju podjetij.

Poleg tega je potrebno spodbujati inovativne ukrepe, ki bodo povečali konkurenčnost, saj je ta na podlagi analitičnih podatkov relativno šibka v primerjavi s preostalo Slovenijo. To vključuje podporo raziskovalnemu sektorju in podjetništvu, s ciljem vzpostavitve spodbudnega okolja, ki bo omogočalo povezovanje gospodarstva z izobraževalnimi in drugimi razvojnimi institucijami. Pomembno je tudi izziv zagotavljanja visokokakovostnih kadrov, in sicer s privabljanjem fakultet, ki so aktivne v raziskovanju in razvojnih projektih, kar postavlja temelje za ustanavljanje visokotehnoloških podjetij z višjo dodano vrednostjo.

Javni sektor je pred pomembnim izzivom krepitve svoje učinkovitosti, kar je mogoče doseči z boljšim upravljanjem, digitalizacijo in zmanjšanjem birokracije. Pomembno je tudi vzpostaviti sinergije med podjetji, izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnimi institucijami in lokalno samoupravo. Sinergija je ključna za doseganje inovativnih rešitev in uresničevanje skupnih ciljev.

Trajnostni razvoj v MOMS mora vključevati usmeritev v nizkoogljično krožno gospodarstvo, varovanje naravnih virov in odgovorno ravnanje z okoljem. To vključuje izobraževanje in ozaveščanje gospodarskih subjektov o pomenu trajnostnih praks in krožnega gospodarstva, kar je mogoče spodbujati z organiziranimi delavnicami in tečaji. Z usmeritvijo v trajnostni razvoj gospodarstva lahko MOMS doseže konkurenčno prednost, ki bo koristila vsem prebivalcem.

Izzivi demografskih sprememb in gospodarskega razvoja so povezani, saj sta spodbujanje kakovostnih delovnih mest in vključujoč trg dela temelj za stabilen gospodarski napredek. To zajema podporo izobraževanju in usposabljanju ter poenotenje dostopa do informacij in elektronskega poslovanja. S skupnimi prizadevanji lahko MOMS zasleduje boljšo prihodnost za svoje prebivalce in se uspešno spopade z izzivi sodobnega gospodarskega okolja.

Pomemben sektor gospodarstva je tudi turizem. Ob pomanjkanju ustreznih kadrov se zlasti trajnostni turizem sooča z izzivi, kot so trajnostno delovanje in razvoj destinacije, zmanjšanje razkoraka med obljubo in ponudbo, inovativnost pri razvoju produktov, visoka raven sodelovanja med deležniki na destinaciji ter razvoj kadrov. Upravljanje destinacije je ključnega pomena, saj raziskave med turističnimi deležniki razkrivajo pomemben izziv povezovanja in sodelovanja akterjev na področju turizma. Prav tako so identificirane težave s kadri v turizmu tako v javnem kot zasebnem sektorju, saj se vsi soočajo z njihovim pomanjkanjem. Z investicijami v osnovno in turistično infrastrukturo ter prenovno mestnega jedra se je izboljšala urejenost in privlačnost destinacije. Za prihodnost je ključno vzpostaviti agilno in učinkovito upravljavsko strukturo, ki bo koordinirala ponudnike na destinaciji in skrbela za nadaljnji razvoj.

Kakovost ponudbe je še en pomemben izziv. Raziskava je pokazala, da je potrebno nasloviti dvig kakovosti, saj ponudba zaostaja za obljubami in je prisotna nizka kakovost storitev. Zasedenost nastanitvenih kapacitet je padla, kar zahteva razvoj kakovostne ponudbe, ki bo okrepila tržne segmente višje dodane vrednosti. Nova ponudba mora generirati prihodke, nočitve in potrošnjo, ob tem pa ohranjati identiteto MOMS, ki jo simbolizira zeleno srce destinacijske znamke Murska Sobota – srce Pomurja.

Sodelovanje deležnikov je pomembno za vključevanje lokalnega prebivalstva pri razvoju turistične ponudbe, kar prispeva k zadovoljstvu med prebivalci in ustvarja pozitivno klimo za obiskovalce. Kljub revitalizaciji mestnega jedra je še vedno prisotno pomanjkanje privlačne ponudbe, zato je potrebno razvijati produkte mestnega in kulturnega turizma ter gastronomije.

Trajnostni razvoj je izbrana smer razvoja turizma v MOMS, ki jo podpira digitalizacija ponudbe. Turistični deležniki so dvignili zavedanje o pomenu trajnostnega delovanja. Izziv upravljanja krhkih ekosistemov ob reki Muri in Soboškem jezeru je ključen za ohranjanje naravne dediščine in razvoj trajnostnih aktivnosti v naravi.

Poleg turizma si mora MOMS prizadevati za krepitev svoje gospodarske strukture, kar je ključno v luči preteklih gospodarskih pretresov in globalnih trendov. Spodbujanje podjetništva, privabljanje novih investicij in obnova hotela za povečanje kakovostnih nočitvenih kapacitet so med prednostnimi nalogami. Mesto se prav tako sooča z infrastrukturnimi izzivi, ki vključujejo obnovo in modernizacijo prometne infrastrukture in izboljšanje energetske učinkovitosti. Pomembno je zagotoviti optimalne pogoje za razvoj kmetijstva in turizma, spodbujati prehod v sonaravne prakse ter podpirati razvoj turistične ponudbe in infrastrukture.

Ker topografija MOMS zajema tako urbana kot peri-urbana in ruralna območja, je pomembno opredeliti tudi izzive na področju kmetijstva. MOMS je tako pred izzivom spodbujanja konkurenčnosti kmetijstva in živilstva, hkrati pa trajnostno upravljati naravne vire. To vključuje širok spekter dejavnosti, kot so varovanje okolja, ohranjanje biotske raznovrstnosti in prilagajanje na podnebne spremembe ter naravne nesreče. Ključna naloga je urejanje

vodotokov in zaščita pred točo, da se ublažijo vplivi podnebnih sprememb in zmanjša vpliv naravnih nesreč.

Poseben izziv predstavlja zagotavljanje varne in kakovostne hrane. Zato je potrebno vzpostaviti kratke dobavne verige in sledljivost pridelave, kar povečuje nadzor nad pridelavo in omogoča boljšo sledljivost pridelkov. Lokalno pridelana hrana igra pomembno vlogo, saj zagotavlja varnost in kakovost, zato je treba spodbujati oskrbovanje javnih zavodov, kot so vrtci in šole, z lokalnimi pridelki in vključevati lokalne pridelovalce na lokalnih prireditvah. Tovrstne povezave imajo pozitiven učinek tudi na lokalno gospodarstvo.

Zaveza k ohranjanju kmetijskih gospodarstev in spodbujanju samooskrbe je osrednjega pomena. Pomembno je ozaveščanje prebivalcev MOMS o pomenu lokalne samooskrbe in bližine lokalnih ponudnikov, kar bo spodbudilo nakup lokalno pridelanih izdelkov in ohranjanje vitalnosti podeželskih območij MOMS. Prav tako je treba spodbujati zagon novih kmetijskih dejavnosti, kot je pridelava vrtnin v rastlinjakih, z namenom motiviranja mladih prevzemnikov za razvoj novih dejavnosti na kmetijah, kar bo povečalo ponudbo lokalno pridelanih izdelkov na mestni tržnici.

Poleg tega je pomembno nadaljevati z aktivnim naslavljanjem izzivov, ki jih predstavlja zaraščanje kmetijskih zemljišč, in sicer z nadaljnjim spodbujanjem komasacij in agromelioracij za dolgoročno rentabilno kmetijsko proizvodnjo. Regijski projekt namakanja v Pomurju, katerega cilj je zgraditev primarnega voda za namakanje, je prav tako lahko pomemben gradnik pri izboljšanju kmetijske produktivnosti. Pomembne so tudi spodbude in sofinanciranje materiala za apnenje tal in izvajanje analiz tal, da se ohranita in izboljšata rodovitnost in kakovost tal, kar je osnova za kvalitetno pridelavo. Ta pristop ne le podpira trajnostno kmetijstvo, ampak tudi spodbuja razvoj kmetijske proizvodnje, ki je ključnega pomena za gospodarsko strukturo občine.

Mesto se sooča tudi z infrastrukturnimi izzivi, ki vključujejo modernizacijo prometne infrastrukture, razvoj javnega potniškega prometa in izboljšanje energetske učinkovitosti. Z naraščanjem števila avtomobilov se povečuje potreba po trajnostnih prometnih rešitvah, ki bodo zmanjšale prometne zastoje in izboljšale kakovost zraka. V mestu je potrebna nadgradnja cestne mreže in prometnih sistemov, ki bi podprla pričakovano gospodarsko rast in zagotovila boljšo dostopnost in mobilnost prebivalcev.

5.3 Okoljski in prostorski izzivi razvoja

Okoljski in prostorski izzivi igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in ohranjanju kakovosti okolja MOMS. Ti izzivi vključujejo več različnih področij, ki zahtevajo celovite pristope in inovativne rešitve.

Za učinkovito odzivanje na globalne izzive, kot so podnebne spremembe, varovanje naravnih virov in izboljšanje kakovosti bivalnega okolja, je potrebna nadaljevati s celovito urbano prenovo. To vključuje oblikovanje prometnih strategij, ki spodbujajo uporabo javnega prevoza in kolesarjenja, razvoj zelene infrastrukture, kot so parkovne površine in zelene strehe, ter integracijo digitalnih tehnologij za pametnejše urbanistično načrtovanje. Prav tako je pomembno zagotoviti vso potrebno komunalno opremo s predhodno pridobitvijo zemljišč in ustrezno predhodno parcelacijo na nepozidanih stavbnih zemljiščih z že sprejetimi občinskimi prostorskimi načrti, ki omogočajo gradnjo stanovanjskih in poslovnih objektov.

Podnebne spremembe predstavljajo neposredno grožnjo za naravna in urbana okolja. Izzivi vključujejo zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije in prilagajanje infrastrukture na ekstremne vremenske dogodke. Implementacija Pariškega podnebnega sporazuma, evropskih strateških usmeritev, kot sta Evropski zeleni dogovor in Novi evropski Bauhaus, in lokalnih okoljskih politik je ključna za zmanjšanje ogljičnega odtisa. Vroča poletja zahtevajo tudi ukrepe za ohlajanje zlasti mestnega območja, kot so zasaditev odpornih vrst dreves in razvoj zelenih površin, ki lahko izboljšajo mikroklimo in zmanjšajo učinke urbanega toplotnega otoka.

Problematika količine zbranih odpadkov ostaja ena od ključnih izzivov v MOMS. Izziv ni le zmanjšati količino odpadkov, ampak tudi izboljšati sisteme za njihovo ločevanje, recikliranje in kompostiranje. Potrebna je večja ozaveščenost med prebivalci o pomenu pravilnega ločevanja odpadkov in o zmanjševanju odpadkov na viru. Poleg tega je pomembno iskati nove načine za recikliranje in ponovno uporabo materialov, kar lahko vodi do manjše obremenitve za odlagališča in večje učinkovitosti v uporabi virov.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti ne pomeni le zaščite ogroženih vrst, ampak tudi ohranjanje in izboljšanje naravnih habitatov, ki so ključni za ekosistemske storitve. Izziv je implementirati in nadgraditi naravovarstvene ukrepe v obstoječih zaščitениh območjih, zlasti na območju biosfernega območja reke Mure (BOM), hkrati pa vzpostaviti nove zelene površine v urbanem okolju, ki spodbujajo rast različnih endogenih vrst rastlin in živali. To pripomore k izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev in prebivalcev ter krepí odpornost mesta in primestnih naselij na ekološke pretese.

Izziv trajnostne rabe virov zajema širok spekter dejavnosti, od zmanjšanja porabe vode in energije do promocije krožnega gospodarstva. V MOMS je potrebno pripraviti strategije, ki bodo začrtale usmeritev pri zmanjševanju prekomernega izkoriščanja naravnih virov, varovanja vodnih ekosistemov in spodbujanja trajnostne proizvodnje. To vključuje tudi sisteme za zadrževanje padavinske vode in zmanjševanje vseh vrst onesnaževanja.

Zeleni razvoj mora biti osredotočen na ustvarjanje ravnovesja med gospodarsko rastjo, socialnim napredkom in varovanjem okolja. To vključuje iskanje novih rešitev za energetske

učinkovitost, kot so sončne elektrarne na degradiranih zemljiščih, uporaba geotermalne energije in izvedba projekta daljinskega ogrevanja. Prav tako je potrebno izboljšati kakovost zraka z uvedbo trajnostnih načinov prevoza, omejitvijo individualnih parkirišč in spodbujanjem alternativnih oblik mobilnosti.

Energetska učinkovitost je izziv ključnega pomena pri zmanjševanju vplivov na okolje in zniževanju stroškov za energijo. V MOMS je potrebno sprejeti celovite ukrepe za izboljšanje energetske učinkovitosti v stavbah in infrastrukturi. To vključuje sanacijo starejših stavb, izboljšanje izolacije, uvajanje sodobnih, energetsko učinkovitih sistemov ogrevanja in hlajenja ter optimizacijo osvetlitve z uporabo senzorskih in avtomatiziranih tehnologij. Ob tem je treba spodbujati in podpirati namestitev sončnih panelov na zasebnih in javnih stavbah, kar bi povečalo delež lokalno pridobljene in obnovljive energije ter ublažilo izzive odvisnosti od fosilnih goriv. Strateška uporaba geotermalne energije in drugih lokalnih obnovljivih virov lahko prav tako pomembno prispeva k trajnostnemu energetskemu sektorju v občini.

Analize izpostavljajo onesnaženost zraka kot enega izmed pomembnejših okoljskih izzivov v MOMS. Izboljšanje kakovosti zraka je nujno za zagotavljanje zdravega življenjskega okolja za vse prebivalce. To zahteva zmanjšanje onesnaženja zraka, ki izvira predvsem iz prometa, individualnih ogrevalnih sistemov in delno tudi industrije .. Strateški ukrepi za omejevanje prometa v mestnih središčih, kot so uvedba območij z nizkimi emisijami, razširitev pešačenja in kolesarjenja ter izboljšanje javnega prevoza, so ključne za zmanjšanje izpustov CO₂ in drugih škodljivih emisij. Prav tako je potrebno posodobiti in nadzirati majhne kurilne naprave, ki pogosto prispevajo k lokalnemu onesnaženju zraka. Vzpostavitev merilnih postaj za spremljanje kakovosti zraka in obveščanje javnosti o trenutnih nivojih onesnaženja ter ustrezna navodila za ravnanje ob visokih koncentracijah onesnaževal omogočajo prebivalcem učinkovitejšo zaščito pred negativnimi vplivi onesnaženega zraka.

.

5.4 Infrastrukturni izzivi

Infrastrukturni razvoj MOMS je temeljni predpogoj za izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev, spodbujanje gospodarske rasti in ustvarjanje trajnostnega okolja. Za doseganje teh ciljev je treba premagati številne izzive, ki se nanašajo na različne vidike infrastrukturnega razvoja.

Eden od glavnih izzivov na področju infrastrukture je izboljšanje obstoječega stanja in kakovosti prometnega omrežja. Posebnega pomena je tudi učinkovito upravljanje in modeliranje prometa, da bo prometno omrežje privlačno za vse uporabnike, predvsem za uporabnike javnega prevoza, kolesarje in pešce. Poseben izziv predstavlja vzdrževanje prometne

infrastrukture, kar zahteva sodelovanje tako na občinski kot državni ravni za stalno vzdrževanje prometne infrastrukture.

Trajnostna mobilnost je še en pomemben izziv, ki vključuje optimizacijo prometne infrastrukture tako, da spodbuja pešačenje, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in druge trajnostne oblike mobilnosti ter multimodalno mobilnost. Cilj je zagotoviti učinkovito in enakopravno dostopnost za vse, z omejevanjem osebnega motornega prometa in spodbujanjem trajnostnih načinov potovanja.

Zagotavljanje kakovostne oskrbe s pitno vodo, učinkovito odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter primerno ravnanje z odpadki so temelji komunalne infrastrukture. Ključni izzivi vključujejo izvedbo obnov in nadgradnje vodovodnega omrežja, kar bo zmanjšalo vodne izgube zaradi dotrajanosti cevovodov. Poleg tega je potrebno iskati nadomestne vodne vire, ki bodo zagotovili rezervni vodni vir za potrebe vseh dvanajst občin.

Nadgradnja kanalizacijskega sistema je prav tako pomemben vidik infrastrukturnega razvoja MOMS, vključno z zamenjavo dotrajanih kanalizacijskih odsekov in izboljšanjem pretočnosti sistema. Novi cestni projekti morajo vključevati ločene sisteme odvodnjavanja meteorčnih vod, kar bo pripomoglo k boljšemu upravljanju padavinskih vod in zmanjšanju poplavne ogroženosti.

Zanesljiva in cenovno ugodna oskrba z energijo je temeljna za trajnostni razvoj občine. Ključni izzivi vključujejo aktiviranje geotermalnih vrtin in izrabo termalne vode za ogrevanje javnih objektov. Poleg tega je pomembna izraba strešnih in javnih parkirnih površin za postavitve sončnih elektrarn, ki lahko pripomorejo k zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv. Prenova strojnic javnih objektov in prehod na ogrevanje iz obnovljivih virov energije sta prav tako ključna za zmanjšanje ogljičnega odtisa.

Ti izzivi zahtevajo celostni pristop k upravljanju infrastrukture, ki bo izboljšal funkcionalnost sistemov upravljanja mestne občine. Učinkovito upravljanje mobilnosti, kot je umestitev parkirnih površin na obrobje mesta (P+R), je ključno za razbremenitev prometa v središču mesta in za zmanjšanje emisij. Celostno upravljanje mobilnosti mora biti usklajeno z regresivnimi plačilnimi politikami mirujočega prometa, kar zahteva nenehno prilagajanje in inovativne pristope za izboljšanje urbanega okolja in spodbujanje trajnostnega razvoja.

5.5 Razvoj podeželja in urbani razvoj

Skladen in enakomeren razvoj podeželja ter urbani razvoj sta bistvena za trajnostni razvoj in kohezivnost vseh območij MOMS. Obe področji nosita svoje specifične izzive in cilje, ki so bistveni za uravnotežen razvoj celotne mestne občine.

Izzivi urbanega razvoja se osredotočajo na oživitev mestnega središča, kar vključuje revitalizacijo obstoječih struktur, izboljšanje javnih prostorov in spodbujanje gospodarske dejavnosti v urbanih okoljih. Primarni izziv je ustvariti dinamično urbano okolje, ki privablja nove prebivalce in obiskovalce, hkrati pa izboljšuje življenjske pogoje za trenutne prebivalce. Vključuje tudi razvoj trajnostne infrastrukture, kot so učinkoviti transportni sistemi, zelene površine in dostop do lokalnih storitev za vse družbene skupine, še zlasti ranljive.

Na podeželskih območjih je bistveni izziv doseči uravnotežen teritorialni razvoj, ki ohranja vitalnost in poseljenost podeželja ter spodbuja trajnostne prakse. Prenos znanja in inovacij je ključen za razvoj podeželja, saj prispeva k višji produktivnosti in boljši uporabi lokalnih virov. Prav tako je pomembno ohranjati kakovost kmetijskih zemljišč in preprečevati njihovo prekomerno pozidavo.

En od izzivov v podeželskih in urbanih območjih je spodbujanje lastnikov nepozidanih stavbnih zemljišč, da bodisi gradijo na teh zemljiščih za svoje potrebe ali jih prodajo, da omogočijo gradnjo drugim. Pomembno je širiti naselja navznoter in ne navzven na kmetijska zemljišča. To zahteva komunalno opremljanje nepozidanih stavbnih zemljišč, da bi spodbudili promet z zemljišči in sprejetje regulative, ki bi ustrezno obremenila lastnike teh zemljišč.

Izboljšanje prometne infrastrukture med mestom in podeželjem je ključno za zagotavljanje enakopravne dostopnosti do storitev za vse prebivalke in prebivalce. To vključuje razvoj cestnega omrežja, javnega prevoza in kolesarskih poti, ki omogočajo lažji dostop do ključnih storitev, kot so zdravstvena oskrba, izobraževanje in trgovine. K dostopnosti lahko pripomore tudi digitalizacija javnih storitev. Prav tako je pomembno vzpostaviti tržnice in odprte dogodke, ki krepijo socialne vezi in gospodarske priložnosti med mestom in podeželjem.

Ta integriran pristop k razvoju mesta in podeželja je bistven za vzpostavitev trajnostnega in uravnoteženega razvoja v MOMS, ki ne samo da izboljša kakovost življenja prebivalcev, ampak tudi prispeva k večji socialni koheziji in gospodarski stabilnosti celotne mestne občine.

6 VIZIJA RAZVOJA

Mestna občina Murska Sobota se bo v prihodnjih letih razvijala v duhu svoje vizije:

»Murska Sobota, mestna občina najvišje kakovosti življenja.«

V tej luči bo MOMS stremela k harmoničnemu razvoju, ki bo združeval urbano dinamiko in podeželsko vitalnost, tehnološki napredek in ohranjanje vrednot ter identitete Murske Sobote kot zelene, odprte, inovativne in povezane mestne občine.

MOMS bo tako nadaljevala z oživljanjem mestnega središča, ki bo okrepilo svojo vlogo srca družbenega in gospodarskega dogajanja v mestni občini in širši regiji. Razvojne strategije bodo vključevale revitalizacijo starih zgradb, izboljšanje infrastrukture in razvoj zelenih površin. MOMS bo krepila svojo vlogo kot kulturno središče, z obogatitvijo kulturnih in umetniških dejavnosti, kar bo prispevalo k večji privlačnosti za prebivalce in obiskovalce.

MOMS bo izboljšala prometno infrastrukturo med mestom in podeželjem z razvojem in nadgradnjo cestnega omrežja, javnega prevoza in kolesarskih poti. To bo olajšalo dostop do ključnih storitev, kot so zdravstvena oskrba in izobraževanje, ter zagotovilo enakopraven dostop do javnih storitev za vse prebivalke in prebivalce. Prav tako bodo razvite strategije za lažji dostop do tržnic in odprtih dogodkov, ki bodo spodbujali lokalno gospodarstvo in kulturo. Pomemben cilj je tudi razvoj digitaliziranih rešitev in storitev, ki bodo omogočile učinkovitejše upravljanje z mestno občino ter boljšo dostopnost do storitev za občanke in občane.

Na podeželju bo MOMS spodbujala uravnotežen teritorialni razvoj, ki bo ohranjal vitalnost in poseljenost ruralnih območij. Poudarek bo na trajnostnih praksah, ki bodo vključevale ohranjanje biotske raznovrstnosti, racionalno uporabo kmetijskih zemljišč in podporo inovativnim kmetijskim metodam. Cilj je preprečiti urbanizacijo najboljših kmetijskih zemljišč in hkrati spodbuditi razvoj infrastrukture, ki bo podeželje povezovala z občinskim središčem.

Mestna občina bo nadaljevala z vlaganji v sodobno komunalno in energetska infrastrukturo. To bo vključevalo nadgradnjo vodovodnih sistemov, izboljšanje odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter ukrepe za učinkovitejše ravnanje z odpadki. Razvoj energetske učinkovitosti in prehod na obnovljive vire energije bo ključen za zmanjšanje okoljskega odtisa mestne občine. Pomemben vidik, ki ga zagotavljata zanesljiva infrastruktura in urejenost prostora, je tudi spodbudno okolje za razvoj gospodarske dejavnosti, ki bo v prihodnosti še bolj usmerjena v visokotehnološke panoge in kakovostna ter zelena delovna mesta.

MOMS bo spodbujala trajnostno mobilnost z omejitvijo motoriziranega prometa in spodbujanjem alternativnih, okolju prijaznih načinov prevoza. Mestna občina bo stremela k

temu, da postane prijazna za pešce in kolesarje, z razvojem varnih in privlačnih poti, ki bodo spodbujale zdrav življenjski slog.

Občina bo krepila lokalno skupnost z vključevanjem prebivalk in prebivalcev v odločevalske procese in s spodbujanjem aktivnega državljanstva. Poudarek bo na medgeneracijskem sodelovanju, spoštovanju raznolikosti in kulture ter na razvoju vključujoče družbe, ki bo ponujala visoko kakovost življenja za vse.

Z realizacijo teh ciljev bo Mestna občina Murska Sobota postala model trajnostnega urbanega razvoja, ki bo združeval sodobne tehnološke rešitve z ohranjanjem naravnega in kulturnega bogastva, v korist vseh svojih prebivalk in prebivalcev ter širše regije.

Vizija razvoja MOMS bo uresničena z naslednjimi razvojnimi pristopi:

- Učinkovito izkoriščanje endogenih potencialov mestne občine za dvig kakovosti življenja.
- Spodbujanje gospodarskega razvoja s privabljanjem novih investicij za kakovostna in zelena delovna mesta.
- Uporaba obnovljivih virov energije in prehod na nizkoogljično gospodarstvo.
- Izvajanje zelenih preobrazb za doseganje podnebne nevtralnosti.
- Spodbujanje trajnostne, multimodalne in inteligentne mobilnosti.
- Izboljšanje varstva okolja in aktivno ohranjanje naravnih virov.
- Krepitev sodelovanja in povezovanja med različnimi deležniki in družbenimi skupinami.

7 STRATEŠKI TEMELJI IN CILJI NADALJNJEGA RAZVOJA

Strateški temelji postavljajo smernice za nadaljnji razvoj, ki bo utemeljen na obstoječih prednostih, priložnostih in značilnostih območja strategije. Na podlagi opravljenih analiz in prejetih pobud ter idej s strani širokega nabora deležnikov so strateški temelji nadaljnega razvoja MOMS opisani v nadaljevanju.

MOMS s to strategijo zasleduje pet glavnih strateških ciljev:

1. Pametna MOMS
 - Spodbujanje inovativnih in pametnih gospodarskih preobrazb ter digitalizacija javnih storitev in upravljanja mestne občine, s ciljem prispevati h konkurenčnosti gospodarstva v občini in učinkovitosti delovanja MOMS.
2. Zelena MOMS
 - Naložbe v zeleno in nizkoogljično MOMS s ciljem, da ta postane odporna na nepredvidljive spremembe v okolju in prehaja na gospodarstvo z ničelnim ogljičnim odtisom s spodbujanjem čistega in pravičnega energetskega prehoda, zelenih in modrih naložb, krožnega gospodarstva, blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje ter preprečevanja in obvladovanja tveganj ter trajnostne mestne mobilnosti.
3. Povezana MOMS
 - Cilj je ustvariti bolj povezano občino z izboljšanjem transportne infrastrukture in mobilnosti vseh prebivalcev in prebivalcev. To vključuje razvoj in vzpostavitev učinkovitih prometnih povezav med mestnim središčem in podeželjem, izboljšanje javnega potniškega prometa ter spodbujanje uporabe kolesarjenja in hoje kot trajnostnih oblik premikanja.
4. Družbeno odgovorna MOMS
 - Zasledovanje krepitve socialne kohezije in zagotavljanje večje vključenosti vseh družbenih skupin. Cilj se osredotoča na izboljšanje dostopa do izobraževanja, zdravstvenega varstva in drugih ključnih storitev, ki spodbujajo socialno pravičnost in enakopravnost. Vključuje tudi razvoj programov za podporo ranljivim skupinam in krepitev medgeneracijskega sodelovanja.
5. MOMS bliže občanom
 - Spodbujanje aktivnega sodelovanja občanov in občanov v lokalnih razvojnih projektih in odločevalskih procesih. Cilj si prizadeva za boljše razumevanje potreb skupnosti s strani mestnih oblasti in spodbuja transparentnost, odzivnost ter učinkovitost mestne uprave. Poudarek je na izboljšanju komunikacijskih kanalov, zlasti digitalnih, med občankami in občani ter mestno upravo ter na razvoju lokalnih iniciativ, ki prispevajo k celostnemu razvoju vseh območij v MOMS.

S temi cilji strategija odgovarja na ključne razvojne izzive MOMS določene v 5. poglavju TUS 2023–2035.

7.1 Pametna MOMS

Konkurenčnejša in pametnejša MOMS se zavzema za gospodarsko preobrazbo, za regionalno povezanost, digitalizacijo in razvoj IKT ter spodbuja vlaganja v zelene tehnologije in zelena delovna mesta.

MOMS spodbuja podjetništvo in razvoj gospodarstva z vzpostavljanjem poslovnih industrijskih con in spodbujanja razvijanja ustreznega podpornega okolja, se zavzema za gospodarsko diverzifikacijo z željo povečevanja števila podjetij v občini za zmanjšanje odvisnosti od posameznih sektorjev ali panog in krepitev odpornosti gospodarstva na zunanje vplive in izzive.

Izobraževanje predstavlja ključno komponento za doseganje gospodarske rasti in socialnega razvoja MOMS. Izobraževanje v tesni soodvisnosti z inovacijskimi dejavnostmi poganja gospodarski razvoj, spodbuja ustvarjalnost in podjetništvo ter omogoča mestni občini, da se uspešno spoprijema z izzivi in izkoristi priložnosti v sodobnem, hitro spreminjajočem se svetu. Medtem ko z razvojem IKT MOMS skrbi, da izkoristi vse prednosti, ki jih prinaša digitalizacija za namen upravljanja z mestno občino in zagotavljanja javnih storitev.

UKREP 1: Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva

Razvoj gospodarstva mora biti ključen cilj vsake lokalne skupnosti. MOMS trenutno razpolaga z relativno velikim deležem nezasedenih kapacitet na že obstoječih poslovnih conah. Večina teh nepozidanih zemljišč je v zasebni lasti. Zato bo treba spodbuditi lastnike teh zemljišč (pravne osebe), da pričnejo na teh območjih uresničevati svoje podjetniške projekte ali da zemljišča prodajo drugim zainteresiranim investitorjem. Prav na tem segmentu morata ključno vlogo odigrati mestna uprava in podporno okolje, primarno Razvojni center Murska Sobota in Pomurska gospodarska zbornica.

Prav tako bo treba podjetja preusmerjati na že obstoječe poslovne cone, saj poslovne cone podjetjem nudijo lažje organiziranje upravnih, logističnih in drugih poslovnih storitev. Poslovne cone so odlična priložnost za podjetja v občini in izven nje (tudi za tuja), ki nimajo v lasti svojih zemljišč in si s tem zagotovijo primeren prostor za razvoj poslovanja. Ukrep torej vpliva na zapolnitev kapacitet poslovnih con ter tudi na rast poslovnih subjektov v občini kot tudi povečevanja števila delovnih mest.

Na območju MOMS se nahaja tudi nekaj praznih prostorov ali poslovnih objektov propadlih podjetij in drugih organizacij. Slednje bi bilo smiselno zapolniti z novimi podjetji oz. drugimi poslovnimi subjekti. Ker so vsi ti objekti v zasebni lasti, bo treba spodbujati dialog med lastniki in potencialnimi investitorji. V interesu občine je, da obstoječi poslovni in sorodni objekti dobijo novo podobo in vsebine.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1: Tehnološko inovacijsko središče

Spodbujanje podjetništva kot ključnega elementa gospodarske rasti in inovacij, zlasti med mladimi generacijami.

Nadgradnja centraliziranega središča, kjer se tehnološka podjetja in inovatorji ter podporno okolje srečujejo, sodelujejo in razvijajo nove produkte.

Cilj 1.2: Spodbuditi zaposlitev nezasedenih poslovnih con in vzpostavljanje novih poslovnih con

Z namenom spodbujanja podjetništva v občini in privabljanja novih podjetij kakor tudi selitev zainteresiranih podjetij iz mestnega jedra in okoliša na skupno točko, kot so temu primerno urejene poslovne cone.

Obenem bo treba spodbuditi zasebne lastnike nepozidanih zemljišč, da realizirajo svoje načrtovane investicije ali pa da zemljišča prodajo potencialnim investitorjem. Obstoječe nepremičnine, ki so zgodba propadlih ali odseljenih podjetij ali drugih organizacij, je treba zapolniti z novimi podjetniškimi dejavnostmi.

Prav tako bo ključnega pomena za doseganje tega cilja prilagoditev prostorskih aktov potrebam gospodarstvu oziroma investitorjem. Aktivno se je treba zavzemati za večjo zasedenost že obstoječih poslovnih con. Že obstoječe poslovne cone je treba komunalno opremiti, da bodo lahko služile svojemu namenu. Zaradi možnosti širitve podjetništva in zaradi ugodne geografske lege (bližina sosednjih držav in prometnih koridorjev) je smiselno tudi preverjanje možnosti za vzpostavitev in opremljanje novih poslovnih con, če se bo izkazala potreba in možnosti za nove investicije.

Cilj 1.3: Povečanje števila MSP in ustvarjanje novih kakovostnih delovnih mest

Spodbujanje inovativnega podjetništva oziroma podjetništva med prebivalci na sploh, pospeševanje priseljevanja in ustanavljanja podjetij z višjo dodano vrednostjo v občino in s tem doseganje rasti poslovnih subjektov ter števila zaposlenih v mestni občini.

Spodbujati razvoj podpornega okolja, ki se bo osredotočalo na spodbujanje ustanavljanja zagonskih podjetij. Spodbujanje, ustvarjanje pogojev za delo na daljavo, spodbujati kolesarjem privlačne dostope do delovnih mest ter se zavzemati za premakljive delovne čase zaradi lažjega usklajevanja poslovnega in zasebnega življenja.

Cilj 1.4: Spodbujanje kolesarjem prijaznih delovnih mest

Pri spodbujanju kolesarjem prijaznih delovnih mest bo treba prav tako spodbujati trajnostne oblike mobilnosti in se zavzemati za premakljiv delovni čas, ki je v novodobni družbi pričakovan faktor pri izbiri službe. Vendar je potrebno istočasno za doseg tega cilja urediti tudi varne kolesarnice za preprečevanje kraljev in tudi varne pred vremenskimi vplivi. Ob tem pa se je treba zavzemati tudi za ureditev prostorov za osebno higieno, kjer se lahko zaposleni uredijo pred nastopom dela. Pomembno je tudi oblikovati vzpodbude za ta način prihoda in razmisliti o ukrepih, ki odvrtaajo od prihoda na delovno mesto z avtomobilom.

Cilj 1.5: Spodbujanje dela na daljavo

Zaradi vedno hitrejšega tempa življenja in vedno večje računalniške in tehnološke pismenosti kadra je potrebno spodbujati delo na daljavo. Pozitivna stran dela na daljavo je tudi manjši ogljični odtis na okolje zaradi manjše količine izpušnih plinov pri prihodih na delovno mesto.

Cilj 1.6: Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo

Spodbujanje razvoja gospodarstva v občini k zelenemu gospodarjenju oz. t.i. biogospodarstvu, pri čemer gre za spodbujanje pridobivanja in predelave bioloških virov. Na tem področju se je treba osredotočati na ozaveščanje gospodarstva, da se jim približa miselnost pametnega mesta, tovarn prihodnosti in uporabnosti bioloških virov.

Tabela 10: Pametna MOMS, Ukrep 1: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Skupni % nezasedenosti že obstoječih poslovnih con	77,12 %	50 %
Število novih podjetij na nezasedenih poslovnih conah	0	15
Število poslovnih subjektov (podatek iz AJPes - register poslovnih subjektov)	2.170	2.270
Število novih delovnih mest	0	250
Prilagoditev prostorskih aktov	0	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Razvoj obstoječega podpornega okolja in vzpostavitev novega, ciljno usmerjenega na privabljanje in ustanavljanje podjetij z višjo dodano vrednostjo,
- Iskanje investorjev in s tem privabljanje novih podjetij v občino,
- Dialog z lastniki nepozidanih zemljišč v poslovnih conah, z namenom motiviranja za realizacijo svojih podjetniških projektov ali prodajo zemljišč potencialnim investorjem,
- Sprememba ali prilagoditev prostorskih aktov potrebam gospodarstva,
- Pridobivanje finančnih sredstev za komunalno opremljanje zemljišč v poslovnih conah,
- Ureditev komunalne opremljenosti že obstoječih poslovnih con v občini.

UKREP 2: Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom

Izobraževanje je temelj za izgradnjo kvalificirane in prilagodljive delovne sile, ki se je sposobna odzivati na spreminjajoče se potrebe trga dela in globalne trende. Kvalificirana in prilagodljiva delovna sila pomeni tudi uvajanje novih idej, izdelkov, storitev ali procesov, ki lahko pripomorejo k večji produktivnosti, učinkovitosti in konkurenčnosti lokalnega gospodarstva.

Povezovanje gospodarstva in izobraževanja v MOMS je pomemben korak tako k spodbujanju novih podjetniških idej, kakor tudi za zagotavljanje usposobljenega kadra. Vzpostaviti je treba povezovalno točko, kjer bodo lahko bodoči iskalci zaposlitve spoznali gospodarstvo in raziskali

možne zaposlitve. Prav tako pa hkrati preizkusili svoje sposobnosti in se tako prepričali o nadaljnjem izobraževanju ter samem vključevanju na trg dela. Hkrati pa se zagotovi možnost podjetjem, da predstavi svoje potrebe po zaposlitvi in kakšen kader si želijo v bodoče. Vzpostavitev takšne točke bi tako koristila bodočim in trenutnim iskalcem zaposlitve, kakor tudi delodajalcem.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1. Usmeritev izobraževanja za potrebe gospodarstva

Ustvariti je potrebno skupno točko med gospodarstvom in izobraževalnimi ustanovami, z namenom, da se ustvari sodelovanje med njimi in zagotovi ustrezen kader za potrebe gospodarstva. Takšna skupna točka je Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero, ki v svojem bistvu pomeni vključujoč podporni sistem za nastanek, rast in razvoj novih podjetij ter ponuja obsežno poklicno orientacijo in se osredotoča na posameznikove lastnosti, sposobnosti in interese ter daje nevtralne in objektivne povratne informacije, ki jih je mogoče uporabiti za proces odločanja.

Glavna ciljna skupina bodo mladi, ki vsako leto izbirajo svojo poklicno pot. Namenjen pa bo tudi odraslim zaposlenim, ki želijo začeti novo poslovno dejavnost ali se prilagoditi novim trendom na delovnem mestu, se naučiti novih veščin oziroma preprosto razumeti svoje interese in talente na globlji ravni.

Tehnološko-kompetenčni park Soboško bo pomemben vir informacij za šole, ki bodo lahko na osnovi izmenjave informacij izboljšale svoje programe in poskrbele, da so ti usmerjeni k spodbujanju razvoja talentov in interesov mladih. Prav tako bo predstavljal dragocen vir informacij za podjetja, ki si prizadevajo pridobiti in ohraniti talentirane delavce. Na podlagi tega bodo lahko podjetja prilagajala svoje strategije zaposlovanja, razvoja in usposabljanja.

Gospodarstvu bo treba ponuditi ustrezno kvalificiran in izobražen kader. Za zagotavljanje kvalificiranega in prilagodljivega kadra je treba tudi povečati število študentov in dijakov glede na izobraževalna področja po katerih povprašuje trg dela. V občino je treba privabiti izvajalce visokošolskih in drugih strokovnih programov ter se zavzemati, da tovrstne programe pričnejo izvajati tudi obstoječe šole v občini, ki imajo zato ustrezne kompetence in kapacitete.

Cilj 2.2: Razvoj podpornega okolja za inovativna podjetja

Poudarek je na vzpostavitvi podpornega okolja, ki omogoča povezovanje, mentorstvo in dostop do virov ter krepitev podjetniške kulture med mladimi in ambicioznimi posamezniki ter posamezniki. V sodelovanju z mestno upravo, Pomurskim tehnološkim parkom, Razvojnim centrom Murska Sobota in Pomursko gospodarsko zbornico ustvariti okolje, ki bodo skupaj zagonskim in obstoječim podjetjem nudila možnost pridobivanja novih znanj, dostop do novih tehnologij in trgov. V sklopu tega cilja je treba spodbujati nove prostore za potrebe inkubirancev.

Cilj 2.3: Povezava institucij znanja z gospodarstvom

Z univerzami, drugimi izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnimi institucijami in drugim podpornim okoljem povezati gospodarske subjekte in potencialne podjetnike, predvsem študente, z namenom ustanavljanja start-up in spin-off podjetij. Tovrstna podjetja so ključen temelj krepitve konkurenčnosti gospodarstva.

Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero je projekt, ki bo kreativni in inovativni prostor, namenjen raziskovanju in razvoju, v okviru katerega bo posebna pozornost namenjena »start up« podjetjem in raziskovanju, ki izhaja iz potreb regije. Nudila se bo popolna podpora na področju razvoja, inovacij in visokih tehnologij izključno za potrebe gospodarstva v regiji. Poleg tega bo v objektu možno pričeti in razvijati svojo poslovno dejavnost ter na ta način spodbujati in odpirati možnosti za ustvarjanje novih delovnih mest.

Slika 18: Idejna zasnova Tehnološko-kompetenčnega parka Soboško jezero

Tabela 11: Pametna MOMS, Ukrep 2: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Vzpostavitev Tehnološko-kompetenčnega parka Soboško jezero	0	1
Novi visokošolski programi	0	2
Prilagoditev izobraževalnih programov s poudarkom na deficitarnih poklicih	0	2
Število programov povezovanja gospodarstva z izobraževalnimi institucijami	0	4

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero

- Razvoj podpornega okolja za zagon novih podjetij in podporo obstoječim podjetjem.
- Vključitev univerze in drugih izobraževalnih institucij v razvoj podjetništva in gospodarskih subjektov, z namenom ustanavljanja visokotehnoloških podjetij.
- t.
- Spodbujanje podjetništva s subvencijami in sofinanciranje inovativnih start-up podjetij, katerih produkti bodo dosegali višjo dodano vrednost.

UKREP 3: Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti

Kulturne in turistične vsebine se osredotočajo na ohranjanje, razvijanje in promocijo edinstvene kulturne dediščine ter naravnih znamenitosti širše regije. To vključuje prepoznavanje in vrednotenje kulturnih dobrin, tradicij in običajev ter njihovo povezovanje s sodobnimi turističnimi izkušnjami in pričakovanji. Pomembno je, da se obiskovalcem ponudi avtentična in nepozabna doživetja, ki odražajo značilnosti in zgodovino MOMS ter njene širše okolice.

Ob tem turistična promocija igra ključno vlogo pri privabljanju turistov in investorjev, kar prispeva h gospodarski rasti in ustvarjanju novih, bolj kakovostnih delovnih mest. Skozi učinkovite marketinške in promocijske strategije mora MOMS stremeti k temu, da postane prepoznavna destinacija, ki obiskovalcem ponuja edinstveno kombinacijo kulturnih, zgodovinskih in naravnih doživetij.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1: Razvoj trajnostnega turizma (zeleni, aktivni in butični).

MOMS stremi k razvoju trajnostnega turizma z vključevanjem zelenih, aktivnih in butičnih turističnih ponudb. Cilj je ustvarjanje edinstvenih turističnih doživetij, ki spoštujejo naravno in kulturno dediščino, medtem ko minimizirajo okoljski odtis. Razvoj bo temeljil na trajnostnih praksah, kot so ekološki turizem, pohodništvo, kolesarjenje in drugi aktivni načini preživljanja prostega časa, ki spodbujajo zdrav življenjski slog. Poudarek bo na ponudbi visokokakovostnih butičnih storitev, ki obiskovalcem nudijo pristne in personalizirane izkušnje. Obenem bo občina delala na vzpostavljanju in krepitvi partnerstev z lokalnimi gospodarskimi akterji ter na povezovanju z drugimi regijami in mednarodno skupnostjo za skupne turistične projekte.

Cilj 3.2: Prepoznavna turistična destinacija in pametno upravljanje turističnih destinacij

MOMS bo krepila svoje mesto prepoznavne turistične destinacije, ki temelji na bogati kulturni dediščini, kot sta grad Murska Sobota in Rakičan, ter specifičnih ponudbah, kot so romski, športni in kulturni turizem. Razvoj Soboškega jezera in druge naravne ter kulturne atrakcije so ključni elementi razvoja ponudbe.

Pomemben vidik bo tudi zagotavljanje ustrezno usposobljenega kadra in močno sodelovanje s turističnimi ponudniki na regionalni, državni in mednarodni ravni. Upravljanje destinacije bo

vključevalo uporabo sodobnih digitalnih tehnologij in pristopov za izboljšanje turističnih storitev in izkušenj.

Cilj 3.3: Nadaljnji razvoj območja Soboško jezero

Načrti za nadaljnji razvoj območja Soboškega jezera vključujejo vzpostavitev inovativnih in privlačnih turističnih točk, kot je razgledna površina na pontonskem pomolu. Prav tako se predvideva dodatna infrastrukturna ureditev, ki bo izboljšala dostopnost in uporabnost jezera za turistične in rekreacijske namene. Poudarek bo na integraciji naravne in umetne lepote, ki bo privabljala tako domače kot tuje obiskovalce in spodbujala aktivnosti na prostem, kot so veslanje, ribolov in sprehodi ob jezeru.

Cilj 3.4: Povečanje kakovostnih namestitvenih zmogljivosti in podaljšanje števila dni bivanja

Za doseganje cilja povečanja kakovostnih namestitvenih zmogljivosti bo Murska Sobota intenzivno iskala nove investitorje in spodbujala investicije v razvoj hotelov, apartmajev in drugih turističnih nastanitev, ter ponovna oživitev nedelujočih nastanitvenih turističnih kapacitet. S podpornim okoljem (Razvojni center Murska Sobota, Zavod za kulturo, turizem in šport in Pomurska gospodarska zbornica) bo občina ustvarila ugodne pogoje za razvoj, ki bo prispeval k povečanju števila prenočitev in podaljšanju bivanja obiskovalcev. Ta pristop bo pomagal diverzificirati in obogatiti turistično ponudbo ter okrepiti ekonomsko vitalnost destinacije.

Tabela 12: Pametna MOMS, Ukrep 3: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih produktov	0	5
Število namestitvenih kapacitet (št. postelj)	303	350
Število obiskovalcev (turistov)	17 332	30 000
Trajanje dobe bivanja v MOMS (št. dni)	2,9	4
Ureditev postajališč za avtodome	0	4
Oblikovanje integralnega turističnega produkta	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Vzpostavitev enotnega upravljanja z razvojem turizma v MOMS
-
- Razvoj vodne in obvodne športne, rekreacijske in druge infrastrukture na območju Soboškega jezera. .
- Ureditev sklenjene trim steze okoli jezera.
- Hotel Soboško jezero za povečanje namestitvenih kapacitet.
- Vadbeni potapljaški center in Wake park.
- Ureditev postajališč za avtodome.
- Trikotna povezava Expano – Letališče – RIS.

- Kulturni in doživljajski turizem s poudarkom na organizaciji dogodkov, kampih in festivalih.
- Razvoj turistične ponudbe na drugih območjih občine.
- Vključevanje ponudbe v regionalne in mednarodne turistične vsebine.

UKREP 4: Razvoj kmetijstva

MOMS se zaveda pomembnosti samooskrbe. En izmed ključnih pomenov za zagotavljanje kakovostne samooskrbe in pridelave je ohranjanje kakovostnih in rodovitnih tal. Samooskrba pa je ključnega pomena tudi za oskrbovanje javnih zavodov z lokalnimi predelki, saj lokalni pridelovalci dobijo tako dodatno priložnost za prodajo svoj kakovostnih pridelkov.

Med načini, kako se lahko lokalni pridelovalci povežejo s svojimi lokalnimi odjemalci, je tudi mestna tržnica. Mestna tržnica je potrebna tako strukturne kot organizacijske prenovе za večjo udeležbo lokalnih pridelovalcev in obiskovalcev. Z vzpostavljenimi rednimi promocijami in dogodki pa se lahko doseže tudi višja vrednost same tržnice.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1: Spodbujanje samooskrbe

Spodbujanje samooskrbe je v veliki večini povezano z nenehnim ozaveščanjem občanov. Pomemben korak k temu pa je tudi zagotavljanje prostorov za vrtičke, ki bi poskrbeli, da bi potrebe občanov in občanov po samooskrbi lahko tudi uresničili. Predvsem v strogem mestnem središču je izrazita problematika samooskrbe in primernih prostorov za vrtičke. Občina bi tako morala priskrbeti dodatne prostore za namen graditve vrtičkov in dvigovanje nivoja samooskrbe v občini. Občane je treba aktivno vključevati tako v pridelavo kot potrošnjo lokalnih produktov. MOMS mora okrepiti ozaveščanje občanov in občanov, in sicer tako z uporabo (denimo v javnih zavodih) kakor tudi na nivoju same promocije samooskrbe ter postati vzor ostalim občinam po skrbi za zagotavljanje in uporabo lokalnih produktov v dobi povečanja deleža uvoza.

Cilj 4.2: Spodbujanje uporabe lokalnih pridelkov in izdelkov ter povezovanje ponudbe in mreženje

Spodbujanje samooskrbe se kaže tudi skozi ozaveščanje javnih zavodov po vključevanju lokalne pridelave v programe javnih zavodov. Javni zavodi, ki bi morali v svojih programih uporabljati lokalno pridelavo so zagotovo šole, vrtci, domovi za starejše občane. Tako bi se na eni strani poskrbelo za dvig prodaje lokalne pridelave, kar bi pozitivno vplivalo na pridelovalce hrane in s tem dvig deleža uporabe lokalne pridelave v občini, kakor tudi na drugi strani za dvig odjemalcev in iskalcev potreb po lokalni pridelavi. Zavzemati se je treba za produktivno povezovanje, mreženje med ponudniki, skupni nastop in trženje.

Cilj 4.3: Prenova in oživitev mestne tržnice

Z namenom ureditve podobe centra mesta in ureditve mestne tržnice je treba sočasno posodobiti tudi tekstilno tržnico in sprostiti prostor, kjer se trenutno nahaja. Za tekstilno tržnico je treba najti primerno in ustrezno nadomestno območje.

Za zagotavljanje primerne mesta ozaveščanja in prodaje lokalne pridelave je treba vzpostaviti tržnico na višjem nivoju, ki bo privlačnejša in posledično bolje obiskana. Oživitev tržnice prinaša občankam in občanom tako družbene kakor tudi ekonomske pozitivne učinke. Lokalnim pridelovalcem hrane ponuja tudi direktno možnost prodaje pridelane hrane na skupni točki. Zavzemati se je treba za organizacijo dogodkov, katerih namen bo vzpodbuditi lokalne pridelovalce, da svoje pridelke in izdelke ponudijo na tržnici in približati obisk tržnice občankam ter občanom. Tržnica mora postati prostor medsebojnega druženja, ozaveščanja in prodaje lokalnih pridelkov.

Cilj 4.4: Pristop k regijskemu projektu namakanja in prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe

Zaradi vse bolj nepredvidljivih vremenskih razmer se slabšajo pogoji za rast rastlin. Predvsem sušna obdobja povzročajo strese, ki zavirajo rast rastlin in posledično povzročajo izpad pridelka ali popolno uničenje. K manjšemu vplivu sušnih obdobj se lahko v veliki meri pripomore z implementacijo namakalnih sistemov. Za ohranjanje stabilnosti kmetijske pridelave in s tem višanje samooskrbe je v občini treba spodbujati priključitev k regijskemu projektu namakanja in strmeti k izgradnji primarnega voda za namakanje kmetijskih površin v MOMS. Prav tako je zaradi vedno težjih vremenskih pogojev in vedno hujših vremenskih ujm treba skrbeti za aktivno ohranjanje živosti vodotokov in jarkov ter ohranjanje mejic, da se zagotavljajo ekosistemske storitve in ne pride do še večje škode na kmetijskih zemljiščih.

Cilj 4.5: Zagotavljanje kakovosti in rodovitnosti tal

Za zagotavljanje kakovostnih in rodovitnih tal, ki omogočajo kvalitetno pridelavo in s tem povečujejo tudi samooskrbo, je treba poskrbeti za sofinanciranje tako materiala za apnenje kakor tudi za izvajanje analiz tal, predvsem pa skrb za preprečevanje onesnaževanja tal s kemičnimi obremenitvami.

Tabela 13: Pametna MOMS, Ukrep 4: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Programi spodbud za razvoj kmetijstva in podeželja	0	1
Število novih navezav javnih zavodov in lokalne pridelave.	/	5
Število novih ponudnikov na tržnici	/	5
Površina prostorov za urbane vrtičke	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Spodbude za razvoj kmetijstva in podeželja ter zagotavljanje samooskrbe

- Digitalna platforma za povezavo med ponudniki in uporabniki (javni zavodi)
- Prenova mestne tržnice
- Vzpostavitev območja za urbano vrtničarstvo

UKREP 5: Digitalna preobrazba

Digitalna preobrazba v MOMS predstavlja celovit pristop k integraciji digitalnih tehnologij v vsakdanje delovanje mestne občine, z namenom izboljšanja kakovosti življenja prebivalcev, povečanja učinkovitosti javnih storitev in spodbujanja gospodarskega razvoja. To ne pomeni le uvedbe novih tehnologij, ampak tudi preoblikovanje načinov dela, komunikacije in interakcije mestne uprave z občankami in občani. V praksi to vključuje razvoj pametnih infrastruktur, kot so pametne ulice in zgradbe, digitalizacijo javnih storitev za boljšo dostopnost in učinkovitost, digitalizacijo mobilnosti ter promocijo digitalne, informacijske in funkcionalne pismenosti med vsemi prebivalkami in prebivalci mesta.

Ukrep se osredotoča na modernizacijo in digitalizacijo ključnih mestnih funkcij, s ciljem izboljšanja učinkovitosti, dostopnosti in trajnosti storitev za prebivalke in prebivalce. Z vlaganjem v digitalno infrastrukturo in vpeljavo pametnih tehnologij se želi MOMS prilagoditi hitrim tehnološkim spremembam ter zagotoviti višjo kakovost življenja za vse svoje prebivalke in prebivalce.

MOMS mora strmeti k digitalizaciji poslovnih procesov, pri čemer je bistvena uvedba digitalnih platform za enostavno dostopanje do informacij in storitev občine, kot so oddaja vlog, obrazcev, prijav na javne razpise in ostalih dokumentov. Elektronsko poslovanje od prejetja dokumenta/vloge/obrazca do elektronskega vročanja je enostavnejši način poslovanja, hkrati pa hitrejši in okolju prijaznejši zaradi manjše porabe papirja ter posledično ogljičnega odtisa zaradi zmanjšanja dostavnih pošilk. Obenem omogoča dostop do informacij in storitev tudi ranljivim skupinam.

Pozornost je treba nameniti tudi zagotavljanju varnosti in zasebnosti podatkov ter ustvarjanju digitalnih rešitev, ki so prilagojene potrebam in pričakovanjem lokalne skupnosti. Digitalna preobrazba bo omogočila Murski Soboti, da postane bolj povezana, odzivna in inovativna občina, ki se prilagaja hitro spreminjajočemu se tehnološkemu okolju.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1. Digitalizacija mestne uprave

Digitalizacija mestne uprave obsega več ključnih komponent, ki omogočajo preoblikovanje upravljanja in delovanja mestne oblasti v korist hitrejšega, učinkovitejšega in bolj dostopnega javnega servisa. To vključuje omogočanje poslovanja z mestno upravo, javnimi zavodi ter službami v elektronski obliki, kjer koli je to mogoče.

Nadalje digitalizacija vključuje uvedbo novih in nadgradnjo že obstoječih internih postopkov z uporabo digitalnih tehnologij. Poleg tega digitalizacija spodbuja elektronsko izmenjavo

informacij med mestno upravo, povezanimi službami in drugimi zainteresiranimi strankami, kar omogoča bolj gladko in transparentno komunikacijo ter hitrejše odločanje v različnih postopkih. Ta proces ne le poenostavlja administrativne postopke, temveč tudi izboljšuje interakcijo med mestno upravo in občankami ter občani, kar prispeva k večji odzivnosti in zadovoljstvu javnosti.

Cilj 5.2. Postavitev mestne digitalne platforme

Digitalna platforma bo olajšala izvedbo procesov v digitalni obliki, saj bo povezovala tako mestno upravo, javne zavode in službe MOMS na eni strani z občankami in občani, podjetji in obiskovalci MOMS na drugi strani. Preko dobre centralne digitalne platforme bodo lahko zainteresirani digitalno poslovali z omenjenimi službami, izmenjevali in pridobivali koristne informacije. Hkrati bo digitalna platforma tudi skrbela za varnost, povezanost informacij, za overjanje identitete občank in občanov ter informacijsko in storitveno centralizacijo.

Cilj 5.3: Povečanje pokritosti širokopasovnega omrežja (ŠOEK)

Širokopasovna omrežja predstavljajo ključni pogoj za digitalno poslovanje občank in občanov, podjetij in drugih institucij z občino, povezanimi zavodi ter zunanjimi zainteresiranimi deležniki, kot so državne institucije, Evropska unija in mednarodna podjetja. Omogočajo hitro in zanesljivo izmenjavo informacij, kar je temelj za učinkovito in sodobno upravljanje ter poslovanje. Poleg tega dostopnost širokopasovnega omrežja občankam in občanom omogoča tudi delo od doma, kar prispeva k fleksibilnosti delovnega okolja in odpiranju novih delovnih mest na daljavo. To ne samo da spodbuja lokalno gospodarstvo, temveč tudi pomaga pri ohranjanju kakovostnega kadra v lokalnem okolju.

Cilj 5.4. Povečanje stopnje informiranosti udeleženih skupin

Centralizacija in digitalizacija zbiranja in obdelovanja podatkov življenja, delovanja in okolja MOMS ter izboljšana dostopnost do obdelanih informacij vsem udeleženim skupinam – občankam in občanom, podjetjem, obiskovalcem, raziskovalcem in drugim zainteresiranim. Poudarek pri tem cilju je na odprtosti in dostopnosti informacij.

Cilj 5.5. Krepitev digitalnih znanj / kompetenc

Krepitev digitalnih znanj in kompetenc občanek in občanov MOMS, še posebej tistih iz ranljivih skupin. V ta namen bo občina spodbujala različne izobraževalne programe in delavnice, ki bodo občankam in občanom omogočali, da se seznanijo in usposobijo za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter različnih digitalnih orodij in storitev, ki jih ponujata država in MOMS.

Tabela 14: Pametna MOMS, Ukrep 5: Tabla kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število postopkov, ki jih občina izpelje v celoti digitalno (zajem vloge, obdelava vloge in elektronska vročitev)	0	10
Delež občinskih razpisov, v katerih je na voljo elektronska prijava	/	100 %
Število IOT naprav za merjenje okoljskih podatkov	3	15
Število naborov podatkov (datasets), ki jih občina deli v elektronski obliki	0	20
Število izvedenih delavnic na področju uporabe informacijske tehnologije in digitalne javne uprave	0	25

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Vzpostavitev platforme za digitalizacijo
- Vzpostavitev podpornega okolja za IOT
- Subvencioniranje delavnic s področja IKT

7.2 Zelena MOMS

MOMS se zavzema za načela razvoja, skladnega z načeli trajnostnosti – torej stremlje k zadovoljevanju potreb sedanjosti brez ogrožanja zmožnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe – in si prizadeva za izkoreninjenje revščine, zmanjšanje neenakosti in spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in ekosistemov ter k trajnostni, vključujoči in pravični gospodarski rasti.

Vsled tega se zavzema tudi za pravičen zeleni prehod, ki pomeni prehod na trajnostno gospodarstvo in družbo, ki ne temelji na prekomerni porabi naravnih virov (vključno s fosilnimi gorivi) in prekomernem obremenjevanju okolja. Trajnostno gospodarstvo temelji na nizkoogljičnih rešitvah, ki spodbujajo krožno gospodarstvo in biotsko raznovrstnost.

Pri zelenem prehodu je pomembno povečevati tudi odpornost na podnebne spremembe, saj smo v Sloveniji med potencialno bolj ogroženimi območji zaradi podnebnih sprememb. En ključnih vidikov zelenega prehoda v trajnostno prihodnost je vprašanje mobilnosti in dostopnosti.

UKREP 1: Revitalizacija degradiranih območij

Trajnostno ravnanje s prostorom predvideva, da je ves uporabljen prostor tudi namenjen predvideni funkciji in rabi, predvsem pa, da so že pozidana območja tudi uporabljena. MOMS se zaveda omejenosti virov, s katerimi lahko razpolagamo, zato je ključno, da vire, kot je prostor, uporabljamo smotrno.

Na območju MOMS so zaznana območja, ki jih lahko štejemo med funkcionalno ali kako drugače degradirana. Ta območja niso obsežna. So pa potrebna obnove, kar pomeni, da je potrebno izvesti takšne ureditve, ki bodo zagotavljale smotrno in funkcionalno ustrezno rabo teh prostorov.

Na pobudo lokalnega prebivalstva želimo degradirana zelena območja oz. območja, ki niso pozidana, pa so vseeno degradirana, v celotni MOMS spremeniti v območja z različnimi vsebinami, kot na primer turizem, šport, druženje itd.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1: Spremembe prostorskih aktov

Za nekatera območja je potrebno zagotoviti spremembe izvedbenih prostorskih aktov, saj obstoječi ne sledijo potrebam skupnosti in interesom lastnikov ali investitorjev. Takšna območja so tudi v najožjem mestnem središču, npr. območje nekdanjega Potrošnika in avtobusne postaje. Novi prostorski akti so potrebni tudi za zelena degradirana območja v samem mestu (npr. območje ob Kopališki ulici) ali v primestnih naseljih (npr. SRČ Nemčavci).

Z novimi prostorskimi akti se bo uskladilo potrebe skupnosti, ki so se lahko v času veljavnosti obstoječih prostorskih aktov spremenile, z interesi lastnikov oz. investitorjev v teh območjih. Ključno pa je slediti strateški zasnovi mestnih funkcij in razvoju celotne skupnosti ter smiselni umestitvi funkcij na določena območja.

Cilj 1.2.: Revitalizacija degradiranih območij in slabo izkoriščenih površin

Na območju MOMS so zapuščeni ali slabo vzdrževani objekti in prostori, katerih funkcija je bistveno spremenjena ali pa niti ni več jasno razvidna. Del teh območij je tudi v javni lasti, predvsem v lasti MOMS. Za ta območja je potrebno najti jasno funkcijo, jih ustrezno prostorsko urediti in potm obnoviti objekte, tako da bodo lahko opravljali svojo funkcijo.

Za namene t.i. brownfield investicij je potrebno vzpodbuditi revitalizacijo grajenih prostorov v mestu in občini, ki so prazni, nimajo več funkcije ali je njihova funkcija znatno okrnjena in razmisliti tudi o drugačni rabi teh prostorov.

Tabela 15: Zelena MOMS, Ukrep 1: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število degradiranih območij	19	8

Spremembe prostorskih aktov za odpravo degradiranih območij	0	2
Register degradiranih območij	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Revitalizacija območja ob Hartnerjevi vili
- Oživitev območja bivšega »Petrošnika« v mestnem središču – spodbude zasebni iniciativi
- Oživitev območja bivše tovarne Mura – spodbude zasebni iniciativi
- Revitalizacija območja TVD Partizan
- Revitalizacija območja mestnega središča – naslednje faze (II., III) in spodbude za zapolnitev praznih prostorov v mestnem središču
- Revitalizacija zelenih degradiranih površin (soboški park, ŠRC Nemčavci ...)
- Register degradiranih območij in stalna komunikacija z lastniki o funkciji teh prostorov
- Spremembe prostorskih aktov za območja bivšega Petrošnika, ŠRC Nemčavci, območje ob Kopališki ulici, območje avtobusne postaje ...

UKREP 2: Zelena infrastruktura in urbana regeneracija

Zelena infrastruktura in urbana regeneracija v Murski Soboti sta osredotočeni na oblikovanje trajnostnega in živahnega urbanega okolja, ki povezuje naravne in grajene prostore. Zelena infrastruktura vključuje mrežo naravnih in polnaravnih prostorov, kot so parki, vodne površine in zelene strehe, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti, zagotavljajo prostor za rekreacijo in pomagajo blažiti učinke podnebnih sprememb. Ti prostori ne le izboljšujejo kakovost zraka in zmanjšujejo obseg toplotnih otokov v mestu, ampak tudi spodbujajo družbeno povezanost in dobro počutje prebivalcev in prebivalcev.

Primarni namen urbane regeneracije je prenova in preoblikovanje funkcionalno degradiranih, zapuščenih ali zanemarjenih urbanih območij v funkcionalne in privlačne prostore. Cilj je obuditi mestno središče, pospešiti razvoj revitalizacijskega območja Soboškega jezera ter spodbuditi nadaljnjo gospodarsko aktivnost v poslovnih conah in ustvariti okolja, ki so prilagojena potrebam sodobne skupnosti. Skupaj zelena infrastruktura in urbana regeneracija predstavljata celostni pristop k oblikovanju mesta, ki je trajnostno, privlačno in prijazno tako do prebivalcev in prebivalcev kot tudi do obiskovalcev in obiskovalcev.

MOMS ima veliko zelenih površin, vendar jih je potrebno ali obnoviti in narediti privlačnejše za prebivalce ali jih urediti bolj sonaravno tako da se vzpodbuja in ohranja biodiverziteteta. Obnoviti je potrebno območja kot so mestni gozd Fazanerija, ki je za prebivalce mesta privlačen prostor za sproščanje in rekreacijo, kakor tudi mestni park z gradom, ter park ob dvorcu v Rakičanu.

Na območju MOMS so vzpostavljeni številni drevoredi, predvsem ob prometnicah, ki blažijo vplive izpušnih plinov iz prometa kot tudi varujejo kmetijske površine pred vse pogostejšimi močnimi vetrovi, ki odnašajo plodno zemljo in povzročajo povišane prašne delce v zraku. Kar nekaj je drugih zelenih površin, katerim je potrebno nameniti nove vsebine. Izražena je bila tudi

potreba po poveztivosti z neko zeleno potjo oziroma koridorjem med obstoječimi zelenimi in vodnimi površinami, poleg tega pa uvedbo novih parkovnih, morda gozdnih površin ali območij.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1: Zagotoviti zelena, privlačna in biotsko raznovrstna območja

Na celotnem območju MOMS je potrebno načrtovati nove zelene površine in prenovo obstoječih zelenih površin. Potrebno je do njih zagotoviti dobro dostopnost občanom ter obenem izvesti sanacijo obstoječih zasaditev in zasaditi nove površine. Pri tem se pozornost usmerja v zasaditev avtohtonih rastlin, ki so prilagojene na naše okolje in na spreminjajoče se klimatske razmere. Z zasaditvami je potrebno tudi paziti na dovoljšno količino medovitih rastlin, glede na to da so opraševalci (čebele, čmrlji, metulji itd.) čedalje redkejši. Potrebno je uvesti tudi manjše zelene površine v urbanem pozidanem območju in jih opremiti z urbano opremo, otroškimi igrali in rekviziti za rekreacijo starejših.

Za dobro biotsko raznovrstnost se določena območja uredijo kot sonaravna, morda z uvedbo dodatne vodne površine, poleg tega se uvede režim vzdrževanja kjer se košnje ne izvajajo dokler rastline ne odcvetijo ali tudi dokler semena ne dozori in se s tem ponovno zasejejo same. Za zagotavljanje dobre kondicije zasaditev je potrebno izvesti ustrezne zalivalne sisteme tako da se vzpostavijo ponikovalna polja z zadrževalniki padavinske vode. zmanjševati je potrebno utrjeno, nepropustne površine ali jih zamenjati z materiali, ki padavinski vodi omogočijo ponikanje.

Tabela 16: Zelena MOMS, Ukrep 2: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število prebivalcev, ki imajo dostop do nove ali izboljšane zelene infrastrukture	0	18.500
Površina izboljšane ali na novo vzpostavljene zelene infrastrukture (ha)	0	5
Število novih ali obnovljenih zelenih in modrih koridorjev	0	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Ureditev mestnega parka
- Ureditev parka Rakičan
- Ureditev mestnega gozda Fazanarija
- Zeleno mestno središče (ozelenitev območij v mestnem središču)
- Vzpostavitev novih zelenih površin v mestu in ozelenitve ulic
- Ureditev zelenih površin v primestnih naseljih
- Ureditev Ciglenskih grab
- Ureditev območja ob Muri (Biosferno območje, Natura 2000) z infrastrukturo za obiskovalce
- Vzpostavitev zelenih koridorjev, ki povezujejo obstoječe in nove zelene površine
- Vzpostavitev modrih koridorjev ob obstoječih vodotokih in med njimi

UKREP 3: Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo

Voda bo v prihodnje eden najpomembnejših virov vsake skupnosti, česar se MOMS zaveda. Na območju MOMS so ključni vodni viri za zagotavljanje vodooskrbe precejšnjega dela regije, zato je potrebno ne samo zagotavljati varovanje teh virov, ampak vseh vodnih virov, ki so potrebni, da imamo zagotovljeno neovirano in stalno vodooskrbo s pitno vodo.

Za zagotavljanje vzdržne in trajnostne rabe vodnih virov so potrebni tako neposredni ukrepi, kot ukrepi ozaveščanja o pomenu trajnostne rabe vodnih virov in skrbi za te vire.

Za dostop do pitne vode in zagotavljanje neovirane oskrbe s pitno vodo je potrebno skrbeti tudi za vodovodno omrežje, za vzdrževanje izvirov pitne vode in zagotavljanje dodatnih izvirov, ki se zdijo redundantni, so pa potrebni, če kateri od obstoječih začasno ali stalno odpove.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1: Zagotoviti trajnostno rabo in varstvo vodnih virov

Za trajnostno rabo in varstvo vodnih virov bo MOMS v skladu z zakonodajo uredila nov režim varovanja vodnih virov. Istočasno bo s komunikacijo z občani, ozaveščanjem in mehкими ukrepi spodbujala tako varstvo vodnih virov, kot tudi trajnostno in vzdržno rabo vode.

Trajnostna raba vode kot ključnega vira za življenje vključuje tudi varčno rabo vode, skrb za vodne vire in vode, vključno z varovanjem VVO, ozaveščanje o rabi in onesnaževanju vode, recikliranje vode (čiščenje) in raba deževnice za določene namene. Za potrebe kmetijstva bi bilo smiselno razmišljati o akumulacijah ob obstoječih vodotokih, ki bi ob presežkih zbirale vodo, da se preprečijo poplave, v sušnih obdobjih pa bi lahko iz teh akumulacij zagotavljali vodo za namakanje (predvsem vrtnin, deloma pa tudi drugih kmetijskih površin).

Cilj 3.2: Obnova in nadgradnja vodovnega omrežja s hidravlično izboljšavo omrežja ter zmanjšanje vodnih izgub

Za zagotavljanje nemotene in trajne oskrbe s pitno vodo bo MOMS zagotavljala tudi ustrezno skrb za vodovodno omrežje. Ta vključuje tako obnovo kot nadgradnjo obstoječega omrežja.

Obnova je potrebna zaradi nadomeščanja starih azbestno-cementnih cevi, ki ne ustrezajo več sodobnim standardom, kot izboljšanje obstoječih cevovodov, ki imajo prevelike izgube ali pa ne dohajajo več potreb (npr. premajhni preseki do območij, kjer se je zgradilo dodatna bivališča).

Cilj 3.3: Nadomestni in rezervni vodni vir

Ker je eden od obstoječih vodnih virov v MOMS (VVO Fazanerija) v neposredni bližini naselja in rekreacijskih površin mesta, kjer so interesi po dodajanju vsebin, bo potrebno iskati nadomestni vodni vir.

Iskanje nadomestnega vodnega vira za vodni vir Fazanerijo in rezervnega vira za potrebe celotnega vodovodnega sistema B in vseh 12 občin bo predstavljalo velik izziv in sicer v iskanju

ustrezne lokacije, kajti potrebne bodo raziskave glede ustreznosti predvidenega vodnega vira, njegove izdatnosti.

Tabela 17: Zelena MOMS, Ukrep 3: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Zamenjava azbestno-cementnih cevovodov	2 km	7,5 km
Ozaveščanje prebivalstva in gospodarstva o učinkoviti rabi pitne vode	0	10
Študija nadomestnega vodnega vira	0	1
Zamenjava dotrajanega vodovoda	2 km	20 km
Študija urejanja akumulacij na območju MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Študija nadomestnega vodnega vira za VVO Fazanerija
- Obnova dotrajanega vodovodnega omrežja v mestu Murska Sobota in v primestnih naseljih
- Ozaveščanje o učinkoviti rabi pitne vode
- Obnova azbestno-cementnih cevovodov
- Študija urejanja akumulacij na območju MOMS za potrebe kmetijstva in varstva pred poplavami

UKREP 4: Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Na območju MOMS je odvajanje in čiščenje odpadnih voda urejeno z (delno) mešanim kanalizacijskim sistemom ter centralno čistilno napravo, ki prečišča odpadne vode, preden so izpuščene v reko Ledavo.

Za zagotavljanje trajnostnega ravnanja z vodnimi viri je potrebno zagotavljati trajnostno ravnanje tudi z odpadno vodo, ki se jo prečisti v največji možni meri, obenem pa poskuša zagotavljati tak standard čiščenja, ki omogoča ponovno rabo te vode v tehnoloških procesih (recikliranje odpadne vode).

V delu MOMS je še vedno vzpostavljen mešan kanalizacijski sistem, ki poleg odpadnih voda zbira tudi padavinsko vodo, kar po nepotrebnem obremenjuje obstoječe omrežje in po drugi strani povečuje potrebe po pitni vodi za potrebe, ki ne rabijo nujno pitne vode (zalivanje zelenic, pranje avtomobilov, splakovanje stranišč ipd.).

Tudi na tem področju je potrebno komunicirati z uporabniki in ozaveščati tako o ustreznem odvajanju, kot o rabi deževnice in prečiščene vode za določene namene.

Cilj 4.1: Obnova in nadgradnja kanalizacijskega omrežja

Kanalizacijsko omrežje v MOMS je v delu še mešano (mešanje deževnice z odpadno vodo), kar bo treba nasloviti in ločiti ta dva sistema z namenom razbremenitve obstoječega sistema, pa

tudi v duhu zagotavljanja skladnosti z regulativami na področju čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda (energetska učinkovitost).

Deloma pa je obstoječe kanalizacijsko omrežje v MOMS potrebno nadgradnje, da bi zadostilo povečanim potrebam na področjih novih ali bodočih poselitev. Tako je potrebno nadgraditi obstoječe omrežje in ga razširiti do novih in bodočih uporabnikov.

Cilj 4.2: Razbremenjevanje kanalizacijskega sistema na območju mešanega sistema
Razbremenjevanje severnega kolektorja v naselju Černelavci z izgradnjo razbremenilnika s črpališčem in tlačnim vodom v razbremenilni kanal Ledave.

Na območju mesta Murska Sobota in naselja Černelavci bo v prihodnosti sočasno s cestno ureditvijo ločevati meteorno odvodnjo s ceste z možnostjo ponikanja na licu mesta ali meteorno vodo porabiti za zalivanje drevoredov.

Cilj 4.3: Vlaganje v čistilno napravo

Po letu 2027 bo čistilna naprava prešla v last MOMS in bo obstoječo čistilno napravo potrebno nadgraditi, da bo energetska učinkovita in samooskrbna.

Tabela 18: Zelena MOMS, Ukrep 4- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Izgradnja razbremenilnih objektov na kanalizacijskem omrežju	0	1
Obnova kanalizacijskega omrežja (km)	0	20
Ozaveščanje uporabnikov – ozaveščevalne akcije	0	10
Prenova CČN	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Obnova dotrajanega kanalizacijskega omrežja v mestu Murska Sobota in v primestnih naseljih
- Izgradnja dodatnih kanalizacijskih kolektorjev v mestu Murska Sobota in povezava s čistilno napravo MS,
- Izgradnja razbremenilnih objektov za razbremenjevanje kanalizacijskega sistema (razbremenilni objekt s tlačnim vodom Černelavci, razbremenilni objekti pred čistilno napravo, južni razbremenilni objekt, ipd.),
- Sanacija CČN Murska Sobota z namenom zagotavljanja ustrezne kvalitete čiščenja, zmanjšanja stroškov obratovanja, kvalitetnejšega ravnanja s komunalnim odpadnim blatom,
- Spodbujanje rabe deževnice v gospodinjstvih in odgovornega odvajanja odpadnih voda.

UKREP 5: Ravnanje z odpadki

Upravljanje z odpadki je ključnega pomena za ohranjanje čistega in zdravega okolja v mestu. Napredno upravljanje z odpadki se osredotoča na izboljšanje obstoječih praks zbiranja odpadkov ter spodbujanje recikliranja in kompostiranja med prebivalci. Inovativne rešitve, kot so skupnostne kompostarne in pametni zabojniki, omogočajo učinkovitejše upravljanje z odpadki in spodbujajo trajnostne prakse med prebivalci.

Cilj 5.1: Učinkovito ravnanje z odpadki in spodbujati krožno gospodarstvo

Spodbujati ločeno zbiranje odpadkov in dvigniti nivo ozaveščenosti prebivalstva pri ravnanju z odpadki ter strmeti k stroškovno učinkoviti in kvalitetnemu izvajanju obvezne občinske GJS zbiranja. Z različnimi ukrepi razvoja obdelave odpadkov, prispevati k čim nižjemu odstotku odloženih odpadkov na odlagališču. Pridobitev novih odlagalnih površin, s ponovno aktivacijo starega že zaprtega odlagalnega polja (N1.1.), površine 1,6ha. Slednje bo predstavljalo pomemben izziv v bodoče, za vse pomurske občine, kot lastnice RCERO Puconci. Prispevati k zaščiti podtalnice in vodnih zajetij v okolici Centra za ravnanje z odpadki Puconci. Zaradi izcednih vod, ki nastajajo na območju centra, bo potrebno pristopiti k izgradnji kanalizacijskega priključka do Centralne čistilne naprave Murska Sobota.

Tabela 19: Zelena MOMS, Ukrep 5- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Ozaveščanje prebivalstva o ustreznem odlaganju odpadkov	2	100
Razvoj in nadgradnja obdelave odpadkov	0	4
Povečanje odlagalnega polja za odlaganje ostankov predelanih odpadkov (v ha)	0	1,6
Zmanjšati delež nepravilno odloženih odpadkov med mešanimi komunalnimi odpadki	47 %	Pod 45 %

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Stalno ozaveščanje prebivalstva o ustreznem odlaganju odpadkov, izvedba kampanij predvidoma 10 krat letno (časopis, splet, izobraževalne ustanove, drugi dogodki, izvedba z izvajalcem GJS zbiranja...).
- Nadgradnja obdelave odpadkov na JP CEROP (razvoj kompostiranja bioloških odpadkov, novih načinov izkoriščanja RDF odpadkov, predelava mulja iz čistilnih naprav, energetska samooskrba).
- Pridobitev novih odlagalnih površin za odlaganja preostanka predelanih odpadkov, s ponovno aktivacijo že zaprtega odlagališča v RCERO Puconci.

UKREP 6: Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE

Energetska učinkovitost je bistveni vidik trajnostnega razvoja, saj omogoča optimalno uporabo energetskih virov, zmanjšuje emisije toplogrednih plinov in prispeva k zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv. Ta ukrep je namenjen spodbujanju investicij v stavbe z visoko energetske učinkovitostjo in promociji obnovljivih virov energije v mestnem okolju.

Za izboljšanje energetske rabe in samooskrbe bo MOMS spodbujala investicije v energijsko učinkovite stavbe in uvajanje obnovljivih virov energije, kot so sončne elektrarne ali geotermalni viri za daljinsko ogrevanje večstanovanjskih stavb. S tem bi tudi zmanjšali obremenitve zraka s PM delci, ki so v MOMS posebej visoke v kurilni sezoni, predvsem zaradi kurjenja biomase v zastarelih individualnih kurilnih napravah.

Čeprav je MOMS že v preteklosti z zamenjavo svetilnih teles in regulacijo javne razsvetljave že bistveno zmanjšala porabo energije za javno razsvetljavo in zmanjšala svetlobno onesnaževanje, pa je na tem področju možnih še več ukrepov, vključno z ozaveščanjem in smotrnejšim javnim osvetljevanjem površin.

Specifični cilji so:

Cilj 6.1: Energetska učinkovitost javnih objektov

Modernizacija obstoječih stavb z izolacijskimi materiali, energetske učinkovitimi okni in naprednimi ogrevalnimi in hladilnimi sistemi lahko drastično zmanjša potrebo po energiji za ogrevanje in hlajenje. Stavbe z visoko energetske učinkovitostjo prav tako pripomorejo k zmanjšanju stroškov za energijo za stanovalce in uporabnike.

Cilj 6.2: Energetska učinkovitost javne razsvetljave

Na področju energetske učinkovitosti javne razsvetljave je cilj nadaljnje zmanjševanje porabe energije za javno razsvetljavo in zmanjševanje svetlobnega onesnaževanja, ki vpliva na vsa živa bitja.

Predvidene so nadaljnje aktivnosti v zamenjavo svetil (potratne natrijeve svetilke zamenjava z LED sijalkami), regulacijo osvetljevanja in zmanjšanje časa osvetlitve. S tem so povezane tudi ozaveševalne aktivnosti in preučitev smotrnosti osvetljevanja določenih površin.

Cilj 6.3: Zmanjšati porabo električne energije

Z ustreznim ozaveščanjem uporabnikov, ustrezno sanacijo objektov, tudi v smislu zagotavljanja več dnevne svetlobe za uporabnike, načrtujemo nadaljnje aktivnosti za zmanjšanje uporabe električne energije.

Cilj 6.4: Povečati rabo OVE

Uvajanje sončnih elektrarn omogoča mestom, da proizvajajo čisto električno energijo lokalno, kar zmanjšuje odvisnost od fosilnih goriv. Sončne celice se lahko namestijo na strehe stavb,

parkirišča ali druge mestne površine. S samookrbo z električno energijo iz sončnih elektrarn se zmanjša potreba po dodatni električni energiji iz omrežja.

MOMS bo spodbujala tudi uvajanje skupnostnih sončnih elektrarn.

Cilj 6.5: Pravilna uporaba lesne biomase

Stalno ozaveščanje gospodinjstev o pravilni rabi lesne biomase za ogrevanje in zamenjavi z drugimi obnovljivimi energenti, ki imajo poleg ogljične nevtralnosti tudi boljši vpliv na kakovost zraka v MOMS bo MOMS prispevala k ciljem zelenega prehoda in prispevala k boljši kakovosti življenja v MOMS.

Cilj 6.6: Širitev in obnova daljinskega omrežja

MOMS bospodbujala širitev obstoječega daljinskega omrežja za ogrevanje bivališč in poslovnih prostorov.

Predvidoma bo potrebna obnova dotrajanega daljinskega omrežja ter obnova kotlovnice (zamenjava kotla in opreme), predvidoma pa tudi širitev obstoječega omrežja in priključitev novih uporabnikov.

Tabela 20: Zelena MOMS, Ukrep 6: Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število energetske saniranih javnih objektov	0	10
Obnova daljinskega omrežja	0	1 km
Razvoj sistema daljinskega ogrevanja – iskanje komplementarnega novega (zelenega) energentskega vira	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Spodbujanje rabe obnovljivih virov energije s sončnimi elektrarnami in drugimi obnovljivimi viri energije
- Obnova in širitev obstoječega sistema daljinskega ogrevanja.
- Oskrba s toplotno energijo, Iskanje dodatnih zelenih obnovljivih virov energije, kot nadgradnjo obstoječega sistema daljinskega ogrevanja.

UKREP 7: Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka

MOMS si bo prizadevala za izboljšanje kakovosti zraka v mestu in občini, ki je predvsem v zimskim mesecih slabša. K izboljšanju kakovosti zraka lahko največ prispevamo z zmanjšanjem motoriziranega prometa in ureditvijo individualnih kurišč, predvsem tistih, ki uporabljajo biomaso - ukrepi na področju rabe OVE in podpora občanom pri zamenjavi energenta in energetske sanaciji bivanjskih stavb.

Cilj 7.1: Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in PM2.5 in PM10

Za doseganje tega cilja je potrebno posegati predvsem na dve področji- področje ogrevanja individualnih hiš in raba obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije ter področje prometa.

Na prvem področju je pomembna pravilna uporaba lesne biomase ter nadomeščanje zastarelih naprav za ogrevanje z ustrežnejšimi.

Na področju prometa pa je potrebno razmišljati o omejitvah prometa; spodbujanju uporabe javnega potniškega prometa in drugih trajnostnih oblik mobilnosti ter o povečani dostopnosti do javnih funkcij za prebivalce.

Tabela 21: Zelena MOMS, Ukrep 7- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Dnevi preseženih vrednosti PM10 delcev	25	0
Novelirana oz. nova CPS za MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- omejitve za dostop do mestnega središča za motoriziran promet (hitrostne, časovne, emisijske)
- Spodbude in ozaveščanje meščanov za nadomeščanje malih kurilnih naprav z ustrežnejšimi
- Trajnostna prometna politika in zmanjševanje potreb po motoriziranem prometu

UKREP 8: Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče

Podnebne spremembe so dejstvo tudi za MOMS in že vplivajo na življenje ljudi. Krepitev odpornosti na podnebne spremembe je torej nujna, obenem pa je potrebno okrepiti tudi odpornost na naravne nesreče, ki so posledica podnebnih sprememb.

Za prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na posledice je ključno, da ohranjamo naravni ekosistem v dobrem stanju in varujemo gozdove, vode in tla ter ohranjamo biodiverziteto. Takoo je pomembno zmanjšanje krčenja gozdov, ohranjanje mokrišč in vzpostavljanje novih zelenih površin.

Za krepitev odpornosti je pomemben premislek o izgradnji namakalnih sistemov za povečanje odpornosti pred naravnimi nesrečami suše, predvsem s preučitvijo možnosti zadrževanja vode ob obilnejših padavinah (akumulacija).

MOMS si bo prizadevala za izgradnjo naravnih zelenih pasov, ki ščitijo MOMS pred vplivi vremena. Drevesa in grmovnice delujejo kot naravne ovire, ki zmanjšujejo hitrost vetra in preprečujejo odnašanje plodne zemlje.

Specifični cilji so:

Cilj 8.1: Vzdrževanje vodotokov, propustov, priobalnih zemljišč in zemljišč pred erozijo

MOMS bo izvajala sonarane ureditve ob vodotokih, ki bi preprečevale poplave, hkrati pa blažile posledice sušnih obdobij s ciljanim zadrževanjem in usmerjanjem vode. Potrebno bo načrtno obnoviti in dograditi nasipe, obrežja in zadrževalnike vode ob vodotokih, tudi z umeščanjem ustreznih prostorov za izlivanje in zadrževanje vode ob poplavih.

V ta namen je pomembna tudi vzpostavitev in razširitev sistema odvajanja meteorčnih vod na gosto naseljenih področjih ter spodbujanje uporabe teh vod za individualno rabo (namakanje, splakovanje ipd.).

Za zaščito pred erozijo kot posledico podnebnih sprememb je pomembna vzpostavitev zelenih pasov za zaščito pred vetrno erozijo in za ohranjanje vlage v zemlji, kar je pomembno za zagotavljanje samooskrbe s hrano tudi v prihodnje.

Cilj 8.2: Učinkoviti sistem obveščanja in ozaveščanja

MOMS bo nadgradila sistem obveščanja o posledicah podnebnih sprememb in s tem povezanih naravnih izrednih dogodkov, ki zahtevajo takojšnje ali skorajšnje ravnanje prebivalcev. V sistem obveščanja in ukrepanja bodo vključeni vsi relevantni deležniki. V obveščanje bomo vključili tudi obveščanje o kakovosti okolja in podnebnih spremembah, vključno z ekstremnimi dogodki (poplave, veter, suše, padavine).

Poleg obveščanja in ukrepanja pa je pomembno tudi ozaveščanja prebivalcev o podnebnih spremembah, njihovih vplivih in možnih ukrepih za prilagajanje, da dosežemo trajnostno ravnotežje med človeškim razvojem in varovanjem okolja

Cilj 8.3: Vzpostavitev infrastrukture za zaščito in reševanje

Za učinkovit odziv na posledice podnebnih sprememb, predvsem izrednih vremenskih pojavov, je potrebno nadgraditi in posodobiti sistem zaščite in reševanja v MOMS. Poleg tega, da je potrebno pri vseh načrtovanih infrastrukturi – torej gradbenih posegih upoštevati podnebne spremembe in načrtovati prilagoditve za gradnjo na ekstremne vremenske razmere odpornih gradenj, smo v MOMS predvideli še krepitev infrastrukture za zaščito in reševanje. Ta obsega nadgradnjo in obnovo obstoječih zaklonišč, gasilskih domov ter izgradnjo centra za protipoplavno zaščito.

Med negradbenimi posegi pa so nabava opreme za gasilska društva in druge vključene v sistem ZIR, posebej opreme, ki jo terja prilagajanje na podnebne spremembe ter usposabljanje pripadnikov sistema ZIR za ustrezno odzivanje na izredne dogodke.

Tabela 22: Zelena MOMS, Ukrep 8- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Novi namakalni sistemi	0	1
Nova akumulacijska jezera	0	2
Novi vodni viri za skupni vodovodni sistem	0	1
Obnova nasipov ob reki Muri	0	2
Sonaravna obnova jarkov in vodotokov za preprečevanje poplav	1	10
Hidrološke študije za MOMS	0	5
Akcije ozaveščanja prebivalstva o podnebni odpornosti in kako izboljšati odpornost pred naravnimi nesrečami	0	20
Izgradnja centra za protipoplavno zaščito	0	1
Obnova gasilskega doma v Murski Soboti	0	1
Obnova zaklonišč	0	10
Ureditev zelenih pasov	0	10

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Izgradnja protipoplavnega ukrepa sebeborskega zadrževalnika na območju Občine Moravske Toplice za varovanje področja naselja Nemčavci in industrijskih con v SOICu ter ob Noršinski ulici ob izgradnji vzhodne obvoznice
- Izgradnja centra za protipoplavno zaščito
- Zagotovitev protipoplavnih ukrepov, ki jih nalagajo hidrološko hidravlične študije, ki so že bile izdelane (to so območja v bližini naselij Kupšinci, Veščica, Pušča, Černelavci – kjer je stavbno zemljišče za stanovanjsko gradnjo – imenovano Opleter, potem zahodna obvoznica, in vzhodna obvoznica, ter območja ob Puconskem potoku in Ledavi)
- Izvajanje čiščenja in sonaravnega urejanja jarkov, vodotokov in priobalnih zemljišč (sodelovanje MOMS in ARSO) DRSV na območju teles: Mokoš, Stara Mura, Severni jarek, Mali Dobel, Dobel
- Iskanje in določitev novih virov pitne vode, ki bodo v bodočem nadomestili vodni vir Fazanerija.
- Sonaravna izgradnja in vzdrževanje jarkov za odvodnjo meteornih voda
- Obnova visokovodnih nasipov ob reki Muri
- Izgradnja namakalnih sistemov
- Vzpostavitev zelenih pasov za preprečevanje erozije
- Nova mobilna črpališča za uporabo ob nevarnosti poplav
- Izgradnja centra za protipoplavno zaščito z zagotovitvijo komunalne infrastrukture do območja Berek
- Obnova gasilskega doma MS
- Potapljaški center
- Obnova in prilagoditev zaklonišč
- Usposabljanje pripadnikov sistema ZIR

7.3 Povezana MOMS

Za trajnostni razvoj, prilagajanje in povečevanje odpornosti na podnebne spremembe, pravično in sprejemljivo skupnost je vprašanje dostopnosti in s tem povezane mobilnosti eno ključnih vprašanj, pomembno tudi za bolj povezano MOMS.

Za bolj povezano in dostopno MOMS je pomembno vzpodbujati trajnostno mobilnost, nadgradnje javnih in intermodalnih prometnih storitev, racionalno in v prihodnost usmerjeno gradnjo prometne infrastrukture, ki omogoča učinkovite in s potrebami usklajene prometne povezave med mestom in primestjem ter v regijo.

Upravljanje prometa in s tem povezljivost prometnih podsistemov bi morale preseči zgolj odzivanje na trenutne prometne obremenitve in reševanje situacij, ko nastanejo. Sam promet je treba načrtovati na podlagi pridobljenih podatkov, tudi s pomočjo digitalizacije in s tem doseči ustrezno pretočnost in kakovost storitev na celotnem prometnem omrežju.

UKREP 1: Upravljanje in modeliranje prometa

MOMS bo morala za doseganje ciljev trajnostnega razvoja posegati predvsem na področje prometa. Promet v MOMS, predvsem v mestu je zaradi narave regionalnega, storitvenega in zaposlitvenega središča precej povečan, težavo pa predstavlja predvsem osebni motorni promet, ki je večinski.

Za trajnostno sprejemljiv promet bo potrebno posegati po ukrepih s področja modeliranja prometa, predvsem v smislu iskanja ustreznih rešitev za javni potniški promet, spodbujanja trajnostnih oblik prometa in učinkovit multimodalni preplet, ki bo odgovarjal na potrebe uporabnikov in hkrati zagotavljal manj prometno obremenitev MOMS in mesta.

Manjša obremenitev z individualnim motornim prometom prinaša poleg boljšega zraka, manj izgube časa v zastojih, ustrežnejše porabe energije za mobilnost tudi prihranke pri prometni infrastrukturi in več površin za ljudi.

Cilj 1.1: Prometni model MOMS

Prometni model mesta bi glede na določeno plansko dobo omogočil celoviti pregled in nadzor nad stanjem prometa in prometnih tokov trenutno in v bodoče ter omogočal ustrežnejši odgovor na potrebe uporabnikov.

S pomočjo prometnega modela bi mestna občina lahko učinkovitejše upravljala s prometom, na način, da bo ta varen, pretočen in prilagodljiv glede na območje v prostoru in potrebe uporabnikov ter meščanov.

Tabela 23: Povezana MOMS, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Dnevi preseženih vrednosti PM10 delcev	25	8
Študija prometni model MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Študija novega prometnega modela za MOMS

UKREP 2: Trajnostna mobilnost

Trajnostni razvoj za Mursko Soboto pomeni postavitev v ospredje takšnih trajnostnih praks, ki spodbujajo ekonomsko rast ob hkratnem ohranjanju naravnih virov in okolja. Ta pristop se osredotoča na previdno upravljanje s prostorom, vzpostavljanje zelenih koridorjev ter razvoj infrastrukture, ki spodbuja hojo ter podpira zelena in čista prevozna sredstva, kot so kolesa, električni avtobusi in deljenje vozil, s ciljem zmanjšanja ogljičnega odtisa vseh udeležencev v prometu in mesta samega.

Trajnostni pristop hkrati spodbuja tudi zdrav načina življenja med prebivalkami in prebivalci mesta, obiskovalcem pa omogoča prijetno izkušnjo. V tem kontekstu trajnostni razvoj ne pomeni le skrbi za okolje, temveč tudi zagotavljanje dolgoročne gospodarske stabilnosti in blaginje za vse občanke in občane.

Povezovanje z drugimi mesti in regijami predstavlja strateško usmeritev Murske Sobote k vzpostavljanju in krepitvi odnosov z drugimi mestnimi občinami, regijami po Sloveniji in tujini, do neke mere pa tudi z drugimi državami.

Ta povezovanja omogočajo izmenjavo znanj, praks in izkušenj, ki lahko obogatijo lokalne strategije in pristope. Poleg tega lahko sodelovanje z drugimi regijami prinese dodatne priložnosti za gospodarski razvoj, turistične pobude in kulturne izmenjave. Povezovanje z drugimi regijami omogoča tudi skupno sodelovanje v večjih projektih ali pridobivanje sredstev iz skupnih virov financiranja. Tako Murska Sobota ne le deli svojih dosežkov in inovacij, ampak tudi pridobiva nove vpoglede in rešitve za izzive, s katerimi se sooča. Povezovanje z drugimi regijami namreč odpira vrata za sodelovanje, izmenjavo in skupno rast.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1: Povezano in privlačno kolesarsko omrežje MOMS

MOMS bo za potrebe prebivalcev vzpostavila privlačno in do uporabnika prijazno, predvsem pa povezano, varno za uporabo in prijetno kolesarsko omrežje po celotni občini.

Cilj je povezati mesto s primestjem s kolesarskimi stezami, ki bodo omogočale hitro in udobno potovanje na delo ali za zadovoljevanje drugih potreb.

Hkrati pa bo kolesarsko omrežje po mestu prilagojeno uporabniku in bo nadgrajeno na način, da bo že infrastruktura nakazovala željo, da imajo kolesarji in pešci v mestu prednost pred motoriziranimi oblikami prometa.

Cilj 2.2: Vzpostavitev regijske kolesarske mreže

MOMS kot regijsko središče, ki je vse bolj pomembno tudi kot storitveno središče tudi za turiste in druge obiskovalce v regiji, potrebuje ustrezne kolesarske povezave tudi z regijo. Pri tem je smiselno ločevati potrebe obiskovalcev – turistov – od potreb prebivalcev regije, čeprav se velikokrat te potrebe lahko tudi srečujejo.

Obiskovalci predvsem pričakujejo udobno in sproščeno kolesarjenje, ki bi jim omogočilo dostop do zanimivih točk v MOMS, torej predvsem do mestnega središča ter trikotnika Rakičan – soboško jezero – reka Mura. Ob Muri poteka mednarodna daljinska kolesarska povezava Murska kolesarska pot, ki pa bi jo bilo potrebno urediti in prilagoditi zahtevam kolesarskih popotnikov. V tem oziru sta predvsem pomembni ureditvi ustrezne kolesarske povezave z občinama Moravske toplice proti vzhodu in na sever do občine Puconci oz. do vstopa v KP Goričko.

Cilj 2.3: Urediti privlačno infrastrukturo za pešce v MOMS

Zaradi lege in profilov terena je mesto in celotna MOMS primerna tudi za pešce. Strnjena pozidava na pretežno ravnem terenu omogoče nenaporno in prijetno hojo in s tem dostopnost za najširši krog prebivalcev do večine točk v mestu.

MOMS bo v ta namen nadalje urejala predvsem ustrezno infrastrukturo (pločniki) v urbanem območju, dodatno urejala pešpoti oz. ustrezne koridorje za pešce. Ob teh poteh bo ustrezna urbana oprema ter zeleni sistem, ki bo povečeval udobje in prijetnost peš hoje.

Hkrati pa bo za peš hojo po mestu vsa infrastruktura prilagojena uporabniku in bo nadgrajena na način, da bo že infrastruktura nakazovala željo, da imajo kolesarji in pešci v mestu prednost pred motoriziranimi oblikami prometa. Delno bodo določena območja mesta spremenjena v območja deljenega prostora ali clo izključno peš con.

MOMS bo sistematično pristopila tudi k izgradnji sistema rekreacijskih poti, ki bodo namenjene predvsem rekreaciji in bodo privlačne tudi za turiste oz. obiskovalce mesta.

Cilj 2.4: Razviti učinkovit javni potniški promet

Za doseganje ciljev trajnostnega urejanja prometa in predvsem dostopnosti do storitev v občini, bo MOMS vzpostavila učinkovit javni potniški promet.

Za učinkovit javni potniški promet je potrebno temeljito nadgraditi obstoječi sistem avtobusnih prevozov (Sobočanec), prevsem z zagotavljanjem ustreznega voznega reda, ustrezno določitvijo avtobusnih linij z razmislekom o dodatnih linijah, navezovanjem multimodalnih vozlišč na postaje JPP (predvsem povezava s Soboškim biciklinom in drugimi oblikami mikromobilnosti) in omrežje kolesarskih in peš poti ter zagotavljanjem ustreznih parkirišč za mikromobilnostna sredstva in kolesa na teh vozliščih.

Ustrezna vozlišča s kolesarnicami in postajami Soboškega biciklina bodo zasnovana tudi v vseh primestnih naseljih.

Cilj 2.5: Vzpostaviti učinkovit sistem za Soboški bicikln

Obstoječi sistem Soboškega biciklina, ki ga poleg MOMS uporablja še nekaj občin v regiji, bomo nadgradili predvsem v smeri zagotavljanja najboljše uporabniške izkušnje. Zagotoviti je potrebno enotnega upravljalca za celoten sistem, ki bo prevzel tudi načrtovanje in dograjevanje sistema, hkrati pa izboljšati uporabniško izkušnjo tako v smislu enostavnosti uporabe, kot nadgradnje sistema z novimi lokacijami postajališč in povezovanjem z drugimi storitvami trajnostne mobilnosti v enotni multimodalni preplet mobilnostnih storitev.

Cilj 2.6: Učinkovit mirujoči promet

Za potrebe urejanja mirujočega prometa v MOMS bo poleg infrastrukturnih ukrepov potrebno nekaj energije vložiti tudi v ozaveščanje uporabnikov in izboljšanje uporabniške izkušnje. Mirujoči promet bo v prihodnje potrebno smiselno urejati za prebivalce, ki predvsem v mestu stalno prebivajo in potrebujejo parkirno mesto za lastne potrebe, kot za obiskovalce v mestu, kamor sodijo tudi tisti, ki v mesto prihajajo na delo.

MOMS bo predvsem v mestnem središču še naprej sledila težnji, da bo mirujočega prometa manj, predvsem pa bo ta namenjen obiskovalcem, za dolgotrajno parkiranje pa bodo urejene parkirne površine v širšem mestnem obrobju, kjer bo vzpostavljen sistem kombinacije z drugimi oblikami trajnostne mobilnosti (JPP, soboški biciklin, pešpoti ipd.).

Cilj 2.7: Revitalizacija Park&Ride območij

MOMS bo za potrebe dolgotrajnejšega parkiranja za obiskovalce mesta, tako tiste, ki prihajajo v mesto za potrebe dela, kot tiste, ki prihajajo v prostem času ali za dostop do storitev, zagotovila sistem parkirišč park&ride na mestnih vpadnicah.

Na teh območjih bo poleg JPP (Sobočanec) omogočena tudi izposoja koles (Soboški biciklin) ali druge oblike mikromobilnosti, pa tudi peš dostop do določenih območij (zadnji kilometer).

Cilj 2.8: Vzpostavitev novih polnilnih mest na alternativno gorivo

MOMS bo omogočila širitev omrežja e-polnilnic na frekventne lokacije (npr. SB MS Rakičan), pri čemer je ključno, da bo del teh polnilnic na izpostavljenih lokacijah javnih storitev zagotavljala neposredno, delno pa bo za ta namen vzpodbujala zasebno iniciativo.

Cilj 2.9: Digitalizacija mestnega prometa

Naredek pri usmerjanju prometa in prometnih tokov v MOMS bo potekal z večjo digitalizacijo prometa, ki vključuje tako napredno prometno signalizacijo, ki omogoča prilagajanje na prometne tokove in obremenitve, kot sistem senzorjev za spremljanje prometa in zbiranje podatkov za modeliranje prometa.

Pametna prometna signalizacija bo z uporabo senzorjev in pametnih naprav omogočala dinamično prilagajanje prometnih znakov, semaforjev in hitrostnih omejitev glede na prometne razmere.

MOMS bo spodbujala razvoj aplikacij za mobilnost, ki omogočajo sledenje vozilom v realnem času, načrtovanje poti, deljenje prevoza in obveščanje o prometnih dogodkih. MOMS bo spodbujala tudi uporabo aplikacij za plačevanje parkirnih in prometnih storitev.

Digitalizacija pa omogoča še več: integracijo podatkov o prometu, vremenu, dogodkih in drugih dejavnikih za boljše načrtovanje prevoza; lahko prispeva k večji varnosti za avtomatskim zaznavanje prometnih kršitev ipd.

Ključna pa je tudi ustrezna analiza podatkov o prometu za boljše razumevanje vzorcev in načrtovanje ukrepov vzdrževanja in planiranja cestnega omrežja.

Cilj 2.10: Večja ozaveščenost o trajnostni mobilnosti in zdravem načinu življenja

Za spodbujanje trajnostne mobilnosti je v fazi prehoda iz motoriziranih na trajnostne oblike mobilnosti in dostopnosti potrebno veliko vlagati tudi v ozaveščanje in informiranje, zato bo MOMS v prihodnjem obdobju okrepila aktivnosti na tem področju. Predvsem bo veliko več informiranja in ozaveščanja o spremembah v mobilnostni paradigmi v MOMS, ki bo potekalo

kontinuirano in ves čas, ne samo ob posebnih dnevih (dan brez avtomobila), ko bo posebej okrepljeno.

Tabela 24: Povezana MOMS, Ukrep 2- tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Povečanje števila potnikov na leto, ki uporabljajo novi ali posodobljeni javni prevoz	0	
Povečanje števila potnikov (voženj) na leto, ki uporabljajo namensko kolesarsko infrastrukturo	0	20.000
Dolžina novih urejenih povezav za kolesarje (km)	0	10
Dolžina novih urejenih povezav za pešce (km)	0	4
Infrastruktura za alternativno gorivo (oskrbovalna/polnilna mesta)	4	6
Število novih digitaliziranih sistemov mestnega prometa	0	1
Vzpostavitev digitalnih naprav za štetje prometa (kolesarjev itd.)	1	4
Aplikacije za spremljanje prometa in vzdrževanja cest	1	5
Akcije ozaveščanja o trajnostni mobilnosti	1	10
Število novih linij Sobočanca	0	1
Število novih postajališč Soboškega biciklina	0	5
Število novih multimodalnih vozlišč	0	7
Število parkirišč P&R	1	3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Prometna ureditev ulic in cest (Trstenjakova ulica, Noršinska ulica, Ul. Zorana Velnarja, Kranjčeva in Gajeva ulica v naselju Černelavci, itd)
- Kolesarske povezave: Noršinska, Bakovci-Dokležovje, Ob ulici Štefana Kovača- južni del, ob Tišinski ulici in druge v primestnih naseljih.
- Polnilnice za električna vozila (primer SB MS Rakičan)
- Nadgradnja aplikacij za spremljanje prometa in vzdrževanje cest
- Akcije ozaveščanja in informiranja
- Nadgradnja JPP
- Ureditev multimodalnih vozlišč
- Nadgradnja in vzpostavitev Park&Ride parkirišč na mestnih vpadnicah

UKREP 3: Cestno prometno omrežje

Za povezano in dostopno MOMS bo potrebno še naprej urejati in zagotavljati tudi transport z motoriziranim prometom in vzdrževati učinkovito in urejeno cestno omrežje. MOMS bo za potrebe tranzitnega prometa težila k vzpostavitvi obvoznega cestnega sistema z dograditvijo južne obvozne ceste z nadaljevanjem na vzhodni in zahodni strani.

Cestni sistem po MOMS je deloma potreben obnove, deloma pa dograditve, predvsem tam, kjer je potrebna navezava na obstoječo ali novo infrastrukturo. MOMS bo za del obstoječega cestnega sistema uvedel določene omejitve rabe v smislu omejevanja hitrosti, dostopa za motoriziran promet ali skupne rabe s prednostno rabo nemotoriziranih oblik mobilnosti oz. dostopnosti.

Za urejanje cestnega prometnega omrežja v MOMS bo del ureditev namenjen predvsem zagotavljanju večje varnosti za vse uporabnike teh povezav. Deloma bodo določena križišča spremenjena v krožišča, deloma bo nameščena nova prometno signalizacijska infrastruktura, ki bo lahko tudi digitalizirana v smislu boljšega upravljanja prometnih tokov.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1: Vzpostavitev obvoznih cest

Predvsem za potrebe tranzitnih prometnih tokov je cilj zaključiti izgradnjo obvoznega sistema cest okrog mesta. MOMS bo v sodelovanju z Direkcijo RS za infrastrukturo nadaljevala in zaključila aktivnosti na vzhodni obvoznici. Nadaljevali pa bomo tudi aktivnosti za zahodni obvoznici, s katero bi zaključili obvozni sistem okrog mesta.

Cilj 3.2: Urejena prometna infrastruktura

Ob rekonstrukcijah in vzdrževalnih delih občinskih cest bomo ozka grla nadgradili z dodatnimi cestnimi povezavami in posodobili sisteme javne razsvetljave, ki bo hkrati tudi širilo kolesarsko omrežje v občini.

Poškodovanost občinskih cest je pomemben izziv, saj vpliva na varnost in prevoznost. Redno vzdrževanje zajema vzdrževanje vozne površine, naprav za odvodnjavanje, prometne signalizacije, varnostnih ograj, cestne razsvetljave in drugih elementov. To omogoča varno in nemoteno gibanje prometa.

Prav tako je potrebno poudariti, da se na nekateri odsekih vgradijo krožišča, ki omogočajo bolj tekoč promet. To je še posebej pomembno na problematičnih odsekih, kjer so zastoji pogosti.

Istočasno je potrebno dati poudarek na redno vzdrževanje in nadgradnjo vseh premostitvenih objektov, ki je ključna za zagotavljanje varnosti in trajnosti cestnih infrastruktur.

Redni pregledi cest omogočajo hitro odkrivanje poškodb (npr. razpok na vozišču, poškodovane prometne znake) ter sprejemanje ukrepov za njihovo odpravo.

Cilj 3.3: Vzpostaviti kvalitetne medobčinske kolesarske povezave

MOMS kot regijsko središče, ki je vse bolj pomembno tudi kot storitveno središče tudi za turiste in druge obiskovalce v regiji, potrebuje ustrezne kolesarske povezave tudi z regijo, predvsem sosednjimi občinami.

Obiskovalci predvsem pričakujejo udobno in sproščeno kolesarjenje, ki bi jim omogočilo dostop do zanimivih točk v MOMS, torej predvsem do mestnega središča ter trikotnika Rakičan – soboško jezero – reka Mura. Ob Muri poteka mednarodna daljinska kolesarska povezava Murska

kolesarska pot, ki pa bi jo bilo potrebno urediti in prilagoditi zahtevam koledarskih popotnikov. V tem oziru sta predvsem pomembni ureditvi ustrezne koledarske povezave z občinama Moravske toplice proti vzhodu in na sever do občine Puconci oz. do vstopa v KP Goričko.

Tabela 25: Povezana MOMS, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Obnovljene in nove cestne povezave (km)	0	30
Obnova dotrajanih mostov	0	5
Število novih potnikov na leto, ki uporabljajo namensko koledarsko infrastrukturo	0	20.000
Dolžina novih urejenih povezav za koledarje (km)	0	20

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Izgradnja obvoznice mesta Murska Sobota- vzhodna obvozna cesta
- Izgradnja obvoznice mesta Murska Sobota- zahodna obvozna cesta
- Rekonstrukcije državnih cest in krožišč (ter krožišč) na državnih cestah – Markišavci, Černelavci, Murska Sobota
- Cesta Markišavci – Polana
- Cesta Polana- Gorica
- Krožišče od obvoznice (Tuš)- Expano
- Cesta Veščica – Črnske meje
- Obnova dotrajanih mostov na občinskih cestah
- Obnove močno dotrajanih odsekov občinskih cest
- Koledarske povezave s sosednjimi občinami: Murska Sobota- Markišavci – Puconci, Murska Sobota – Noršinci – Moravske Toplice, koledarska povezava Murska Sobota- Tropovci – Tišina.
- Posodobitve cestne signalizacije in digitalizacija podatkov o stanju cestne infrastrukture

7.4 Družbeno odgovorna MOMS

MOMS je tudi skupnost, ki povezuje vse svoje člane, prebivalce na način, da krepi socialno kohezijo med prebivalci in zagotavlja vključenost vseh prebivalcev v družbene procese v skupnosti.

Pri tem je ključno, da omogoča ustrezen bivanjski standard za vse prebivalce – tiste, ki tu že bivajo, in tiste, ki šele bodo. V ta namen je potrebno spodbujati trajnostno rabo prostora, tako za individualno kot skupinsko stanovanjsko gradnjo.

Najbolj lahko k boljši prihodnosti za vse prispevamo z učinkovitim in kakovostnim izobraževalnim sistemom, ki je tudi široko dostopen in sprejemajoč. Pomembni so tudi razvoj zdravstvenih in socialnih storitev, povečevanje kakovosti in dostopnosti teh storitev.

Družbeno odgovorna MOMS bo zagotavljala ključne družbene storitve na način, da spodbuja socialno pravičnost in enakopravnost. Razvijala bo programe za podporo ranljivim skupinam in krepila medgeneracijsko solidarnost.

UKREP 1: Stanovanjska politika

MOMS bo v sodelovanju z JSS MOMS stremela k stanovanjski politiki, ki bo sledila naslednjim ciljem:

- Povečanje števila najemnih stanovanj
- Zagotovitev zadostnega števila bivalnih enot
- Večja varnost najemnikov in najemodajalcev
- Ustrezna zasedenost stanovanj
- Spodbudna davčna politika
- Najemninska politika
- Stanovanjski dodatek
- Prenova stanovanj

Posebej se bosta MOMS in JSS osredotočala na zagotavljanje kakovosti bivanja ranljivejših skupin prebivalstva – mladih, starejših, brezdomnih oseb. Kakovost bivanja prebivalcev je v veliki meri odvisna od kakovosti bivališč, v katerih živijo, zato je pomembno, da se stanovanjske politika opredeljuje tudi do vprašanja kakovosti in energetske in funkcionalne učinkovitosti stanovanj. Kakovostna stanovanja so stanovanja, ki so kakovostno grajena, primerno velika, ustrezajo potrebam uporabnikov in jim prinašajo čim manjše stroške vzdrževanja in bivanja. Princip ugotavljanja kakovosti in funkcionalnosti se upošteva tako pri novogradnji kot pri prenovi stanovanj.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1: Zagotoviti cenovno dostopna stanovanja

S trajnostno gradnjo in celovito prenovo bo MOMS težila k dvigu kakovosti stanovanj, bivalnega okolja, stanovanjskega standarda, energetske učinkovitosti in ustrezne dostopnosti.

S prenovo degradiranih območij bo MOMS poskrbela za oživitev mesta – dotrajanim in zapuščenim stavbam bodo s prenovo dodane nove vsebine oz. nove funkcije, skladno s potrebami skupnosti in interesi lastnikov oz. investitorjev.

Cilj 1.2: Zagotoviti stanovanja za mlade in mlade družine

MOMS in JSS bosta predvsem za mlade in mlade družine primarno zagotavljale ustrezna neprofitna stanovanja, s katerimi si bodo lahko mladi in mlade družine zagotovili rešitev prvega stanovanjskega problema in jim bo omogočalo odskočno desko za trajnejše reševanje bivanjskih želja.

MOMS je in bo za te namene zagotovila ustrezna zemljišča ali stavbe, potrebne prenove, ki jih bo po obnovi možnost ponuditi mladim za rešitev njihovih bivanjskih potreb. Te obnove bodo hkrati zmanjševale obseg funkcionalne degradacije prostora v mestu.

Cilj 1.3: Zagotoviti bivalne enote za ranljive skupine

Zasleduje se reševanje stanovanjskega problema socialno najbolj ogroženih prebivalcev, ki jim bo MOMS v sodelovanju z JSS omogočila ustrezno namestitvev. Izkušnje iz tujine kažejo, da je ustrezna rešitev bivanjskega vprašanja za ranljive skupine ključna za njihovo družbeno vključenost.

Tabela 26: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih stanovanj za mlade	0	12
Število novih bivalnih enot		10
Število novih neprofitnih stanovanj	0	30
Število obnovljenih objektov za ranljive skupine	0	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Prenova bivše Ekonomske šole
- Vzpostavitev novih bivalnih enot
- Bivalne enote za starejše v Ivanocijevem naselju
- Novogradnja neprofitnih stanovanj na Gregorčičevi ulici
- Nakupi manjših stanovanj za mlade, ranljive, neprofitna stanovanja (s strani JSS)

UKREP 2: Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo

MOMS ima sprejet SD OPN1 s strateškim delom in izvedbenim delom ter številne izvedbene akte OPPN-je tako za stanovanjska območja kakor tudi za gospodarska in druga območja. Nekatere akte je pripravljala občina za svoje investicijske potrebe ali za omogočanje gradnje več investorjem. Nekaj aktov so za svoje investicije namere naročili investitorji sami. Ugotavlja se, da so nekateri akti zastareli ali imajo določila, ki niso več ustrezna investorjem. Tako ostajajo večje površine v občini nepozidane. V nekaterih primerih so akti ustrezni, investitorji pa kljub temu nimajo interesa graditi največkrat zaradi finančnih razlogov ali hranjenja zemljišč za potomce. Prilagajanje trenutnim potrebam investorjem je izjemno težko in zamudno zaradi predpisanih postopkov in odvisnosti od pogojev soglasodajalcev ter politične volje ob sprejemanju odlokov.

Za vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo bo MOMS morala pristopiti k učinkovitejšemu prostorskemu načrtovanju, preverila bo obstoječe sprejete OPPN-je in jih po potrebi in konkretnjših investicijskih namerah prilagodila oz. spremenila.

MOMS bo tudi preučila možnost za spremembo odloka o nadomestilu za uporabo stavbnih zemljišč, s katerim bo skušala vzpodbudil promet z zemljišči in tudi gradnja, torej pozidava.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1: Aktiviranje nepozidanih stavbnih zemljišč

MOMS bo tudi nadalje reševala stanovanjsko problematiko in potrebo po stanovanjih, zato se zavzema za aktivacijo nepozidanih stanovanjskih zemljišč z novimi soseskami, stanovanjskimi bloki ali večstanovanjskimi hišami.

Cilj 2.2: Komunalna ureditev območij za stanovanjsko gradnjo

Na območju MOMS je več večjih območij nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so namenjena stanovanjski gradnji v mestu in nekaterih naseljih. Za ta območja so izvedbeni prostorski akti (OPPN), že izvedeni ali celo sprejeti Odloki o programih urejanja s komunalno infrastrukturo.

Te parcele so večinoma v zasebni lasti. Zaradi visokih finančnih vložkov, ki jih MOMS ne more zagotoviti, ostajajo taka stavbna zemljišča nepozidana dolgo obdobje. Ker so komunalno neurejena zemljišča za investitorje neprivlačna in jih tudi lastniki nočejo ali ne morejo prodati, so pogoste pobude po novih stavbnih zemljiščih s širjenjem poselitve na kmetijska zemljišča.

Za aktivacijo teh zemljišč bo MOMS preučila možnosti za komunalno opremljanje preko različnih oblik financiranja in opremljanja teh zemljišč.

Cilj 2.3: Vzpostaviti pogojev za individualno stanovanjsko gradnjo

MOMS bo pospešila sprejem odlokov o programih opremljanja zemljišč s komunalno infrastrukturo, kjer bo natančno določila, katera komunalna oprema v pristojnosti občine se mora izvesti, v kakšnem obsegu, z ocenjenim finančnim vložkom ter roki izvedbe.

MOMS bo tudi spodbujala komasacije stavbnih zemljišč v občini, preko katerih se najhitreje in najlažje uredi parcelno stanje, tako da MOMS pridobi zemljišča, kjer bo urejala komunalno infrastrukturo (cesto, pločnik, javno razsvetljo, vodovod, kanalizacijo v dogovoru z drugimi vodi kot so elektro, telekomunikacije, plin ...), drugi lastniki, pa lahko novo oblikovane parcele prodajo ali se sami pripravijo na gradnjo lastnih objektov. MOMS mora za te postopke komasacij zagotoviti finančna sredstva.

Cilj 2.4: Privabljanje investorjev za individualno stanovanjsko gradnjo

MOMS bo preko aktivnosti urejanja pogojev za stanovanjsko gradnjo in opremljanja stavbnih zemljišč s komunalno opremo zagotavljala pogoje za individualno gradnjo. Z jasnostjo, transparentnostjo in predvidljivostjo teh postopkov z jasnimi časovnicami pa bo interesentom lahko dala jasnejše in predvidljive odgovore o možnostih individualne stanovanjske gradnje.

Za individualno stanovanjsko gradnjo bo preučila tudi možnosti aktivacije funkcionalno degradiranih območij, ki jih lahko pripravi za stanovanjsko gradnjo.

Tabela 27: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 2- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Komasacija stavbnih zemljišč	1	3
Nova stanovanjska območja z zgrajeno komunalno opremo	0	2
Število novo urejenih območij za individualno stanovanjsko gradnjo	0	3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Komunalno urejanje novih stanovanjskih območij (Rakičan, Murska Sobota – južni del, Bakovci, Krog, Veščica, Černelavci, ...)
- Komasacije stavbnih zemljišč v primestnih naseljih
- Urejanje prostorskih aktov in odlokov o komunalnem opremljanju stavbnih zemljišč
- Aktivnosti za informiranje in privabljanje individualnih investitorjev

UKREP 3: Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije

K večji družbeni koheziji prispeva predvsem skrb za vse družbene skupine. Na ta način lahko tudi vse družbene skupine prispevajo k razvoju družbe in izboljšanju stanja v občini. Za to lahko MOMS poskrbi tudi tako, da pri načrtovanju prostora in dejavnosti v prostoru vključuje potrebe vseh generacij in vseh družbenih skupin.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1 : Privlačen in urejen življenjski prostor za vse generacije

MOMS bo pri urejanju prostora, posebej vseh javnih prostorov in pri zagotavljanju dostopnosti do storitev posebej skrbela za privlačen in urejen življenjski prostor za vse generacije, ki bo varen, dostopen, privlačen in urejen.

Pri načrtovanju prometa je potrebno predvideti tudi varnostna tveganja uporabnikov in vseh, ki jim prometni tokovi križajo poti. Za urejeno dostopnost je potrebno poskrbeti tudi za odstranjevanje arhitekturnih ovir.

Privlačen javni prostor omogoča številne rabe, ki pa morajo biti kot take sprejete, ob upoštevanju medsebojnih potreb in interesov. MOMS bo poskrbela tudi za usklajevanje rabe javnih prostorov.

Cilj 3.2 : Boljši pogoji za življenje in bivanje ranljivih skupin

Posebej za ranljive skupine je potrebno poskrbeti z občutkom in senzibilnostjo. MOMS bo zagotavljala ustrezne bivalne in življenjske pogoje za ranljive skupine in pri tem poskrbela, da ne pride do marginalizacije ranljivih skupin.

MOMS bo zagotavljala tudi dostop do ustreznih storitev, ki jih potrebujejo ranljive skupine.

Cilj 3.3: Spodbujanje delovanja javnih zavodov

MOMS bo v sodelovanju z javnimi zavodi v MOMS zagotavljala financiranje in pogoje za izvajanje dejavnosti javnih zavodov (ZKTŠ, RCMS, MIKK, RIS). Javni zavodi v MOMS zagotavljajo številne storitve in podporo mladim, NVO, podjetjem, kulturni, športu, turizmu in prebivalcem številne storitve in izvajajo številne prireditve, dogodke, aktivnosti in projekte, ki prispevajo k razvoju MOMS in skrbijo, da je MOMS bolj privlačna za prebivalce in obiskovalce.

Tabela 28: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število dogodkov	0	+ 10 %
Število udeležencev dogodkov	0	+ 20 %

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- sofinanciranje aktivnosti javnih zavodov
- sofinanciranje dogodkov in projektov
- vzpostavitev mreže javnih zavodov za bolj povezano in vključujoče delovanje

UKREP 4: Kakovostna vzgoja in izobraževanje

Mladi ostajajo v okolju, kjer so v času izobraževanja do študija deležni kakovostne in vključujoče obravnave in kjer jim je že zgodaj omogočeno, da vse svoje talente razvijajo in se s tem samouresničujejo. Zato je kakovostno izobraževanje izredno pomemben gradnik vključujoče in v prihodnost usmerjene družbe.

Murska Sobota se lahko postopoma razvije v privlačno središče za akademske in raziskovalne dejavnosti ter spodbudi mlade in talentirane posameznike, da se vključijo v lokalno skupnost in prispevajo k njenemu razvoju. Povezovanje z univerzitetnimi središči omogoča tudi prenos znanja in tehnologij, ki lahko dolgoročno privede do gospodarske rasti in večje kakovosti življenja za vse prebivalce.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1: Kakovostni prostorski pogoji, zadostne kapacitete in strokovni kader za izvajanje programov otroškega varstva in predšolske vzgoje v javnem in zasebnih vrtcih

Kakovostna predšolska vzgoja prispeva k zgodnji socializaciji otrok in s tem k boljši družbeni koheziji, hkrati pa omogoča delovno aktivnost obeh staršev.

MOMS bo še naprej zagotavljala prostorske pogoje in ustrezno načrtovala kapacitete in strokovni kader za izvajanje vseh programov otroškega varstva in predšolske vzgoje v vseh vrtcih. Poleg tega bo zagotavljala tudi izvajanje dodatnih aktivnosti za predšolske otroke.

Cilj 4.2: Cenovno vzdržni programi otroškega varstva za starše

MOMS bo preko financiranja dodatnih programov in sofinanciranja otroškega varstva omogočala, da bodo lahko v programe otroškega varstva in predšolske vzgoje vključeni vsi otroci vseh staršev, ki bodo to želeli.

Cilj 4.3: Kakovostni prostorski pogoji in strokovni kader za izvajanje splošnih in nadstandardnih osnovnošolskih programov (vključno glasbena šola)

Kakovostno osnovnošolsko izobraževanje prispeva k doseganju visokih izobrazbenih standardov, socializaciji otrok, prepoznavanju in izkoriščanju njihovih talentov in s tem k boljši družbeni koheziji, hkrati pa omogoča dobro izhodišče za življenje v MOMS.

MOMS bo še naprej zagotavljala prostorske pogoje in ustrezno načrtovala kapacitete in strokovni kader za izvajanje vseh programov osnovne šole in glasbene šole. Poleg tega bo zagotavljala tudi izvajanje dodatnih aktivnosti za šolske otroke preko sofinanciranja aktivnosti NVO in javnih zavodov.

Cilj 4.4: Osnovna šola s prilagojenim programom (OŠ IV) kot regijski javni zavod

MOMS si bo prizadevala za ureditev statusa OŠ IV kot regijskega javnega zavoda s prilagojenim programom osnovne šole z vključitvijo ostalih občin v ustanoviteljstvo šole. Na ta način bo z vzpostavitvijo systemskega financiranja prostorskih in materialnih pogojev kot podlag za kakovostno izvajanje programa osnovnega šolstva za učence s posebnimi potrebami poskrbljeno tudi za te otroke. S tem se hkrati zagotavljajo kakovostni pogoji in enakost vseh oblik osnovnošolskega izobraževanja.

Cilj 4.5: Vzpostavitev socialnovarstvenega centra za otroke s posebnimi potrebami

MOMS si bo prizadevala vzpostaviti socialnovarstveni center za otroke s posebnimi potrebami, da bi lahko dodatno zagotovila tudi potrebe teh otrok izven izobraževalnih.

Cilj 4.6: Srednješolski programi prilagojeni trendom gospodarstva v regiji

MOMS bo podpirala spremljanje kadrovskega potreb in trendov razvoja gospodarskih in negospodarskih dejavnosti v prihodnosti in pravočasno spreminjanje ali uvajanje novih izobraževalnih programov, prilagojenih bodočim potrebam regije.

Pri tem bo s sodelovanjem z ustanoviteljem zagotavljala morebitna vlaganja v sodobno opremo za izvajanje novih izobraževalnih programov. Pričakovano je pokritje večine tovrstnih stroškov s strani ustanovitelja srednje šole (država).

Cilj 4.7: Vzpostavitev partnerstva z univerzitetnimi središči

MOMS si bo prizadevala za vzpostavitev partnerstev z izobraževalnimi ustanovami za raziskave in razvoj ter dislocirano izvajanje nekaterih študijskih programov v Murski Soboti.

MOMS pri tem zasleduje cilj vzpostavitve in krepite sodelovanja med mestom Murska Sobota in vodilnimi izobraževalnimi ustanovami v širši okolici, zlasti z Univerzo v Mariboru. Namen je spodbuditi raziskave, razvoj in inovacije ter omogočiti dislocirano izvajanje študijskih programov, ki bodo neposredno dostopni

Cilj 4.8: Zagotavljanje pogojev za delovanje institucij vseživljenjskega učenja

MOMS bo zagotavljala pogoje za nadaljnje delovanje Ljudske univerze Murska Sobota in nevladnih organizacij, ki skrbijo za razvoj vseživljenjskega učenja.

Pri tem bo MOMS tudi sofinancirala večje prireditve in aktivnosti teh organizacij (kot je teden vseživljenjskega učenja, tretja univerza, senje za učenje ipd.).

Cilj 4.9: Reorganizacija delovanja športnih dvoran in telovadnic izven rednega programa

Z namenom poenotenja upravljanja in zagotavljanja čim bolj enakomerne in ustrezne zasedenosti športnih dvoran in telovadnic bo MOMS pristopila k reorganizaciji delovanja športnih dvoran v MOMS, predvsem v času izven rednega programa šol.

Tabela 29: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 4- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število celovito obnovljenih objektov (vrtcev)	1	8
Število celovito obnovljenih objektov OŠ (OŠ + GŠ)	1	7
Število celovito obnovljenih objektov za izobraževanje odraslih	0	1
Novi oz. prilagojeni izobraževalni programi	0	2
Nadzidava glasbene šole	0	1
Vzpostavitev socialnovarstvenega centra za otroke s posebnimi potrebami	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Investicije v nadaljevanje energetske sanacije vseh enot Vrtca Murska Sobota in osnovnošolskih objektov
- Posodabljanje notranje opreme enot vrtca
- Investicije v posodabljanje zunanjih igralnih površin
- Izvedba sončnih elektrarn na strehah objektov osnovnih šol, kjer je to možno in ekonomsko
- Nadzidava glasbene šole
- Energetska prenova objekta Ljudske univerze
- Socialnovarstveni center za otroke s posebnimi potrebami
- Skupno in enotno upravljanje športnih dvoran in telovadnic

UKREP 5: Vključevanje mladih, znanja in spretnosti

Mladi so prihodnost vsake družbe, zato je potrebno mlade zgodaj vključevati v družbene dejavnosti in v razvojne procese v skupnosti. Prizadevanje za vključevanje mladih, njihovih znanj, talentov, spretnosti v družbeno življenje prispeva k občutku sprejetosti in slišnosti mladih v družbi, kar pozneje po študiju olajša odločitev za vrnitev v občino in za to, da se mladi odločijo, da bodo v lokalni skupnosti ustvarili svoj dom in družino.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1: Aktivno vključevanje mladih v politike razvoja

MOMS bo pristopila k oblikovanju strategije MOMS za mlade, tj. razvojnega dokumenta, ki mlade upošteva in jih vključuje v vse razvojne vidike MOMS, pri čemer bodo mladi pretežno odgovorni za vsebino strategije in bo oblikovana na participativni način.

MOMS bo hkrati oblikovala posebno skupino mladih, ki bodo sodelovali o politikah, ki zadevajo mlade v MOMS, hkrati pa pristopila k oblikovanju posebnega participativnega proračuna za mlade.

Cilj 5.2: Učinkovita štipendijska politika

MOMS bo oblikovala učinkovite štipendijske politike za dostopnost do izobraževanja in spodbujanje zaposlitve v MOMS po koncu izobraževanja, kar bo skupaj z drugimi ukrepi prispevalo k vračanju mladih v občino.

Cilj 5.3: Vlaganja v infrastrukturo za mlade

MOMS si bo prizadevala skupaj z mladimi pristopiti k financiranju infrastrukture za mlade, ki bo odgovarjala na potrebe in interese mladih v občini in bo omogočala mladim, da izkoristijo svoje talente (npr. na športnem, izobraževalnem, kulturnem področju).

Del te infrastrukture bo financiran kot sofinanciranje projektov NVO, del skozi participativni proračun za mlade, predvsem večje investicije pa bo financirala MOMS skozi proračun.

Tabela 30: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 5 - Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Strategija MOMS za mlade	0	1
Tehnološki kompetenčni park Soboško jezero	0	1
Nove investicije za potrebe mladih	0	7

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Tehnološki kompetenčni park Soboško jezero
- Strategija za mlade
- Pumptrack
- Skate park

- Oblikovanje posebne skupine za spremljanje politik za mlade in mladinski participativni proračun

UKREP 6: Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin

Ukrep je usmerjen v izvajanje programov za spodbujanje socialne vključenosti marginaliziranih skupnosti, tudi Romov, s poudarkom na motivaciji za samoaktivacijo, v spodbujanje investicij za povečevanje dostopnosti storitev za ljudi s posebnimi potrebami ter v ohranjanje obstoječih in razvoj novih socialnih storitev (npr. center za zmanjševanje odvisnosti od drog, zagotavljanje mrež za žrtve nasilja, dolgotrajna oskrba, institucionalna oskrba oseb z demenco itd.) ter poudarjanje pomena zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami, motnjami v razvoju ali otrok invalidov, zagotavljanje ustrezne oskrbe in osnovnih pogojev za ogrožene ciljne skupine (npr. za brezdomce, Rome). Ukrep je usmerjen v vzpostavitev več programov, ki bodo omogočili uresničitev zadanega ukrepa.

Specifični cilji so:

Cilj 6.1: Aktivno vključevanje marginaliziranih in ranljivih skupin

MOMS si bo prizadevala za aktivno vključevanje marginaliziranih in ranljivih skupin, pri čemer bo zasledovala:

- povečanje števila programov za spodbujanje vključenosti marginaliziranih skupnosti, tudi Romov, s poudarkom na motivaciji za samoaktivacijo
- spodbujanje investicij za povečevanje dostopnosti storitev za ljudi s posebnimi potrebami
- ohranjanje obstoječih in razvoj novih socialnih storitev
- zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami, motnjami v razvoju ali otrok invalidov,
- zagotavljanje ustrezne oskrbe in osnovnih pogojev za ogrožene ciljne skupine (npr. za brezdomce, Rome).
- z možnimi ukrepi MOMS omogočiti čim lažjo deinstitutionalizacijo (npr. zemljišče)
- krepiti mrežo storitev v skupnosti, ki bo vsem, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, omogočila, da čim dlje ostanejo v domačem okolju.
- posameznikom zagotoviti oskrbo po meri, ki upošteva njihove potrebe in želje.
- ohranjanje in krepitev samostojnosti starostnikov in invalidov

Cilj 6.2: Urediti dostope za ranljive skupine

Za ranljive skupine, predvsem gibalno ovirane, bo MOMS uredila v javnih objektih v lastništvu MOMS ustrezne dostope in možnost, da pridejo do storitev, ki jih potrebujejo brez ovir. MOMS bo z zgledom in tudi z neposredno komunikacijo spodbujala, da se dostopi uredijo tudi drugje (npr. druge institucije, podjetja, večstanovanjski objekti...).

Cilj 6.3: Enakopravno vključevanje Romov

MOMS si bo prizadevala, da bo pripadnike romske skupnosti enakopravno vključevala v skupnost, ob tem pa jih posebej upoštevala in vključevala v vseh primerih, ki neposredno ali posredno zadevajo romsko skupnost.

Pri tem bo MOMS tudi s prenosom dobrih praks nadgrajevala dosedanje delo na tem področju, predvsem pa:

- povečala število programov za spodbujanje vključenosti romske skupnosti
- zagotavljala ustrezno oskrbo in življenjske pogoje za Rome

Tabela 31: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 6- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število investicij za povečevanje dostopnosti storitev za osebe za ranljive skupine	0	15
Število novih socialnih storitev	0	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- urediti dostope za ranljive skupine (dvigala, klančine idr.) v javnih objektih
- komunalna ureditev severnega dela naselja Pušča
- investicije v komunalno urejanje romskih naselij (komunalna, prometna ...)

UKREP 7: Aktivno staranje z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja

Ukrep spodbuja ohranjanje obstoječih in razvoj novih socialnih storitev ter spodbujanje aktivnega staranja in aktivnega vključevanja starejših v vse sfere družbenega življenja s spodbujanjem medgeneracijske solidarnosti.

Specifični cilji so:

Cilj 7.1: Vitalno in prilagojeno življenjsko okolje za starejše

MOMS bo z zagotavljanjem naslednji aktivnosti prispevala k vitalnemu in prilagojenemu okolju, ki bo spodbudno za starejše:

- Ohranjanje zdravja in vitalnosti: Aktivno staranje poudarja pomembnost ohranjanja telesnega in duševnega zdravja. Cilj je spodbujati zdrave navade, redno telesno aktivnost ter preprečevanje bolezni.
- Socialna vključenost in udeležba: Aktivno staranje vključuje družbeno aktivnost, sodelovanje v skupnosti ter ohranjanje socialnih stikov. Cilj je preprečiti osamljenost in izolacijo. MOMS zagotavlja storitev mobilnosti za starejše (Prostofer)
- Ohranjanje neodvisnosti: Aktivno staranje zagotavlja, da posamezniki ostanejo samostojni in sposobni skrbeti zase. To vključuje podporo pri vsakodnevnih opravilih ter

prilagoditve okolja. Pod prilagoditev okolja spada tudi zagotavljanje prilagojenih stanovanj za starejše (oskrbovana stanovanja)

- Kakovostno bivanje in varnost: Cilj je ustvariti okolje, ki je varno, dostopno in prijazno starejšim. To vključuje primerno stanovanje, varnost pred padci ter dostop do storitev.
- Nadaljnje učenje in razvoj: Aktivno staranje spodbuja učenje in razvoj tudi v poznejših letih. Cilj je ohranjati radovednost ter se udeleževati izobraževanj in dejavnosti.

Cilj 7.2: Programi za starajočo se družbo

MOMS bo zagotavljala pogoje za razvoj programov za starajočo se družbo, ki vključuje tako programe za aktivno staranje za vitalne starostnike, kot programe pomoči za oskrbo starostnikov, ki ne zmorejo več vsega sami.

MOMS si bo prizadevala, da bo v razvoj in izvajanje teh programov aktivno vključevala starejše, ki so jim ti programi namenjeni.

MOMS bo tudi pri ostalih ukrepih, ki so del te strategije, upoštevala, da so pomemben del skupnosti starejši in bo pri ukrepih upoštevala prilagoditve in interese starejših.

Tabela 32: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 7- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Zagotavljanje prevozov za starejše občane preko javnih prevozov in storitev Prostofer	-	+ 20 %
Število potreb po vključitvah za storitev dnevnega varstva in institucionalnega varstva	-	+ 15 %
Število vključenih v program oskrbe na domu	-	+ 20 %
Število novih programov socialne oskrbe.		2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- urediti dostope za ranljive skupine (dvigala, klančine idr.) v javnih objektih
- prilagojena ostala javna infrastruktura za starejše
- širitev doma za starejše
- ureditev enote za demenco

UKREP 8: Zdravo prebivalstvo

MOMS se zaveda, da je za aktivno življenje v skupnosti, ki vključuje tudi to, da posameznik pripeva v skupnost, pomembno, da so vsi člani skupnosti čim bolj zdravi. Zdravje ni samo odsotnost bolezni, ampak vključuje tudi druge vidike, predvsem pa dobro počutje, aktivnosti in gibanje, psihosocialno dobro stanje ipd.

Za zdravo prebivalstvo je potrebno poskrbeti od mladih nog naprej, zato so pomembni programi preventive, programi, ki vzpodbujajo gibanje (tudi gibanje kot del mobilnosti, čemur je potrebno tudi infrastrukturo v MOMS) ter zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe, ko nastopi bolezen.

Specifični cilji so:

Cilj 8.1: Preventivni programi in aktivnosti za izboljšanje zdravja občanov

MOMS bo spodbujala razvoj in delovanje uradnih in formalnih preventivnih programov, spodbujala športa in rekreacije, spodbujanje rabe trajnostnih oblik mobilnosti, ozaveščala o zdravem življenju ter posledicah slabih odločitev v življenju.

Cilj 8.2: Zagotavljanje enakosti dostopa do zdravstvene oskrbe

V okviru zagotavljanja enakosti dostopa do zdravstvene oskrbe naslavljamo izziv izboljšanja zdravstvenega stanja prebivalstva v občini, krepitev javnega zdravja kot tudi zmanjšanja neenakosti na tem področju.

To se zagotavlja preko:

- izboljšanja zdravstvenega stanja prebivalstva v občini
- Spodbujanje duševnega zdravja in dobrega počutja ljudi ter preprečevanje nenalezljivih in nalezljivih bolezni: Poleg fizičnega zdravja je pomembno tudi duševno zdravje. Cilj je ozaveščanje o duševnem zdravju, preprečevanje stigmatizacije in spodbujanje dobrega počutja.
- Zagotavljanje, da so ljudje v središču zdravstvenih storitev in da so storitve dostopne, učinkovite in pravične: Enakost dostopa do zdravstvene oskrbe je ključna. Cilj je, da so storitve enako dostopne vsem, ne glede na njihov socialni status, geografsko lokacijo ali druge dejavnike.

Tabela 33: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 8- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Delež prebivalcev z dostopom do izboljšanih storitev zdravstvenega varstva	-	100 %
Novi preventivni zdravstveni programi	-	3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Preventivni programi zdravega življenjskega sloga
- Informiranje in ozaveščanje o škodljivih ravnanjih za zdravje in o koristih zdravega življenjskega sloga

UKREP 9: Šport in rekreacija za aktivne občane

Ukrep se osredotoča na krepitev športne ponudbe v mestu z namenom zagotavljanja dostopnosti vsem prebivalcem, ne glede na njihovo ekonomsko stanje. Poudarek je na

raznolikosti vsebin, ki obsegajo tako tradicionalne kot sodobne oblike športa, ter na spodbujanju profesionalne in amaterske športne dejavnosti.

Specifični cilji so:

Cilj 6.1: MOMS kot regijsko športno središče

MOMS si bo prizadevala za krepitev športne ponudbe v mestu tako s plačljivimi kot brezplačnimi vsebinami. Spodbujala bo izvajanje vseh vrst rekreacije ter profesionalnega in amaterskega športa.

MOMS bo aktivno podpirala nove množične športne prireditve v MOMS – maratoni, kolesarske prireditve, outdoor prireditve, prireditve za vodne športe ipd. Te prireditve imajo dvojni učinek - promocija športa in s tem zdravega življenjskega sloga ter povečevanje obiska v občini (nočitve, turistična potrošnja).

Cilj 6.2: Zagotoviti prostore in opremo za izvajanje športnih aktivnosti

Za razvoj športa je pomembno, da se zagotovi ustrezna in dostopna športna infrastruktura, ki bo spodbujala športne prireditve ter prebivalstvo ozaveščala o pomenu športa za njihovo zdravje.

MOMS bo v ta namen zagotavljala sofinanciranje delovanja pokritih in odprtih površin za delovanje društev ter podpirala investicijska vlaganja v športne objekte.

Cilj 6.3: Spodbujanje aktivnosti in zdravega življenjskega sloga vseh generacij

MOMS bo spodbujala kakovost življenja, socialno kohezijo in pozitivno psihofizično zdravje prebivalcev preko zagotavljanja aktivnosti zdravega življenjskega sloga za vse. MOMS bo podpirala zagotavljanje dostopnosti in raznolikosti kulturnih in športnih vsebin, ki omogočajo obogatitev vsakdanjega življenja, krepitev skupnostnih vezi in izražanje kreativnosti.

MOMS bo v ta namen zagotavljala financiranje za izvajanje letnega programa športa v občini. V ta okvir spada tudi usposabljanje novih vaditeljev športa in rekreacije ter mentorjev zdravega življenjskega sloga.

Tabela 34: družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 9- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih površin za šport in rekreacijo	0	5
Število obnovljenih površin za šport in rekreacijo	0	7
Ureditev novih tematskih poti	0	3
Ureditev postajališča za avtodome	0	1
Število novih športov, ki se lahko izvajajo v občini	0	5
Število udeležencev preventivnih programov za zdravje	-	500
Število novih športnih prireditev	0	8

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Izvedba kajak kanu steze na Soboškem jezeru
- Otroška igrišča in druge površine za rekreacijo
- Izgradnja kolesarskega poligona – PUMPTRACK
- Drsališče
- Izgradnja skate parka
- Pokrito kegljišče na vrhici
- Drugi objekti za rekreacijo
- Fitnes naprave na prostem
- Ureditev javne in skupne turistične infrastrukture ob Soboškem jezeru
- Obnova in dograditev stadiona Fazanerija
- Prenova Sokolskega doma
- Obnova ŠRC Rakičan
- Zagotovitev dodatnih prostorov za delovanje društev s področja borilnih športov
- Visoka plezalna stena in nizka stena (boulder stena) za trening
- Sofinanciranje športnih prireditev in vzpostavitev pisarne za pomoč pri organizaciji prireditev

UKREP 10: Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine

Kultura in kulturna dediščina sta pomembna gradnika vsake skupnosti in sta izraz kreativnega potenciala skupnosti ter ključna gradnika identitete prostora in skupnosti. MOMS se zaveda pomena kulture in kulturne dediščine ter njene vloge v razvoju celotne družbe. V ta namen želi krepiti vlogo in pomen kulture v vseh porah skupnosti, hkrati pa poskrbeti tudi za ohranitev snovne in nesnovne kulturne dediščine.

Specifični cilji so:

Cilj 10.1: Regijsko kulturno središče

MOMS že dolga leta tvori srce kulturne identitete in ustvarjalnosti Pomurja. MOMS se kot regijsko kulturno središče osredotoča na ohranjanje te bogate zgodovine in spodbujanje sodobnega kulturnega vzpona.

Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota s svojo dejavnostjo prepleta kulture, turizem in šport. Je skrbnik in promotor Gledališča Park ter Hranilnice prekmurskih dobrot s Turistično-informativnim centrom.

Pomurski muzej, izhajajoč iz Prekmurskega muzejskega društva ustanovljenega 1935, danes predstavlja eno najvplivnejših institucij v regiji z bogatim programom in stalno razstavo, ki je prejela tudi mednarodno priznanje. Arheološka izkopavanja, ki so jih izvedli med gradnjo avtoceste, kažejo na njihovo prizadevanje za proučevanje in ohranjanje lokalne zgodovine.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, ki nadaljuje tradicijo knjižnice kazinoja ustanovljene 1875, danes pa hrani cenjeno zbirko s poudarkom na pomurskih tiskih. Bogata zbirka vključuje slovenska literarna dela, hungarološko zbirko in vredne zgodovinske dokumente, omogoča pa tudi dostop prek bibliobusa.

Galerija Murska Sobota, ki v obstoječem objektu deluje od leta 1980, je znana po svoji stalni zbirki in organizaciji občasnih razstavah sodobnih domačih in tujih likovnih umetnikov. ter sodeluje z uveljavljenimi evropskimi umetniškimi institucijami.

Mladi nadaljujejo svoje kulturne in izobraževalne prizadevanja skozi MIKK, ki ponuja raznolik program ter je znan po svoji glasbeni klubski sceni in podpori mladinskih dejavnosti preko MMC Pomurja.

Ta sinergija zgodovinskih temeljev, institucij in svežine mladinske dinamike je tisto, kar deluje kot motor kulturnega napredka in raznolikosti v Murski Soboti. Murska Sobota prav tako neguje ljubiteljsko kulturo, od folklornih do zborovskih skupin, ki nosijo ime mesta po Sloveniji in mednarodno. Osrednji namen tega cilja je zagotavljati podporo nadaljnjemu razvoju kulture in krepitvi njene vloge v MOMS, vključno z organizacijo in sofinanciranjem dogodkov.

Cilj 10.2: Ohranjanje objektov kulturne dediščine

Ohranjanje objektov kulturne dediščine v mestu in MOMS je pomembno s stališča ohranjanja identitete in kohezije v skupnosti. V preteklosti so nekateri od teh gradnikov kulturne dediščine, predvsem zgradbe, zaradi lastninskih razmerij, pomanjkanja volje in sredstev bili zgolj ohranjeni, nekateri pa še to bolj slabo, zato bo MOMS pristopila k sanaciji teh objektov, kot so Hartnerjeva vila, soboški in rakičanski grad, delavski in sokolski dom, grajeni elementi kulturne dediščine v mestnem središču, grajena dediščina Ferija Novaka ...

MOMS si bo prizadevala za te objekte poiskati ustrezne rešitve za sanacijo in financiranje obnove, istočasno pa bo zagotovila tudi ustrezno vsebino in upravljanje za objekte.

Cilj 10.3: Zagotavljanje pogojev za delovanje zavodov s področja kulture

MOMS si bo prizadevala za ohranjanje stabilnih finančnih, infrastrukturnih in drugih pogojev za delovanje tako javnih zavodov MOMS kot tudi drugih organizacij in društev s področja kulture, ki so izvajalci kulturnih programov in projektov.

Tabela 35: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 10- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število obnovljenih dotrajanih objektov kulturne dediščine	0	5
Novi kulturni dogodki regijskega/nacionalnega pomena	-	3

Seznam investicij, ki jih je treba podpreti:

- Nadzidava Glasbene šole
- Prenova Delavskega doma
- Prenova Sokolskega doma
- Hartnerjeva vila
- Prenova mestnega središča
- Grad MS
- Grad Rakičan
- Prostori za kulturna društva

UKREP 11: Civilna zaščita in reševanje

V luči posledic podnebnih sprememb, ki posredno in neposredno vplivajo na življenje ljudi, postaja spet bolj pomembno delovanje sistema zaščite in reševanja. Prilagajanje na posledice podnebnih sprememb terja tudi krepitev zmogljivosti tega sistema in usposabljanje pripadnikov struktur v sistemu ZIR na novo realnost.

V duhu tega si MOMS prizadeva za zagotavljanje materialnih pogojev za strukture ZIR ter sofinanciranje usposabljanja pripadnikov struktur na spremenjene grožnje.

Specifični cilji so:

Cilj 11.1: Zagotoviti pogoje za izvajanje zaščite in reševanja

Za zagotavljanje delovanja sistema zaščite in reševanja bo MOMS zagotavljala tako sofinanciranje delovanja vključenih struktur, kot zagotavljanje materialnih pogojev za delovanje sistema.

Za povečanje odpornosti na posledice podnebnih sprememb bo MOMS pristopila k vzpostavitvi centra za zaščito pred poplavami ter obnovi gasilskih domov, ki so potrebni obnove.

MOMS bo zagotavljala tudi sofinanciranje opreme za zaščito in reševanje, posebej nabavo nove opreme, ki je potrebna v izjemnih situacijah, ki so posledica podnebnih sprememb.

Tabela 36: Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 11- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Postavitev Nacionalnega centra za zaščito in reševanje	0	1
Število obnovljenih gasilskih domov	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Nacionalni center za zaščito in reševanje
- Obnova gasilskega doma MS
- Obnova zaklonišča
- Obnove gasilskih domov v primestnih naseljih
- Naložbe v opremo za zaščito in reševanje

7.5 MOMS bliže občanom

Pripisovanje pomena vključujočim skupnostim v Murski Soboti pomeni ustvarjanje okolja, kjer se vsi prebivalci in prebivalke počutijo spoštovani in imajo enake možnosti za sodelovanje v družbenem, ekonomskem in kulturnem življenju mesta. To vključuje prizadevanja za zagotavljanje, da so vsi občani in občanke informirani, opolnomočeni in vključeni v odločitvene procese, ki vplivajo na njihova življenja.

MOMS bliže občanom si prizadeva za enakomeren razvoj celotne občine ter spoštovanje in razumevanje vsakega prebivalca v tem procesu, s spodbujanjem medkulturnega dialoga, solidarnosti in sodelovanja med različnimi skupinami prebivalstva. MOMS sledi prepričanju, da lahko občina raste in se razvija le, če so vsi prebivalci in prebivalke vključeni ter aktivni sodelujočenci v tem procesu.

Cilj je boljše razumevanje potreb skupnosti s strani mestnih oblasti, kar bo vzpodbujalo nadaljnji razvoj transparentnosti, odzivnosti in tudi učinkovitosti mestnih oblasti pri upravljanju zadev, ki se tičejo tako mesta, kot tudi vseh primestnih skupnosti. V ta namen je ključen razvoj komunikacijskih, posebej digitalnih, orodij za boljši odnos med mestnimi oblastmi in prebivalci ali skupinami prebivalcev.

UKREP 1: Enakomeren razvoj podeželja in mesta

MOMS si nenehno prizadeva za doseganje sinergije med podeželjem in mestom z upoštevanjem enakomernega razvoja tako mesta kakor podeželja. Zavedajoč se odvisnosti mesta od podeželja in podeželja od mesta, se nenehno prizadeva za uresničevanje želja tako občanov mesta kakor podeželja. Pri enakomernem razvoju se je potrebno zavzemati za vse vidike razvoja tako ekonomskega, kulturnega, turističnega in družbenega.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1: Dinamičen razvoj mesta in primestnih naselij

Cilj občine je, da se mesto in podeželje enakomerno razvijajo. Zavzemati se je potrebno za povezanost mesta in podeželja na več ravneh. Mesto in podeželje je potrebno povezati s kolesarskimi potmi in pešpotmi, potem s skupnimi interesi kakor je ureditev mestne tržnice kjer poteka sinergija med proizvajalci in potrošniki lokalne pridelave. Med mestom in podeželjem je potrebno ustvariti sožitje, da se ustvarijo pogoji za doseganje napredka tako na področju turizma kakor tudi gospodarstva in kmetijstva, kajti mesto in podeželje sta eden od drugega odvisna.

V okviru razvoja podeželja občina nenehno skrbi za urejenost in nadgradnjo javnih površin, urejanje in vzdrževanje vaških in gasilskih domov, aktivno ureja športno infrastrukturo in pokopališča. S tem se spodbuja kvaliteta bivanja na podeželju in privlačnost bivanja na podeželju. Občina strmi k poseljenosti podeželja in ohranjanju vitalnosti med prebivalci podeželja z vzpostavitvijo objektov, ki so namenjeni skupnemu preživljanju prostega časa (vaški in kulturni domovi, otroška igrišča). Z zavzemanjem za poselitev podeželja se zmanjšuje tudi obremenitev. V okviru razvoja podeželja občina nenehno skrbi za urejenost in nadgradnjo javnih površin, urejanje in vzdrževanje vaških in gasilskih domov, aktivno ureja športno infrastrukturo in pokopališča. S tem se spodbuja kvaliteta bivanja na podeželju in privlačnost bivanja na podeželju.

Cilj 1.2: Revitalizirati mesto in podeželje s trajnostnimi in atraktivnimi vsebinami

Strmeti je potrebno k enakomernemu razvoju mesta in k revitalizaciji tako stavb, podjetij, parkov in prometnih povezav. Preučiti je potrebo uporabo mestnih avtobusnih linij in jih prilagoditi potrebam občanov. V sklopu uporabe mestnih avtobusnih linij je potrebo vzpostaviti atraktivne ponudbe in javni prevoz vključiti v vsakdanjo uporabo občanov tudi za opravljanje nakupov kakor tudi za prevoz na delovna mesta, pri čemer je potrebno poskrbeti za dostopnost in enakopravnost vseh starostnih skupin. Pri revitalizaciji podjetij je potrebno se zavzemati za ekonomski razvoj vseh predelov mesta in spodbujati novodobne trende podjetništva kakor so drseči delovni časi, delo od doma in drugo. Zanimarjena področja mesta je potrebno preurediti v priljubljene turistične atrakcije in jih kjer je primerno oživeti z gradnjo novih sosesk.

Cilj občine je zavzeto reševati stanovanjsko problematiko in potrebo po stanovanjih, zato se aktivno zavzema za aktivacijo nepozidanih stanovanjskih zemljišč z novimi soseskami, stanovanjskimi bloki ali večstanovanjskimi hišami.

Z namenom ureditve podobe centra mesta in ureditve mestne tržnice je potrebno sočasno posodobiti tudi tekstilno tržnico in sprostiti prostor kjer se trenutno nahaja. Za tekstilno tržnico je potrebno najti primerno in ustrezno novo območje.

Tabela 37: MOMS bliže občanom, Ukrep 1- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število obnov javnih objektov v primestnih naseljih	0	1
Vzpostavitev žarnih zidov	0	4

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Ureditev pokopališč
- Obnove javnih objektov v primestnih naseljih
- Vzpostavitev primerne javnega/mestnega prevoza

UKREP 2: Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO)

NVO pogosto dopolnjujejo storitve javnega sektorja, predvsem tam, kjer je ta preokoren, prepočasen ali pa bi bilo stroškovno neučinkovito vzpostaviti javno službo za zadovoljevanje potreb prebivalcev.

Delo NVO v temelju sloni na idelau prostovoljstva, pri čemer pa se kaže, da je v NVO, ki dopolnjujejo javni sektor potrebna vsaj delna profesionalizacija.

Ker so vsaj deloma NVO v javnem interesu, v vsakem primeru pa prispevajo k ravoju skupnosti in družbene kohezije, je smiselno krepiti in podpirati njihovo delovanje.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1: Vzpostaviti spodbudno podporno okolje za delovanje in razvoj nevladnih organizacij (NVO)

MOMS bo vzpostavila spodbudno podporno okolje za delovanje in razvoj nevladnih organizacij na ta način, da bo zagotavljala prostore za delovanje NVO, sofinancirala delovanje teh organizacij ter deloma sofinancirala stroške dela organizacij, ki delujejo v javnem interesu.

MOMS bo pristopila k oblikovanju posebnega sveta NVO, ki bo kot posvetovalni organ sodeloval pri zadevah, ki se tičejo razvoja nevladnega sketorja in spremljal pripravo in izvajanje politik, ki se neposredno ali posredno tičejo tega sektorja.

Tabela 38: MOMS bliže občanom, Ukrep 2- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
----------	---------------------	-----------------

Novi prostori za NVO	0	500 m ²
Število novih zaposlenih v NVO v javnem interesu	0	10
Število novih NVO v javnem interesu	0	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Zagotavljanje prostorov za delovanje NVO
- Sofinanciranje stroškov dela NVO v javnem interesu
- Financiranje delovanja NVO in njihovih aktivnosti

UKREP 3: Spodbujanje prostovoljstva

Ukrep se osredotoča na podporo in promocijo prostovoljskih dejavnosti v lokalni skupnosti. S tem ukrepom se želi poudariti pomen prostovoljstva kot dragocene dejavnosti za skupno dobro. Pomembne so finančne podpore organizacijam, ki koordinirajo in vodijo prostovoljske projekte in zagotavljanje prostorov in infrastrukture, ki so potrebni za izvajanje prostovoljskih dejavnosti.

Cilj 3.1: Krepitev kohezivnosti in solidarnosti med prebivalci skozi različne prostovoljske projekte.

MOMS bo zagotovila podporo za nove prostovoljske projekte, ki bodo povezovali prostovoljce in prispevali k krepitvi družbene kohezije v skupnosti.

MOMS bo nadaljevala s promocijo prostovoljstva in poudarjala v svoji komunikaciji pomen, ki ga imajo prostovoljci za razvoj družbe.

Tabela 39: MOMS bliže občanom, Ukrep 3- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih dogodkov prostovoljstva	0	8

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- novi prostovoljski dogodki

UKREP 4: Vzdržna politika razvoja MOMS

Za skladen in trajnostni razvoj skupnosti, ki bo omogočal enako prihodnost za vse, je potrebno razvoj načrtovati skozi strategija ter ga iz teh strategij prvesti v konkretne politike in aktivnosti. Danes se vse bolj zavedamo, da vsaka naša aktivnost prispeva k temu, kakšna bo naša prihodnost in prihodnost območja in skupnosti, kjer živimo.

Vsled tega je potrebno zasledovati cilj, da se vzdržna politika razvoja kaže usklajeno v vseh stretških dokumentih, izvedbenih politikah, pa tudi v ravnanju – tako mestnih oblasti, kot vseh deležnikov v skupnosti.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1: Dolgotrajne in vzdržne odločevalske politike

MOMS si bo prizadevala, da bo trajnostni razvoj vključen v vse politike in aktivnosti, ki jih izvaja in da bo pri vsakokratni odločitvi poskrbela, da bo ta skladna s strateškimi usmeritvami trajnostnega in vzdržnega razvoja MOMS.

MOMS se zavezuje, da bo pri sprejemanju dolgotrajnih in vzdržnih odločevalskih politik vključevala in upoštevala mnjenja neodvisnih strokovnjakov in omogočila civilni nadzor nad izvajanjem teh politik.

Cilj 4.2: Izvajanje investicij v okviru zmožnosti

MOMS se zaveda, da so viri in sredstva, s katerimi razpolaga, omejeni. Zato se zavezuje, da bo pri določanju prioritet za investicije upoštevala predvsem načela trajnostnega razvoja in presojala investicije glede na to, koliko dolgoročno prispevajo k vzdržnemu razvoju MOMS.

Tabela 40: MOMS bliže občanom, Ukrep 4- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število politik, usklajenih z razvojno strategijo	0	5
Število strokovnih organizacij, vključenih v nove politike	0	10

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- novi politično – strateški dokumenti
- vzpostavljanje možnosti in okvirov za civilni nadzor nad investicijami
- vključevanje strokovnih inštitucij v politične odločitve

UKREP 5: Sodelovanje občanov pri oblikovanju razvoja MOMS

Prizadevanja mestnih oblasti za boljše razumevanje potreb skupnosti pomeni tudi odpiranje novih poti konunikacije med skupnostjo in mestnimi oblastmi, pri čemer je potrebno zagotoviti, da je vsak posameznik lahko slišan v odločevalskih procesih, ki se ga tičejo.

Odpiranje komunikacije mora temeljiti na odprti, strpni, vključujoči komunikaciji, ki je lahko tudi digitalna, če omogoča vse naštet.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1: Aktivno vključevanje občanov pri načrtovanju razvoja MOMS

MOMS si bo prizadevala za aktivno sodelovanje delov skupnosti v lokalnih razvojnih nprojekti in odločevalskih procesih v postopku sprejemanja politik. S tem bo dobila boljši vplogled v potrebe in interese skupnosti, hkrati pa lažje naslovila konflikte, ki bi pri tem lahko nastali.

MOMS si bo prizadevala za izboljšanje komunikacije z deležniki in skupnostjo, občani in občankami na transparentev, vključujoč, strpen in odprt način. Pri tem bo vključila tudi digitalne kanale, ki bodo proces podpirali.

Tabela 41: MOMS bliže občanom, Ukrep 5- Tabela kazalnikov za doseganje ciljev

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Delež anketirancev (18–74 let), ki menijo, da lahko sodelujejo pri odločitvah skupnosti	43,1 %	75 %

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- razvoj komunikacijskih kanalov za komunikacijo z občani, med njimi tudi digitalni kanal

8 USKLAJENOST Z EVROPSKIMI, NACIONALNIMI, REGIONALNIMI IN LOKALNIMI DOKUMENTI

TUS 2023–2035 je oblikovan v skladu z obstoječo zakonodajo v Sloveniji ter upošteva ključne smernice, ki izhajajo iz strateških in programskih dokumentov na različnih upravljavskih ravneh – Evropske Unije, Republike Slovenije in Pomurja.

Strategija je tako usklajena z naslednjimi politikami in strateškimi dokumenti:

- Evropska kohezijska politika s programi financiranja EU, kot so Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) in Evropski socialni sklad (ESS), ki podpirajo regionalni razvoj in lokalne pobude.
- Programi za izvajanje kohezijske politike v Sloveniji, ki zajemajo tudi pregled specifičnih ciljev in prioritetenih osi za financiranje razvojnih projektov v tekoči finančni perspektivi.
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS), ki določa osnovne principe delovanja in pristojnosti lokalnih skupnosti v Sloveniji.
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRRR), ki ureja organiziranost občin v regije in določa pogoje za spodbujanje enakomernega regionalnega razvoja v Sloveniji.
- Strategija razvoja Slovenije 2030, ki je osrednji nacionalni strateški dokument, v katerem so opredeljeni dolgoročni razvojni cilji države.
- Strategija pametne specializacije Slovenije (S5), ki je usmerjena v spodbujanje inovacij in konkurenčnosti.
- Regionalni razvojni program za Pomurje 2021–2027, v katerem so opredeljeni ključni razvojni ukrepi na regijski ravni in v katerem je poudarjena vloga Murske Sobotice kot regijskega središča.
- Sektorske strategije na lokalni ravni, kot sta Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028 in Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota.
- Programi čezmejnega in transnacionalnega sodelovanja, v katerih je do sodelovanja upravičena tudi MOMS, denimo programi INTERREG SI-HU, SI-AT in SI-HR, ki spodbujajo sodelovanje med regijami in državami.
- Drugi relevantni strateški dokumenti in politike.

Murska Sobota se usmerja v realizacijo ciljev **Evropskega zelenega dogovora**, ki predstavlja ambiciozno strategijo za prehod Evrope v trajnostno prihodnost s poudarkom na ohranjanju okolja in biotske raznovrstnosti, trajnostni mobilnosti in krožnem gospodarstvu. Zaveze iz Evropskega zelenega dogovora se bistveno odražajo v strateških ciljih Zelena MOMS in Povezana MOMS. Prav tako se strategija zlasti v strateškem cilju Pametna MOMS dotika digitalne transformacije, ki je v središču evropske Agende za digitalno transformacijo.

V strateškem cilju Pametna MOMS se zrcalijo prioritete **Strategije pametne specializacije Slovenije – S5** ter nacionalni programi spodbujanja ustvarjalnosti, inovativnosti ter vseživljenjskega učenja. Strategija pametne specializacije (S5) je nacionalni načrt, ki določa prednostna področja razvoja, na katera bo Slovenija usmerjala evropska sredstva. Ta strategija, ki je bila oblikovana skozi proces podjetniškega odkrivanja, temelji na konkurenčnih prednostih

in inovativnem potencialu države, pri čemer je strateški cilj zeleni prehod, vključujoč inovativne, nizkoogljične, digitalne in znanju temelječe preobrazbe gospodarstva ter družbe. Strategija pametne specializacije Slovenije (S5) ter TUS MOMS usklajeno strmita k spodbujanju razvoja gospodarstva in podjetništva, krepitvi znanja in spretnosti, razvoju turizma, digitalni preobrazbi, trajnostni rabi virov, trajnostni mobilnosti ter kakovostnem življenjskem okolju. S5 se osredotoča na identifikacijo in podporo ključnim sektorjem, kjer ima Slovenija konkurenčne prednosti. Ta prizadevanja se usklajujejo z ukrepi v TUS, ki spodbujajo razvoj lokalnega gospodarstva in podjetništva z ustvarjanjem ugodnega poslovnega okolja in podporo inovativnim podjetjem. S5 poudarja povezovanje znanja in gospodarstva. TUS prispeva k temu cilju z ustvarjanjem okolja, ki spodbuja izobraževanje, razvoj kompetenc in vključevanje lokalnega prebivalstva v inovativne dejavnosti. Oba strateška dokumenta spodbujata razvoj digitalnih tehnologij in rešitev za boljše upravljanje mestnih sistemov in si prizadevata za trajnostno rabo vodnih virov, učinkovito ravnanje z odpadki ter spodbujane rabe OVE, kar prispeva k zmanjšanju negativnih vplivov na okolje in podnebje. Hkrati z ukrepi spodbujata razvoj trajnostne mobilnosti, ki vključuje promocijo javnega prevoza, kolesarjenja in pešačenja ter zmanjšanje emisij iz prometa. Skupni cilj je tudi ustvarjanje kakovostnega življenjskega okolja za prebivalce, kar vključuje dostop do stanovanj, kakovostno izobraževanje, kulturne dejavnosti, šport in rekreacijo ter socialno vključenost vseh skupin prebivalstva.

Strategija je v skladu z nacionalnimi dokumenti, kot je denimo **Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030**, ter z drugimi sektorskimi strategijami. V tej luči TUS še zlasti poudarja pomen trajnostnega razvoja, zelene mobilnosti in digitalizacije, medtem ko se skozi strateška cilja družbeno odgovorna MOMS ter MOMS bliže občanom odraža tudi slovenska vizija transparentnosti in vključevanja državljanov v odločevalske procese.

Občinski program varovanja okolja (OPVO) predstavlja strateški dokument Mestne občine Murska Sobota, ki temelji na zakonodaji o varstvu okolja ter strateških aktih države in občine. Sprejet leta 2008, določa cilje za zmanjšanje onesnaževanja, trajnostno rabo virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti, gospodarski razvoj, dvig ozaveščenosti občanov ter organiziranost varstva okolja. Projekt cilja na učinkovito ohranitev in upravljanje urbanih zelenih površin ter njihovo integracijo z izgrajeno urbano površino, kar bo izboljšalo kakovost življenja v mestu z revitalizacijo in širitvijo zelenih površin.

Cilji TUS MOMS so usklajeni z OPVO na področjih zmanjšanja onesnaževanja, trajnostne rabe virov, ohranjanja biotske raznovrstnosti, dviga ozaveščenosti občanov ter organiziranosti varstva okolja. Usklajujeta se tudi na področju zelene infrastrukture in urbane regeneracije, trajnostne rabe vodnih virov in oskrbe s pitno vodo ter prilagajanja na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče. Ukrepi in cilji TUS MOMS, ki se nanašajo na razvoj trajnostnega turizma, infrastrukturno prenovu mestnih območij in trajnostno rabo virov, se usklajujejo s cilji OPVO, ki stremijo k zagotavljanju ohranjanja naravnih in kulturnih virov ter promociji trajnostne gradnje in urbanističnega načrtovanja. Cilji TUS MOMS, ki se osredotočajo na prilagajanje podnebnim spremembam in krepitvi odpornosti pa se usklajujejo z OPVO cilji, ki vključujejo zmanjšanje

onesnaževanja in trajnostno rabo naravnih virov za zmanjšanje vpliva na podnebne spremembe.

Pomurje ima svoje specifike in potrebe. TUS MOMS se zavzema za krepitev regije z okrepitevijo statusa Murske Sobotne kot središča Pomurja, kar je vsebovano v trenutno veljavnem Regionalnem razvojnem programu za Pomurje 2021–2027. Skladnost z regionalnimi dokumenti je vidna skozi poudarek na ohranjanju naravne in kulturne dediščine, spodbujanju lokalne ekonomije in vključevanju različnih deležnikov v razvojne procese.

Ob navedenem je pomembno poudariti, da TUS MOMS ne le upošteva zgoraj omenjene dokumente, temveč jih nadgrajuje in prilagaja lokalnim potrebam ter specifikam. V središču strategije sta dobrobit občanov in občanov ter trajnostni razvoj mesta v skladu z najvišjimi evropskimi in nacionalnimi standardi.

8.1 Usklajenost s Programom Evropske kohezijske politike 2021–2027

Program evropske kohezijske politike za obdobje 2021–2027 v Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: Program) se financira in izvaja prek štirih skladov: Kohezijskega sklada, Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada plus in Sklada za pravični prehod. Glavni cilj kohezijske politike je zmanjšanje razvojnih razlik med državami članicami Evropske unije ter med regijami z osredotočanjem na krepitev gospodarske moči. Poudarek je na zmanjševanju razvojnih disparitet in okrepitevi močnega, konkurenčnega ter na prihodnost usmerjenega gospodarstva, kar predstavlja temelj, na katerem Evropska unija gradi svojo prihodnost. V programskem obdobju 2021–2027 je razpoložljivih 392 milijard EUR za ukrepe kohezijske politike, ki so usmerjeni na pet ključnih prednostnih področij:

1. **Pametnejša Evropa** (inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje);
2. **Zelena, nizkoogljična Evropa** (vključno z energetske prehodom; krožnim gospodarstvom, prilagajanjem na podnebne spremembe in obvladovanjem tveganj);
3. **Povezana Evropa** (mobilnost in povezljivost IKT);
4. **Socialna Evropa** (evropski steber socialnih pravic in podpora za zdravstveno varstvo);
5. **Evropa bliže državljanom** (trajnostni razvoj mestnih, podeželskih in obalnih območij ter lokalne pobude).

Tabela 42: Usklajenost s Programom Evropske kohezijske politike 2021–2027

Področja	Ukrepi in cilji MOMS	Cilj programa
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Razvoj in izboljšanje raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij, ✓ izkoriščanje prednosti digitalizacije za državljane, podjetja, raziskovalne organizacije in javne organe, ✓ krepitev trajnostne rasti in konkurenčnosti MSP ter ustvarjanje delovnih mest v MSP, med drugim s produktivnimi naložbami, ✓ izboljšanje digitalne povezljivosti
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija	✓ Spodbujanje energetske učinkovitosti in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,

	✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	✓ spodbujanje rabe energije iz obnovljivih virov v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001, ✓ spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj nesreč ter odpornosti, ob upoštevanju ekosistemskih pristopov, ✓ spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo, gospodarno z viri, ✓ izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja.
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Razvoj pametnega, varnega, trajnostnega in intermodalnega omrežja TEN-T, odpornega proti podnebnim spremembam ✓ razvoj in krepitev trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, odporne proti podnebnim spremembam, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo.
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Pospeševanje dejavnega vključevanja za spodbujanje enakih možnosti, nediskriminacije in aktivne udeležbe ter povečevanje, zaposljivosti, zlasti za prikrajšane skupine ✓ krepitev enakopravnega in pravočasnega dostopa do kakovostnih, trajnostnih in cenovno ugodnih storitev (dostop do stanovanj, oskrbe, zdravstvene oskrbe; socialne zaščite; izboljšanje dostopnosti, tudi za invalide, učinkovitosti in odpornosti zdravstvenih sistemov in storitev dolgotrajne oskrbe), ✓ spodbujanje socialnega vključevanja oseb, izpostavljenih tveganju revščine ali socialni izključenosti, vključno z najbolj ogroženimi osebami in otroki, ✓ spodbujanje socialno-ekonomskega vključevanja marginaliziranih skupnosti, gospodinjstev z nizkimi dohodki in prikrajšanih skupin, vključno s stanovanjskimi in socialnimi storitvami, ✓ zagotavljanje enakega dostopa do zdravstvenega varstva in krepitev odpornosti zdravstvenih sistemov, tudi spodbujanje prehoda z institucionalne oskrbe na oskrbo v družini in skupnosti, ✓ krepitev vloge kulture in trajnostnega turizma pri gospodarskem razvoju, socialni vključenosti in socialnih inovacijah, ✓ spodbujanje socialno-ekonomskega vključevanja marginaliziranih skupnosti, kot so Romi.
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na mestnih območjih, ✓ spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja.

8.2 Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030

Strategija razvoja Slovenije 2030 je krovni razvojni dokument države, ki poleg osrednjega cilja, kakovostno življenje za vse, in vizije stanja v državi, kakršno si želimo v prihodnosti in je ključna pri oblikovanju smeri dolgoročnega razvoja, določa še 12 specifičnih ciljev. Nanašajo se na:

- Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje.
- Cilj 2: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo.
- Cilj 3: Dostojno življenje za vse.
- Cilj 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete.
- Cilj 5: Gospodarska stabilnost.
- Cilj 6: Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor.
- Cilj 7: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta.
- Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo.
- Cilj 9: Trajnostno upravljanje naravnih virov.
- Cilj 10: Zaupanja vreden pravni sistem.
- Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija.
- Cilj 12: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve.

Tabela 43: Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030

Področja	Ukrepi in cilji MOMS	Cilj strategije
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve, ✓ znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo, ✓ konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor, ✓ vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta, ✓ gospodarska stabilnost, ✓ visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse.
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	✓ Zdravo in aktivno življenje, ✓ nizkoogljično krožno gospodarstvo, ✓ trajnostno upravljanje naravnih virov, ✓ varna in globalno odgovorna Slovenija.
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Gospodarska stabilnost, ✓ nizkoogljično krožno gospodarstvo.
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin	✓ Zdravo in aktivno življenje, ✓ znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo, ✓ konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor, ✓ dostojno življenje za vse, ✓ kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete,

	✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta, ✓ zaupanja vreden pravni sistem, ✓ varna in globalno odgovorna Slovenija, ✓ učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve.
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Zdravo in aktivno življenje, ✓ dostojno življenje za vse.

8.3 Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je ključni nacionalni dokument, ki določa dolgoročne strateške cilje in usmeritve razvoja prostora v državi. Poudarja načelo trajnostnega razvoja, ki vključuje racionalno rabo prostora, virov in energije ter krepi prostorsko kohezijo in celovito reševanje izzivov na urbanih in podeželskih območjih. Cilj je usklajevanje javnih politik z prostorskim razvojem ter doseganje gospodarskih, okoljskih in družbenih ciljev ob upoštevanju specifičnih potreb posameznih območij in prehodu k participativnemu modelu upravljanja prostora.

Tabela 44: Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050

Področja	Ukrepi in cilji MOMS	Cilj strategije
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, ✓ konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest, ✓ odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe, ✓ izboljšanje privlačnosti mest za specifične dejavnosti, ✓ okrepiti prostorsko identiteto, ✓ zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih.
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, ✓ konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest, ✓ vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtravno družbo, ✓ izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe.
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest, ✓ zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih.
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, ✓ odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe, ✓ doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest.

	✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj, ✓ odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe, ✓ krepi prostorsko identiteto.

8.4 Usklajenost z Regionalnim razvojnim programom za Pomurje 2021–2027

Regionalni razvojni program za Pomurje 2021–2027 je strateški dokument, ki opredeljuje prioritete in ukrepe za trajnostni gospodarski, socialni in prostorski razvoj Pomurja v naslednjih sedmih letih. Program se osredotoča na spodbujanje in podporo razvoja regije v različnih sektorjih, kot so gospodarstvo, infrastruktura, kmetijstvo, okolje, turizem, izobraževanje in inovacije, pri čemer si prizadeva za zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik ter krepitev konkurenčnosti in trajnostne rasti Pomurja.

Tabela 45: Usklajenost z RRP Pomurje za obdobje 2021-2027

Področja	Ukrepi in cilji MOMS	Cilj strategije
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Pametna, digitalna in krožna gospodarstvo ter družba, ✓ povečanje konkurenčnosti, temelječe na endogenih potencialih in komparativnih prednostih mesta, ✓ razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture, ✓ podpora okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov, ✓ investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev, ✓ spodbujanje lokalne samooskrbe in trajnostnega kmetovanja, ✓ podpora kmetom na podeželju.
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	✓ Varovanje naravnih virov (zavarovanih območij in vodnih virov) in učinkovito koriščenje OVE, ✓ energetska sanacija stavb, ✓ odprava energetske revščine, ✓ spodbujanje krožnega modela gospodarstva (ravnanje z odpadnimi vodami ter komunalnimi in industrijskimi odpadki).
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Preusmeritev individualnih prevozov na javni potniški promet, spodbujanje intermodalnega prometa, ✓ spodbujanje kolesarjenja, ✓ gradnja obvoznic, ✓ vzpostavitev pametnih omrežij.
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije	✓ Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi,

	✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ ocenjena vrednost starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih, ✓ izboljšanje dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture ✓ vzpostavitev Medgeneracijskega središča za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti, ✓ razvoj vzgojno varstvene in izobraževalne infrastrukture, ✓ nove in razširjene stanovanjske soseske.
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Socialno-gospodarska kohezija mesta in podeželja, ✓ povečanje skupnega števila zaposlenih v povezanih, učinkovitih in stabilnih NVO

8.5 Usklajenost s strateškimi dokumenti MOMS

Občinski prostorski načrt MOMS

MOMS ima sprejet Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota ((Uradni list RS, št. 54/2016). Zajema strateški del in izvedbeni del.

Strateški del prostorskega načrta določa:

- izhodišča in cilje prostorskega razvoja občine,
- zasnovo prostorskega razvoja občine,
- zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena,
- usmeritve za razvoj poselitve in za celovito prenovo,
- usmeritve za razvoj v krajini,
- usmeritve za določitev namenske rabe zemljišč,
- usmeritve za določitev prostorskih izvedbenih pogojev,
- koncept prostorskega razvoja mesta Murska Sobota

Celostna prometna strategija MOMS

Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota predstavlja ključni dokument, ki je nastal v sodelovanju s strokovnjaki ter lokalnimi deležniki. Zasnovana je na načelih trajnostnega razvoja, s poudarkom na varnosti, zmanjšanju prometnih nesreč ter spodbujanju okolju prijaznih načinov potovanja. V procesu priprave so bile izvedene številne javne razprave in ankete, ki so poudarile pomen prometa prilagojenega potrebam pešcev, kolesarjev ter invalidov.

Strategija se osredotoča na pet ključnih področij ukrepanja, imenovanih stebri, ki vključujejo celovito promocijo pešačenja, kolesarjenja, privlačen javni potniški prevoz, izboljšanje motoriziranega prometa ter trajnostno načrtovanje mobilnosti. Za vsako področje je bil

oblikovan akcijski načrt do leta 2022, ki služi kot osnova za delovanje občinskih organov na področju trajnostne mobilnosti v prihodnosti.

Cilj strategije je izboljšati kakovost bivanja v Murski Soboti tako, da bo prometna ureditev zadovoljila potrebe občanov ter prispevala k večji varnosti in zmanjšanju prometnih obremenitev. Pomembno je, da se lokalna skupnost aktivno vključuje v izvajanje strategije ter s svojimi povratnimi informacijami prispeva k uspešnosti in učinkovitosti prometnih rešitev v občini.

V postopku priprave je nova Občinska celostna prometna strategija – OCPS, s katero se bodo na novo prevetrili in zastavili potrebni ukrepi in cilji.

Tabela 46: Usklajenost s CPS

Področja	Ukrepi in cilji MOMS	Cilj strategije
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Optimizacijo prometnega toka, pametno upravljanje prometne infrastrukture in uvedba pametnih prometnih sistemov, ✓ povečanje prometne varnosti, ✓ spodbujanje trajnostne mobilnosti, ✓ izboljšanje dostopnosti, ✓ uporaba digitalne tehnologije za izboljšanje prometnih storitev.
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje na podnebne spremembe in krepitev odpornosti na nesreče	✓ Revitalizacija degradirane infrastrukture, ✓ Zmanjšanje količine odpadkov, spodbujanje recikliranja ter ponovne uporabe materialov prispeva k zmanjšanju prometa, ki je pogosto povezan s prevozom odpadkov, ✓ spodbujanje trajnostnih načinov potovanja za izboljšanje kakovosti zraka ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ✓ prilagajanje prometnih sistemov in infrastrukture podnebnim spremembam ter spodbujanje alternativnih načinov potovanj.
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Načrtovanje in izvajanje prometnih politik, ki zagotavljajo varnost, učinkovitost in trajnostnost prometnega sistema ✓ izboljšanje infrastrukture in storitev za trajnostne načine potovanja ter spodbude za prebivalce, ✓ načrtovanje, gradnja in vzdrževanje cest.
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Zagotavljanje dostopa do stanovanj in drugih infrastrukturnih storitev ter ustvarjanje varnih in prijetnih prostorov za življenje in rekreacijo, ✓ zagotavljanje dostopa do kulturnih vsebin in dogodkov za vse prebivalce, ✓ sodelovanje in koordinacija med različnimi deležniki za varnost in zaščito prebivalcev ter infrastrukture.

MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Zagotavljanje kakovostne dostopnosti do vseh naselij v občini s pomočjo trajnostnih prometnih sistemov, ✓ sodelovanje z NVO pri promociji, ozaveščanju in izvajanju projektov za spodbujanje trajnostne mobilnosti, ✓ razvoj celovitih prometnih rešitev za vse prebivalce občine, vključno z invalidi, starejšimi in socialno ogroženimi, ✓ sodelovanje z NVO pri identifikaciji potreb skupnosti in izvedbi projektov.
--------------------	---	---

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023-2028 je bila sprejeta septembra 2023 in predstavlja strateške usmeritve z ukrepi za trajnostni razvoj in trženje destinacije, ki bodo prinašale koristi za vse. Turizem ima namreč multiplikativne učinke in prinaša koristi tudi drugim panogam ter dejavnostim, ki so neposredno in posredno povezane z njim. Zato so vlaganja v turizem tudi vlaganja v ostale sektorje ter predvsem pomenijo ustvarjanje prijetnega okolja za življenje domačinov.

Poslanstvo strategije je: *Razvijamo uravnotežen trajnostni turizem, ki izkorišča danosti in potenciale destinacije za skupno dobrobit in sobivanje domačinov in obiskovalcev.*

Namen strategije je usmeriti in pospešiti razvoj turizma kot pomembne gospodarske panoge. Vzpostaviti se želi trdna struktura, ki bo povezovala vse deležnike in ustvarjala platformo za skupen razvoj produktov ter storitev. Strategija je osredotočena na razvoj ter pospeševanje turizma med gospodarskim sektorjem in javnimi institucijami. Turizem z multiplikativnimi učinki vpliva na druge dejavnosti in je zato tudi pomemben generator razvoja v kulturi, kreativnih industrijah, podeželju, kmetijstvu, infrastrukturi, v storitvenem sektorju in gospodarstvu v širšem pomenu.

Vizija strategije je: *Do leta 2028 postati prepoznavna turistična destinacija trajnostnega življenjskega sloga v Sloveniji, ki ponuja vrhunsko gastronomijo in združuje kulturno ter naravno dediščino skozi inovativne turistične produkte visoke dodane vrednosti.*

V dokumentu je določeno 5 prioritet – strateških področij razvoja:

1. Upravljanje destinacije – pametni menedžment;
2. Trajnostni razvoj in infrastruktura;
3. Digitalna preobrazba;
4. Razvoj turističnih produktov in doživetij;
5. Trženje in promocija.

Za vsako izmed strateških področij razvoja turizma so predlagani ukrepi za realizacijo. Dokument opredeljuje tudi vrednotenje in spremljanje izvajanja strategije.

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota in TUS MOMS omenjata nujnost spodbujanja razvoja gospodarstva in podjetništva v kontekstu investicij v

prenovo mestnega jedra, investicij v osnovno in turistično infrastrukturo ter revitalizacijo degradiranih območij. V regiji se kaže potreba po zagotavljanju strokovnega in usposobljenega kadra za upravljanje z destinacijo, zato je v obeh strateških dokumentih poudarjena potreba po krepitvi znanja in spretnosti na tem področju. To bo spodbudilo konkurenčnost in prepoznavnost turizma v regiji. Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota izrecno ne omenja razvoja kmetijstva, se pa osredotoča na razvoj lokalne gastronomske ponudbe, ki vključuje lokalne kmetijske proizvode. Dokumenta sta usklajena tudi v potrebi po digitalni in zeleni transformaciji, kar zajema digitalno preobrazbo destinacije in turističnih storitev za izboljšanje turistične izkušnje.

Oba strateška dokumenta dajeta poudarek ohranjanju naravne in kulturne dediščine ter promocijo teh elementov kot ključnih privlačnosti regije. Prav tako poudarjata pomembnost vključevanja lokalnega prebivalstva, turističnih ponudnikov in drugih relevantnih deležnikov, spodbujata trajnostne oblike mobilnosti za zmanjšanje negativnih vplivov turističnih aktivnosti na okolje in se osredotočata na uravnotežen ekonomski, družbeni in ekološki razvoj.

Lokalni energetski koncept MOMS

Lokalni energetski koncept Mestne občine Murska Sobota (LEK MOMS) si prizadeva za uresničevanje ciljev trajnostnega energetskega razvoja, usklajenih z Energetskim konceptom Slovenije. Glavni cilj je zagotoviti stabilno, varno in konkurenčno oskrbo z energijo na trajnosten način, ki omogoča prehod v nizkoogljično družbo. To vključuje spodbujanje energetske učinkovitosti, raznolikost virov energije, večjo uporabo obnovljivih virov, boj proti energetski revščini, izobraževanje javnosti o energetiki, strateška partnerstva in inovacije za ustvarjanje zelenih delovnih mest.

LEK MOMS ter TUS MOMS sta dokumenta z različnimi poudarki in cilji, v njunih temeljnih načelih in usmeritvah pa se prepletajo skupni cilji za doseganje trajnostnega in energetskega učinkovitega razvoja MOMS. Oba dokumenta si prizadevata za zmanjšanje ogljičnega odtisa, izboljšanje kakovosti bivanja, trajnostni razvoj ter vključevanje deležnikov.

Zmanjšanje ogljičnega odtisa se bo doseglo z uvajanjem energetske učinkovitih rešitev, spodbujanjem rabe obnovljivih virov energije ter zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov. LEK se osredotoča na specifične ukrepe za zmanjšanje porabe energije in povečanje deleža obnovljivih virov energije, TUS pa dodatno poudarja promocijo trajnostne mobilnosti in zmanjšanje emisij iz prometa. V LEK so poudarjeni energetska prenova stavb in promocija energetske učinkovitih tehnologij, TUS pa podpira urejanje javnih prostorov, spodbuja kakovostno arhitekturo ter razvoj zelenih površin za bolj zdravo okolje. Oba dokumenta si prizadevata tudi za uravnotežen razvoj občine, ki ohranja naravne vire. LEK izpostavlja gospodarno rabo energije in obnovljive vire, TUS pa hkrati poudarja uravnotežen prostorski razvoj, ohranjanje kulturne dediščine ter krepitev lokalne identitete in skupnosti. Dokumenta se usklajujeta tudi pri spodbujanju sodelovanja različnih deležnikov, vključno z občani, podjetji, NVO in javnimi institucijami pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za trajnostni razvoj. Spodbuja se participativni pristop k urbanemu načrtovanju ter upoštevanje potreb in želja lokalnega prebivalstva. Skupni cilj obeh strateških dokumentov je izboljšanje kakovosti bivanja prebivalcev MOMS.

8.6 Usklajenost z drugimi strategijami in načeli

Mestna občina Murska Sobota bo morala pri vseh projektih smiselno upoštevati tudi evropske (okoljske) zahteve.

Krepitev podnebne odpornosti infrastrukture v obdobju 2021–2027

Podnebne spremembe so realnost. Posledice le-teh že vplivajo na infrastrukturo z dolgo življenjsko dobo, kot so stavbe, mostovi, železnice ipd. Ti vplivi se bodo v prihodnosti še okrepili, zato je bistvenega pomena, da se jasno opredeli infrastruktura, ki je pripravljena na podnebno nevtrarno prihodnost in odporna proti podnebnim spremembam. V skladu z zahtevami Uredbe

o skupnih določbah je Evropska komisija objavila Tehnične smernice za krepitev podnebne odpornosti infrastrukture v obdobju 2021–2027. Sprejete smernice bodo tako EU pomagale pri uresničevanju evropskega zelenega dogovora, izvajanju zahtev v skladu z evropskimi podnebnimi pravili in okolju prijaznejši porabi EU. Skladne so s krivuljo zmanjševanja emisij za 55 odstotkov do leta 2030 in podnebno nevtralnostjo do leta 2050, sledijo načelu »energijska učinkovitost na prvem mestu« in načelu, »da se ne škoduje bistveno«, ter izpolnjujejo zahteve iz zakonodaje, kot so InvestEU, Instrument za povezovanje Evrope, Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad in Sklad za pravični prehod. Smernice bodo pomagale pri vključevanju podnebnih vidikov v prihodnje naložbe in razvoj infrastrukturnih projektov, od zgradb in omrežne infrastrukture do vrste zgrajenih sistemov in sredstev.

Krepitev podnebne odpornosti je proces, ki v razvoj infrastrukturnih projektov vključuje ukrepe za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Proces je razdeljen na dva stebra (blažitev in prilagajanje) ter v dve fazi (pregled in podrobna analiza). Podrobna analiza je odvisna od izida faze pregleda, ki pomaga zmanjšati upravno breme.

Podnebna odpornost se obravnava z dveh vidikov:

- podnebna nevtralnost (blaženje) – prispevek načrtovane infrastrukture k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov v skladu s podnebnimi cilji EU,
- podnebna odpornost (prilagajanje) – odpornost načrtovane infrastrukture na pričakovane prihodnje vplive podnebnih sprememb.

Novi evropski Bauhaus

Pobuda Novi evropski Bauhaus, ki je bila sprožena septembra 2020, ima cilj na podlagi dialoga oblikovati nove načine življenja, ki bodo temeljili na stičiščih umetnosti, kulture, znanosti in tehnologije ter socialne vključenosti. Pobuda povezuje evropski zeleni dogovor z vsakdanjim življenjem in bivalnimi prostori ter poziva Evropejce in Evropejke, da si skupaj zamislijo in sooblikujejo trajnostno in vključujočo prihodnost, ki bo lepa za naše oči, misli ter dušo. Ime pobude izhaja iz umetniškega, arhitekturnega in oblikovalskega gibanja Bauhaus iz leta 1919, ki je vplivalo na ustvarjalno razmišljanje, pohištvo in mestne krajine ter oblikovalo gospodarski in družbeni prehod v industrijsko družbo. Danes se soočamo z podnebnimi spremembami, onesnaževanjem in demografskimi problemi, ki zahtevajo gospodarski model, z katerim bomo planetu preko krožnega gospodarstva vračali, ker mu jemljemo. Novi evropski Bauhaus povezuje različna okolja, zagovarja interdisciplinarni pristop in na podlagi več ravenskega sodelovanja spodbuja gibanje za lažje in usmerjeno preoblikovanje družbe, temelječe na vrednotah:

- **trajnostnosti**, ki temelji na krožnem gospodarstvu, ničelnem onesnaževanju in biotski raznovrstnosti,

- **vkličenosti**, ki zajema raznolikost zagotavljanja dostopnosti in cenovne ugodnosti ter
- **estetike in kakovosti izkustev** za ljudi na podlagi oblikovanja, pozitivnih čustev ter kulturnih koristi

Novi evropski Bauhaus ima več kot 600 uradnih partnerskih organizacij in dosega milijone Evropejcev ter Evropejk in združuje ljudi iz različnih okolij, bodisi umetniških in oblikovalskih krogov, kulturne in ustvarjalne industrije, ustanov za varstvo kulturne dediščine, znanstvenike, inovatorje, pedagoge, predstavnike lokalnih in regionalnih skupnosti ter državljskih pobud. V središče procesa sta postavljeni sodelovanje in vizija lokalnih skupnosti ter oblikovanje sodobnega življenja v sožitju z naravo.

»Načelo, da se ne škoduje bistveno«

Uredba (EU) 2021/1060¹⁴ (v nadaljevanju: Uredba o skupnih določbah) v uvodnih izjavah določa, da morajo skladi EU podpirati dejavnosti, ki spoštujejo podnebne in okoljske standarde ter prednostne naloge Unije in ne škodujejo bistveno okoljskim ciljem v smislu člena 17 Uredbe (EU) 2020/852¹⁵ (v nadaljevanju: Uredba o taksonomiji). Člen 9 Uredbe o skupnih določbah, ki ureja horizontalna načela, ki se morajo upoštevati pri izvajanju skladov Evropske unije, posebej določa, da se cilji skladov izpolnjujejo skladno s ciljem spodbujanja trajnostnega razvoja, kot je določen v členu 11 PDEU, ob upoštevanju ciljev Združenih narodov (ZN) glede trajnostnega razvoja, Pariškega sporazuma in načela, da se ne škoduje bistveno. Ob upoštevanju navedenega predstavlja »načelo, da se ne škoduje bistveno« ključni element pri podpori operacij, ki se financirajo s sredstvi Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji.

V fazi priprave in izvedbe projekta bo investitor moral upoštevati načelo, da z investicijo ne bo bistveno škodoval na katerega koli od šestih okoljskih ciljev (1. Blažitev podnebnih sprememb, 2. Prilagajanje podnebnim spremembam, 3. Trajnostna raba in varstvo vodnih in morskih virov, 4. Krožno gospodarstvo vključno s preprečevanjem odpadkov in recikliranjem, 5. Preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja zraka, vode ali tal in 6. Varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov) oziroma bo pri izvedbi projekta upoštevano »načelo, da se ne škoduje bistveno« v smislu 17. člena Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088.

¹⁴ [Uredba \(EU\) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko](#)

¹⁵ [Uredba \(EU\) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe \(EU\) 2019/2088](#)

9 VKLJUČEVANJE JAVNOSTI

V procesu analize in oblikovanja strategije so bili vključeni različni deležniki, da bi zagotovili celovit pristop in upoštevanje različnih perspektiv. Izvedena anketa med prebivalkami in prebivalci mesta je ponudila vpogled v njihova mnenja in stališča, kar je postalo vodilo za nadaljnje strateško načrtovanje. Rezultati ankete so odigrali pomembno vlogo pri usmerjanju odločitev in izbiri prioritet.

Da bi še dodatno okrepili participacijo javnosti, je bil organiziran odprti forum v Gledališču Park, ki je občanom omogočil neposredno sodelovanje in izmenjavo mnenj v dialogu. Takšna oblika sodelovanja je spodbudila aktivno vključevanje občank in občanov ter je prispevala k bolj demokratičnemu in transparentnemu odločanju.

Posebna pozornost je bila namenjena sodelovanju s predstavniki krajevnih skupnosti. Njihova vključitev je prinesla dragocene informacije o specifičnih potrebah in pričakovanjih lokalnih skupnosti, ki živijo v naseljih izven mestnega središča. To je omogočilo, da strategija upošteva tudi specifične značilnosti in potrebe primestnih lokalnih skupnosti.

Za zagotovitev, da strategija naslavlja tudi ekonomske vidike razvoja, je bilo ključnega pomena sodelovanje z gospodarskimi subjekti v MOMS oziroma organizacijami, ki zastopajo interese gospodarskih subjektov in podjetnic ter podjetnikov. Srečanje z gospodarstveniki je omogočilo boljše razumevanje njihovih potreb in izzivov, kar je bilo nepogrešljivo pri oblikovanju usmeritev za spodbujanje gospodarskega razvoja tako na mestni kot posledično tudi na regionalni ravni.

Tako je bil strateški del tega dokumenta oblikovan s sodelovanjem in vključevanjem mnenj občank in občanov, lokalnih skupnosti in gospodarskih akterjev, kar zagotavlja, da so interesi in potrebe različnih skupin ustrezno zastopani in naslovljeni.

10 OKVIR ZA IZVAJANJE IN SPREMLJANJE

10.1 Organizacijski okvir

Razvojno načrtovanje mest se uresničuje s pomočjo Trajnostnih urbanih strategij, opredeljenih v 11. členu Uredbe (EU) št. 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ESRR) in Kohezijskem skladu. ESRR za obravnavanje gospodarskih, okoljskih, podnebnih, demografskih in socialnih izzivov podpira celostni teritorialni razvoj na podlagi teritorialnih strategij ali strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost. V ospredju so mestna območja, vključno s funkcionalnimi mestnimi območji. Posebna pozornost se nameni reševanju okoljskih in podnebnih izzivov, zlasti prehodu na podnebno nevtravno gospodarstvo do leta 2050, izkoriščanju potenciala digitalnih tehnologij za inovacije in podpori razvoju funkcionalnih mestnih območij.

Republika Slovenija je v osnutku Partnerskega sporazuma in v osnutku Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 kot upravičena območja trajnostnega urbanega razvoja opredelila »mestne občine in funkcionalna mestna območja«.

Izvajanje TUS v delu, ki se nanaša na sredstva ESRR za trajnostni urbani razvoj, bo potekalo na način t. i. mehanizma Celostnih teritorialnih naložb. V skladu z uredbo odgovornost za izbor operacij in izvajanje CTN prevzame mesto oz. lokalni organ, ki je odgovoren za izvajanje TUS. V Sloveniji je v obdobju 2014–2020 funkcijo posredniškega organa izvajal ZMOS, ki ima podporo mestnih občin, da to funkcijo opravlja tudi v obdobju 2021–2027.

Trajnostno urbano strategijo Mestne občine Murska Sobota sprejme Mestni svet Mestne občine Murska Sobota. Med veljavnostjo TUS lahko Mestna občina Murska Sobota kadarkoli izdelava vmesno oceno s poročilom o izvajanju TUS in predlaga morebitno novelacijo dokumenta. Novelacijo dokumenta sprejme Mestni svet Mestne občine Murska Sobota.

Za izvajanje TUS Mestne občine Murska Sobota je odgovoren župan. Vodenje izvajanja TUS Mestne občine Murska Sobota do leta 2035 lahko s pooblastilom župana prevzamejo podžupan ali direktor mestne uprave ali drugi zaposleni. Projekti, opredeljeni v NRP bodo izhajali iz TUS Mestne občine Murska Sobota, o izvajanju pa bo poročila potrjeval Mestni svet Mestne občine Murska Sobota. V operativno izvajanje dokumenta je vključena občinska uprava, sistem javnih zavodov, podjetij in služb v Mestni občini Murska Sobota. Župan določi koordinatorja za izvajanje TUS Mestne občine Murska Sobota, ki spremlja izvajanje, napredek, kazalnike, operativno pripravo poročil, koordinira vodje posameznih področij in projektov, išče dodatne vire za financiranje ukrepov. Vodenje posameznih projektov prevzamejo vodje projektov iz oddelkov občinske uprave ali javnih zavodov in drugih javnih podjetij Mestne občine Murska Sobota, če je to upravičeno.

10.2 Operativno izvajanje

Za izvajanje Trajnostne urbane strategije Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023-2035 je odgovoren župan. Za vodenje izvajanja TUS lahko župan pooblasti podžupana ali direktorja/-ico mestne uprave ali druge zaposlene v MU MOMS.

V operativno izvajanje strategije je vključena vsa občinska uprava ter ves sistem javnih zavodov in služb MO Murska Sobota. Na operativni ravni koordinator TUS skrbi za:

- pripravo vseh si stemskih podlag za izvajanje mehanizma CTN v MO Murska Sobota,
- operativno pripravo izvedbenega načrta TUS,
- nadzor in spremljanje napredka, kazalnikov in operativno pripravo poročil,
- koordinacijo med vodji posameznih področij in projektov,
- vzpostavitev sistema spremljanja,
- komunikacijo z deležniki in javnostjo,
- iskanje dodatnih virov financiranja ukrepov TUS izven sredstev za trajnostni urbani razvoj,
- koordinacijo pisarn za prenovo, vzpostavljenih za posamezna območja,
- koordinacijo s pristojnim ministrstvom za urbani razvoj in kohezijsko politiko ter razvojno agencijo.

Izvajanje TUS Mestne občine Murska Sobota bo potekalo po naslednjih korakih:

- tekoče spremljanje izvajanja (vodja TUS);
- letno spremljanje izvajanja (strateški svet TUS);
- periodično/večletno spremljanje na nivoju ključnih obdobj, ki ga opravi Mestni svet Mestne občine Murska Sobota ob morebitni novelaciji dokumenta.

Vodenje posameznih projektov prevzame vodja projekta iz področja občinske uprave, pristojnega za področje projekta. Vodenje projekta se lahko prenese na javni zavod ali drugo javno podjetje v MOMS, če je to smiselno in smotrno.

V podporo izvajanju kompleksnejših ukrepov, ki zaradi vpletenosti številnih deležnikov, usklajevanja različnih interesov ter dolgotrajnosti procesa terjajo delo interdisciplinarne strokovne ekipe skozi daljše obdobje, je v sklopu izvajanja TUS/CTN predvidena vzpostavitev Strateškega sveta TUS.

Strateški svet za TUS je posvetovalno telo, ki ga župan imenuje za potrebe spremljanja izvajanja TUS, tj. doseganja ciljev in utemeljitev sprememb ali nadgradnjo posameznih strateških usmeritev, če se za to pojavi potreba. V strateškem svetu sodelujejo predstavniki MOMS, gospodarstva, visokega šolstva ter nevladnih organizacij (četverna vijačnica), in sicer tako, da so zajeti vsi strateški cilji. Na posamezne seje Strateškega sveta, ki se sestaja najmanj enkrat letno, so lahko vabljeni tudi nosilci projektov v pripravi ali drugi strokovnjaki, ki so ključni za izvedbo TUS. Strateški svet vodi koordinator TUS.

10.3 Spremljanje in vrednotenje

Spremljanje izvajanja strategije je razdeljeno na:

- tekoče spremljanje izvajanja, za katero je zadolžen vodja izvajanja strategije,
- letno spremljanje, ki ga opravi mestni svet oz. drug organ, postavljen za letno spremljanje TUS,
- večletno spremljanje na nivoju ključnih obdobj, ki ga opravi mestni svet po zaključenem obdobju 2021–2027.

Osnovo za spremljanje uresničevanja predstavljajo izvedeni projekti in doseganje ciljev in kazalnikov, opredeljeni po tematskih področjih.

Spreminjanje in dopolnjevanje strategije TUS je dinamičen proces. Spremembe strategije se opravijo z novelacijo. Novelacijo strategije sprejme mestni svet na predlog župana in o tem seznani pristojno ministrstvo.

Končno vrednotenje se opravi najkasneje dve leti po izteku TUS. Z evalvacijo se z različnimi metodami (vprašalniki, intervjuji, analizami, ...) presodi učinkovitost ukrepov in projektov, doseganje postavljenih ciljev in uresničevanje kazalnikov ter raba javnih sredstev.

Z namenom vključevanja javnosti do MOMS omogočila tudi civilni nadzor nad vsemi projekti, ki so del izvedbenega načrta TUS, če je to smiselno in potrebno. Kot civilni nadzor se šteje tudi vključenost javnosti in strokovnjakov v delo strateškega sveta TUS.

10.4 Viri financiranja za izvedbo ukrepov in projektov

Vrednost izvajanja ukrepov celotne strategije krepko presega sredstva, predvidena za sofinanciranje CTN v okviru operativnega programa evropske kohezijske politike. V finančno oceno so vključene vsebine in aktivnosti, ki so zastavljene na novo in ne predstavljajo rednega tekočega financiranja posamezne dejavnosti.

Finančno se bo strategija v delu občinskih projektov izvajala preko prek mehanizma CTN ter tudi ostalih mehanizmov, kot so DRR, CLLD in drugi viri financiranja, npr. posamezni razpisi ministrstev.

Za izvedbo posameznega projekta, mora imeti občina zagotovljena sredstva v proračunu.

Projekti občine se praviloma financirajo iz razvojno-investicijskega dela proračuna Mestne občine Murska Sobota in sredstvi evropskih, nacionalnih ali drugih virov.

Potencialni viri financiranja za izvedbo projektov in ukrepov iz TUS 2023-2035 so:

- lastna sredstva proračuna Mestne občine Murska Sobota;
- sredstva sofinanciranja s strani programov EU in Republike Slovenije, Načrta za okrevanje in odpornost v letih 2021-2026 in drugih programov EU in RS;

- razvojna sredstva po 23. členu Zakona o financiranju občin
- sredstva zasebnih vlagateljev, koncesionarjev in izvajalcev javnih služb.

Možne so različne oblike financiranja, in sicer:

- Nepovratna sredstva,
- Povratna sredstva
- Subvencije,
- Donacije ...

11 VIRI IN LITERATURA

Analiza izvajanja pomoči na domu. 2019 in 2021. Inštitut RS za socialno varstvo. Dostopno na: <https://irssv.si/>.

Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota. 2017. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/mestna-obcina/strateski-dokumenti/celostna-prometna-strategija>.

Evropski zeleni dogovor. (2020). Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>.

Izbrani podatki o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug za območje Mestne občine Murska Sobota. 2018 in 2022. AJPES. Interno gradivo.

Geoinformacijski sistem MOMS. 2023. Dostopno na: <https://gis.iobcina.si>.

Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v pomurski regiji v letu 2018 in 2022. AJPES. Dostopno na: <https://www.ajpes.si/>.

JSS MOMS. Poročilo o delu za leto 2023. Dostopno na: JSS MOMS.

Kazalci okolja. Murska Sobota. Ljubljana: Agencija RS za okolje. Dostopno na: <https://kazalci.arso.gov.si/>.

Kolesarska infrastruktura. Ministrstvo za infrastrukturo. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/kolesarska-infrastruktura/>.

Lokalni energetske koncept Mestne občine Murska Sobota. 2020. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/mestna-obcina/strateski-dokumenti/lokalni-energetski-koncept>

NIJZ. Zdravje v občini Murska Sobota. NIJZ podatkovni portal. (2024). Dostopno na: <https://obcine.nijz.si/obcine/murska-sobota/80/2024/>.

Občinski program varstva okolja. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/moja-sobota/okolje/obcinski-program-varstva-okolja>.

Občinski prostorski načrt Mestne občine Murska Sobota. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/predpisi/odlok-o-obcinskem-prostorskem-nacrtu-mestne-obcine-murska-sobota-sd-opn1-0>.

OPSI. Odprti podatki Slovenije (2024). Republika Slovenija. Dostopno na: <https://podatki.gov.si/>.

Podatki in gradivo pridobljeni od strokovnih služb MOMS. 2024. Interno gradivo.

Portal Invest Slovenija. Spirit Slovenija. Dostopno na:

<https://investslovenia.spiritslovenia.eu/?regija=&vrednost=&tip=&sektor=&sortOrder=desc&sort=naziv&iskanje=&page=1&pageSize=20> .

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji. Evropska komisija.

Dostopno na: <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/12/Program-evropske-kohezijske-politike-sprejeta-verzija-12.-12.-2022.pdf> .

Projekt Cene občinskih storitev. 2022. Računsko sodišče RS. Dostopno na: <https://www.rs-rs.si/razno/cene/> .

Razvojni center Murska Sobota. 2023. Rezultati ankete med občani. Dialogi z gospodarstveniki in krajevnimi skupnostmi. Interno gradivo.

Regijski kazalniki gospodarjenja Pomurje 2022. Pomurska Gospodarska zbornica. Dostopno na: <https://www.pgzs.si/novica.php?nn=r&id=95> .

Regionalni razvojni program v Pomurske razvojne regije 2021-2027. RCMS. 2022. Dostopno na: https://www.rcms.si/upload/files/RRP_Pomurje_2021-2027_13-6-2022.pdf .

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030. Ministrstvo za okolje in prostor. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ODLO1985> .

Statistični podatki slovenskih knjižnic. Združenje splošnih knjižnic. Dostopno na: <https://www.knjiznice.si/> .

Statistično urad Republike Slovenije. SI-STAT podatkovni portal. (2021-2023). Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb> .

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050. (2023). Ljubljana: Ministrstvo za naravne vire in prostor. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Strategija_prostorskega_razvoja_2050.pdf .

Strategija razvoja Slovenije 2030. (2017). Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf .

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028. MOMS. Dostopno na: [Strategija trajnostnega turizma | Murska Sobota \(murska-sobota.si\)](https://murska-sobota.si/strategija-trajnostnega-turizma) .

Sporazum o partnerstvu med Republiko Slovenijo in Evropsko komisijo v obdobju 2021–2027. Dostopno na: <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/09/Koncna-potrjena-verzija-iz-SFC.pdf> .

Visit Murska Sobota. ZKTŠ MS. Dostopno na: <https://www.visitmurskasobota.si/>.

Zlati kamen. Sporočilo za javnost 2024 za Mestno občino Murska Sobota. SBR d.o.o.